АСОЦІАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

МАТЕРІАЛИ XI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»

(Том № 1)

Харків
2017

УДК 340.12.001
ББК 67.0
П 78

Відповідальні за випуск:

О.О. Нанарова – член Секретаріату Асоціації випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
П 78 Матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції». – Х.: Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – Харків: 2017. – 309 с.

Тези друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 222п, м. Харків, 61024, Україна.

УДК 340.12.001
ББК 67.0

© Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Секція Теорії та історії держави і права; історії політичних і правових учень;

Авраменко Аліна Анатоліївна
студентка 1 курсу, 11 групи
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
інститут підготовки кадрів для органів юстиції

ЦЕРКОВНИЙ СУД У КИЇВСЬКІЙ РУСІ

У період Київської Русі церква відігравала визначальну роль, вона здійснювала вплив на інститути влади і права, а в цей же час держава забезпечувала захист християнської віри.

Особливо взаємодія держави і церкви проявлялася у церковному суді як органі, який виконував судові функції у церкві відповідно до норм церковного права.

Церковний суд являв собою особливий суд, який був наділений своєю юрисдикцію, мав свій судоустрій та специфічний процес судочинства.

Церковний суд використовував наступні джерела права: канонічні норми із постанов соборів, канонічних послань та архієпископських повчань; численні норми законодавства Великого Князя, що включали в себе статути церков, статути міст та областей та інші.

Характерною особливістю церковного суду було те, що здійснювати церковне судочинство могли лише особи, які були наділені духовним званням.

Церковний суд був особливим тому, що він мав двоякий характер: це була церковна установа, яка своєю головною метою вважала врятування душі людини, але, в той же час, суд здійснював судочинство поряд із світським судом.

Юрисдикція суду поділялася на три види: за колом осіб, тобто персональна; відповідно до предмета справи; територіальна.

Відповідно до юрисдикції за територіальним принципом церковному суду було підсудним все населення у цивільних і кримінальних справах, що було визначено церковними статутами і канонічними пам’ятками.

Згідно з персональною юрисдикцією підсудними у всіх справах вважалися лише три групи осіб, а саме: особи, які мали належність до духовенства; світські особи, особи, які були пов’язані з діяльністю церкви та мало захищені особи, які були під патронатом церкви; населення, що мешкало на території, яка знаходилась у власності церкви.

Предметну юрисдикцію становив розгляд цивільних і кримінальних справ. Цивільні справи складали насамперед справи з приводу шлюбно-сімейних відносин та справи про спадкування. Кримінальну сферу юрисдикції церковного

суду складали справи щодо злочинів проти віри і церкви, проти особи, проти моральності, проти особистої недоторканості і честі та майнові злочини.

Система судоустрою складалася з трьох інстанцій. Перша інстанція розглядала більшість справ і була представлена судом місцевого єпархіального єпископа; суд митрополичого собору розглядав справи на другій інстанції; до третьої, найвищої інстанції відносився суд Константинопольського патріарха і його собор, який розглядав найтяжчі справи.

Процес судочинства церковних судів відзначався своїми головними рисами: по-перше, це був обвинувально-змагальний процес; по-друге, процес був усним; по-третє, каяття чи зізнання підсудного було визначальним при винесенні рішення судом; по-четверте, була можливість подачі апеляції на рішення суду з метою його перегляду судом вищої інстанції.

Розрізняли дві форми судового процесу: проста і загальна. У справах, де було можливим вирішення суперечки шляхом примирення, використовувалася проста форма. У справах, де сторонами були представники духовенства або особи, пов’язані з християнською вірою, використовувалась загальна форма судового процесу.

Особливими були церковні покарання у вигляді відлучення від церкви, каяття церковного та стягнення грошей. Грошові стягнення йшли на користь церкві та сприяли її розвитку на початкових етапах існування Київської Русі.

Таким чином, відповідно до вищезазначеного, церковний суд мав великий вплив на розвиток суспільних відносин часів Київської Русі і задовольняв потреби тогочасного суспільства. Поряд з іншими органами судової влади він вирізнявся численними особливостями, а саме: наявністю характерних джерел права, чітко визначеною, нормативно закріпленою предметною та персональною судовою юрисдикцією, своєрідністю складу суду, особливим процесом судочинства та можливістю застосування як спеціальних церковних санкцій, так і грошових стягнень.

Аксельрод Юлій
Студент 1 курсу інституту підготовки кадрів до органів юстиції
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ «ЗАГАЛЬНОГО ПОЛОЖЕННЯ ПРО СЕЛЯН, ЗВІЛЬНЕНИХ З КРІПОСНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ»

Маніфест про "Всемилостиве дарування кріпосним людям стану вільних сільських обивателів" від 19 лютого 1861 р супроводжувався цілою серією законодавчих актів з 22 документів, що стосуються питань звільнення селян, умов викупу ними поміщицької землі і розмірів викуповуються наділів по окремих районах Росії. У 1863 р і 1866 року, реформа була поширена на питомих і державних селян. І сьогодні вона вважається найбільш важливим аспектом в

історії Російської Імперії XIX ст., а також в історії українських земель, більша частина яких на той час перебувала під юрисдикцією російської держави.

Причини проведення цієї реформи були різні. По-перше це поразка Росії у Кримскій війні. Війна розкрила необхідність змін у сферах соціума. По-друге загострювалася класова боротьба,посилювалися революційні заклики. Також позначалася економічна ситуація в країні. Кріпацтво гальмувало розвиток ринку. Для розробки проекту реформи в 1857 р був створений Негласний комітет, який пізніше був перетворений в Головний комітет по селянському справі. У губерніях обговоренням проекту реформи займалися дворянські комітети, їх пропозиції обробляли редакційні комісії (Я.І. Ростовцев).

Кріпосне право на селян, проштовхування у поміщицьких маєтках, і на дворових людей скасовується назавжди в порядку, зазначеному, в цьому Положенні та в інших, разом з оним виданих Положеннях і Правилах."- Це перша стаття положення1861 року,який дарував свободу селянам.

Порядок викупу земельного наділу селянами був наступним:земля повністю зберігалася за поміщиками, селянам же покладалася тільки «їх осіла частка», за яку вони повинні були виплатити 25% викупної суми готівкою;далі всі інші грошові кошти надходили власнику землі з державної скарбниці, однак цю суму з відсотками селяни повинні були відшкодувати державі протягом 49 років.

За оприлюднення цього Положення селянам залишається їх садибна осілість надалі до набуття ними оной у власність на правилах, визначених у Положенні про викуп селянами садибної осілості і про сприяння уряду до придбання ними у власність польових угідь. Все рухоме майно селян, як-то: домашній і робоча худоба, землеробські знаряддя і ін., На підставі існуючих постанов належить цілком селянам; мирські грошові капітали і мирські ж хлібні запаси становлять власність селянського суспільства." Селяни повинні були заснувати товариства, які були схожі на селища, виходячи з Положення. Такі селища, розташовані по сусідству, об'єднувалися у волості (парафії). На чолі волості стояли волосний староста і волосний сход, складений з домохазяїнів волості. Ці органи мали господарсько-адміністративне значення. Селянин мав право віддати своє місце у товаристві іншому члену тільки при згоді всього товариства.

Сільське суспільство може також, набувати у власність рухомі і нерухомі майна. Землями, придбаними у власність незалежно від свого наділу, суспільство може розпоряджатися на свій розсуд." Залежно від землі, де надавався земельний наділ селянам (нечорноземної, чорноземної або степової смуги), встановлювалися різні розміри наділу. Тому виходячи з родючості землі в кожній окремій місцевості встановлювався максимальний розмір земельного наділу, який виділяється селянам. Цей розмір був відправною точкою для визначення конкретного розміру викуповується наділу, який не міг бути менше

1/3 максимального розміру. Власники землі могли безоплатно надати земельний наділ меншого розміру, так званий «злиденний наділ». Для всієї Росії вища норма наділу становила 7 десятин, а нижча - 3.

Головним позитивним підсумком селянської реформи є рівняння членів суспільства в їх природні права і перш за все в праві на особисту свободу. Протягом 9 років з моменту видання Маніфесту селяни не мали права розпоряджатися своїм земельним наділом.

Ще треба зазначити,що після Положення став швидко розвиватися внутрішній ринок. Селяни змогли вільно розпоряджатися викупленою землею,тож сільське господарство входить в торговий капіталістичний оборот.

Але крім позитивних сторін реформи,треба сказати ,що були й негативні наслідки. Наприклад все ще зберігалися феодальні викупали тільки самого селянина,а не його землю. Також зберігалися тенденції великих поміщицьких землеволодінь. Якщо говорити про землю,то наділи зменшувалися та погіршувалися їх якості. Як ще один мінус цього положення можна назвати встановлення селянських общин і встановлення кругової поруки в межах цих громад. Ну й мабуть один з головних негативних факторів це,що розмір платежів був більше розміру оброка.

Завдяки цієї реформи селяни отримали особисту свободу обмежену свободу пересування (залишалася залежність від селянських громад); право на загальну освіту, за винятком особливо привілейованих навчальних закладів; право займатися державною службою; право займатися торгівлею, іншої підприємницької діяльністю; відтепер селяни могли вступати в гільдії;

право звертатися до суду на рівних підставах з представниками інших станів;

селяни перебували на становищі тимчасово зобов'язаних у поміщиків до тих пір, поки не викуповували собі наділ землі, при цьому обсяг робіт або оброк наголошував законом в залежності від розміру наділу; земля не переходила безоплатно селянам, які не мали достатніх коштів, щоб викупити собі наділи землі, через що процес повного звільнення селянства затягнувся до революції 1917 р, проте держава досить демократично підійшло до вирішення питання про землю і передбачив, що якщо селянин не міг викупити весь наділ, то він виплачував частина, а решту - держава. Основним позитивним підсумком селянської реформи є рівняння членів суспільства в їх природні права і перш за все в праві на особисту свободу. Але , даний нормативно-правовий акт не зміг самотужки виправити велику значимість державної адміністрації. Дослідники реформи зазначають збереження значного впливу місцевої влади на життя общини (у тому числі через «поміщицьку поліцію», передбачену також «Загальним положенням…»).

Анісімова Л.В.,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
інститут підготовки кадрів для органів юстиції України,
1 курс, 11 група

ЗВИЧАЄВЕ ПРАВО ЗАПОРІЗЬКИХ КОЗАКІВ

Історично склалось, що величну сторінку української історії, повну значних піднесень та падінь, становить Запорізька Січ, а саме - запорізькі козаки. Безліч дослідників вважає Українську державність, яка сформувалась на Запорізькій Січі, прототипом, так званим ескізом, справжньої держави. Як відомо, ознаками держави є певна територія, на яку поширюється її юрисдикція, система центральних та місцевих органів державної влади та, звичайно, право , що закріплює певну систему норм, що встановлюється та закріплюється державою. Запорізька Січ мала всі ці ознаки. Завдяки організації козацького самоврядування, Січ відродила Українську державність, що мало велике значення для всього українського народу.

Велику роль на українських землях відігравало звичаєве козацьке право. Багато фахівців пропонують таке визначення даного джерела права - сукупність правових звичаїв, що встановлювались у сфері козацтва.

Для звичаєвого козацького права характерна усна форма. Усне збереження звичаєвого права було зумовлене, по - перше, коротким часом історичного буття козацтва, за який вони просто не встигли кодифікувати дане звичаєве право; козацька старшина була зацікавлена у збереженні усної форми; консерватизм правових звичаїв; козаки побоювались, що писане право може обмежити козацькі вольності тощо.

Виділяють два періоди в історії звичаєвого права запорізьких козаків. На першому етапі розвитку (сер. XVI - поч.XVIII ст.) звичаєве право мало військовий та публічний характер. В першу чергу широкого визнання воно набуло в середовищі українського селянства, яке переживало період занепаду. Селяни втікали від своїх панів та властей та знаходили порятунок в районах середнього та нижнього Придніпров'я. Показовим є те, що чоловіка, який вступав до лав Запорізького Війська, отримував від курінного отамана певну ділянку землі, що була шириною 3 аршини та 2 аршини довжиною. Обов'язково козак отримував нове ім'я, щоб порвати з минулим життям. Публічне право козаків регулювало найважливіші суспільні відносини, а саме: встановлювало військово - адміністративний устрій, визначався порядок ведення військових справ, володіння та користування землею, рухомим та нерухомим майном, процедура судочинства тощо.

Характеристикою другого періоду (1734 - 1775) є те, що правові норми звичаєвого права стають знаряддям управління в руках козацької старшини, починає розвиватись приватне право. Норми приватного права були спрямовані на регулювання цивільно - правових відносин. Історично склалось, що приблизно з середини XVII століття козаки на міжнародній арені не виступали як власники земель. Це право отримували в певні роки Литва, Польща, Туреччина, Росія. Як наслідок, набуває розвитку так зване "козацьке землевласництво". Козаки отримували певну ділянку землі на час несення служби лише на правах користування. Рядове козацтво перетворилось на дрібних землевласників та отримало право передавання землі, але не у формі спадщини. Відповідно до норм "козацького права", закріплення землі, отриманої внаслідок захоплення вільної землі (займанщина), на правах вільного користування здійснювалось без юридичного оформлення. Зобов'язання виникали із договорів та деліктів. Звичаєве право знало багато форм угод. Найпоширенішими з них є договір міни, купівлі - продажу, особистого найму, позики та дарування. Всі з них укладались в усній формі, окрім договору позики.

Досить чітко звичаєве право запорізьких козаків регламентувало норми кримінального права. Під злочином розуміли матеріальну дію, що завдала шкоди окремому козакові або всьому Війську Запорозькому. Серед найтяжчих злочинів виділяли вбивства, побої, крадіжка, дезертирство, приведення на Січ жінки тощо. Від характеру вчиненого злочину (вмисно він був вчинений чи ні, групою осіб, в стані сп'яніння, вчинений внаслідок необхідної оборони), від цінності порушеного права та спричиненої шкоди залежав вид покарання, що обов'язково мало публічний характер. Поширеним був інститут смертної кари (шибениця, гак, відсічення голови, закопування живцем в землю, утоплення), яку здійснював інший засуджений на смерть. За злочини меншої тяжкості вирізняли побиття киями, штраф, конфіскацію майна тощо. Цікавим фактом є те, що у запорожців існував такий звичай: дівчина могла звільнити засудженого від смертної кари, якщо побажає вийти за нього заміж.

Суд на Запорізькій Січі був "простим, правим і скорим" (Д. Яворницький). Він не був відділений від адміністрації та грунтувався на "козацькому праві". Судовий процес мав обвинувально - змагальний характер, в якому брала участь вся військова старшина. Вирок у кримінальних справах оголошував довбиш, в особливо важливих справах його міг виносити весь кіш або навіть рада, та виконувався негайно. Звичаєве право передбачало також інститут помилування чи пом'якшення покарання, що здійснювалось козацькою радою.

Таким чином, звичаєве право запорізьких козаків є вагомим джерелом права на українських землях того часу, адже містило в собі всі правові норми, які діяли на Україні. Відповідно до вищезазначеного, норми звичаєвого мали суворий характер, а в деяких випадках були й жорстокими, але, як зазначив

дослідник козацтва Д. Яворницький, що незважаючи на дані недоліки, у нормах звичаєвого козацького права була присутня "чесність велика".

Безрученко Олександр
студент 1-ого курсу 6-ої групи
Інституту підготовки кадрів
для органів юстиції України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДДІВ ВІЙСЬКА ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДОБИ

На Січі законодавство базувалося на традиціях, що формувалися під час військових походів. Вся повнота влади належала козацькій раді, винятком була лише судова влада.

На Запоріжжі військова старшина була відповідальна за виконання судочинства. Також мала місце посада військового судді але у подальшому функції військового судді почали виконувати генеральні судді, які за козацьким устроєм були другі після кошового отамана

Військовий суддя був помічником кошового отамана. Він охороняв звичаї та принципи, за якими формувалося козацьке життя,також вів розгляд справ,які не були передані до розгляду Січової ради та отамана, але такий суддя не мав права остаточно затверджувати свої постанови, бо таке право мав лише кошовий отаман. З середини XVIII ст статус війського судді значно виріс. Він виступав як вища судова інстанція у справах паланкових полковників або курінних отаманів.

У період козацтва та Гетьманщини існували деякі вимоги до особи судді: він повинен мати високий інтелектуальний рівень, людина повинна вміти писати та бути доброчинною,бути обізнаним у козацьких звичаях, традиції та права. При вирішення справ суддя мав керуватися принципами справедливості та дотримуватися козацьких звичаїв.

доби Робота судді являлася дуже непростою за козацько-гетьманської доби Запорожці часто користувалися власним принципом: де три козаки, там двоє судять третього. Дуже точно характеризує січове судочинство те, що справи вирішувались без документації та хабарница.

лід зазначити що діяльністю кошового отамана, військового чи курінного судді, судова система не обмежувалася Судовий устрій складався з нижчих (паланкові й курінні) та вищих (військового судді, кошового отамана, Січової ради) судів. (Судова система поділялася на нижчий суд, який був представлений паланковим і курінним судами, та вищий, до якого відносилися військові судді, кошовий отаман.)

Судова влада паланкового суду, головою якого був полковник, поширювалася на все населення паланки. Наступною ланкою судової системи був курінний суд, на чолі з курінним отаманом. Дія його розповсюджувалася на один курінь. Найважливіші справи розглядалися військовими суддями. Зберігалася можливість звертатися й до суду кошового отаману, що було свідченням збереження давніх козацьких традицій.

(У гетьманський період утворюється й нова судова система. Вищою ланкою судочинства стає Генеральний суд. Суди створюються у селах, містах, існують сотенні, полкові суди. Головним обов'язком суддів стає розгляд цивільних справ, карні справи вирішував Генеральний військовий суд.)

За часів Гетьманщини було утворено нову систему козацьких судів. Створювалися сільські, городові, сотенні, полкові суди а найвищою інстанцією був Генеральний суд. Одним з головних обов'язків суддів був розгляд і винесення вироку в цивільних справах. Також існував Генеральний військовий суд - найвищий судовий орган Гетьманщини. вирішення карних справ.

Таким чином у період козацько-гетьманської доби судова система яка виникла у той період набула значного розвитку та вдосконалювалася за період існування Гетьманщини. Але слід зазначити що судова система у той час була в певній мірі залежна від козацьких звичаїв. Це обумовлювало особливості судової системи та правового статусу суддів Війська Запорозького козацько-гетьманської доби.

Болдова Світлана Сергіївна
студентка 1 курсу 5 групи
інституту підготовки кадрів до органів юстиції України

ДАНИЛО АПОСТОЛ: ГЕТЬМАН - РЕФОРМАТОР

Актуальність дослідженої теми безпосередньо пов'язана з відродженням наукового та громадського інтересу до досвіду вітчизняних політиків в історії українського народу. Цей не випадково, бо успіх нового державотворення безперечно залежить від можливості об'єктивно та критично оцінити історичний досвід попередників.

У квітні 1727р. у Петербурзі постало питання про відновлення гетьманства. У зв'язку з загостренням відносин Росії з Османською імперією та небезпекою великої війни у Європі, країна потребувала військової підтримки , яку вона могла вбачати у козаках. Тож було прийнято рішення про ліквідацію Малоросійської колегії та відновлення гетьманства в Україні. За думкою Крупницького, урочисті вибори, а фактично царське призначення, 73-річного Данили Апостола гетьманом відбулися 1 жовтня того ж року у Глухові.

На нашу думку, Данило Апостол як вже досвідчений військовий та політичний діяч розумів, що безкомпромісна політика, якої дотримувався

Полуботок, не матиме сенсу. Зміни потрібно проводити, йдучи на поступки російському уряду. Тому 9 лютого 1728 він виїжджає на коронацію Петра II до Москви. Як вказує Крівошея : головною метою по суті була звісно ж не коронація, а потреба уконституційнити відновленої в особі гетьмана автономної української держави. На подану петицію гетьмана Росія відповіла «Решитільними пунктами», які, хоч і обмежено, але зберігали автономію Гетьманщини та стали її своєрідною конституцією.

Майже одразу після отримання гетьманської булави він почав «війну» із хабарниками, особливо з тими, в чиїй лояльності щодо себе мав сумніви. Ця «війна» супроводжувалося вигнанням з посад багатьох високо поставних чиновників.

У 1729-1731 він проводить «Генеральне слідство про маєтності», внаслідок чого було повернуто в державне користування рангові землі, які козацькі урядовці та російські чиновники захопили у приватну власність. Зумовило таку велику кількість нових великих землевласників, діяльність Малоросійської колегії, яка масово роздавала українські землі. Апостол зробив ретельну ревізію. Всі земельні володіння були розділені на 6 категорій: рангові, отриманні за заслуги, ратушні, вільні, спірні, монастирські.

Ще одним кроком гетьмана стало реформування фінансової системи. При Апостолі було вперше сформовано річний бюджет Гетьманщини у розмірі 144 тис. рублів. Як зазначає Степанчук: також не останню роль гетьман надавав розвитку підприємництва. З його відома у Глухові проходив з'їзд українських купців, де обговорювалося питання торгової політики. Купці склали петицію до царя з проханням дозволити їм вивозити за кордон ряд заборонених імперським урядом товарів (віск, селітру, шкіру) та дозволу виїжджати за кордон не по російських, а по українських паспортах.

Продовжуючи справу Полуботка у реформування судочинства, гетьман Данило Апостол проводить ряд судових реформ:

- На Генеральний суд було покладено повноваження догляду за нижчими судами. Суду заборонялося приймати чолобитні.
- Встановлювався порядок ступневої апеляції: від сільського суду до сотенного, від сотенного до полкового, а від полкового до генерального.

У звязку с тим, що жодним документом не було встановлено порядок функціонування судів нижчої інстанції у 1730 р. було видано «Інструкцію українським судам», яка встановила порядок засідань суду, змагальний судовий процес. Відповідно до цього документу справи повинні були вирішуватися лише на піставах та впорядку встановленого Литовським статутом, а не внутрішнім переконанням суддей.

Саме при Данилі Апостолі було розпочато створення фундаментальної праці «Права, за якими судиться малоросійський народ». Для цього було утворено спеціальну кодифікаційну комісію з місцеперебуванням у Глухові. З метою упорядкування правових норм, та оновлення суспільного життя правники-кодифікатори використовували Литовські Статути, «Хелминське право», «Саксонське зерцало» , а також українське звичаєве право й судову практику, російське законодавство.

На рахунку у Данили Апостола були й політичні перемоги:

- домігся права призначати Генеральну військову канцелярію та полковників. Чим різко зменшив кількість російських чиновників у гетьманській адміністрації.
- перехід Києва під юрисдикцію Гетьманщини

- незадовго до своєї смерті він нарешті отримав дозвіл від російського уряду на відновлення Запорізької Січі, а також право на заснування у 1734 році Нової Січі на річці Підпільній.

Отже, роблячи висновок можемо сказати, що енергія та праця цього вдатного діяча були скеровані на справи самої Гетьманщини. Та не зважаючи на ряд заборон, які поставив російський уряд перед гетьманом, захист інтересів автономної гетьманської держави, її прав та привілеїв він ставив на перше місця. Усе вище викладене і підтверджує думку нашої команди, що Данило Апостол є гетьманом – реформатором.

Бондаренко Анастасія
І к. 16 гр. І ф.
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА

Події сивої трьохсотрічної давнини й зараз хвилюють нас, змушують осягати, осмислювати і переосмислювати їх. Могутні постаті стародавніх гетьманів багато в чому є орієнтирами для сучасної політичної еліти. Все життя славетного гетьмана Пилипа Орлика було присвячене одній цілі - створенню осібної української держави, визволенню українського народу від чужоземців.

На початку ХУІІІ століття Гетьманщина (частина України під владою Петра І) ремствувала на московський царат, що позбавив українців обіцяних "вольностей". Гетьман Іван Мазепа спробував відірвати Україну від Росії, але надія на шведів не справдилася. Після полтавського розгрому в червні 1709 року залишки козацького загону знайшли притулок у Молдавії (тодішня турецька маєтність). Тут, у місті Бендери, і помер того ж року тяжко хворий Мазепа. Його вірний соратник Пилип Орлик сказав про свого наставника: "Він знехтував усе, що було йому найдорожчого на світі, знехтував і саме життя - аби піднести свою вітчизну і визволити її з московського ярма..."

Народився майбутній гетьман 1672 року на Віленщині у шляхетній старовинній родині. 5 квітня 1710 року старшина й козаки в Бендерах обрали Мазепиного наступника. Вручивши Орликові гетьманську булаву, козацька рада притьмом затвердила "Конституцію прав і свобод Запорозького війська", яка більш відома як "Конституція Пилипа Орлика". І не випадково: той підготував більшу частину тексту, а потім відредагував увесь документ. Над проектом конституції працював цвіт козацької старшини, українського церковного кліру й шляхти. Найвідоміші імена - кошового Костя Гордієнка, прилуцого полковника Дмитра Горленка, судді Клима Довгополого, обозного Івана Ломиковського. Цей проект жваво обговорювали в різних кутках України. Текст майбутньої конституції опинився навіть у Генеральній військовій канцелярії гетьмана Лівобережної України Івана Скоропадського.

Уперше конституція Орлика була видана друком аж 1994 року. Її скорочений латинський текст знайшов письменник Ілько Борщак у бібліотеці-архіві замку Дентевіль (Східна Франція). Замок цей належав дружині сина гетьмана - генерала Григора Орлика. Документ переклав М. Трофимчук.

Конституція 1710 року була покликана гармонійно поєднати інтереси гетьмана, старшини й козацтва. Преамбула містила огляд історії козацтва як виразника прагнень усього українського народу до свободи. Після піднесень і падінь українці під проводом Богдана Хмельницького скинули польське ярмо - і потрапили під "самодержавну руку" Москви. Цар забув свої обіцянки, перетворив козаків на регулярне військо, відібрав міста, зламав права і вільності - ось чому Мазепа пішов на союз із Швецією.

У 16 статтях конституції було викладено основні ідеї та засади дальшого державного буття України. Вона визнавалася самостійною і ні від кого не залежною державою, яка має рівноправні стосунки зі шведським королем і Кримським ханством. В Україні утверджується єдина християнська віра східного обряду під канонічною зверхністю Константинопольського патріарха. Внутрішній устрій мав будуватися на демократичних засадах - одноосібна влада гетьмана підлягала контролю з боку Генеральної ради, яка скликалася тричі на рік з генеральної старшини, полковників, сотників, вибраних представників від кожного полку та послів від Запорозької січі.

З одного боку, гетьман наглядав за адміністрацією, аби не призначали "на уряди за хабарі". З другого - старшина стежила, аби гетьман не "припускав порушення прав і вольностей вітчизняних". А якщо гетьманові на те вказували, він мав не "вражатися і чинити помсти, а дбати такі нелади справити".

Конституція повертала Києву статус столиці й залишала йому та іншим містам їх вільності. До 1714 року документ ще діяв у Правобережній Україні, а гетьман користувався ним у дипломатичних зносинах.

Логічним висновком з конституції було створення європейської коаліції проти Росії за визволення українських земель. Орлик запрошував до неї Швецію,

Туреччину, Кримське ханство, польського короля Станіслава Лєщинського. 1711 року 16-тисячне військо Пилипа Орлика й Костя Гордієнка разом з польськими і татарськими загонами добилося великих успіхів на Правобережній Україні. Але союзники виявилися зрадливими.

Доля кидала вигнанця по Швеції, Німеччині, Польщі, Франції, нарешті привела в Туреччину. Але до 1742 року Пилип Орлик продовжував боротьбу. Він не спромігся побачити Батьківщину вільною, втілити першу в світі конституцію (американська з'явилася через 77 років).

Латинський текст найдавнішої конституції - свідчення давніх демократичних традицій українського народу. На честь гетьмана Пилипа Орлика названо одну з вулиць Печерського району столиці України.

Бондаренко Марія Олегівна
Студентка 1 курсу 15 групи 4 ф-ту НЮУ імені Ярослава Мудрого

ВПЛИВ ЦЕРКВИ НА ДЕРЖАВНІ ПРОЦЕСИ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Запровадження християнства на території Київської Русі вплинуло на багато чинників у розвитку державності. Київська Русь ще не повністю перейшла від родового ладу, слабко розвивались міжнародні відносини, язичництво впливало на світогляд та світобачення людини, що вдалось змінити із прийняттям православної віри на території держави. Християнство почало витісняти язичницькі звичаї та обряди і стало панівною релігією. І хоча цей процес зазнавав сильного опору від народу, зокрема від колишніх жерців і волхвів, які підбурювали народ, Володимиру вдалось охрестити Русь.

Церква сприяла остаточному переходу від родового ладу суспільства, формуванню феодальних відносин на території Київської Русі. Відбулась соціальна диференціація суспільства, проте закріплювалась рівність усіх перед єдиним Богом. Цей процес сприяв зміцненню влади київських князів. З'являється духовенство, верхівку якого складали митрополит, який був поставлений Візантією, єпископи й ігумени монастирів. Було встановлено беззаперечний зв'язок між світською і церковною владою. З часом до церкви переходять повноваження, що стосувались шлюбних відносин, іноді спадкування, судочинства. Їх розглядали тіуни, яким сплачувались доходу як «вершителям суду». Крім того, церква переслідувала і карала злочини проти релігії та церкви. Влада митрополита поширювалась на всю територію держави, в той час, коли князі могли ділити між собою владу території.

З введенням християнства на Русі великим феодалом стала саме церква, оскільки це відбувалось в період Середньовіччя, коли авторитет церкви був неабияк високий. Вона отримувала велику кількість земель, привілеїв. Суспільство було пов'язане системою сюзеренітету-васалітету, тобто на

ієрархічній структурі феодального землеволодіння. З розвитком феодалізму було встановлено те, що тільки феодали – князі, бояри й церква – володіли правом власності на землю і не платили за неї данину.

Це було обумовлене тим, що церква була наділена багатьма функціями по впливу на державну владу. Коли було зруйновано і припинили своє існування багато державних інститутів, причиною чому був період феодальної роздробленості та ординської навали, церква не припиняла своє існування і взяла на себе багато адміністративних функцій по управлінню, що дало змогу об'єднати руське суспільство і в майбутньому сприяло відродженню єдиної державності. І хоч церква і була наділена багатьма владними функціями, але був чіткий поділ на світську і церковну влади, які не втручались у справи одна одної. Проте варто згадати, що київські князі піклувались про поширення християнства і зміцнення матеріального становища церкви, чому було впроваджено «десятину» - десяту частину княжих доходів, яка щорічно передавалась на церкву.

Варто також згадати, що християнізація заклала нові підґрунтя у культурній сфері. Відбувся швидкий розвиток письменництва, архітектури, літератури та мистецтва. Завдяки церкві з'явилась кирилиця (слов'янський алфавіт) та філософія. Великий вплив на культуру Київської Русі завдала Візантійська культура. На розвиток права Київської Русі певний вплив справило запровадження християнства, з поширенням якого православна церква стала використовувати різноманітні норми канонічного права і передусім візантійського.

Одним з найважливіших наслідків прийняття християнства було зростання авторитету Русі на міжнародній арені, оскільки вже в ті часи християнство стало провідною релігією серед найвпливовіших країн Європи. Воно найбільше сприяло розвитку торгових і політичних зв'язків. Це зробило державу рівноправною частиною цивілізаційного процесу у Європі. Тому саме запровадження християнства неабияк вплинуло і на міжнародні стосунки Київської Русі. Воно підштовхнуло Польщу, Німеччину, Візантію, Швецію та Рим на тісні контакти з Руссю. Державі було відкрито шлях до її визнання європейською спільнотою. Це підтверджувалось численними міжнародними договорами та шлюбами. З того часу, коли було прийнято нову релігію, князь визнавався повноцінним суб'єктом міжнародного права. Це ввело Володимира в коло європейських правителів.

Отже, вплив церкви на державні процеси Київської Русі дуже великий: від переходу від родового суспільства і до запобігання роздробленості території на етапі становлення феодалізму. Взагалі, церква була однією з найважливіших суспільно-політичних сил на Русі, оскільки вона мала вплив на всі сфери життя в державі і мала ряд важливих для розвитку держави функцій. Саме церква була тією базою, що слугувала процесу згуртування русинів.

Бондарук Катерина
студентка 1 курсу, 18 групи Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ЗНАЧЕННЯ СОЮЗУ Ю. ПІЛСУДСЬКОГО ТА С. ПЕТЛЮРИ, ЗА ВАРШАВСЬКОЮ УГОДОЮ 22 КВІТНЯ 1920 РОКУ, ДЛЯ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Взаємовідносини Директорії УНР на чолі з С. Петлюрою та Польської держави Ю. Пілсудського відіграли значну роль у завершальному етапі Української революції 1917–1920 рр. Ця угода залишається цікавою для науки, навіть через століття, оскільки є яскравим прикладом геополітичної ситуації того часу, а також прикладом певної циклічності історії.

Так, Варшавська угода 22 квітня 1920 р. — міждержавний документ, котрий складається з семи статей. Підписавши його, Польща визнавала існування незалежної УНР, відбувалася легітимація влади Директорії на чолі з С. Петлюрою. У геополітичному контексті дипломатичний хід відродженої Польщі, яка перебувала у сфері інтересів Антанти, мав антибільшовицький зміст. Боротьба Заходу проти ідеї світової революції визначала сутність дипломатичної гри на теренах Центрально-Східної Європи. Фактично для антантівських і польських керівників констатація статусу УНР була лише прикриттям реальних намірів, спрямованих на послаблення Росії й посилення Польщі. Зміст договору відтворює базові принципи міжнародної політики Антанти та анексію Західної України Польщею.

Стаття 4 Угоди передбачала, що «Український уряд зобов'язується не укладати жодних міжнародних угод, спрямованих проти Польщі; те саме зобов'язується не робити уряд Польської Республіки стосовно Української Народної Республіки». У статті 7 визначалося укладення військової конвенції. Східна Галичина, котра складала основу Західної Області УНР, переходила до складу Польщі. Цей політичний крок С. Петлюри вказував на втрату ним влади та примарність перспектив УНР, котра поступкою власних територій намагалася здобути міждержавне визнання і продовжувати боротьбу проти більшовизму.

Таким чином, УНР ставала, так би мовити, буферною зоною, про що зазначали ще свого часу і М. Грушевськи, і М. Шаповал, і С. Шелухін, однак сам С. Петлюра, прагнучи повести УНР європейським шляхом, цього не помічав та у своєму листі до екс-прем'єра І. Мазепи від 15 березня 1920 р., писав про такі перспективи української державності: «Я хочу звернути Вашу увагу на момент зносин наших торговельних з Європою. Без товарообміну ми не можемо армії формувати, ні життя державного відновити. До моря нашого, як дороги до зносин, ми не можемо добратись зараз і закріпити за собою. Залишається Румунія

і Польща… Залишається Польща, як єдине ширше вікно до Європи в смислі транспорту і зносин. Без порозуміння з Польщею абсолютно не можлива серйозна праця щодо випливаючи звідси висновків для нашої державної праці».

Однак, ніяких позитивних зрушень дана угода так і не дала, оскільки її зміст перекреслював сенс Акта Злуки УНР і ЗУНР, так як Україна знову стала розірваною між двома таборами – більшовицьким та західноєвропейським, також основним стало те, що Варшавський договір став символом зради в очах галичан, оскільки їх територія переходила до складу Польщі як певна «плата» за укладену домовленість.

Сам же Ю. Пілсудський вкладав у зазначену угоду далеко не такі мотиви як С. Петлюра. Зокрема, 5 травня 1920 р. в Бердичеві на нараді армійського штабу начальник Польської держави звернувся до «українського питання»: «Я поставив на карту останню можливість зробити щось на користь майбутнього Польщі, цим послабити потужність Росії в майбутньому. І коли вдасться допомогти створенню незалежної України, яка буде перепоною між нами і Росією, остання на багато років не буде нам загрожувати. … Але проблема в тому чи повстане Україна, чи має вона достатньо сил і людей, щоб організуватися, ми не можемо тут вічно знаходитися і тому звертаюся до місцевих поляків, щоб мене зрозуміли і допомогли. Це і в їх інтересах, не саботувати, а разом з українцями створити державу. Кордонів 1772 року відновлювати не буду, як колись бажав. Польща не потребує цих земель. … Іншого не має — як спробувати створити самостійну Україну. Нажаль Петлюра не відіграє тут жодної ролі. Тут він тільки знаряддя, не більше. Коли не вдасться нічого тут зробити залишимо цей хаос власній долі. … А далі покаже майбутнє». Тобто, слова Ю. Пілсудського відтворюють об’єктивну геополітичну ситуацію в Центрально-Східній Європі, роль радянської Росії, УНР і Польської республіки , в якій Україна була суто розмінною монетою.

Отже, як бачимо, після укладання Варшавської угоди УНР перетворювалося на аморфну державність, уявного сателіта Польщі, який відігравав виключно функції зі стримування Росії. Таким чином, зазначена угода мала важливе історичне значення для подальшої долі Української народної республіки та стала одним із завершальних кроків Української революції 1917-1920 рр. Також, важливим є те, що цей договір може стати хорошим уроком у врегулюванні геополітичної ситуації, яка склалася нині у нашій державі, оскільки не слід забувати, що історія все-таки має певну циклічність і що на помилках слід вчитися.

Бороденко Полина Алексеевна
Студентка 1 курса
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ИСТОРИЯ ПРАВ ЖЕНЩИН

Сейчас, я думаю, нам бы было трудно представить, что всего несколько столетий назад женщин приравнивали по статусу к домашним животным. И теперь все те права, которыми мы пользуемся, пришлось отстаивать в жесткой борьбе.

Впервые женщины начали отстаивать свои права лишь во времена войны за независимость в США. В то время Эбигейл Смит Адамс выразила свое недовольство по поводу того, что они не должны подчиняться законам, в принятии которых они не участвовали. Из-за этого она вошла в историю как первая феминистка.

Что же касалось Франции, то ситуация была еще плачевнее. Наполеон не представлял женщинам никаких прав и обращался с ними как со своими рабынями. А в 1804 году и вовсе подчеркнул в своем Кодексе, что женщина не имеет гражданских прав и находится под опекой у мужчины.

Вся эта ситуация с борьбой за свои права затихла до 1848 года. Но когда в США видали и подписали «Декларацию чувств», в которой утверждалось, что женщины и мужчины созданы равными, то с этого момента и началось движение за права женщин.

Право женщин участвовать в выборах народных представителей

В 1850 году в США впервые была создана ассоциация по избирательным правам женщин, целью которой стала борьба за предоставление права голоса. Важной фигурой в женском движении является Эммелин Пэнхёрст — она стала одной из основательниц движения за право женщин голосовать на выборах.

Благодаря этому в 1869 году жительницы штата Вайоминг получили возможность права голоса, а спустя какое-то время им даже разрешили работать в судах. Но увы в других штатах борьба за права шла с трудом.

Собственность женщин и незащищенность имущества

Вопрос о праве владения собственностью для женщин занимал достаточно большое место в женском движении. В 1860 году, после обращения Элизабет Стэнтон, Законодательное собрание штата Нью-Йорк приняло в качестве закона «Акт о собственности замужних женщин». До него жены находились в полном распоряжении мужей: они не имели права подписывать документы, не могли пользоваться своими собственными средствами, а в случае развода теряли права на детей. Этот акт гарантировал женщине право оставлять за собой заработанное ею, равное с мужем право на совместное попечительство над детьми, а также другие права. Но увы, эти гарантии чаще всего оставались нереализованными.

ПРАВО на образование

Одним из основных требований женского движения во стало право женщин на образование, равное с мужчинами, поскольку женщин тогда не принимали в университеты, а школы для девочек были редкостью, или программа в них оказывалась сокращенной и ограничивалась только "женскими" обязанностями.

Но уже с 1858 года начали работу училища для девочек из незнатных семей, в 1869 г. открылись Лубянские высшие женские курсы, спустя 9 лет — Бестужевские , с обучением на 3 факультетах: историко-филологическом, юридическом и физико-математическом. Но даже по окончанию учебных заведений у женщин были проблемы с трудоустройством. Для обеспечения дам работой в 1893 г. было создано Общество вспоможения окончившим курс наук.

Другие права

Как известно в 1910 г. Клара Цеткин предложила отмечать Международный день борьбы за права женщин. Но только в 1977 году ООН объявила 8 марта Международным женским днем. Дамам стали вручать цветы и подарки, лишь бы те оставили идею борьбы за свои права.

На сегодняшний день в системе ООН действуют Конвенция о политических правах женщин (с 1954 г.), Конвенция о гражданстве замужней женщины (с 1958 г.), Конвенция о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин (с 1981 г.) и факультативный протокол к ней (с 2000 г.). В системе ОАГ действуют Конвенция о политических правах женщин (с 1954 г.), Конвенция о гражданских правах женщин и Конвенция о ликвидации насилия против женщин (с 1995 г.), в системе Афросоюза — «протокол Мапуту» о правах женщин (с 2005 г.) к Африканской хартии прав человека и народов. Среди конвенций МОТ равноправию полов посвящена конвенция № 100 (в силе с 1953 года). Многие другие договоры предусматривают запрет дискриминации по полу.

В заключение хочу добавить, что на сегодняшний день феминизм как явление исчерпал себя. Некогда единое женское движение раскололось, впали в спячку женские организации. И такой ярой борьбы за свои права уже нет.

Булгаков А.О.
Асистент кафедри Історії держави та права України і зарубіжних країн
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕОХОРОННОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Географічне положення України передбачає високу родючість земель, визначаючи землеробство одним із видів заняття населення, що вимагає правового врегулювання у сфері дбайливого ставлення до природних ресурсів.

Україна за довгі століття свого існування накопичила значний досвід регламентації земельних відносин.

Ще до Хрещення Русі наші предки вірили в гармонію людини та природи. У ті часи людина не відокремлювала себе від природи: природа і людина були єдиним цілим. Люди шанобливо ставилися до природи та отримували від неї все, що було їм потрібно. Кожного року за добрий врожай проводилися обряди вдячності землі, а також люди просили про майбутній добробут народу. Землю називали матір'ю, вважаючи символом багатства та достатку. Люди розуміли, наскільки вразливою є природа і намагалися її всіляко охороняти.

Законодавчого закріплення охорона природи отримала в Руській Правді. За цим документом передбачалась охорона общинної власності, до якої уже входили земельні ресурси. Звичайно, що очевидної необхідності в раціональному використанні земель ще не виникало, але мало місце шанобливе ставлення до них. Протягом довготривалого використання землі народ створював свої звичаї та правила сівозміни і догляду за нею.

Із XIV ст. влада почала використовувати земельні ресурси з розумом та додатковим ефектом. За лісами був установлений заповідний характер оборонних лісових засік, що служили засобом захисту від набігів татар (засіка – перешкода із зрубаних і навалених дерев). Законодавством того часу суворо заборонялася вирубка дерев у засічних межах. Такі ліси охоронялися спеціальними сторожами.

Дев'ятнадцятого листопада 1641 р. видано (*наводимо мовою оригіналу*) Указ о даче порозжих земель на льготу. Цей документ містив підтримку землекористувачів та видачу їм додаткових земель в обмін на їх орання чи будівництво дворів. Такі землі надавалися боярам, дворянам та «думним людям» і записувалися в книгу Помісних приказів про надання угідь. У випадку, якщо землі не піддавалися використанню, за указом на землевласника покладалась пеня. Із вищенаведеного випливає, що люди розуміли важливість правильного підходу до використання земель, при якому необхідність обробки земель вважалася державним обов'язком.

Петро I також вніс свій вклад у розвиток природоохоронних норм: він урегулював правила видобутку торфу, вказавши, що цей видобуток дозволяється на «зручних до тієї справи» болотах, але за умови, що ці болота «на ріллі і сіножаті не годяться». Для стабілізації і зміцнення цивільно-правового обороту корисних копалин із 1762 р. «заводи і фабрики з їх будовами, мідні та залізні рудники, соляні поклади і труби як предмети, потаємні в надрах земних, а також ... у лісі ..., ділити між спадкоємцями як нерухоме майно». Ця норма вказувала на те, що видобуток торфу є можливим лише на тій території, на якій не можна здійснювати сільськогосподарські роботи. Таким чином, це положення слід визнати нормою, що говорить про раціональне землекористування.

Катерина ІІ теж зробила свій внесок в історичний розвиток норм з охорони земель. Метою прийняття нею відповідних положень було максимально послабити державний контроль за використанням природних ресурсів із передачею більшості прав на них приватним особам. У своїх узаконеннях вона ввела нові правила використання різних природних ресурсів, встановивши, що «власнику землі дано повне право на всі речі, на поверхні і в водах…, так і на всі сокровенні в надрах метали, мінерали та інші копалини». Право власності на природні ресурси стало нерозривно пов'язуватися з правом власності на землю: «право власності обіймає не одну поверхню землі, а й самі її надра» .

Наступним етапом зміни земельного законодавства стала відміна кріпосного права. Реформі передувало те, що селяни перебували у важкому становищі від малоземелля, кріпосницької повинності та безправ'я. Дев'ятнадцятого лютого 1861 р. Олександром ІІ був виданий Маніфест про відміну кріпосного права. Відповідно до цього документа селяни не лише набули свободу та право голосу, а й можливість отримати земельні наділи. На жаль, селянська реформа 1861 р. не знищила до кінця панщинну систему і в цілому не задовольнила потребу селян у землі, а навпаки, дала поміщикам можливість зосередити у своїх руках чималі земельні маєтки за рахунок зменшення площ селянських земель, виділення їм неповних або дарчих наділів. Крім того, поміщики, намагаючись зберегти за собою кращі землі, свідомо створювали черезсмужжя, відводячи для селян ділянки найгіршої за родючістю землі. До того ж важке становище селян після реформ пояснювалося тим, що наділення їх землею здійснювалося не у власність, а лише у користування з умовою відбування повинностей на користь поміщика, а фактичним власником залишалась сільська община, що несла колективну форму відповідальності за несплату податків. На викуп надільних земель селяни могли перейти тільки через дев'ять років після її отримання. При цьому для викупу палевої землі була потрібна згода поміщика, а для викупу садибної землі – відсутність недоплат [28]. Таким чином, реформа стояла на сторожі інтересів поміщиків, надаючи їм широкі можливості для зменшення землеволодіння селян, зберігаючи на невизначений строк систему феодальної експлуатації, хоча були створені соціально-економічні умови для формування нового класу – пролетаріату.

Такі дії не могли не позначитися на якісному стані земель. У зв'язку з непостійністю і невпевненістю селян щодо права власності на свою землю вони й не думали приводити землю у кращий стан. В аналізований період слід констатувати занепад діяльності з охорони землі. В доповідях радянських ґрунтознавців зазначалося: «У царській Росії водна і вітрова ерозія ґрунтів виникла давно. Особливо широкий розвиток вона отримала в європейській частині Росії, у період після реформи 1861 р., у результаті якої у селян «відрізали» кращі надільні землі, а за ті землі, що в них залишилися, змусили платити за непомірно високою ціною. Селяни вимушені були розорювати гірші

землі, такі, як верхів'я і днища ярів, легкі піщані ґрунти, круті схили. Все це сприяло ерозії ґрунту, а боротьба з нею, ерозією, не велася, так як селяни дореволюційній Росії не могли про це і мріяти; поміщики, чиї господарства були засновані на використанні дешевої селянської праці, не були зацікавлені у боротьбі з ерозією ґрунтів. Змив ґрунтів, ріст ярів, піски, пилові або чорні бурі ставали все більш руйнівними, і до початку XX ст. ерозія ґрунтів швидко розвивалася, охоплюючи значні території у землеробських і тваринницьких районах».

Реформа, що проходила з 1861 р., не лише не вирішила проблеми селян, а й створила нові внаслідок незлагодженості механізму продажу земель та утиску прав селянства. Тому революційні події 1905 р. зумовили розв'язання вже кардинально нового завдання – зробити землекористувачів землевласниками. Саме у цьому випадку вони будуть берегти свої наділи та дбайливо ставитися до власної землі.

Наступним етапом змін земельного законодавства стала земельна реформа П. А. Столипіна, що призвела до знищення земських общин, полегшення викупу земель та створення умов переїзду селян до Сибіру, де знаходилася велика кількість необроблених земель.

Однак володіння, користування і розпорядження наділами як викупленими, так і після скасування платежів, здійснювалося з істотними обмеженнями. До скасування викупних платежів більшість юристів не розглядали право на наділ як право власності. Це право визначалося як різновид існування тогочасної довгострокової оренди (оброчне користування).

Земельна реформа розпочалася з підписання Миколою II Маніфесту «Про покращення добробуту і полегшення становища селянського населення» від 9 листопада 1905 р. Стверджувалося, що заможне, просякнуте ідеєю власності, багате селянство служитиме оплотом порядку і спокою.

За реформою розглядалося питання виходу селян з общини та отримання своїх земельних ділянок вже на праві землеволодіння. Проте задумки не були повністю втілені в реформі – засади земельного устрою Росії залишилися без змін, збереглося поміщицьке землеволодіння, землеволодіння казни, церкви, монастирів тощо. Після смерті П. А. Столипіна реформа сповільнилася. Загалом її результат був не досить втішним: утворився багатий клас селян, із одночасним виникненням чималої кількості безземельних селян, що сприяло поверненню значної кількості переселенців із Сибіру назад. Такі дії призвели до минулої ненависті простих селян, які залишились ні з чим, до тих, хто встиг на цьому заробити. Це зберігало політичну та економічну нестабільність до Жовтневого перевороту 1917 р.

Вашечко Ганна Сергіївна
студентка 1 курсу 18 групи
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЗАКОНОДАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

На сьогоднішній день актуальним є питання створення якісної системи законодавства, яка б змогла доцільно реалізувати основні принципи правової держави. Така ситуація близька до тієї, яка відбувалась на початку 1920-х років, коли в Україні треба було створювати власну систему законодавства.

На початку ХХ століття головним завданням є відродження Української держави та права. 1917-1918 рр. – це період хаосу, протистояння та боротьби різних суспільних верств і політичних партій. Виникла потреба в утворенні певної організації, яка б змогла владнати безлад в країні. Такою організацією стала Українська Центральна Рада (УЦР), яка була створена 17 березня 1917 року.

Першим кроком у розбудові української правової системи був Закон «Про порядок видання законів» від 25 листопада 1917 року. Відповідно до його положень «виключне й неподільне право видавати закони для Української Народної Республіки (УНР)» надавалося Центральній Раді. Водночас не припиняло діяти російське законодавство, яке діяло до 27 жовтня 1917 року і не було скасоване.

Правове оформлення УНР Центральна Рада розпочала із прийняття 11 та 16 листопада 1917 року Закону «Про вибори до Установчих Зборів УНР». Це був важливий та найбільший за обсягом закон УЦР. У законі визначався порядок підготовки та проведення виборів. Брати участь у виборах мали право громадяни, яким не менше 20 років. Проте вибори відійшли на другий план, так як були важкі умови на той час. Цей закон є показником того, що УЦР дуже серйозно ставилась до створення державного виборчого органу.

Для відродження державності було необхідне юридичне визначення статусу громадянина України. Тому в березні 1918 року Центральна Рада ухвалила Закон «Про громадянство УНР» та Закон «Про реєстрацію громадянства УНР». Згідно з законами громадянином УНР був той, хто народився на території країни і постійно на ній перебував. Громадянину УНР надавалося багато прав.

Основний закон, тобто Конституцію УНР – «Статут про Державний устрій, права та вільності УНР» було ухвалено 29 квітня 1918 року в останній день існування Української Центральної Ради. Цей закон проголошував незалежність та державний суверенітет України, гарантував права особистості, надавав

свободу слову, друку, право на об'єднання в організації тощо. Влада розподілялась на законодавчу, виконавчу та судову. Була закріплена чітка процедура прийняття законів. Конституція УНР стала фундаментом, який слугував для подальшої державотворчої діяльності.

За період свого існування Українська Центральна Рада також прийняла чотири Універсали, які призвели до державно-правових змін. І Універсал проголосив автономію України, ІІ Універсал зафіксував результати двосторонніх переговорів УЦР з делегацією Тимчасового уряду, де УЦР проголосила, що не хоче відділяти Україну від Росії. ІІІ Універсал був виданий після Жовтневого перевороту в Петрограді. Він проголосив Українську Народну Республіку, яка зберігала федеративний зв'язок із Росією, скасував смертну кару, право приватної власності на землю. IV Універсал проголосив УНР незалежною, вільною суверенною державою. Враховуючи воєнний стан, УЦР вдалося розробити основи конституційного, земельного, кримінального, фінансового, військового законодавства.

Можна сказати, що законодавча діяльність Української Центральної Ради охоплювала майже всі сфери суспільного життя. З початку своєї діяльності УЦР треба було врегульовувати багато економічних, політичних проблем. Виникала потреба у вдосконаленні фінансової та судової системи, військового та кримінального законодавства.

Отже, звернення до минулої історії держави та права України є дуже важливим, так як в сучасному світі вирішуються схожі проблеми, які були в історичному минулому нашої країни. Діяльність Української Центральної Ради може слугувати своєрідним зразком для аналізу певних ситуацій, які постають перед державою на сучасному етапі. Звернення до правової спадщини збагачує та вдосконалює юридичну науку і практику.

Власенко Дмитро Анатолійович
Студент 15 групи 1 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Як відомо Київська Русь була ранньофеодальною монархією, в якій адміністративна, воєнна, судова влада концентрувалася в руках київського князя. Останній управляв державою за допомогою найближчого оточення – власної дружини, удільних князів та намісників. Поряд з цим в Київській Русі діяло місцеве самоврядування, що відігравало досить важливе значення.

Варто почати з того, що поняття “місцеве самоврядування” має дві головні риси: 1) це самостійна колективна діяльність місцевої громади; 2) сферою її повноважень є коло проблем, які спрямовані на задоволення своїх потреб та інтересів.

Місцеве самоврядування в Київській Русі базувалося на звичаєвому праві та виражалося через народне віче. Для такої організації управління був характерним більш-менш чіткий розподіл повноважень між вічем та обраними на ньому органами та посадовими особами.

Віче було демократичним елементом у системі органів влади Київської Русі. Як один із найархаїчніших інститутів народовладдя, віче виросло із племінних сходів давніх слов’ян. Тобто вони жили на основі самоврядування шляхом обговорення справ місцевого значення на всенародних сходках – вічах.

У X-XI століттях у східних слов’ян спостерігаються процеси, пов’язані з поступовим розпадом родоплемінного устрою і становленням державності. У зв’язку з цим віче перетворюється із племінних зборів в орган державної влади. У віче мали право брати участь лише повноправні громадяни. Варто зазначити, що соціальний склад віча викликає у дослідників найбільші суперечки.

Соціальний склад віче був неоднорідний. Тут зустрічалися як найнижчі стани («люди»), які були основною масою учасників народних зборів, так і знать: князі, єпископи, бояри, найвпливовіші купці. Найчастіше останні і головували на зборах. Варто відмітити, що наявність лідерів-керівників не можна розцінювати як ознаку, яка вказує на тиск з боку знаті на вільне волевиявлення. Давньоруська блакитна кров просто не володіла необхідними засобами для саботування рішень віче, а тим більше – для його підпорядкування. У компетенції цього органу самоврядування були питання війни та миру (включно зі збором коштів на військові кампанії князя), формування ополчень, запрошення князя на престол, участь в укладанні міжнародних договорів, розпоряджання державними фінансами, земельними фондами, смердами, вибори або усунення з посади ватажків та інших осіб, які входили до складу князівського адміністративно-суддівського апарату. Тобто повноваження віча не були обмежені якою-небудь сферою, вони поширювалися на всі вищі державні справи управління та суду.

Існує уявлення про віча як про хаотичний натовп без конкретно визначених правил і механізмів взаємодії. Лаврентіївський літопис це спростовує розповідаючи про віче 1147 року перед Святою Софією в Києві. Кияни, які підійшли до Софії, організовано розсідаються очікуючи початку віче. «Засіданням» керував князь, митрополит і тисяцький.

Для прийняття рішення потрібне було одноголосне схвалення всіх учасників, хоча в дійсності малося на увазі переважна більшість. У разі рівного розподілу голосів відбувалася фізична боротьба і повторення зборів доти, поки не буде згоди.

Отже, місцеве самоврядування в Київській Русі здійснювалося зокрема через віча, які відігравали помітну роль з ослаблення князівської влади включно (здебільшого в період феодальної роздробленості – друга половина XI-XII століття).

Власенко Сергей Иванович,
к.ю.н., доцент кафедры истории государства и права Украины и зарубежных стран

НАРОДОВЛАСТИЕ АНГЛОСАКСОНСКИХ КОРОЛЕВСТВ (РАННЕЕ СРЕДНЕВЕКОВЬЕ – VI – X ВВ.)

Украинская революция достоинства 2013 – 2014 гг. сдвинула с метровой точки процесс так называемой децентрализации, основной целью которой должно стать перераспределение полномочий между центром и властью на местах посредством передачи части финансовых поступлений для распределения общинам, и, естественно, установление действенного контроля со стороны народа за финансовыми тратами страны и действиями властей всех уровней. Если на сегодняшний день попытаться подвести какие-либо итоги в этой области, то можно с уверенностью сказать, что все пока - что находится на начальной стадии.

Прежде всего, как утверждают некоторые аналитики и эксперты, «децентрализующая» правовая база нуждается в существенной доработке. Многие предлагают изменить административно-территориальное деление Украины с учетом интересов территориальных общин (громад), внести целый ряд изменений и дополнений в основной закон страны. Сами главы территориальных общин настаивают на передаче общинам прав по распоряжению землями, что расположены за пределами населенных пунктов. В качестве одной из проблем называется неурегулированность отношений между районными администрациями и общинами. За последними, как считают чиновники, необходимо установить хотя бы какой-то контроль и т.д.

Существенным сдерживающим фактором в практической реализации децентрализационных мероприятий является вооруженное противостояние на востоке страны, а также то, что за последние годы в Украине наблюдается процесс деградации социальных отношений и социальных институтов.

Но, не смотря на это, парламент Украины еще в 2015 г. утвердил Закон «О добровольном объединении территориальных общин». Он стал правовой основой, по формированию так называемых институтов территориального самоуправления и к декабрю 2016 г. уже было образовано 184территориальных объединений граждан. Как видим, украинцы активно взялись за практическое рассредоточение властных полномочий, ранее монополизированных центром. Долгие годы зависимости от Киева, нежелание постоянно что-то выпрашивать и

ходить с протянутой рукой дают о себе знать. Для того чтобы улучшить свою жизнь, украинцам предстоит, и, что самое главное, в короткое время, научиться контролировать власть, распоряжаться финансами, брать на себя ответственность за жизнь не только своей общины, но и страны в целом. Раскачиваться некогда, ибо мы в этом отношении отстаем от некоторых государств либеральной демократии не на десятилетия, и даже не на века, а на тысячелетия.

Если обратимся к истории Англии, то сразу же поймем, что становление самоуправления в англосаксонских королевствах началось еще во время раннего средневековья. Освобожденная от римского владычества в начале V века Британия стала легкой добычей для германских племен - англов, саксов и ютов. Завоеватели очень быстро смогли создать несколько родоплеменных королевств, которые постоянно находились в процессе поиска наиболее приемлемых организационных форм. Они становились основой всевозможных военных объединений, перерастающих в большие государственные образования, а через некоторое время снова распадались на маленькие королевства и всевозможные сообщества. Этот процесс продолжался несколько веков и остановился только в начале IX века. Благодаря своим личностным качествам король Уэссекса Эгберт добился в 829 г. верховенства над всеми королевствами Англии.

Многие исследователи утверждают, что объединение было сравнительно легким. На момент создания единого государства в Англии практически завершился процесс феодализации, в результате чего верхушка общества нуждалась в усилении центра, посредством которого можно было контролировать сопротивление закрепощаемого крестьянства. Консолидации способствовали и начавшейся еще в VIII и усилившиеся к началу IX века набеги датчан и норвежцев.

Однако следует отметить то, что основная масса свободных крестьян общинников без какого-либо восторга встретила инновации в области государственного устройства страны. Дело в том, что для англичан IX в. местные интересы значили гораздо больше, чем общенациональные проблемы.

В своем большинстве англы, саксы и юты были земледельцами. Переселившись на остров, они осознали, что возделывание земли в условиях Британии дело весьма трудоемкое и затратное. Для обработки твердых пород нужен был тяжелый плуг, в который обычно запрягалось от 4 до 8 волов. Владение таким количеством рабочего скота среднему земледельцу – собственнику в VI – VIII вв. было непозволительной роскошью и поэтому в деревнях стали формироваться большие патриархальные семьи. Земля, которую они обрабатывали, стала признаваться народной и была в коллективной собственности. Ее продажа, передача по завещанию, переход во владение по женской линии были запрещены. Совместная трудовая деятельность

способствовала длительному сохранению тесных связей даже между дальними родственниками.

Индивидуальные семьи в Англии стали появляться только в конце VII – начале VIII вв. Эти семьи, как и патриархальные, составляли свободные крестьяне – кэрлы, во владении которых были довольно крупные участки земли (до нескольких десятков, а иногда и сотен акров). Кэрл, который владел землей (так называемым гайдом), одновременно был надел и правом участия в сельском сходе, собраниях иного уровня , а также в работе органов самоуправления, судах, носить оружие и входить в королевское ополчение.

С V по IX вв. пределы английских королевств не имели четко установленных границ. Для их правителей территориальные претензии были нормой и решались, как правило, с помощью междоусобных войн. Учитывая эти обстоятельства, служба в королевском ополчении (так называемое «Фюрде») постепенно стала чуть ли не важнейшей и постоянной обязанностью свободного крестьянина, невыполнение которой влекло за собой высокие штрафы.

Закон Инэ (конец VII в.) за неявку свободного человека в войско установил штраф в размере от 30 и до 120 шиллингов в зависимости от социального положения воина. Как видим, в английских королевствах уже в раннем средневековье узаконивается принцип воинской обязанности для всех свободных без учета статуса.

За время своей жизни свободный кэрл, бесспорно, чаще принимал участие не в военных походах, а в работе общественных институтов местного самоуправления. Они появились одновременно с образованием соседних поселений – деревень, окруженных со всех сторон пахотной землей, лесами, лугами, рощами, озерами и реками, а также пустующими ничейными землями.

Жизнь в таком поселении предполагала определенные обязанности по отношению к соседу и укоренила в сознании каждого жителя идею общественного долга.

Все свои проблемы жители таких деревень решали на сельском сходе. Только сообща общинники определяли порядок пользования объектами, дающими как коллективную, так и индивидуальную выгоду (реками, озерами, лугами). Однако сход не ограничивался решениям только хозяйственных вопросов. На них общинники разбирали мелкие проступки, принимали решения о взимании штрафов с виновных, решали споры, если таковы возникали между деревенскими жителями, давали добро на осуществление различных сделок. Сход собирал налоги, распределял повинности. Можем предположить, что решения схода были общеобязательными. Его участники привлекались к поиску как преступников, так и краденых вещей. Памятники права Англии периода раннего средневековья только общинникам, которые были причастны к судебно-административному управлению, разрешали выступать в качестве поручителей за односельчан и быть «послухами» в случае обвинения рядового кэрла.

Всей работой схода руководил первоначально избираемый, а позже назначаемый королем, староста. Он, а так же четыре самых уважаемых представителя общины и местные священники представляли общину на собраниях сотни и графства.

Собрания сотни проходили раз в месяц. На них, как правило, присутствовали и те собственники, которые владели землями в пределах сотни, но могли проживать за ее пределами. В компетенцию собрания входили административные, т.е. управленческие,

полицейские и финансовые обязанности. Только собрание сотни рассматривало гражданские споры, выходящие за пределы компетенции сельских сходов.

В раннем средневековье данное собрание обладало и уголовной юрисдикцией. Однако очень скоро подобные полномочия были переданы комиссии из 12 тэнов (представителей служивой знати). В ее компетенцию входило осуществление правосудия (а для этого, безусловно, необходимо как знание уголовного, так и процессуального законодательства) поиск преступников, сбор штрафов, некоторые административные функции.

Следует отметить, что английский обычай, а потом и законодательство, поровну делило все судебные сборы между общиной или сотней с одной стороны и королем - с другой. Вместе с теми, тот же обычай, а потом и закон заставляли свободного человека нести солидарную ответственность за преступление, совершенное на территории общины или сотни, если преступника не удавалось найти.

Участники собрания сотни при передаче земельной собственности из рук в руки выступали гарантами законности сделки, а в случае возникновения спорных моментов выполняли обязанности свидетелей.

Руководил собраниями избираемый сотней старшина, но уже в IX веке в состав данного собрания был введен королевский чиновник – герефа, в компетенцию которого входил сбор той части судебных сборов, которая причиталась королю, но уже в X веке герефа не только получил право созывать собрание сотни, но и руководить его работой.

Самой крупной административной единицей бал шайр, получивший после нормандского завоевания название «графство».

Жизнь шайра также определялась собранием. Во главе него стоял избираемый из числа местной знати элдермен (со временем был заменен шерифом, назначаемым королем или его советниками). В собраниях графств, как и в собраниях сотни, непосредственное участие принимали представители каждой общины.

Сельские сходы, собрания сотен и графств, в работе которых наряду со знатью и королевскими чиновниками принимали участие и свободные крестьяне общинники (кэрлы) можно рассматривать как форму проявления

народоправия при которой небольшая группа людей, т.е. участники собраний, выражали и отстаивали волю и желания огромной массы первоначально ближайших родственников, а со временем и просто людей, живущих по соседству. Даже если небольшая кучка представителей общины принимала решение о введении каких-либо ограничений абсолютной независимости, всеми остальными эти ограничения воспринимались как должное, так как все понимали, что они всегда вводятся в интересах, как общины, так и государства. По всей вероятности это и стало основанием того, что в Англии первоначальное право участия в народных собраниях, считавшееся привилегией свободных, постепенно превращается в обязанность, не выполнение которой в X – XI вв. начинает расцениваться как неповиновение воли короля, влекущее за собой уплату высокого штрафа.

Из подобного решения можно сделать один единственный вывод – королевская власть, опираясь на органы местного самоуправления, стремилась к сохранению внутреннего миропорядка, одновременно, как нам кажется, короли в среде свободных англичан, принимавших активное участие в работе собраний различного уровня, находили тех, кто мог «пробиться» и «подняться» по социальной лестнице благодаря собственному уму или в силу случая. Английское раннее средневековье не запрещало крестьянину общиннику – кэрлу стать королевским тэном, а то и эрлом (титулованным аристократом, жизнь которого защищалась высокой вирой).В это время между свободными почти отсутствовали четко установленные границы. Они все считались "полноправными членами" английского сообщества.

Как видим, Англия, благодаря сильным сплочению родственных групп уже в период раннего средневековья была хорошо организована в относительно единообразные единицы с четко очерченным кругом полномочий в административной и судебной сферах. Частично права сельских сходов, собраний сотен и графств были ограничены в ходе норманнского завоевания, однако продолжили играть важную роль в повседневной жизни англичан и стали первопричиной сформированного несколько позже нового политического института - парламента.

Литература:

1. История средних веков. Т 1. Под редакцией З. В. Удальцовой и С.П. Карпова. Москва. Высшая школа.1990.

2.Альфред Великий, глашатай правды, создатель Англии 848-899 гг. Санкт-Петербург. Евразия. 2006.

3. Очерки по истории выборов и избирательного права. Учебное пособие. А.Ю. Веденеев и др. Калуга-Москва. 2002.

4. Хрестоматия по истории средних веков в трех томах. Под ред. акад. С.Д. Сказкина. Том 1. Раннее средневековье. М. 1961.

5.Государственный порядок. Френсис Фокуяма. Издательство АСТ. Москва.

Галушка Анжеліка Володимирівна
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Інститут прокуратури та
кримінальної юстиції, 1 курс 16 група

СТАНОВЛЕННЯ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ В СТАРОДАВНІЙ ГРЕЦІЇ ТА СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Юриспруденція як одна з найважливіших складових духовної культури суспільства, завжди відображала процеси суспільної свідомості, оскільки її зміст був наповнений не лише етикою та філософією, а й політичної ідеології та інших гуманітарних наук, таких як логіка, філологія, історія тощо. Термін «юриспруденція» (від лат. jurisprudentia – знання права) виник у Стародавньому Римі наприкінці IV – на початку III століття до н.е., але явище, яке він позначає, зародилося на Стародавньому Сході задовго до виникнення Римської держави.

В історії виникнення і розвитку давньогрецької політико-правової думки виділяють три періоди. Ранній період (IX - VI ст до н.е.) пов'язаний з часом виникнення давньогрецької державності. У цей період спостерігається помітна раціоналізація політико-правових уявлень (у творчості Гомера, Гесіода і особливо знаменитих «семи мудреців») формується філософський підхід до проблем держави і права. Другий період (V - перша половина IV ст. До н.е.) - це час розквіту давньогрецької філософії та політико-правової думки (вчення Демокріта, софістів, Сократа, Платона і Аристотеля). Третій період (друга половина IV - II ст. До н. Е..) Період еллінізму, час занепаду давньогрецької державності, подпаданія Греції під владу спершу Македонії, а потім і Риму (вчення Епікура, стоїків і Полібія).

Однією з найдавніших в системі юридичних наук є – природно-правова юриспруденція. Вона виникла одночасно з появою громадської думки, предметом її було суспільство, держава і право. Першими її представниками стали софісти. Ця школа з'явилася в V столітті до н.е., в Афінах і пов'язана з встановленням і зміцненням демократичного ладу. З'явилася необхідність в ораторському мистецтві, у розвитку ідеології, у підготовці до політичної діяльності. Мислителі Стародавньої Греції внесли істотний внесок у розвиток політико-правових поглядів, в теоретичну розробку проблем держави і права. Цим обумовлено їх помітний вплив на наступних авторів та їх видатне місце в історії політичних і правових вчень. Знаменитий римський оратор, юрист, державний діяч і мислитель Марк Тулій Цицерон визначає, що держава – це надбання народу. У його трактуванні держава представляється як узгоджене правове спілкування всіх членів суспільства. Основну причину походження держави Ціцерон бачив не стільки у слабкості людей і їх страхах, скільки в їх вродженої потреби жити разом.

Вивчення всієї природи як зазначав Цицерон призводить до розуміння, що «всім цим світом править розум». Розум – вища і краща частина душі, приборкувати всі ниці почуття і пристрасті в людині (жадібність, жагу влади і слави і т.д.). Тому писав Цицерон, «при пануванні мудрості немає місця ні для пристрастей, ні для гніву, ні для необдуманих вчинків. Також Цицерон розрізняє природне і позитивне право. Він дає таке розгорнуте визначення природного права: «Справжній закон – це розумне становище, відповідне природі, розповсюджується на всіх людей, постійне, вічне, яке закликає до виконання обов'язку. Справедливість, на його думку, вимагає не шкодити іншим і не порушувати чужу власність. Звідси випливає вимога, щоб людські закони відповідали справедливості та права, тому що останні не залежать від думки і розсуду людей. Відповідність чи невідповідність людських законів природі виступає як критерій і мірило їх справедливості і несправедливості.

Свого розквіту римська юриспруденція досягнула в останній період республіки і, особливо в перші два з половиною століття імперії. Уже перші імператори прагнули заручитися підтримкою впливової юриспруденції і по можливості підкорити. З великого числа відомих юристів класичного періоду найбільш видатними були Гай, Папініана, Павло, Ульпіан і Модестін.

Отже, римське право стало найвидатнішим прикладом розвитку національного права. Римська юриспруденція досягла вершин юридичної техніки і зробила великий вплив на подальший розвиток правової думки. Це обумовлено як високою юридичною культурою римської юриспруденції (докладність і аргументованість аналізу, чіткість формулювань, обширність розроблених проблем), так і тією роллю, яка випала на долю римського права у подальшій історії права.

Гармаш Тетяна Володимирівна
Студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції 1 курсу, 1 групи НЮУ ім. Ярослава Мудрого

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ В СТАНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Протягом усієї історії свого існування український народ був вимушений постійно боротись за свою державність та відстоювати право на незалежність. XX століття не стало винятком і відзначилось бурхливістю та розмаїттям політичних подій та соціальних перетворень. Одним із виявів цього стало виникнення Української Центральної Ради 4(17) березня 1917 року, яка стала фундатором відродження української нації після багатовікового поневолення сусідніми державами. Тема УЦР є актуальною для українського державотворення адже порівнюючи політичні процеси сучасної України і періоду Центральної Ради та використовуючи у сучасній практиці аналіз

досягнень та промахів останньої, можна дійти до корисних для розбудови української державності висновків.

На початку роботи Центральної Ради виникла проблема її легітимності, бо УЦР ніхто не обирав і не призначав, її створили шляхом кооптації, і тому перед представниками даного політичного утворення та перед її очільником, зокрема, постав складний вибір: яким саме шляхом рухатись і наскільки радикально відстоювати свою ідею. У жодному разі не можна категорично оцінювати політичні заходи Грушевського М. С., як керівника УЦР, адже ми можемо розглядати їх лише крізь призму сучасності, ніяким чином не усвідомлюючи повною мірою всі ті умови, які підштовхували його до тих чи інших дій. Однак, аналізуючи історію з точки зору пасивного спостерігача, а не учасника, можна зробити висновок, що був шанс встановити незалежну українську державу набагато раніше 1991 року, але УЦР ним не скористалась. Сталося це через намагання встановити федерацію зі співдружних народів колишньої Російської імперії. Саме в той час, коли можна було радикально діяти та наполягати на незалежності, керівництво УЦР надало перевагу автономії.

21-28(8-15) вересня 1917 року у Києві з ініціативи УЦР відбувся з’їзд народів Росії або ж з’їзд поневолених народів - представників народів і областей, які прагнули федеративної перебудови колишньої Російської імперії. Проходив цей політичний захід у приміщенні Педагогічного музею. Роботі з'їзду передувало прийняття УЦР сумнозвісного II Універсалу, який, з одного боку, закріпив статус Генерального секретаріату Української Центральної Ради як крайового органу виконавчої влади, а з іншого – містив положення, згідно з якими реалізація національно-персональної автономії України ставилася в залежність від скликання Всеросійських Установчих зборів. На з'їзд прибули представники татар, євреїв, білорусів, естонців, молдован, донських козаків, Союзу козацьких військ та бурятів – усього 93 особи. Представники російської інтелігенції на з'їзд не приїхали, продемонструвавши цим те, що вони, як і Тимчасовий уряд, залишаються на позиціях централізації та русифікації. Замість них прибув представник Тимчасового уряду, зрусифікований кадет українського походження – Славинський М. А. Дві третини учасників з'їзду належали до різних соціалістичних партій. Це позначилося на настроях делегатів і роботі з'їзду, а також на винесених ним оцінках політичних подій. Українську націю представляли лише автономісти, самостійників туди не допустили.

З'їзд ухвалив низку постанов: «Про національну-персональну автономію» (визнаючи її необхідність), «Про загальнодержавні та крайові мови», «Про Установчі збори», «Про Раду народів у Києві» (її склад та компетенція) і «Про Раду національностей при тимчасовому управлінні». Крім цього, з'їзд прийняв окремі ухвали стосовно польської, білоруської, латиської, литовської народностей, а також козацтва. Наприкінці своєї роботи з'їзд обрав Раду народів, яка мала перебувати в Києві й доручив їй очолити роботу зі створення Російської

Федерації на теренах колишньої Російської імперії. Головою Ради було обрано Грушевського М. С.. Одним із перших заходів Ради народів стало видання окремого журналу, присвяченого ідеї федерації і справі практичного втілення її в життя.

Головний результат з'їзду полягав у тому, що він окреслив реальні перспективи подальшого розвитку Росії на засадах або централістського, або федеративного демократичного устрою. Представники малих народів звісно ж висловилися на користь останнього варіанта. У цьому і полягала помилка політики УЦР, бажаючи об’єднати народи вона недбало поставилась до тих гострих внутрішніх проблем, які потребували негайного вирішення. У той час коли потрібно було відстоювати незалежність України як окремої держави, відбивати наступи більшовиків і білогвардійців, які зазіхали на її самостійність, і будувати нове суспільство, яке б охоронялося міцною армією, Центральна Рада опікувалася загальнофедеративними справами.

Таким чином, незважаючи на нерішучість дій з боку УЦР у ці важливі роки для історії України, потрібно все ж таки відмитити позитивний вплив діяльності Центральної Ради на становлення незалежності нашої держави у майбутньому. Так, наприкінці революції було приділено значну увагу конституційному процесу в Україні: була розроблена Конституція незалежної УНР, прийнята 29 квітня 1918 року, згідно з якою верховним органом влади УНР проголосили Всенародні збори, які безпосередньо здійснювали вищу законодавчу владу в УНР і формували вищі органи виконавчої та судової влади. Скликати Всенародні збори і проводити їх мав голова, обраний Всенародними зборами. Це свідчення того, що автори були відвертими демократами, українцями, які прагнули віднайти для України шлях її становлення та розвитку. І якби тогочасні умови дали УЦР ще трішки часу на політичній арені, не виключено, що вислів Михайла Грушевського : *«Добре робити історію важливіше, ніж гарно писати її» був би втілений у життя.*

Гега Дмитро
студент кафедри історії
держави та права України і
зарубіжних країн
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ДЕРЖАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Початок реального державотворчого процесу в Україні слід пов'язувати з поваленням самодержавства й організацією в березні 1917 р. Української Центральної Ради. І Універсал Центральної Ради започаткував становлення української державності і розглядався як «статут автономії України». Він був прийнятий на II Всеукраїнському військовому з’їзді після ігнорування

Тимчасовим урядом Росії вимог Центральної ради щодо УНР. У І Універсалі проголошувалась вільна Україна у складі Росії, але водночас чітко зазначались права та обов'язки обох державних утворень щодо внутрішньодержавної політики УНР. Також, в І Універсалі Центральна рада визнається державним органом влади, це підтверджують такі рядки документу.

Віхою в розвитку державотворчого процесу стало прийняття 3 липня 1917 р. ІІ Універсалу Української Центральної Ради, який можна розглядати як договір про порозуміння між Центральною Радою і Тимчасовим урядом у Петрограді, про це зазначає і сам документ. За вимогою Тимчасового уряду в ІІ Універсалі зазначалося створення Генерального секретаріату, як найвищого виконавчого органу державної влади УНР.

Важливим політико-правовим, кроком стало прийняття Центральною Радою 20 листопада 1917 р. ІІІ Універсалу, який проголошував встановлення вже не автономних, а федеративних стосунків із Росією. Цим Універсалом в період до скликання Установчих Зборів України вся повнота влади в УНР предавалася Центральній владі та Генеральному секретаріату. І вперше за весь час діяльності Центральної ради, вони визначають в документі територію УНР, яка відповідно до Універсалу займає такі регіони як: Київщина, Поділля, Волинь, Чернігівщина, Полтавщина, Харківщина, Катеринославщина, Херсонщина, Таврія (без Криму). А також ряд регіонів (Курщини, Холмщини, Воронижчини та інші), де більшість населення українці, за документом має право на самостійне визначення належності до УНР. Але така позиція Центральної Ради не знайшла розуміння ні в російського Тимчасового уряду, ні в більшовицької влади, яка відхилила всі демократичні пропозиції України й почала проти Української Центральної Ради воєнні дії.

За умов проголошення більшовицькою владою війни Українській Народній Республіці 9 січня 1918 р. був прийнятий IV Універсал Центральної Ради, у якому проголошувалася незалежність УНР: «…Однині Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від нікого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу…» Відповідно до цього документу вся повнота влади буде належати Центральній раді та Раді Народних Міністрів, що замінили Генеральний секретаріат. Універсал проголоси вибори до Установчих Зборів України і проголосив про початок створення Конституції УНР.

Підсумком державотворчого процесу в Україні стало прийняття на останній сесії 29 квітня 1918 р. Центральною Радою «Статуту про державний устрій, права і вільності УНР» (Конституція УНР), який був майже ідентичний проекту від 10 грудня 1917 р. Майже весь текст проекту Конституції УНР 1917 р., за винятком положення про автономію УНР у складі федеративної Росії, ввійшов до Конституції УНР. Однак тепер Україна визнавалася самостійною державою. Конституція УНР визначала: вищою законодавчою та

представницькою владою в УНР мають бути Всенародні збори, а голова Всенародних зборів називатиметься головою УНР. Його повинні обирати Збориодним з його повноважень було і представництво Республіки. Голова також повинен був визначати терміни переобрання Всенародних зборів, скликати та проводити їх. Він залишався на посаді до скликання нових зборів, на яких обирався інший голова. Для розв'язання суперечок, що виникатимуть в УНР, обирався Генеральний суд УНР. Посада Президента Конституцією не передбачалася. Окремий розділом в Конституції було винесено все що стосувалось Ради народних міністрів: «Вища влада виконавча належить Кабінетові міністрів Української Республіки», тобто одній з трьох гілок влади поряд із Всенародними зборами та Генеральним судом УНР. Конституція достатньо чітко визначала повноваження, порядок формування й компетенцію уряду. За Конституцією УНР парламент (Всенародні збори) набував практично необмежених повноважень. Уряд і суд були залежними від представницького органу; уряд не міг розпустити парламент і призначати нові вибори, а Всенародні збори мали право оголошувати вотум недовір'я не лише урядові загалом, а й окремим міністрам.

Отже, за своєю суттю Центральна рада була першою представницькою владою в Україні. Аналіз головних документів засвідчує, що Центральна Рада не була ані контрреволюційною (як упродовж десятиліть стверджували радянські історики), ані буржуазною. Навпаки, більшість її членів були соціалісти, вони намагалися проводити соціалістичну політику, хоч розуміли її по-іншому, ніж більшовики. Разом з тим, Центральна Рада на історичному зламі епох очолила демократичну національно-визвольну революцію, що поновила в Україні державницьку свідомість і розпочала процес побудови незалежної Української держави. Завдяки Центральній Раді український парламентаризм постав як основний рушій та певна форма державотворення.

Науковий керівник Харасик Н.О.

Гревцова Аліна Валеріївна
Студентка 1 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції 17 групи НЮУ ім.Ярослава Мудрого

ЗНАЧЕННЯ СИМВОЛІВ КОЗАЦЬКОЇ ВЛАДИ

Козацтво – непотворний феномен в історії України. З'явилися вони на наших теренах у XVIст. Сталося це через те, що в українців виріс протест ополячення, а також через необхідність у захисті східних степів від нападів татар. Завдяки могутності Богдана Хмельницького виникла козацька держава– Військо Запорізьке, яку визнали як окрему державу.

Кожна державна влада потребує свою символіку, наприклад, корона на голові короля означала його владу, російські царі були з жезлом в одній руці та дорогоцінною кулею в іншій. Відзнаки у державній владі козаків називалися клейнодами. Взагалі, слово «клейнод» з німецької перекладається як коштовність.

До символів козацької влади належали булава, корогва, бунчук, печатка, литаври, каламар. Можемо розглянути кожен з них більш детальніше.

Головним атрибутом на полі бою був прапор (корогва). Прапори шили з найдорожчих тканин, могли оздобити вишивкою, могли зобразити сонце, місяць або хрести. Переважно він був малиновим, цей колір вважається кольором відваги і шляхетності, також можна було зустріти жовтий, синій, білий або поєднання двох кольорів, наприклад, жовто-синій.

Булава була однією з найважливіших ознак гетьманської влади. Це була палиця з горіхової деревини на кінці із срібною кулею, яка прикрашалася коштовним камінням: перлами, смарагдами. Вона мала знаходитися завжди на видному місці у руках гетьмана чи на столі.

Наступним символом був бунчук – відзнака гетьмана і кошового отамана під час військових походів. Це був держак приблизно в 2 метри із золотою кулею, на якій було підвішене кінське волосся. Вважається, що козаки його перейняли від турків, він був у них замість прапора.

Печатка з гербом була символом влади судді, на ній зображували герб. Печаткою скріплювали документи Війська Запорізького.

Каламар був символом військового писаря. Вони мали найрізноманітніші форми, виготовлялися вони з металу (срібла або бронзи), зі скла або кераміки.

Литаври були відзнакою довбиша, без них неможливо було скликати січову раду. Ними також попереджували про небезпеку, передавали накази по війську. Цей інструмент складався з двох котлів та натягнутої між ними шкіри.

Невід’ємним атрибутом козаків була зброя з якою вони не розлучалися навіть за межами поля бою. Зазвичай це була холодна зброя: спис, шабля, кинджал. Шабля була головним озброєнням козаків. Не менш важливу роль відігравав спис, головною можливістю його була в тому, що він міг поражати ворога на великих відстанях. Важливо також пригадати лук, який мало чим поступався вогнепальній зброї.

СПИСОК ВИКОРИСТАННОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків, - Т. 2.

2. Грушевський М. С. Історія України-Руси. Т. 8. Ч. I — Київ-Львів, 1922. — 336 с. (2-е видання); Ч. II — Київ-Відень, 1922. — 224 с. (2-е вид.);

Грекова Олександра
Національний юридичній університет
імені Ярослава Мудрого
1 факультет, 1 курс, 18 група

ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ – ОСТАННІЙ ГЕТЬМАН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Павло Скоропадський - видатна постать в історії української держави, про яку ми могли чути безліч гарного та поганого. Оцінки його політичної діяльності досить різноманітні, через що складно віднайти істину та з'ясувати, як саме останній український гетьман впливав на творення державності у країні. Скоропадський гетьманував всього 7 з половиною місяців за 72 роки життя. І якщо перші 45 років були шляхом до гетьманства, то останні 27 вважаються платою за короткий період влади.

Павло був вихідцем з аристократичного роду, коріння якого тягнуться ще з доби козаччини. Після смерті батька вступив до Пажеського корпусу. Цей закритий учбовий заклад, доступний лише для дітей вищих кіл аристократії, давав курс знань не тільки за середню школу, а й вищу освіту. Навчання військовій справі та наукам поєднувалось із придворною службою (Павло бував присутній при дворі Олександра III). Вдалою була військова кар'єра майбутнього гетьмана, одне за одним він отримував почесні звання. Потім на його життєвому шляху трапилася російсько-японська війна, через бажання брати участь у ній Павло перевівся до корпусу, який знаходився ближче до арени дій. За вмілі воєнні дії та силу духу молодий генерал-лейтенант дістає високі нагороди і , як наслідок цього, підвищення по службі. До війни у Скоропадського була можливість подорожувати Європою та навчатися грамоті у її провідних освітніх центрах, таким чином гетьман Української Держави був досить освіченою людиною.

Потрібно зазначити, що жодних точок зіткнення з українським рухом у цей період життя Скоропадського (за 44 роки) поки що не виявлено. "Свідомим українцем" у тогочасному розумінні цього слова він не був, однак слід згадати, що Скоропадський мав глибоке уявлення про свої українські коріння. Це була родинна риса родини Скоропадських.

В Україні невдала політична діяльність Центральної Ради з особливою наочністю проявилася навесні 1918 р. За тих обставин, що склалися, деякі політичних кола України висунули думку щодо необхідності встановлення сильної влади. Цю ідею підтримували різні прошарки населення й низка несоціалістичних організацій і партій, виниклих на той час: Партія хліборобів-демократів, Українська народна громада та ін. Вони почали схилятися до передачі влади в гетьманські руки, бо це була традиційна для України посада.

Після довгих переговорів була підібрана й відповідна кандидатура – генерал Павло Скоропадський.

Новообраним гетьманом було проголошено маніфест — “Грамоту до всього Українського Народу” та “Закони про тимчасовий устрій України». У грамоті він заявляв, що “відкликнувся на поклик трудових мас Українського Народу і взяв на себе тимчасово всю повноту влади”. Після цього Центральну Раду і всі земельні комітети було розпущено, міністрів звільнено, але всі урядовці Центральної Ради повинні були продовжувати працю. Незабаром був виданий закон про вибори до Українського сойму. Поновилося право приватної власності; вжито заходів до вилучення великих землеволодінь за плату й наділення землею малоземельних хліборобів. Сім з половиною місяців існування Української держави переважною більшістю спостерігачів було оцінено як період соціального і громадського спокою. Зовнішньою запорукою цього була, окупаційна австро-німецька армія, але це можна пояснити ще й вдалою внутрішньою політикою гетьмана.

Досить поширеною є думка, що кабінет міністрів, сформований гетьманом, не містив українців. Але, згідно з історією, у кабінеті міністрів було всього чотири неукраїнця. Ймовірно, що ця думка з’явилася, бо ніхто з тих міністрів не належав до соціалістичних партій, а в Україні ще твердо трималися гасла: “непотрібна несоціалістична Україна!” Щодо відомих усім карних експедицій “гетьманської варти” на села, то сам Скоропадський, відштовхуючись від історичних джерел, не наказував зорганізувати, а віддав подібні земельні суперечки на розгляд ліквідаційних комісій.

Згодом через політичні розбіжності розколовся кабінет міністрів Гетьмана. Щоб розрядити атмосферу, Павло Скоропадський 14 листопада 1918 року підписав Грамоту-маніфест до українського народу, який фактично зліквідовував ідею побудови незалежної України напротивагу розбудові Всеросійської федерації (її складовою частиною повинна була стати Україна). Цим Гетьман відвернув від себе українців і не зміг привернути російські кола. Було створено антигетьманську дерикторію, яка почала повставати. За декілька тижнів боротьби , 14 грудня 1918 року, оволоділа столицею Української Держави. Обставини вже унеможливлювали подальше перебування Скоропадського в ролі гетьмана, тому він повинен був зректися того ж дня гетьманства та втекти з Києва. Директорія оголосила про відновлення УНР.

З того дня для все колишнього гетьмана розпочалася доба розправи, але він не пішов з політичної арени. Згодом хлібороби-державники в еміграції утворили монархічний рух, до якого тяжів Скоропадський. Скрутні моменти настали й з початком Другої світової війни, коли йому потрібно було вибирати між двома ворогуючими таборами держав. Вибір було зроблено на користь німецької сторони, через мрію про створення монархічної України.

Якщо б та мрія збулася, ми б мали зовсім інший соціально-політичний устрій та, ймовірно, інше життя. Тому біографію великих персоналій історії слід пам'ятати, намагатися розглядати з різних сторін та створювати власну думку з цього приводу.

Грищенко Катерина Костянтинівна
студентка 1 курсу 11 групи Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЗМІСТ ПРАВОВИХ НОРМ КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА ТА ЇХ ОФОРМЛЕННЯ З ТОЧКИ ЗОРУ ВИЗНАНИХ НОРМ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Поява юридичного документу такого значення, як Пакти й конституції законів та вольностей Війська Запорізького безумовно базується на досягненнях національного демократизму саме у тому вигляді, в якому він склався в результаті майже столітніх змагань українського народу за державну свободу та незалежність.

«Екзильна конституція» складається з преамбули, в якій автор виклав історію українського народу та Війська Запорозького і шістнадцяти параграфів.

Конституція розпочинається з розкривання питання віросповідання, єдиною релігією якою була православна. «Оскільки серед трьох богословських чеснот перше місце посідає віра, то перший пункт нехай буде про Віру Православного Східного Обряду… .»

Параграф другий розкриває проблеми національного суверенітету та державних кордонів. За Конституцією повинні об'єднатися Правобережна і Лівобережна Україна «…наша батьківщина, Мала Русь, нехай лишається у своїх кордонах, … зокрема тих, що по річці Случ, …».

У наступних двох йдеться про міжнародні відносини між сусідніми країнами. Зокрема, третій параграф розкривав питання союзних відносин з Кримським Ханством: «..., бо навіть тісний зв'язок любові єднає названий Козацький народ з Кримським Ханством, з який не раз вступало у збройний союз на захист своєї батьківщини…». А четвертий – з Московською державою: «…Ясновельможний Гетьман муситиме під час мирних переговорів,..., подбати про такі сприятливі умови миру, за якими б Дніпро і землі Війська Запорізького були звільнені від московських укріплень і фортець».

Також Конституція закріплює принцип побудови Української держави. Окремий параграф, а саме шостий, розкриває ідею розподілу законодавчої, виконавчої та судової влад. Законодавча влада надається Раді, що виконує роль парламенту. Виконавча влада – гетьману, який до його повноважень належало вирішення найважливіших державних справ, але він повинен був попередньо узгоджувати з Радою «на власний розсуд нічого не повинне ні починатися, і

вирішуватися, не здійснюватись». Судова гілка влади була незалежною, адже гетьман «не повинен карати сам, із власної ініціативи і помсти …».

Документ також передбачає покарання «верхівки», які завдали шкоди Генеральській честі: « - умисне, й випадкове – має підлягати (розгляду) Генерального Суду, який повинен винести рішення не поблажливе і лицемірне, а таке, якому кожен мусить підкорятися, як переможений законом».

Актуальними і на сьогоднішній день є параграфи дев'ять та десять, адже, на мою думку, відповідно до не найкращого стану антикорупційного законодавства України зараз, я вважаю, було би доречно представникам Верховної влади звернутися до історії, а саме до праці Пилипа Орлика, який запропонував дієвий засіб боротьби з економічною корупцією. Згідно із Конституцією генерального скарбника у державі обрали «... мужа видатного, заслуженого, багатого і прямодушного, який взяв би під свою опіку державну скарбницю, відав би млинами і всіма прибутками і дбав би про них не для власної, а для загальної потреби, враховуючи думку Гетьмана».

У Конституції сформовані права та обов'язки козаків і посполитих людей: «…для всіх жителів України, і козаків, і простолюду, отож і податки, і згадані вище станції мають буди всюди ліквідовані і повністю відміненні».

Пакти проголошували також: «…, що вдови козаків їхні дружини та діти-сироти, …, не притягатимуться до жодних обов'язкових для простого люду загальних повинностей і не будуть обтяжені сплатою податків».

Також згідно документу мала бути створена Ревізія всіх видів публічних і приватних володінь, які несли посполиті до всякого роду так званих «державців».

Останній шістнадцятий параграф у «екзильної конституції», регламентував торгівельні відносин. Текст проголошує: «Отож відкупники мита та їхні заступники повинні стягати на користь державної скарбниці платною на ввіз і вивіз лише тих товарів і в такому обсязі, який вказаний в універсалі, не стягуючи з купця взагалі нічого зайвого».

Закінчується Конституція текстом присяги гетьмана Орлика.

Отже, згадуючи вище зазначене, можна дійти до висновку, що «Пакти і Конституції прав і вольностей Війська Запорозького», є унікальним демократичним документом, якому на жаль, не судилося втілитись в життя. Проте, на мою думку, ця пам'ятка й досі дуже цікава та важлива з точки зору конституційних прагнень сучасної України.

Гужвій Аліна Костянтинівна
студентка 1 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ОПЛАТУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – XX СТОЛІТТЯ

Одним з найважливіших завдань для законодавця у сфері трудових відносин є врегулювання питання оплати праці. В другій половини XIX – на початку XX століття основу правового регулювання оплати праці на українських землях складало імперське законодавство Росії.

Зародження робочого законодавства відбулось в час, коли робочий рух та союзи ще не мали того значення, яке вони отримали на початку XX ст. Відміна кріпосного права та інші реформи сприяли встановленню капіталістичних відносин. Ця ситуація сприяла масовим страйкам робітників, тому для їх врегулювання були встановлені спеціальні комісії. При впорядкуванні трудових відносин вони спиралися на європейське законодавство, розробляли низки ліберальних законів, що сприяли покращенню праці робітників, але вони не були підписані імператором.

У 80-х роках XIX ст. приймається пакет законів, котрі отримали назву фабрично-заводського законодавства. Найголовніші з них це Закони "Про шкільну освіту малолітніх, працюючих на фабриках, заводах і мануфактурах" від 1884 р., "Про затвердження проекту правил про нагляд за фабричною промисловістю, про взаємні відносини фабрикантів та робітників та про збільшення кількості чинів фабричної інспекції" від 1886 р., "Положення про найм на сільські роботи" від 1886 р. та інші. Вони встановлювали основні умови про заробітну плату і вирахування з неї.

Значною новацією в галузі фабрично-заводського законодавства була інкорпорація всього масиву законодавства в галузі трудових відносин в єдиний акт, в якому всі законі були піддані мінімальній обробці та редагуванню. Цим актом став Статус промислової праці , який увійшов до другої частини тому XI Зводу законів Російської імперії. Також було видано багато адміністративних актів, які сприяли розвитку, застосуванню та тлумаченню законів (постанови, циркулярні розпорядження, накази, роз'яснення, інструкції). Вони, починаючи з 1863 р., публікувались в "Збірці законів і розпоряджень уряду".

Слід відмітити про значний вплив на оплату праці такого явища, як соціальне страхування. У лютому-березні 1912 р. III Державна Дума прийняла пакет страхових законів "Про затвердження канцелярій у справах страхування робітників", "Про затвердження Ради у справах страхування робітників", "Про забезпечення робітників на випадок хвороби", "Про страхування робітників від нещасних випадків на виробництві". Згідно з цими законами робітники отримали

гарантії в отриманні "винагород" – допомоги з нещасних випадків і хвороб; обов'язковому страхуванню підлягали всі працівники підприємства за умови, що розмір їхнього річного утримання не перевищував 1500 руб.; видача допомоги: 1) на випадок хвороби; 2) на випадок каліцтва; 3) на випадок пологів; 4) на випадок смерті та інше.

Проблеми регулювання оплати праці розпочалось лише у 20-х рр. XX ст. Це було зумовлено суттєвим розвитком ринкових відносин, які врегульовувала Нова Економічна Політика, основою чого стало скасування зрівняльної заробітної плати, натуральної плати і трудової повинності.

Постійна взаємодія людей у процесі трудової діяльності у визначених соціальних умовах створює специфічні соціально-трудові відносини, які потрібно врегульовувати відповідно до цих умов, встановлювати загальні правові норми задля порядку й подальшого розвитку цих відносин. Тому законодавство про працю повинно постійно вдосконалюватися.

Гупало Татьяна Алексеевна
Студентка 1 курсу 15 группы
НЮУ имени Ярослава Мудрого

ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ОРГАНОВ ВЛАСТИ ВО ВРЕМЕНА ГАЛИЦКО-ВОЛЫНСКОГО КНЯЖЕСТВА

В 1199 году галицкие и волынские земле были объединены, образовалось Галицко-Волынское княжество с центром в городе Галиче. Они были объединены Романом Мстиславом. Позже, новообразованное государство возглавили Князья Василий и Данила, за правление которых Галицко-Волынское княжество достигло пика в своём развитие.

За Галицко-Волынским летописью (первая часть) главными органами власти в Княжестве были: Князья, вече и боярский совет. Форма правления – монархия, которая была сильно ограничена влиянием боярской аристократии.

Галицко-волынские князя боролись за сосредоточение всей полноты власти в своих руках, но полного политического верховенства им установить не удалось, ибо в этом им препятствовало сильное боярство.

Хоть и князья выражали интересы феодалов и были объединены с боярами классовыми интересами, землевладением и эксплуатацией феодально-зависимого населения, но, даже не смотря на это, князьям не удалось сосредоточить всю полноту власти в своих руках.

Пытаясь улучшить своё положение в княжестве, Великие Князья, укрепляли свои вооруженные силы. Основной политической и военной опоры князя была его дружина. Но теперь каждый боярин имел теперь свое военное ополчение, с которым являлся во двор Князя. Великий Князь оставался

фактический с малой дружиной, члены которой выполняли военные и административные функции.

Бояре должны были участвовать в военных походах князя, но в действительности они выступали с князем главным образом тогда, когда дело касалось защиты их земель от общего врага.

Князя руководили политической жизнью своего княжества. Опираясь на военную силу, князья стремились сохранить своё верховенство и в области государственного управления. Они назначали должностных лиц в городах и волостях своего домена, наделяя их земельными владениями под условием службы.

Так же Князья стремились упорядочить финансово-административную систему. Сбор различных доходов. Эта отрасль управления наиболее прочно удерживалась князьями. Князья имели широкие судебные права. Что касается боярских вотчин, то бояре сосредотачивали в своих руках все судебные полномочия. И хотя на местах учреждались княжеские судебные органы, куда князь направлял своих тиунов, они не являлись настолько мощными, чтобы подняться выше власти бояр.

Можно сказать, что княжеская юрисдикция в Галицко-Волынском Княжестве не была главенствующей или, вернее, не имела фактически большой силы, ибо большинство споров на местах фактически решалось боярами.

Главной особенностью феодальной власти в Княжестве являлось то, что власть по существу была сосредоточена в руках крупного боярства. Боярская знать, будучи крупнейшим землевладельцем страны, превратилась в значительную политическую силу, которая противопоставляла себе княжеской власти, и даже открыто выступала против нее.

Органом, с помощью которого бояре осуществляли свою власть, по свидетельству летописи, является совет бояр. Этот орган был создан по мере усиления экономического и политического могущества бояр. Боярский совет был постоянным органом, состоявшим из крупнейших бояр-землевладельцев и епископа. Боярский совет созывался по инициативе самого боярства, а иногда и по желанию князя. Но Князь не имел права сознавать совет по своему желанию помимо боярского.

Совет возглавлялся крупнейшими боярами. Совет ревностно охранял интересы боярства, ибо вел двойственную политику по отношению к князьям, стремясь руководить ими. Совету бояр подчинялись и органы управления, ибо в совет входили бояре, занимавшие крупнейшие административные должности. Бояре, приобретая должности в центральном аппарате, не только закрепляли их за собой пожизненно, но и передавали по наследству. Таким образом, в руках бояр находилась административная, военная и судебная власти.

Вече созывалось правящей верхушкой феодалов, чаще всего князьями, в случаях крайней необходимости. Вече созывалось князьями тогда, когда им

нужна была опора в широких слоях феодалов и горожан против правящей группы – крупного боярства. На вече могли присутствовать мелкие купцы и ремесленники, однако они не играли решающую роль. Вече не являлось постоянным органом, а созывалось в исключительных случаях, вызванных особой военной или политической обстановкой.

Делая итог, можно с уверенностью заявить, что Галицко-Волынское Княжество было феодальной монархией, которой юридически руководил Великий Князь, а фактически совет бояр, чья власть распространялась почти на каждую сферу в государстве. Такая двойственная система управления, рано или поздно должна была привести к печальным последствиям, что и случилось с Княжеством, которое вынужденно было слиться с Великим Княжеством Литовским.

Дергачов Артем Костянтинович
Інститут підготовки кадрів для органів юстиції України
1 курс, 13 група Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

АКТ ЗЛУКИ 1919 РОКУ: ЗАРОДЖЕННЯ ІДЕАЛУ СОБОРНОЇ УКРАЇНИ

Ідея соборності України закладена в українцях з давніх давен. Навіть будучи поділеними між кількома чужинними державами, українці завжди вірили і сподівалися на національне об'єднання. Кращі з них боролися й жертвували життям за здійснення цих мрій та сподівань. Українська революція 1917 року надала можливість відновити власну державність. Українська Народна Республіка, яка вже 1918 року IV Універсалом на мирних переговорах в Бересті твердо заявила про соборницьку перспективу своєї державної політики, є яскравим тому прикладом. Українська Держава , що 29 квітня 1918 року змінила УНР на форму Гетьманату оголосила соборність історично-етнографічних земель офіційним державотворчим курсом. Крах політичних партнерів, що підірвало основу стабільності гетьманської влади та соціальна напруга призвели до зречення П.Скоропадського у грудні 1918 року, що надало владу Директорії УНР. Головою став В.Винниченко,а її збройні сили очолював С.Петлюра.

Тим часом, національно-визвольний рух набирав потужності і на західноукраїнських землях. Революція 1918 року в Австро-Угорщині посилила надії етнічних українців на здобуття права власного самовизначення, а факт можливого існування державності надавав їм впевненості у неминучості об'єднання нації в єдину, самостійну, соборну Україну . 18 жовтня 1918 року у Львові сформувалася Національна Рада на чолі з Є. Петрушевичем, яка фактично взяла у свої руки керівництво національно-визвольним рухом у

західноукраїнських землях. Вже 3 листопада 1918 року перемогло збройне повстання, внаслідок якого на 10-тисячній українській маніфестації в Чернівцях Національній Раді було передано всю повноту влади на Буковині. Цей державотворчий переворот на західноукраїнських землях змобілював і об'єднав українців в одну українську державницьку громаду.

В один і той самий день – 13 листопада 1918 року постали і Директорія,і нова держава- Західно-Українська Народна Республіка(ЗУНР) . Під тиском поляків Державний Секретаріат ЗУНР переїхали зі Львова до Тернополя. Незважаючи на складне становище державних утворень, керівництво ЗУНР продовжувало справу об'єднання України. Саме завдяки діячам західних земель України, зближення земель відбувалося дуже швидко. 1 грудня 1918 року було підписано Предвступний договір, в якому вказувалося, що ЗУНР проявляє непохитний намір злитися в найкоротший час в єдину державу - Українську Народну Республіку. Уряди обох республік вважали себе зобов'язаними укласти державну злуку. Варто зауважити, що ЗУНР зберігала за собою права "територіальної автономії". І вже 22 січня 1919 року на Софіївському майдані у Києві згідно універсалу проголошувалася Соборна Україна з двох республік (УНР і ЗУНР). Саме цього дня майже через 100 років і відзначається День соборності України, як започаткування єдності українського народу.

Досвід ЗУНР мав величезний вплив на формування національної свідомості українського народу, увійшов у його історичну пам'ять, став прикладом для наступних поколінь. І нарешті, саме в ті часи остаточно утвердилася в свідомості українців ідея національної єдності України. Та потрібні були ще десятиліття, щоб самостійна українська держава стала реальністю.

Науковий керівник: доцент кафедри історії держави та права України і зарубіжних країн Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – Шевердін М.М.

Джиджавадзе Тіна Фрідонівна
Студентка 1 курсу 11 групи
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРАВО МОНАСТИРСЬКОЇ ЗЕМЕЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЛІВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Після прийняття християнства церква була на першому місці у житті українців. У другій половині 17- на початку 18 століття активно почали розширюватися володіння монастирів та церков, внаслідок надходження до них селянських, козацьких та общинних земель. Це було зумовлено тім, що православна церква в ті часи займала важливе місце серед населення різних верств, у тому числі - заможних. Наприклад, таким чином влада хотіла отримати підтримку церкви у політиці (зовнішній і внутріщній) та дістати церковне

визнання. На розвиток аграрної політики головним чином впливала економіка феодальної Росії. Земельні відносини регулювали царські грамати, гетьманські універсали, полковницькі листи, «нові» статті при обранні гетьманів.

В Україні у XVII-XVIII ст. монастирі володіли безліччю земель, отже виступали як носії традицій приватного землеволодіння. Одним значним результатом такого процесу стала заборона на набуття землі та вилучення більшої частини монастирських земель. В нормах, які були зазначені у Литовському статуті 1588 р., збірниках німецького міського права, у збірниках церковного права та інших правових актах, закріплювалася фактична можливість монастирів володіти землями. Таким чином, православні монастирі Лівобережної України складали правомочності володіння, користування та розпорядження землею. Можна сказати, що кожен монастир мав юридичні повноваження та виступав фактичним власником майна, який не від кого не залежав.

Право користування монастирями-землевласниками землею, давала їм можливість вилучати власні інтереси. Наприклад, будувалися житлові, виробничі та оборонних приміщення, для того, щоб займатися сільським господарством. Вони самостійно будували житлові та господарські будівлі без втручання вищого керівництва. Не було обмежень або правовстановлюючих документів щодо правління, користування та розпорядження землею. Згідно з загальнодержавними нормами та юридичної практики, що стосувалось відчужування землі, то це заборонялось нормами канонічного права.

Їм належало право користуватися продукцією, плодами, коштами та доходами, які були результатами господарського використання. Для будування окремих видів господарської діяльності та будівництву на власних землях, потрібен був дозвіл гетьмана у вигляді окремих універсалів. Також в монастирських господарствах займались птахівництвом, використовували водоймища(для розведення та вилову риби), вирощували корми(для утримання великої рогатої худоби. У Литовському статуті 1588р., визначалося, що земельні ділянки, які знаходилися у власності монастирів, не були позбавлені недоліків, які можна було усунути за допомогою встановлення права земельного сервітуту.

В період необхідної потреби монастир надавав право користування та володіння землею (без права її відчуження). Перехід земельної ділянки проходив на основі договору на певний строк за орендну плату. Цивільне право не обмежувало право монастирів у розпорядженні майном. Були випадки, коли монастирі припиняли належне їм право власності шляхом продажу землі.

Монастирі володіли землями, як законним так і незаконним шляхом. Недобросовісним володінням називались ділянки, які були захоплені в інших землевласників, але такі володіння можна було перетворювати у законні, за допомогою правовстановлюючих документів (наприклад, гетьманські універсали).

У кінці цієї роботи можна зробити такі висновки: на основі сучасних принципів право монастирської земельної власності, розглядається як комплектне та структурно-диференційоване явище; важлива роль надається монастирям у розвитку права власності на землю та контролю над нею; правовласність монастирів була юридично забезпечена; для права власності землі належало 3 головних ознаки: володіння, користування та розпорядження; - також, в той період встановлювали земельні сервітути, підставами для їх встановлення були гетьманські універсали.

Дмитренко Юлія Олександрівна
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
1 курс, 6 група

КОНСТИТУЦІЯ УНР 1918 РОКУ- ПЕРША КОНСТИТУЦІЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Національно-демократична революція 1917-1920 рр. була однією з найважливіших подій в національному поступі народу. Це був період відродження та консолідації української нації, формування і становлення національно-державних інститутів. Хоча ця революція і зазнала невдачі, досвід її має теоретичне і практичне значення. Особливо це стосується розробки і прийняття необхідних законів, зокрема, питання розробки та прийняття Конституції УНР.

Прийнята Українською Центральною Радою 29 квітня 1918 р. Структурно складалася з 83 статті, об'єднані у 8 розділів: Загальні постанови, Права громадян України, Органи влади Української Народної Республіки, Суд Української Народної Республіки, Національні союзи, Про тимчасове припинення громадських свобод.

Конституція УНР 1918 року мала на меті закріпити ідеали суверенної, демократичної, незалежної, гуманної держави і громадського суспільства..

У першому розділі констатується, що УНР є «державою суверенною, самостійною і ні від кого незалежною»; носієм державного суверенітету є увесь народ України, усі громадяни України, які проживають на її території.Наступні чотири розділи Конституції врегульовували принципи організації і діяльності вищих органів державної влади, управління й судочинства. В основу побудови структури вищих органів держави покладено принцип розподілу влади на законодавчу, виконавчу і судову. Найвища законодавча влада, згідно з Конституцією, належала Всенародним Зборам, виконавча — Раді Народних Міністрів (РНМ), судова - Генеральному Суду. Місцевими органами влади і управління ставали виборні Ради і управи — у громадах (сільських і міських),

волостях і землях.

Конституція УНР визнавало народ основним джерелом влади. Всеукраїнські збори України мали бути вищою законодавчою владою в державі. Народ же мав здійснювати свої суверенні права через ці Всеукраїнські збори. Стаття 3 Конституції засвідчувала, що "своє суверенне право народ України здійснює через Всенародні збори". Голова Всенародних зборів мав бути найвищою посадовою особою держави.

Слід зазначити, що Конституція важливе значення надавала захисту прав людини. Ніхто не мав права на території України обмежити свободу слова, друку, віросповідання, права на страйк.

Викликає особливу увагу останній розділ Конституції, в якому говорилося про призупинення громадянських прав та свобод, але лише на випадок війни. Враховуючи те, що в Конституції нічого не було сказано про герб, гімн, прапор країни, про основні принципи внутрішньої та зовнішньої політики, можна допустити, що вона заздалегідь мала тимчасовий характер.

Таким чином, можна зробити висновок, що незважаючи на те, що Конституція так і не вступила в дію, все ж її зміст засвідчує, що вона мала демократичний характер, створювала правову основу для всього законодавства Української Народної Республіки.

Дрозд Владислав Русланович
студент 1-го курсу
господарсько-правового факультету
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКОЇ АДВОКАТУРИ У 70-х -80-х рр. XX СТОЛІТТЯ В УРСР

Перш за все, слід відзначити, що адвокатура в Україні за радянських часів знаходилась не на найпочеснішому місці серед юридичних професій. Про своє ставлення до адвокатської професії новопостала радянська держава заявила ледь не з перших днів свого існування. Так, прийнятий Всеросійським ЦВК 24 листопада 1917 р. Декрет про суд № 1 скасував не лише всі судові установи, але й органи прокуратури, слідства та інститути присяжних та приватних повірених. Протягом десятиріччь адвокатура не визнавалася як повноцінний правовий інститут, що сказувалося на її правах та можливостях. І лише у 1977 р. вперше в історії радянської адвокатури її правове положення було закріплене в Конституції СРСР (ст. 161): «Для надання юридичної допомоги громадянам і організаціям діють колегії адвокатів. У випадках, передбачених законодавством, юридична допомога громадянам надається безоплатно. Організація і порядок діяльності адвокатури визначаються законодавством Союзу РСР і Української РСР». Схожу статтю можем спостерігати в Конституції УРСР 1978 року.

У «Положенні про адвокатуру Української РСР» 1980 року зазначалося: «Адвокатура Української РСР сприяє охороні прав і законних інтересів громадян і організацій, здійсненню правосуддя, додержанню і зміцненню соціалістичної законності, вихованню громадян у дусі точного і неухильного виконання радянських законів, бережного ставлення до народного добра, додержання дисципліни праці, поваги до прав, честі й гідності інших осіб, до правил соціалістичного співжиття». Як бачимо про природні права людини та їх захист нічого не йдеться.

Визначальний принцип в адвокатській діяльності - незалежність - закріплених у багатьох НПА, статутах, зокрема закон України «Про адвокатуру» ст.4; Загальний кодекс правил для адвокатів Європейського співтовариства. Для адвокатури України періоду 70–80-х років XX ст., навпаки, характерною була цілковита залежність від держави. Більш того, керівництво колегіями адвокатів, у відповідності зі статтею 40 Положення про адвокатуру Української РСР, здійснювали Ради народних депутатів та їх виконавчі і розпорядчі органи відповідно до законодавства, яке визначає їх компетенцію, як безпосередньо, так і через Міністерство юстиції СРСР, Міністерство юстиції Української РСР, відділи юстиції виконавчих комітетів обласних, Київської міської Рад народних депутатів. А ст.41 Положення закріплювала контроль за додержанням колегіями адвокатів вимог законодавства, що регулюють діяльність адвокатури.

Тому адвокату було відведенно роль механізму, який був підконтрольний у судовому процесі, перш за все державі, а вже потім клієнтові, що проявлялося в незмозі в повній мірі застосовувати букву закону для захисту клієнта. Сумним прикладом цього стали, зокрема, політичні процеси над дисидентами, де адвокат мимовільно, а іноді й усвідомлено, ставав співучасником політичних переслідувань інакомислячих.

Як бачимо, держава своїми положеннями робила усе можливе, аби звести діяльність адвокатури лише як формальність, створити наочну видимість того, що і в УРСР відводять гідне місце охороні та реалізіції прав.

Дронова Катерина Олегівна
Студентка 1 курсу 5 групи інституту підготовки кадрів до органів юстиції України НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ СОБОРНОГО УКЛАДЕННЯ 1649 РОКУ

Тема «Особливості Укладення 1649», на мою думку, є дуже актуальною, тому що воно відігравало важливу роль в подальшому розвитку та встановленні українського права, оскільки Соборне Укладення 1649 – це найстаріший пам’ятник російського законодавства, представляло звід феодального права, було першим друкованим законом в історії вітчизняного права, також включало

норми державного права, речового права, кримінального уложення, процесу, статусу судочинства та судоустрою. Воно стало важливою сходинкою на шляху систематизації російського права. Укладення було останнім правовим актом, заснованим на релігійно-православному розумінні розвитку політичних і юридичних процесів.

Великою особливістю Соборного Укладення 1649 є те що воно вперше встановило статус глави держави, як самодержавного і спадкоємного царя. Текст Укладення був настільки юридично вивірений, що навіть спроби поліпшити його за часів Петра I і Катерини II не увінчалися успіхом.

Соборне Укладення підвів підсумок тривалого розвитку російського права. На відміну від інших законів Соборне Укладення направляло не на спеціальні групи суспільних відносин, а всі сторони суспільно-політичного життя. Укладення представляла тендеції подальших подій у феодальному суспільстві. Воно регулювало форми феодальні сільськогосподарські землі, господарі маєтків яких могли бути бояри і дворяни. Цей кодекс значно розвинув систему феодального законодавства. Також в ньому не було спеціальних розділів, які охороняють державний лад Росії від злочинних посягань посадових осіб. Однак деякі особливості правового статусу «служивих людей» можна було вивести шляхом аналізу змісту Соборного Укладення в якому була спеціальна глава «Про службу всяких ратних людей Московської держави». У спеціальному розділі закону було передбачено покарання за відхід зі служби у вигляді фізичного покарання.

Укладення містило численні норми кримінального права. Злочин іменувався «лихою справою». Вперше спеціальну главу складають злочини проти релігії, а далі йшли державні злочини. До тяжких віднесені злочини проти порядку управління. Були докладно описані військові,майнові злочини, злочини проти особистості. Соборне укладення ділило злочину на умисні, не обережні і випадкові. До пом'якшувальною провину обставин ставилися: стан сп'яніння та неконтрольованість дій. До обтяжуючою вину обставин ставилися: повторність злочину - розміри завданої шкоди; особливий статус суб'єкта: сукупність кількох злочинних діянь. За умисне членоушкодження: відсікання носа, вуха, руки, ноги, виколювання очі.

Судовое право в кодексі склало особливий комплекс норм, регламентували організацію суду і процесу. В статтях глави «Про суд» Соборного Укладення, що регламентують порядок судового діловодства, отримали розвиток норм в ст. 4 і 5 Судебника 1550, що передбачає відповідальність за підроблення судових актів. Також змінилася конструкція складу підробки в суб'єктивну сторону, окрім корислової мети посадової особи, яка вчинила підроблення, вводилися інші мотиви. В Уклаленні проголошувався принцип рівного суда для всіх чинів, захищалися права особистості.

Скасовувалися вотчинні і церковні суди. Замість них була створена єдина система державного суду.

Джерелами при складанні документа були: візантійські закони, Апостоловські правила, Судебник 1497 р., Судебник 1550 р., укази царя, вироки і Литовський статут 1588., боярські вироки.

Особливість Соборного Укладення це те що кодекс є великою подією в історії кріпосного права. Воно повністю задовольнило вимоги дворян, які виставляли в своїх проханнях. Згідно з другою статтею XI глави Укладення, певні літа скасувалися. Певні літа – це і є один з етапів закріпачення селян. Укладення також узаконили полюбовні угоди між феодалами, що стосуються втікачів. Укладення дуже довго не витрачало свого значення.

Я можу зробити висновок, що Соборне Укладення відіграло важливу, але не досить позитивну роль в розвитку права України, встановивши норми державного права, статусу судочинства та судоустрою, речового права і кримінального уложення, а також зробило внесок у поширенні кріпосного права на території України. Тобто Укладення остаточно юридично оформили кріпосне право, узаконивши спадкове прикріплення селян до землі. Але позитивна роль була у тому, що Укладення стало першим друкованим пам'ятником російського права. Воно сприяло закріпленню і поширенню соціальної бази феодального ладу. Соборне Укладення дало точний вираз статусу влади царя. Також укладення створило єдину систему державного суду, зміцнило самодержавство, управління, було удосконалено судову владу.

Заточна Вікторія Олександрівна
студентка 17 групи
інституту прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ВНЕСОК КНЯЗЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

На мою думку аналіз та порівняння з сучасними правовими нормами законодавчих актів минулого дає змогу запобігти тим помилкам, які були допущенні минулими законодавцями під час врегулювання того чи іншого виду суспільних відносин.

Встановлено, що «Руська правда»- це найбільш повний кодекс давньоруського феодального права. "Руська Правда" – найвідоміша пам'ятка давньоруського княжого законодавства, основне джерело пізнання суспільного ладу, держави і права Київської Русі, яка мала величезне значення для подальшого розвитку українського, російського, білоруського та литовського права.

На теперішній час відомо понад 100 списків «Руської правди», які прийнято поділяти на 3 редакції — коротку, розширену та скорочену (окремі дослідники виділяють 5 і більше редакцій). Кожна з редакцій відбиває певний ступінь зрілості феодальних відносин.

Перші згадки про вказаний вище письмовий нормативно правовий акт датується 1016 роком.

Основним джерелом «Руської правди» служили норми звичаєвого права.

Зокрема «Правда Ярослава» відтворює суспільні відносини ранньофеодального періоду, зберігає хоч і в дуже обмеженому вигляді інститут кривавої помсти.

Предметом правового захисту в ній є переважно життя, тілесна недоторканність і честь дружинної знаті, а захист феодального землеволодіння тоді не набув належного оформлення.

У «Правді Ярославичів» доволі чітко відтворено феодальну сутність регульованих нею суспільних відносин. Майже всі її норми спрямовано на захист княжого феодального маєтку, земельної власності князя тощо. Тут чітко виражено природу феодального права як права привілею. «Покон вірний» або «Статут вірний» визначає типовий для ранньофеодальної держави порядок «годування» княжого слуги — вірника (збирача віри), а «Урок мостникам» безпосередньо продовжує та завершує статті Короткої редакції про порядок оплати представників княжого апарату.

«Руська правда» складається з норм різних галузей права, насамперед цивільного, кримінального та процесуального. При цьому кримінальне й цивільне правопорушення принципово не вирізнялося: і одне, й друге розглядалося як кривда, шкода. Покарання передбачало грошові виплати: «віру» — на користь князя, і «головщину» — на користь потерпілого або його родичів.

Тілесних покарань «Руська правда» не передбачала, за винятком кари для «холопів за побиття вільної людини».

Смертної кари означеним актом також не передбачалося. Розміри грошових виплат, як і в більшості інших феодальних кодексів, залежали від

соціальної належності потерпілих. Найбільші покарання призначалися за шкоду, завдану представникам панівної верхівки. Норми цивільного права стосувалися права власності, успадкування, договорів купівлі-продажу, позики тощо.

Отже, виходячи з вище приведеного можна зробити висновок про те, що право Давньоруської держави — Київської Русі (Руська Правда), продовжувало діяти і в часи феодальної роздробленості, і частково в період її подолання та нової централізації земель.

Навіть на теперішній час певні норми закріплені у Руській Правді, які з часом трохи змінились у зв’язку з розвитком суспільних відносин, діють на територію України і сьогодні. Прикладом цього може бути навіть те, що як і у

1016 році так і в 2017 році до осіб, які вчинили кримінальні або цивільні правопорушення не застосовується смертна кара або тілесні покарання.

Список використаної літератури

1. Руська правда як основний законодавчий документ Давньої Русі / М. С. Пасічник // Кваліlогія книги. - 2013. - № 1. - С. 89-98.
2. Особливості цивільно-правового регулювання майнових відносин за Руською Правдою / О. Є. Блажівська // Університетські наукові записки. - 2013. - № 4. - С. 117-122.
3. Гончаренко В.Д. Історія держави та права України, 2013 рік.

Іваник Валерій Орестович
Студент 1 курсу 15 групи 4 ф-ту
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ВПЛИВ ДОГОВОРІВ РУСІ З ВІЗАНТІЄЮ 907, 911, 945 І 971 РР. НА ДЕРЖАВНИЙ ЛАД КИЇВСЬКОЇ РУСІ

На початку X ст. Київська Русь вперше заявила про себе на міжнародній арені. Першими свідченнями її міжнародної діяльності є договори з Візантією, котрі справили вплив на політичне становище в межах держави та на її державний і суспільний лад.

Першим таким договором є договір Олега з Візантією 907 р. Цей договір є свідченням того, що на Русі були вже сформовані дипломатичні і торгові відносини. Відносини з Візантією сприяли економічному розвитку держави. Цей договір був одним з найвигідніших для Київської Русі, тому що було встановлено безмитну торгівлю для руських купців в столиці Візантії – Константинополі, візантійці повинні були виплатити грошову контрибуцію та щорічно сплачувати данину для Русі. Також для купців встановлювалась особлива умова перебування в столиці. Протягом 6 місяців їм надавалась продовольча підтримка – «місячина».

Наступний договір 911 р. закріпив умови подальших відносин Русі з Візантією. У ньому затверджувались умови повернення рабів, майна і обміну полонених, умови перебування купців та найму військових. Даний договір також містив у собі норми кримінального права. Були пункти,в яких зазначались умови достовірності доказів та смертна кара за вбивство,а також конфіскація майна вбитого,незалежно від того,громадянином якої країни він є.Інші пункти договору також містили у собі методи покарання за вчинені злочин,так за побиття належало дати п’ять літрв срібла,крадіжка майна компенсувалася у подвійному розмірі.Також,дуже важливим пунктом для подальшої міжнародної політики було те,що країни зобов’язувалися видавати один одному злочинців. Це був мирний договір, у якому було враховано усі вимоги, які були в обох сторін.

Договір 944 р. був підписаний Ігорем через 3 роки після його невдалого походу на Візантію. У нього були внесені серйозні зміни порівняно з текстом

договору 907 року. Згідно з цим договором руські купці по своєму прибуттю на землі Візантії повинні були пред'явити «посвідчення особи». Також були введені обмеження щодо операцій з цінними товарами, був виключений пункт про безмитну торгівлю у Візантії, додано статті, які стосувались військової допомоги з боку Русі. Важливим кроком вперед було те, що були зазначені статті, які регулювали питання щодо покарання підданих Візантії, які вчинили кримінальні вчинки на території Русі. Таким чином, Русь зазначалась як повноправний союзник Візантії.

Договір 971р. був заключний як типова мирна угода. В загальному цей договір свідчив про невдачі Русі у війні з Візантією. У договорі Святослав забов язувався ніколи не починати війну з Візантією і підвласними їй землями у Корсунській області та Болгарській землі,а у разі нападу на неї з боку інших країн він обіцяв військову підтримку.У разы недотримання договору Святослав ,що вся Русь буде проклята богом Перуном ы Велесом. Проте відновлювались колишні норми відносин двох держав та наголошувалось про нові зобов'язання Русі на Балканах.

Ці договори мали значний вплив на розвиток права в Київській Русі, заклали підвалини її майбутньої міжнародної політики. Норми, які були сформульовані в даних договорах стосуються багатьох питань щодо міжнародного співробітництва юрисдикції кримінального і цивільного права.

Ізмайлова Оксана Едуардівна
Студентка 1 курсу,17 групи ,
Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури України та кримінальної юстиції НЮУ ім.Ярослава Мудрого

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА ПЕРІОДУ П. СКОРОПАДСЬКОГО

Період Української революції (1917-1920 рр.) активно досліджується в сучасній українській історіографії на основі нових методологічних підходів. Як особливий напрям у науковому процесі вирізняється вивчення ролі та значення особистісного фактора в подіях революційної доби.

Період Української Держави часів гетьмана Павла Скоропадського є найбільш складним і суперечливим з усіх періодів українських національно-визвольних змагань 1917– 1923 рр. До цього часу в історіографії продовжують фігурувати полярні погляди на суть гетьманського режиму, правомірність застосовуваних ним заходів, ступені його щирості в питанні побудови незалежної Української Держави тощо. Тож уся література, присвячена періоду гетьманату, досить чітко поділяється на прогетьманську та антигетьманську, що й визначає відповідні оцінки зовнішньої політики Української Держави.

Можна погодитися з поділом усієї вітчизняної історіографії з питання зовнішньої політики Української Держави, запропонованим сучасними дослідниками Т. Зарудою й С. Грибоєдовим, на чотири групи: 1) праці представників діаспори; 2) радянська історіографія; 3) праці діячів Білого руху та представників білоемігрантського напряму історіографії громадянської війни; 4) сучасна українська історіографія.

Найбільший внесок у вивчення Гетьманату, в тому числі і досліджуваної проблеми, внесли представники української діаспори. Треба відзначити, що ці праці значно відрізняються як за своїми оцінками, часто протилежними, так і за своєю науковою цінністю. Серед них можна виділити роботи (мемуари) провідних діячів й учасників революції [5] та наукові праці професійних істориків-дослідників Української Гетьманської Держави, Української революції 1917–1921 рр. та історії України загалом.

Низку досліджень, здійснених представниками української діаспори, стали основою подальшого вивчення Української Гетьманської Держави, її зовнішньої політики та взаємовідносин з державами Антанти. Передусім йдеться про праці Д. Дорошенка, в яких знаходимо найповнішу інформацію про ставлення держав Антанти до України в часи Гетьманату, оскільки будучи міністром закордонних справ Української держави (з травня до 14 листопада 1918 р.), Д. Дорошенко був безпосередньо причетний до формування її зовнішньої політики.

Доба Гетьманату, що прийшла на зміну Української Народної Республіці часів Центральної Ради, характеризується складними й суперечливими суспільно-політичними процесами всередині України, кардинальною зміною ситуації в світі у зв’язку із завершенням світової війни. Питання про ступінь залежності гетьманської влади від німецького блоку й відданості йому, про причини проголошення гетьманом маніфесту про федерацію з Росією та його ставлення до української державності в історіографії є дискусійним.

Встановлення влади гетьмана П.Скоропадського започаткувало другий період української державності (квітень-листопад 1918 р.) - авторитарно-монархічний та нову систему відносин між особою та державою. В Україні встановлювався режим особистої влади гетьмана України, який уособлював не тільки виконавчу, а й законодавчу владу, мав великий вплив на судову систему, тобто зосереджував у собі функції монарха.

У період гетьманату помітні зрушення відбулися в галузі управління вищою освітою. Цією проблемою займалася спеціальна комісія на чолі з видатним ученим В.Вернадським. Завдяки роботі та фінансовій підтримці з боку держави й різних зацікавлених організацій у столиці на основі Київського народного університету відкрився державний університет, також було засновано університети в Катеринославі, Кам'янці-Подільському, Ялті, два факультети на рівні університету в Полтаві та педагогічний інститут у Сумах, інститути історії, мистецтва, археологіїу Києві. Були оголошені українськими Київський (Святого

Володимира), Харківський, Одеський університети. У жовтні 1918 р. засновано Київський інститут удосконалення лікарів, а в листопаді 1918 р. почала працювати Українська академія мис- тецтв, у якій викладаливідомі педагоги-художникиГ.Нарбут, Ф.Кричевський, М.Бойчук, Ф.Бурачек, О.Мурашко.

Також у Києві було засновано Державний драматичний театр, Державний народний і Молодий театри, а також Українську Державну капелу та Державний симфонічний оркестр. Перший очолили відомі вже режисери О.Загаров і Б.Кривецький.

Загалом Українська Держава гетьмана Павла Скоропадського розглядалася країнами Антанти як витвір німців для розвалу Росії, а отже і їх поразки у війні. До того часу, поки Україна зберігала свою незалежність, вона перебувала виключно у сфері німецького впливу й була ворожа Антанті. Тож усі спроби зав'язати контакти з країнами Антанти, які робили представники гетьмана до 14 листопада 1918 року були безуспішними. Здобутки Української держави Гетьмана П.Скоро- падського в галузі гуманітарного будівництва були досить важливими. Розвивалася нова національна школа, розширювалася мережа навчальних закладів - українські університети, здійснювалася українізація системи освіти та державних установ, збільшився друк книжок на кошти держави, засновувалися бібліотеки, театри, музеї, архіви тощо.

Науковий керівник- к.ю.н., ассистент кафедри ІДП України та зарубіжних країн. Д. А. Григоренко

Ільчишин Євгеній
студент 1-ого курсу 6-ої групи
Інституу підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ТЮРЕМНІ УСТАНОВИ В УКРАЇНІ У КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Україна представляє собою незалежну, демократичну, соціально-право ву державу, в якій права і свободи людини є найвищою соціальною цінністю.Наукове дослідження правових засад функціонування системи органів та установ виконання кримінальних покарань на території України, визначення їх ролі і місця у державотворчому процесі як у дореволюційний період, так і на етапі становлення та розвитку різних форм української державності в першій половині XX століття, сьогодні є важливим процесом,щоб не допускати у процесі формування сучасної української кримінально-виконавчої системи .

У 1861 році скасував кріпосне право, яке спричинило низку демократичних реформ, у тому числі і реформи, які стосувалися пенітенціарної системи

Російської імперії. Через рік Міністерство внутрішніх справ Російської імперії розпочало аналіз та синтез відомостей про становище тюремних установ.Працівники МВС досліджували та узагальнювали закордонну пенітенціарну систему Сполучених Штатів Америки, Англії.

У 1879 році у Російській імперії було створене Головне тюремне управління. Ця установа поклала початок новому етапу реформуванню пенітенціарної системи. У ній прослідкуються певні ліберальні течії, яких раніше у Російській імперії не було, але виникла певна проблема у структурі та організації тюрем. Ця проблема була вирішена шляхом створення та введення тюремних інспекцій. Дані установи були представниками Головного тюремного управління. Започаткування інспекцій стало вирішальною умовою запровадження однотипних умов виконання покарання.

27 лютого 1879 року Державна Рада приймає закон "Об учреждении в составе Министерства внутренних дел Главного тюремного управления".

В основу каральної системи держави були покладені такі види кримінальних покарань:

- смертна кара;
- каторга;
- вислання;
- ув'язнення у виправні будинки;
- ув'язнення у фортеці;
- ув'язнення в тюрмі;
- арешт;

6 січня 1886 року Державною Радою ухвалюється закон "О занятости арестантов трудом и получении от сего дохода. Згідно з цим законом встановлювались роботи для ув’язнених та закріплювалось їх право на отримання грошової винагороди за їхню працю у місцях позбавлення волі.

З 1893 року Головне тюремне управління починає випускати щотижневий журнал "Тюремный весник". Даний журнал став офіційним джерелом інформаці та новин для працівників тюремних установ.

На кінець XIX сторіччя в каральній практиці уряду відбуваються істотні зміни. Ухвалюється закон від 12 червня 1900 року "Об отмене ссылки на житье и ограничении ссылки на поселение", перевага надається тюремному ув'язненню.

У 1906 році утворюється центральне дактилоскопічне бюро, а з 1908 року виділяється особливе діловодство. До його функцій належали розробка документів, нормативно-правових актів, які стосувались пенітенціарної системи.

Протягом 1909-1910 років на території України було ухвалено ряд законів, які стосувались тогочасної пенітенціарної системи ,а саме: "О воспитательно-трудовых заведениях для несовершеннолетних", "Об условно-досрочном освобождении".

Сучасна Україна – це правова держава, яка взяла курс на побудову справжнього громадянського суспільства, невід'ємною частиною якого є пенітенціарна система. Отже, сучасна українська правова система має звертати увагу на недосконалу історичну спадщину, оцінювати та аналізувати помилки кримінально-виконавчої системи минулих століть.

Карпов Олександр
Студент 1 курсу інституту підготовки кадрів до органів юстиції України
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРШОГО УНІВЕРСАЛУ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

23 червня 1917 р. Українською Центральною радою був прийнятий Перший Універсал, який вважався першим державно-політичним актом УЦР. Основним завданням Першого Універсалу було проголошення автономії у складі небільшовицької Росії: "не розриваючи з державою російською, хай народ український на своїй землі має право сам порядкувати своїм життям".

Прийняття Першого Універсалу відбулося не без наслідків, Тимчасовий Уряд делегував міністрів вести переговори. З боку Тимчасового уряду переговори вели Терещенко та Церетелі, а пізніше до них приєднався міністр юстиції Керенський, а з боку УЦР – Грушевський, Винниченко та Петлюра. Результатом переговорів стало визнання Центральної Ради головним органом управління в Україні.

Російські шовіністи були шоковані «нахабством» УЦР, свій гнів вони виражали чисельними, гнівними статтями в газетах, на шпальтах яких все частіше з'являлись такі звинувачення як: «зрада», «сепаратазим». Українці не залишили ситуацію на призволяще, 29 червня 1917 року відбулись ще одні переговори, після двох дневної дискусії був знайден компроміс – законодавчий орган України – УЦР повинен був виробити статут автономії України, остаточне затвердження якого залежало від Всеросійських установчих зборів. Було вироблено текст нового Універсалу, який мав бути одночасно проголошений разом із Декларацією Тимчасового уряду в один день.

У Петрограді відбулося засідання Тимчасового уряду, на якому М. Терещенко й І. Церетелі звітували про свою поїздку до Києва. Більшість уряду все ж проголосувала за угоду з Україною.

Основними причинами проголошення Першого Універсалу стали:

1) Постійні відмови з боку Тимчасового Уряду в українському питанні автономії, якими завідував Виниченнко, делегувуючи до Тимчасового уряду.

2) Ініціювання ІІ Військовим з'їздом проголошення автономії України без згоди Тимчасового уряду.

Перший Універсал містив у собі не тільки положення про автономію, а також створював державну скарбницю, поповнення якої велося шляхом стягнення спеціального податку з населення, постановлял те, що представники усіх національностей могли приймати участь у державотворчих процесах України.

За Першим Універсалом Центральна Рада фактично перетворювалась на законодавчий орган України. Не менш важливим було те, що саме прийняття цього законодавчого акту спричинило створення українського уряду – Генерального Секретаріату (28 червня 1917 р.), який складався з 8 секретарств (внутрішніх, продовольчих, військових, земельних, судових, міжнаціональних справ, фінансів, освіти); голова – В. Винниченко. До першого складу складу Генерального секретаріату увійшли представники 3-х партій – УСДРП, УПСР, УПСФ.

Найважливішим було те, що Перший Універсал був першим законодавчим актом, який дав повштовх до подальших змін як у політичній, соціальній так і в економічній сферах, за всю історію України було вперше створено Республіку, яка згодом, хоч і на не великий термін, змогла об'єднати хоч і не всі, але частини України, 22 січня 1919 р. було проголошено Акт Злуки Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки.

Касьянова О.О.
Студентка 1 курсу 15 групи
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО НА ПРАВО УКРАЇНИ

Ярослав Володимирович Мудрий – видатна постать в історії України і в формуванні українського законодавства. Він увійшов в історію не тільки як великий київський князь і полководець, а й як видатний державний діяч. У давні часи, правителі цінувалися вмінням вести дипломатичні стосунки, захищати свої та завойовувати чужі землі. Історики зазначали, що Ярослав Володимирович, вів дуже хитру політику, вона була одночасно жорсткою та поміркованою, для прикладу, політика на півночі була поміркованою і зваженою завдяки чому, він поступово завойовував землі і значно збільшив території держави.

За свою законодавчу діяльність, запровадження християнства та помірковану політику отримав прізвисько "Мудрий". Прізвисько закріпилося в офіціальній історіографічній літературі лише в другій половині 19 століття.

Слід зазначити, що Князь був вагомою постаттю в Європі XI століття, а його всебічне освідчення, грамота та ерудованість дуже цінувалися в світовому суспільстві. Про захоплення читати та дізнаватись нове, свідчить Бібліотека Ярослава Мудрого. Зібравши багато книгопісців й перекладачів (що займались перекладом з візантійської мови на слав'янську) він збільшив кількість книг на Русі та поступово ввів їх в вживання простим народом. Бібліотека вважалась найбагатшою в Європі, і на жаль, не була збережена; також багато побудовано пам'ятників, але до наших днів дійшли лише декілька: у Києві і Новгороді. Тож ми бачимо, що Ярослав Володимирович був не тільки видатною українською постаттю а й шановною людиною в Європейському суспільстві та побудував могутню державу яка досягла найвищого розвитку у ті часи.

Крім гуманітарних здобутків, Князь Ярослав славиться своїми законотворчими здобутками. Вбачається, що це найбільша його заслуга. Саме Він був автором, так званої, короткої редакції «Руської правди» або як її ще називають «Правда Ярослава», збірник являє собою збірник норм давньоруського права, по якому жили люди у той час. До того часу вся правова система трималась на звичаєвому праві і була не систематизована, звичайно можна зрозуміти що звичаї застарівали і не встигали "йти в ногу" з часом. Тому "Руська правда" була революційна, передова та актуальна для того часу, навіть в Європейській спільноті збірка мала вагоме значення.

Збірка була кодифікована, мала 43 статті та складалась с декількох нормативних актів: "Найдавніша правда"; "Статуту Ярославичів"; "Локону вірного"; та "Уроках мостникам". Руська правда є найпершим нормативно-правовим документом який закріпив привілейовані становище феодалів, посилено захищав життя пануючого класу, що звичайно не було добрим знаком і в подальшому призвело до загострення класової боротьби. Також в збірці-кодексі є чітке вираження норми кримінального права, в тому числі зазначені покарання за вбивство, крадіжку та образу.

Отже, діяльність Ярослава Мудрого була дуже впливова та фундаментальна для сучасної України. Можна сміливо сказати, що саме Ярослав Володимирович поклав початок правовим формам та стандартам, закріпив перші ознаки кримінального права. Він був перший хто систематизував та кодифікував право. Його життя та робота є гарним прикладом для нащадків, які і досі користуються науковою спадщиною. Здобутки Ярослава у праві настільки значні, що в Україні вже багато років існує науково-правовий університет імені Ярослава Мудрого, який і сьогодні дотримуються принципів права Ярослава.

Кирпич Тимур Анатольевич
Студент 1 курса 15 группы
Н.Ю.У. им.Ярослава Мудрого

ОСОБЕННОСТИ МАГДЕБУРСКОГО ПРАВА

Магдебурское право-это некий свод правовых норм, который возник в одном из немецких городов-Магдебуре. Эти правовые нормы регулировали ветви законодательной, исполнительной и судебной ветви властей от собственников земель. По мимо этого, люди, которые жили в городах становились свободными и самостоятельными гражданами. Жители этих городов могли принимать участие в работе местных органов, отстаивать свои права в суде, так же они могли занимать высокие посты чиновников, канцеляристов или даже стать войтом. А самое главное это то, что они освобождались от уплаты налогов местным феодалам, а вместо этого начали платить эти деньги в городскую казну.

На эти деньги с налогов местные муниципалитеты начали инвестировать в развитие инфраструктуры города. Таким образом начинают появляться огромное количество питейных заведений, бань, мельниц. А самое главное то, что на эти деньги происходит содержание и вооружение армии.

На украинских землях Магдебурское право начало свое влияние в 15-17 столетиях. Это было городское самоуправление. Этот процесс начал происходить из-за борьбы мещан против утеснений со стороны государства , церкви и различных магнатов. Они просто открыто воровали деньги у граждан. В связи с этой борьбой в 15 столетии литовский и польский уряды начали предоставлять грамоты некоторым украинским городам для местного самоуправления за Магдебурским правом.

В этих грамотах было заложено три основных принципа:

Первый принцип заключался в выведении мещан из-под юрисдикции государственных судов. Второй принцип заключался в отмене обычаев литовского, польского и русского права, что действовали раньше. В третьем принципе было сказано о создании выборных органов самоуправления.

Люди, которые проживали в городах с Магдебурским правом могли выбирать магистрат- административный и судебный орган самоуправления. Главным органом самоуправления была городская рада, которая выбиралась каждый год. Полномочия у городской рады были велики. Она отвечала за безопасность города, распределяла налоги между людьми и регулировала торговлю. Так же стоит упомянуть в каком году и в каких городах впервые было Магдебурское право. Львов-1356г, Галич-1351 (частичное право), 1367(полное Магдебурское право), древний город Вишня-1368, Ярослав-1375, Белз-1377, Самбор и Жидачев-1390 и 1393, Холм-1392, поселок Ширец-1397, Кременец-1438, Житомир-1444, Мукачево-1445, Ровно-1492, Киев-1494.

Источниками Магдебурского права в Украине были юридические книги, составленные юристами Гетманщины, а так же сборники городского права польских юристов и сборники Хмельницкого права.

Итак, Магдебурское право колоссально повлияло на украинские земли и правовую систему в целом. Это был настоящий прогресс в сфере самоуправления. В целом оно положительно воздействовало на тогдашнюю общественную и политическую жизнь и стало собственной системой юридических и правовых норм, которые в свою очередь способствовали становлению городов как центров производства и денежно-товарного обмена.

Корнев Ігор Романович
студент 1 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЗЕМЕЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ПІД ЧАС ПЕРЕБУВАННЯ В СКЛАДІ АВСТРО-УГОРЩИНИ

До складу Австрійської імперії входило три західноукраїнські земелі- Східна Галичина, Північна Буковина і Закарпаття. Найперше до імперії Габсбургів потрапило Закарпаття. Галичина увійшла до складу Австрійської монархії в 1772 р. внаслідок першого поділу Речі Посполитої й разом з частиною польських земель була виділена в окрему провінцію з центром у Львові і після територіальних змін провінція отримала назву “Королівство Галіція і Лодомерія”. Буковину було офіційно долучено до Австрії у 1775р.,а в 1787р. її було приєднано до Галичини і також без етнічного поділу попри те, що в Північній Буковині переважало українське населення ,а в Південній- румуни.

Землі, що були під владою Австро-Угорщини поділялися на двірські, селянські, вільні та державні. Саме двірські землі належали панським дворам. Селянські двори перебували у спадковому користуванні селян, які за це працювали на пана не більше 3-х днів на тиждень, платили данину і цісарський податок. Вільні землі були власністю церков і дрібної шляхти.

Австрія розглядала західноукраїнські землі як джерело для поповнення державної казні грошима, а армії- солдатами. Однак коли вони досягли таких цілей це вимагало певної перебудови життя новоприєднаних земель. Австрійці побачили у Галичині необмежену владу польської шляхти, відсутність промисловості й торгівлі, великих міст і нормальних шляхів сполучення, бідність неосвіченого, закріпаченого населення. Тому після зміни влади у краї відбулися реформи в економічному і суспільному житті.

Земельні відносини австрійського періоду 1772-1918 рр. досліджували українські історики, а саме М.Д. Вітенко зазначив, що основою економіки Галичини в складі Австро-Угорщини було сільське господарство, а експлуатація

землі була основним джерелом прибутку для більшості населення регіону. В усій Австрії під час правління Йосипа 2 був проведений поземельний кадастр, він мав назву “Йосифіканська метрика ”. Мета кадастру полягала у перепису й оцінці земель для розподілу державного податку між землевласниками. У 1817 р. до “Йосифіканської метрики ” були внесені зміни. Виправлення метрики загалом у Галичині проведено у 1819- 1820 р. до 1823 р. Після революції 1848 р. та ліквідації панщини в Австрії небезпечною була тенденція до продажу земель селянами або до надмірного їх поділу. У 1868 р. був прийнятий закон, що дозволив необмежений поділ наділів і торгівлю землі.

Я вважаю, що Австрійська імперія робила усе вірно, щоб покращити становище самої країни, так і становище населення. Західно- українські землі, коли потрапили до Австро-Угорщини, були в дуже жахливому становищі, але реформи Йосипа 2 покращили це становище, хоч вони так і не були втілені у життя.

Коротич Вадим Вікторович
Студент 1 курсу 16 групи
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЗНАЧЕННЯ КОЗАКІВ ЯК ГОЛОВНОЇ РУШІЙНОЇ СИЛИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ КІНЦЯ XV – ПОЧАТКУ XVIII СТОЛІТЬ

Козаки, як певна соціальна група починають з’являтись наприкінці XV століття. Тоді вони ще не мають якогось великого значення в суспільстві і не несуть собою загрози для тих держав під контролем яких перебували українські території. Але вже через сто років починають поширюватись по всій Європі історії про козаків, які дають бій владі Речі Посполитої, що виливається в потужні повстання, спочатку під проводом Криштофа Косинського 1591-1593 років, а згодом і Северина Наливайка 1594-1596 років. Ці події вперше дали знати всім, що український народ живий, а козацтво стало потужним тараном на шляху його визволення з-під польського гніту. Наступні сорок років, новий, повністю сформований прошарок українського суспільства постійно тривожив спокій Польщі десятками нових повстань, які хоч і не мали успіху у військовому напрямку, але однозначно залучили народ до своєї підтримки.

1638 року після «Ординації війська Запорізького», Річ Посполита була впевнена, що питання з козаками вирішено, але спокій тривав десять років, після чого розпочалась Національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького, яка заявила про наміри здобуття незалежності українським народом. Спочатку Жовті Води, потім Корсунь, далі Пилявці та Зборів. Козаки дали ясно зрозуміти, що вони налаштовані рішуче і це підтверджували їхні просто неймовірні перемоги над польським військом. До лав козацького війська щодня прибували нові рекрути і згодом воно стало найбільшою армією Європи. Після

феєричного початку війни, чи то виснаження війська, чи то невпевненість у власних силах, а може й помилки керівництва звели всі досягнення нанівець і Польща почала повертати Україну під свій контроль. Та це не знищило козаків, а тільки вказало їм на їхню вагу в суспільному та політичному житті українців.

Подальший перехід українських земель під протекторат Російської імперії, завдяки Березневим статтям 1654 року, знайшов для повстанців ще одного супротивника з яким вони боролися і в майбутньому. В післявоєнний час козаки сильно утискались російською політикою і часто використовувались як раби, наприклад при зведенні міста, що зараз носить назву Санкт-Петербург. Тоді при проведенні будівельних робіт їх загинули тисячі від різних хвороб та фізичних навантажень, але на це владі було байдуже. Таким чином козацький прошарок суспільства поступово втрачав свої силу та значення. Так тривало з часу Доби Руїни аж до 1709, коли козаки востаннє нагадали про себе під час Полтавської битви. І хоча її результат був негативним для всіх українців, та козацьке військо показало в своїй особі весь дух і силу свого народу, що готовий боротись до кінця.

Отже, козаки були уособленням ідеального українця. Незважаючи на те, що вони так і не зуміли здобути повну незалежність для України, їхня діяльність спричинила вибух патріотизму українського народу як на загальнодержавному рівні, так і у свідомості кожного з наших предків. Можливо саме це дозволило українцям усвідомити свою ідентичність поряд з іншими національностями і продовжити боротьбу проти російського та польського гніту надалі, можливо саме тому сьогодні ми маємо можливість жити в незалежній Україні.

Корсюк Яна Андріївна
студентка 1 курсу 17 групи
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

СУДОВА РЕФОРМА 1864 ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

60-ті роки XIX ст. були важливою сторінкою в історії Російської імперії, до складу якої в той час входила більша частина України. Вони позначилися проведенням ряду буржуазних реформ, які сприяли загальному розвитку держави. Судова реформа 1864 р. була однією з найважливіших, вона відіграла дуже велику роль у подальшому розвитку судової системи як на території Росії, так і на території українських земель, що входили до її складу.

20 листопада 1864 р. офіційно розпочалася судова реформа. Новий документ, що мав регулювати судоустрій і судочинство держави, отримав назву судових статутів. Реформа була юридично оформлена такими документами: 1) Установлення судових постанов; 2) Статут цивільного судочинства; 3) Статут

кримінального судочинства; 4) Статут про покарання, які накладаються мировими суддями.

Судові статути передбачали створення системи місцевих і загальних судів, яка складалася: з мирових суддів, з'їздів мирових суддів, окружних судів і судових палат. Мировий суддя розглядав незначні цивільні та кримінальні справи. Оскаржити рішення мирового судді можна було у вищій мировій інстанції – з'їзді мирових суддів, який складався з усіх мирових суддів округу.

Систему загальних судів складали окружні суди та судові палати. Що стосується окружного суду, то він засновувався на декілька повітів і складався з голови та членів (суддя, слідчі судді, прокурор та декілька його товаришів за штатним розкладом).

Судовою реформою 1864 р. року була запроваджена система нотаріату, адвокатури та суд з присяжними засідателями. Крім цього, було реорганізовано систему прокуратури. Прокуратура діяла у складі судового відомства, однак мала свою організацію під керівництвом генерал-прокурора. Було створено професійну адвокатуру, діяли присяжні та приватні повірені. Нотаріат утворювався у повітових та губернських містах. У тих містечках та селищах, де не було нотаріусів їх функції виконували мирові судді.

Окружні суди розглядали всі цивільні справи, які перевищували підсудність мирових судів, а також нескладні види кримінальних справ. Цивільна справа в окружному суді розглядалася трьома коронними суддями.

Судові палати складалися з двох департаментів – цивільних та кримінальних справ. Вони виступали першою інстанцією у справах про державні злочини, такого роду справи розглядалися із залученням станових представників. Підсудні палатам були справи про посадові злочини, скоєні на їхній території чиновниками губернських та державних установ, голови й члени повітових земських управ та зборів, присяжні засідателі. Вироки судових палат можна було оскаржити в Сенаті. Касаційний порядок передбачав перегляд справ лише тоді, коли порушувалися правила судочинства або неправильно застосовувався матеріальний закон. За судовою реформою 1864 р. Сенат був верховним касаційним судом.

Судова реформа 1864 року кардинально змінила увесь судовий лад того часу. У результаті проведених перетворень утворилась чітка інстанційна судова система, що складається із суддів першої інстанції, апеляційних судів і касаційного суду. Реформа відокремила судові органи від адміністративних. Був запроваджений суд присяжних. Почала функціонувати дійсно професійна адвокатура. Вона стала дуже престижною і високооплачуваною сферою діяльності. Було реорганізовано і прокуратуру, звільнено її від функції загального нагляду і зосереджено на роботі в суді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Максимов. О. В. Умови та специфіка запровадження судової реформи 1864 року на Правобережній Україні.
2. Павелко В. О. Судова реформа на українських землях в складі Російської імперії за судовою реформою 1864 року.
3. Прокуратура у державному механізмі Російської імперії після судової реформи 1864 р. : монографія / Сухонос В. В. – Суми : Університетська книга, 2012. – ст. 19-27.
4. Рум'янцев В.О. Деякі питання підготовки судової реформи 1864 року.
5. Самойленко О. О. Реалізація судової реформи 1864 року в Україні: етапи і проблеми / О. О. Самойленко // Часопис Київ. університету права. – 2011. – №4. – ст. 23-27.
6. Скуратович І. М. Деякі аспекти значення досвіду судової реформи 1864 р. для створення демократичної судової влади в Україні / І. М. Скуратович // Форум права. – 2010. – № 3. – ст. 409–414.

Ann Kramnaya
Yaroslav Mudryi National Law University,
Personnel Training Faculty for the Ministry of Justice of Ukraine,
curriculum 1,group 6

The main features of the jury trial in the Right-bank Ukraine after the Judicial Reform of 1864

Undoubtedly, the bourgeois reforms of the 1860-1870's have a great value for the history of Ukraine. One of the most prominent of them was the Judicial Reform which was carried out in 1864.According to it, there were created two judicial systems (local and general courts), established new principles of the legal proceeding and set up the institutions of jurors. Certainly, all these reforms extended over the whole territory of Ukraine, but on the Right-bank Ukraine existed some peculiarities, especially as to the jury trial.

The institution of jury in the Right-Bank Ukraine introduced rather late, namely in 1880.The reason of it was a social tension in the region caused by desire of the Polish population of right-bank Ukrainian provinces to secede from Tsarist Russia. The purpose of the jury was to prevent corruption and arbitrariness in legal proceedings. In compliance with this the trial was divided into two panels:

1) the panel of jurors, which includes 12 jurors;
2) the panel of professional judges.

Firstly, the competence of the jury included the following issues:

- to decide if the offender is guilty (It means that they need to discover the truth of all evidences and try to prove the fault of accused);
- to spot whether a person deserves punishment or not;

All questions about the law and its exceptions solved by professional judges .The jury decided the fate of people by carrying out the verdict.

During the years, the competence of jury has been changing rapidly. Later, in the Right-bank Ukraine, it was prohibited to jury to take part in some cases. To begin with, the jury had no right to hear cases of crimes against the state. Then, the

jurisdiction of the court prohibited cases dealing with the press, temporarily removed cases concerning crimes against public order, crimes which were done by officials. At the beginning of legal regulations, from 1536 articles of the Penal Code, 470 of them were in the jurisdiction of the jury. According to the Law of 1889 the court was entitled to examine only about 300 articles. The main arguments to reduce the competence of the jury were:

- inability of the jury to understand complex crimes;
- frequent acquittal for certain crimes ;
- bias cases connected with the officials.

The procedure of the list forming of jury also distinguished from Central European provinces of the Russian Empire. On the Right-Bank Ukraine the list was formed by special temporary committee, whose composition has been constant: the head – Marshall of powiat, all local magistrates, conciliators, and the ispravnic. The county commissions transferred those lists to special provincial commissions which consist of the governor, the provincial marshal, heads of local district court and heads of Congress of magistrates' courts, and prosecutor's district court. The Provincial Commission without any reason had an opportunity to exclude from the general lists of jurors some people, who were not permitted to carry out the duties. Resolutions committees in this regard were taken by majority vote and were not a subject to appeal.

In conclusion, I would like to give my opinion about this topic. All in all, this reform made a great contribution to the history of jury trial. The feature of creating a jury trial in the Right-Bank Ukraine was that because of distrust of the imperial government of the Polish population, which was mostly the owners of estates and land plots, entering the jury postponed until the moment when the Polish population ceased to own more than one third of land holdings. Another peculiarity of judicial reform in Ukraine was that it took place here almost parallel with the enactment of laws that restricted or terminated a significant part of its progressive provisions. In the post-reform years, judicial reform was made more than 700 changes and amendments. The next thing I would like to draw to your attention is that during the lifetime of the jury trial in the Right-Bank Ukraine its competence was reduced so much (e.g. jury was deprived of proceedings on the press and political crimes).It is also important to note that unlike to the Left-Bank Ukraine the jury was elected by the authorized people.

Кривуц Богдан Сергеевич
Студент 4 ф-та, 1 курса, 15 группы
НЮУ им. Ярослава Мудрого

ВЛИЯНИЕ БИТВЫ В УРОЧИЩЕ СИНИЕ ВОДЫ

В своих тезисах, я бы хотел подробно рассказать про влияние и про последствия битвы, которая состоялась в 1362 году на Синих Водах, вблизи крепости Торговица и которая сыграла решающую роль в истории Европы.

Как мы знаем в период с XII по XVI век, Киевская Русь находилась в состоянии феодальной раздробленности и часто подвергалась набегам монголо-татар. Однако, в XIV веке Ольгерд ,великий князь литовский , воспользовавшись благоприятной политической ситуацией, смертью хана Бердибека и междоусобной войной ханов за престол , решил присоединить Киев к Великому Княжеству Литовскому и дать отпор монголо-татарам. Так, Ольгерд со своими племянниками отправились в поход против монголо-татар.

Полагаясь на хронику Матея Стрыйковского было два этапа битвы, на первом этапе татары с энтузиазмом начали бой, засыпав литовско-русинских союзников густым железным дождем из стрел, было несколько стычек, монголо-татары нанесли мало потерь из-за правильного построения войска Ольгерда , на втором этапе ,войска Ольгерда с его союзниками перешли в наступление , монголо-татары не выдержали такого натиска и испуганные начали убегать в просторные поля, оставив на поле битвы своих убитых ханов.

В результате битвы на Синих Водах, великий князь литовский –Ольгерд, присоединил большинство украинских земель к Великому Княжеству Литовскому, также он положил начало освобождению всех славян от золотоордынского ига, системы даннической и политической зависимости русских княжеств от Татаро-Монгольской имерии.

В конечном итоге Великое Княжество Литовское позаимствовало политическую, административную и религиозную систему Украины. Православие активно распространялось на территории Великого Княжества Литовского. При переходе под власть Великого Княжества Литовского украинская знать оставляла за собой родовые земли, а также зачастую, получала возможность занимать должность в государственных органах .

Подводя итоги, можно сказать, что битва на Синих Водах была одной из самых значимых в XIV веке, именно она положила начало разрушению системы даннической и политической зависимости русских княжеств, ослабила позиции монголо-татар в Европе. Положительным аспектом является и то, что украинская культура активно развивалась в период пребывания украинских земель под властью Великого Княжества Литовского, строились школы, большое значение получила украинская крепостная архитектура, также активно развивалось и православие, также литовцы переняли право Киевской Руси, «Русскую правду» и законы отдельных княжеств. Литовцы применяли правило «Старое не разрушаем, новое не строим» и за счет этого украинская культура активно развивалась, однако такая литовская политика длилась до конца XIV века, после подписания Кревской унии, права украинцев начали притеснять.

Крупа Ірина Олександрівна
Студентка 1 курсу 11 групи
Інституту підготовки кадрів
для органів юстиції України
НЮУ ім.Ярослава Мудрого

АПАРАТ УПРАВЛІННЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ

Наприкінці 15 століття виникає козацтво - нова соціальна верства, яка стала на захист прав та свобод українського народу, який зазнавав постійних утисків з боку польсько-литовських феодалів та Османської імперії. "Козацтво в Україні набуло широкого розвитку і, склавшись зрештою у певний суспільний клас, з побутового явища, по суті руйнівного, навіть антикультурного, стало представником національних інтересів свого народу і взяло на себе державне будівництво України..." - писав М. Грушевський. Козацтво було об'єднане в своєрідну військово - політичну організація, яка називалася Запорізькою Січчю.

Запорізька Січ як військово-політична організація виникла на території Середнього Подніпров'я і мала особливий адміністративно-територіальний поділ. В адміністративно-територіальному відношенні Січ поділялася на 6-8 паланок, а у військовому – на 38 куренів. Аби більш точно зрозуміти механізм управління Запорізькою Січчю необхідно детально розглянути її органи влади.

Перш за все, треба згадати загальну (військову) раду, що була найвищим органом в апараті управління Запорозькою Січчю. Саме на ній вирішувалися основні військові питання, обиралася козацька старшина. Рада скликалася кожного року взимку (першого січня) та восени (першого жовтня)на свято Покрови , також за невідкладної потреби.

Загальні (військові) і ради мали вищі військові, адміністративні та судові повноваження.

Рада Генеральних старшин була виконавчим органом, що об'єднувала усіх військових начальників, а саме кошового отамана, військового осавула, військового суддю, військового писара та отаманів куреня. Також існували військові службовці, до яких належали хорунжий (піклувався про головний прапор козаків - хоругву) , довбиш (охороняв козацькі литаври – музичний інструмент, подібний до барабану), булавничий (піклувався про булаву), підписар (був помічником писаря), бунчужний (охоронець бунчука та інших предметів,котрі символізували владу) та інші.

Кошовий отаман. Наділявся військовими, судовими, адміністративними та духовними повноваженнями. Інколи його дії були досить жорстокими, а саме : за його розпорядженням смертна кара чекала тих, хто відмовився від виконання його наказів під час військового походу. Обов'язками отамана були: прийняття на посади старшин, котрі в свою чергу обиралися на загальній раді; сприяння міжнародним відносинам із країнами-сусідами, керівництво загальними

військовими справами, затвердження духовенства із Києва в церкви на місцях, розподіл військових нагород та ін.

Кошовий отаман обирався строком на один рік, а в випадку, коли він завойовував довіру у козаків,ставав авторитетом для них, міг бути переобраним знову. Існували випадки, коли один і той самий отаман переобирався щонайменше десять - п'ятнадцять разів. Цікавим було те,що після того, як кошовий отаман призначався на посаду, його життя нічим не відрізнялося від життя звичайних рядових козаків, що означало рівність усіх, хто входив до апарату управління. Він жив як і раніше в тому самому курені.

Військовий суддя. Вважається першою особою в апараті управління Січчю після кошового отамана. Обирався один раз на рік на загальній (військовій) раді. Найголовнішим завданням військового судді було чинити суд. Він вважався осередком збереження старих звичаїв, обрядів, порядків, що забезпечували устрій козаків. При винесенні вироків суддя посилався на стародавні традиції, адже писаних законів не існувало. Рішення щодо найтяжчих злочинів виносилися кошовим отаманом, подекуди військовою радою. Військовий суддя мав срібну печатку,яка являлася атрибутом його влади, і нею він схвалював рішення, винесені загальною (військовою) радою.

Військовий писар. Обирався на загальній (військовій) раді. До його компетенції належало приймати листи, укази, сповіщати (за допомогою письмових розпоряджень кошового отамана) курені та вести міжнародне листування із державами-сусідами. Він відігравав велику роль в житті козаків та деяких гетьманів, бо їх більшість була неписьменною. Писар мав так званий каламар – чорнильницю та гусине перо, яке знаходилось за його правим вухом. Саме за допомогою цих ознак його можна було розпізнати.

Військовий осавул. До його компетенції відносилося слідкування за порядком на Запорозькій січі (у мирний час), вів слідство, забезпечував охорону послів, що прибували на Січ, готував та забезпечував військо у разі військових дій. Також осавул супроводжував військо під час походів.

Таким чином, становлення сучасного українського державного управління, як зазначають дослідники, розпочинається ще за часів Запорізької Січі. І це не даремно, адже в організації козацького самоврядування тих часів починають зароджуватися концепції майбутнього управління державою. Система органів апарату управління Запорізькою Січчю могла виконувати функції в межах території Січі так і за її межами. Також в Запорізькій Січі існували свої атрибути держави. Це, перш за все, герб, на якому було зображено козака з мушкетом(тобто самопалом) та шаблею; полотнище рожевого кольору , на тлі якого був Архистратиг Михаїл із білим хрестом в руці – прапор. Це говорить , насамперед, що Січ існувала як особливе демократичне та військово-адміністративне утворення. На останок хочеться процетувати слова дослідників української державності Анатолія Панюка та Миколи Рожика,які говорили, що

“організація козацького самоврядування Запорізької Січі дає підстави стверджувати, що так закладалися основи нової української державності; адже вся система органів військово-адміністративної влади мала змогу виконувати і забезпечувати внутрішні і зовнішні функції, властиві державній владі.”

Куренный Владислав Валерьевич
Студент 1курса 11 группы
НЮУ им. Ярослава Мудрого

СОБРАНИЕ МАЛОРОССИЙСКИХ ПРАВ 1807 ГОДА

Собрание малороссийских прав - это кодифицированный сборник норм гражданского права, изданный в 1807 году, и который действовал на Левобережной Украине. Источниками для создания собрания послужили: обычное право, уставы Великого княжества Литовского, "Саксонское зерцало". Собрание малороссийских прав было разделено на 3 части и изложено в 5 книгах. В первой части речь шла о правовых нормах, определявших дееспособность и правоспособность, порядок вступления в брак, личные и имущественные взаимоотношения супругов, а также детей. Во второй части говорилось об обязательственном праве, о правовых нормах, относительно вменяемости, волеизъявления, договоров и обязательств, возникших вследствие этих договоров. Третья часть регулировала имущественные отношения, включала нормы права о владении и собственности, о способах приобретения данной собственности, о наследстве.

Система вещевого права вводила нормы, которые регулировали право владения, право собственности и вещное права на чужое имущество. И хотя, как такового определения "собственность" не было, мы можем понять, что под собственностью имелось введу право наиболее полного владения над вещью или человеком. Способы приобретения права собственности делились на три группы:собственность, полученная по наследству, по договору, на основании приобретательной давности. Также не исключалась возможность приобретения права собственности и другими способами ("когда кто сам наживет и достанет...). Среди способов приобретения права собственности следует упомянуть и завладение вещью, никому не принадлежащей или выброшенную, находку, присвоение общедоступных вещей (например: охота), переработка вещи. Право на собственность могло быть прекращенно принудительно и по желанию собственника ("каждый имеет право имение свое справно потерять или отдалить, если оное продаст, отдаст, до сроку промолчит"). Принудительно право собственности прекращалось в следующих случаях: совершение преступления, преступление против государства (бунт и заговор, нарушение общественного порядка, фальшивомонетничество, измена родине , сдача крепости, уклонение от службы.

Собрание малороссийских прав 1807 года включало нормы, которые регулировали договорные и внедоговорные обязательства. В собрании изложены общие положения о действительности сделки: необходима была личная способность волеизъявителя, свободная воля волеизъявителя, его решительное намерение и соответствующая форма изъявления воли. Фундаментальным принципом договорного права является свобода договора - «предмет договоров заключается в свободной каждого воле распоряжать вечно по своему изволению собственным имением». Договор могли заключать только дееспособные лица, их дееспособность зависела от возраста, психического состояния, сословия, в котором находился человек, . В следствии не выполнения договора могло возникнуть обязательство возместить ущерб и уплатить неустойку («наградить всякие убытки по тому случаю понесенная»).

Наследственное право изложено в третьей книге Собрания. Согласно собранию предусматривалось наследие по закону и завещанию.

Нововведением стало то, что в наследовании движимого имущества между мужчиной и женщиной устанавливается равенство, но все же большинство ограничений относительно наследственных прав женщины сохранялось.

Собрание малороссийских прав 1807 года занимает особое место среди правовых памяток Украины. Я считаю, что Собрание является проектом первого гражданского кодекса Украины. В отличии от предыдущих сборников XVIII ст., в нем отображены правовые изменения, которые прослеживались в Украине в следствии укрепления капиталистического строя и распада феодализма.

Куцоконь Аліна Віталіївна
1 курс, 4 факультет, 15 група
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ВІЛЕНСЬКО – РАДОМСЬКА УНІЯ

Особливе значення для становлення української державності став договір між Великим князівством Литовським та Польським королівством. Це свого роду був політичний союз, метою якого було закріплення військових та політичних сил між Польщею та Литвою. Основою їх союзу було об’єднання проти Тевтонського ордену.

В ті часи влада в Литовському королівстві була закріплена за князем Вітовтом, який намагався закріпити фактичну незалежність своєї держави в офіційних документах. Для цього йому потрібно було добитися рівноправ’я з Польським королівством.

Затвердження Вітовта у статусі великого князя не зустріло розуміння з боку Свидригайла, який вважав, що Литва повинна належати йому. Він звернувся по допомогу до Ягайла, але той йому відмовив. Свидригайло втік до

хрестоносців, які пообіцяли йому допомогу в боротьбі за великокняжий престол, але за умови, що він віддасть їм у вічне володіння Жемантійські землі і визнає свою повну залежність від ордена. Свидригайло погодився підписати угоду. Він розраховував, що його підтримають подільські, волинські та київські бояри, а також православні бояри білоруських земель. Вони бачили в Свидригайлові свого захисника.

Вітовт дуже розлютився на прибічників Свидригайла і жорстоко розправився з ними. Відбувалися взаємні вторгнення, які нічого не дали, окрім нещастя і руйнувань.

За даних обставин Вітовт повинен був закріпити союз з Ягайлом, оскільки виникла загроза з боку Свидригайла і Тевтонського ордену. Князі і литовські пани на чолі з Вітовтом уклали союз з Польським королівством, князем якого, на той час, був Ягайло.

18 січня 1401 року була підписана Віленсько–Радомська унія. В ній був оформлений державно-політичний союз Великого князівства Литовського і Польського королівства, якій закріплював державно-політичний союз між сторонами цієї угоди.

Це свого часу був державно-правовий документ, який визначав зазначені форми стосунків між вказаними державами в загальному, створення союзу між ними, а також це були спроби систематизації нормативно-правових актів Литви.

Підсумовуючи можна сказати, що ці акти безпосередньо пов’язані з українськими землями, оскільки вони вплинули на державно-правовий статус Великого князівства Литовського, яке мало в своєму підпорядкуванні територію сучасних українських земель. В подальшому унія відіграла важливу роль у військовій справі, завдяки якій союз держав дістав військову перевагу та переміг у битві під Грюнвальдом, що дало поштовх у закріпленні литовських, польських та українських сил. Також варто зазначити, що унія вплинула на державно-правовий статус українських земель, оскільки містила положення щодо правового статусу українських територій.

Кучеренко Д.І.,
Студентка 1 курсу інституту підготовки кадрів до органів юстиції України
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

«ВІДЛИГА» У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ СРСР

Актуальність теми полягає в тому, що час правління Хрущова є одним з непростих періодів нашої історії, велика кількість політично та соціально важливих реформ та подій відбулися в той час. Саме тепер ми можемо повністю зрозуміти і усвідомити, що завдяки тому самому XX з’їзду всі сфери суспільного життя зазнали позитивних змін. І в першу чергу це: ліквідація наслідків репресій

за часів сталінського режиму, відновлення законності, правопорядку, дотримання прав і свобод громадян, що в той момент, коли почала діяльність ООН, створювалась ЄС, було досить актуальним і доречним.

Оскільки основною метою діяльності Хрущева була лібералізація, тому вона, звісно, стосувалась не тільки внутрішньої, але й зовнішньої політики. По-перше, це стосувалось країн, які належали до соціалістичних. Саме тут з'явилися перші негаразди. Національно-визвольне за своїм характером та антисталінське за спрямуванням повстання 1956 р. в Угорщині, довело що незважаючи на проголошений курс лібералізації, уряд СРСР не бажав втрачати авторитет сильної комуністичної держави та прагнув зберегти соціалістичних союзників. Це все призвело до створення вигідного для Хрущева сценарію, який передбачав заходи починаючи від дискредитації національно-демократичних сил до введення на територію сусідньої країни радянських військ. Крім того, не меншого значення мало народне повстання у НДР 1958 року, коли східнонімецька влада виявилась неспроможною придушити виступи робітників та за наказом московського уряду на допомогу прийшла група радянських військ, яка власноруч навела «порядок». Це все викликало дуже негативну реакцію у світі.

Нестабільними були відносини з Югославією. При керуванні Сталіна вони були розірвані через супротив лідера Югославії - Тіто виконувати накази Москви, але при Хрущеві вони нормалізувалися. Свою негативну реакцію щодо розвінчання культу особи Сталіна виявили керівники Китаю та Албанії (Мао Цзедун та Енвер Ходжа), оскільки на той час в цих країнах вони створювали власні культи, тому стосунки між країнами погіршувалися. Окрім того, СРСР активно підтримувало зброєю та допомогою національно-визвольні рухи й бажання створення нових режимів в азійській та африканській місцевості за умови підтримки керівництвом нових держав курсу на соціалізм.

Оскільки в зовнішній політиці СРСР проголошував боротьбу за мир і роззброєння, М. Хрущов неодноразово намагався розпочати переговори із країнами Заходу. 1955 року СРСР, США, Велика Британія й Франція було підписано угоду про виведення військ держав-переможниць з Австрії та набуття Австрії статусу нейтральної держави. В тому ж році в Москві урядова делегація ФРН на чолі з канцлером Конрадом Аденауером, встановила дипломатичні з СРСР і ФРН.

Важливим моментом у зовнішньої політиці періоду «Відлиги» стала Карибська криза 1962 року. В цей час світ опинився під загрозою ядерної війни. В останні хвилини Джон Кеннеді та Микола Хрущов змогли досягти компромісу. СРСР, США та Велика Британія 5 серпня 1963 року підписали в Москві договір про заборону випробувань ядерної зброї у трьох середовищах: в атмосфері, у космосі та під водою.

Отже, зовнішня політика СРСР була суперечливою. З одного боку, уперше радянський лідер здійснив дружні візити до багатьох держав світу, в тому числі, у США та демонстрував лібералізм СРСР у всіх його проявах. З іншого,

здійснював контроль за соціалістичними державами, який не завжди залишався ліберальним, а також намагався залучити інші держави до цієї соціалістичної системи різними способами.

Лапта Альона Сергіївна
Студентка 1 курсу 5 групи
Інституту підготовки кадрів до
органів юстиції України

ОСОБЛИВОСТІ УСТАВУ ПРО ПРЕСТОЛОНАСЛІДУВАННЯ 1722 РОКУ

5 лютого 1722 року російського імператор Петро I видав устав про престолонаслідування. Цей указ ламав традиційний звичай наслідування престолу, дозволяючи відхилятися від усталених принципів престолоспадкування, що діяли ще від часів Київської Русі. Тепер спадкоємцем престолу міг бути не виключно старший син, а будь-яка особа, призначувана імператором. Причиною видання указу став глибокий конфлікт між Петром I та його сином Олексієм, який потрапив під «згубний вплив реакційного духовенства та відсталої московської знаті». Іншими словами дотримувався настанов, які суперечили батьківським поглядам, тобто реформаторським. Саме тому в тексті документа зазначається наступне: "Объявляемъ, понеже всемъ ведомо есть, какою Авессаломскою злостію надменъ былъ Сынъ Нашъ Алексей, и что не раскаяніемъ Его оное намереніе, но милостію Божиею ко всему Нашему отечеству пресеклось (что довольно изъ Манифеста о томъ деле видимо есть)".

Петро I усвідомлював, що народу важко буде зрозуміти, а тим паче прийняти подібні нововведення. Зокрема це пов'язано з певним консерватизмом мисення його підданих. Тому імператор російський в тексті документа детально обгрунтовував, на якій підставі він відхиляється від усталених форм спадкування престолу і з цією метою звертається до прецедентів. Наприклад, у тексті документа згадується про великого князя Івана III Васильовича, який призначив собі спадкоємцем онука свого князя Дмитра Івановича в 7006 році, а потім Василя III: "...а в лето 7010 Апреля в 11 день, Великий Князь Иван Васильевич разгневался на внука Своего Князя Дмитрия, и не велел Его поминать в церквах Великим Князем, и посадил его за караул и того же Апреля в 14 день учинил наследником Сына Своего Василия Ивановича и венчан был оным же Митрополитом Симоном".

Зі змісту указу можна зробити висновок, що Петро I побоювався того, що "недостойний" на його думку спадкоемець може своїми необдуманими вчинками сприяти порушенню цілісності досить значної за обсягом території держави, а також ризикує втратити родову спадщину, батьками й дідами нажиту: "...чтоб и партикулярные их домы не приходили от недостойных наследников в разорение, хотя и учинили Мы устав, чтоб недвижимое имение отдавать одному сыну,

однакож отдали то в волю родительскую, которому сыну похотят отдать, усмотря достойного, хотя и меньшему, мимо больших, признавая удобного, который бы не расточил наследства". Ми бачимо, що відтепер імператор, керуючись даним уставом, міг самостійно призначати собі наступника, який на його думку був цього достойним.

Устав про престолонаслідування 1722 року спирався на підтримку досить авторитетного митрополита Феофана Прокоповича. У своєму трактаті «Правда воле монаршей" ідея Самодержця Російської імперії отримала своє ідеологічне обґрунтування. Автор робив акцент на наступному: подібно до того, як батько може позбавити свого сина права спадкувати, так само і монарх може позбавити престолу недостойного на його думку спадкоємця. Окрім цього наголошувалося, що "людський закон про престолонаслідування для самодержця бути не може".

У XVIII столітті найтяжчими злочинами все ще продовжували залишатись злочини проти держави та царя. Тож за невиконання даного документа були передбачені досить суворі покарання, а саме смертна кара: " Того ради повелеваем, дабы все Наши верные подданные, духовные и мирские без изъятия, сей Наш устав пред Богом и Его Евангелием утвердили на таком основании, что всяк, кто сему будет противен, или инако как толковать станет: тот за изменника почтен, смертной казни и церковной клятве подлежать будет".

Цей акт належить до числа тих, які були прийняті, але не виконані навіть законодавцем. В дійсності все вийшло не так, як планував Петро І. 28 січня 1725 року російський імператор так і не зміг скористатися своїм правом призначити собі спадкоємця, хоча і коронував свою дружину в 1724 році, ніби давши зрозуміти підданним хто далі успадкує престол.

Указ про престолонаслідування від 1722 року мав негативні наслідки для Російської імперії, а отже і для України, яка на той час залишалася складовою її частиною. Документ поклав початок періоду політичної нестабільності та чисельних «двірцевих переворотів», які здійснювались за допомогою гвардійських полків. І.Чистович у праці «Феофан Прокопович та його час» зазначає: «Закон Петра про новий порядок передачі царської влади не тільки не забезпечив спокій у державі, напроти, був причиною тих страшних протиріч у престолонаслідуванні, а разом із тим і в управлінні державою…»

Макітренко Вікторія Володимирівна
Студентка 1 курсу 16 групи
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

МАГДЕБУРЗЬКЕ ПРАВО В УКРАЇНІ

Магдебурзьке право – міське право, що виникло в XIII ст. в Німеччині. Воно передбачало звільнення міста від управління, судової та адміністративної влади місцевих феодалів-власників міст і створення міського самоврядування. Воно закріплювало право міських станів — купців, міщан, ремісників, встановлювало порядок обрання і функції органів самоврядування, регулювало торгівлю, опіку, успадкування, визначало покарання за окремі види злочинів. Назва права походить від саксонського міста Магдебург, хартія якого на самоврядування була зразком для одержання привілеїв такого роду. Найдавнішою серед магдебурзьких актів була грамота архієпископа Віхмана 1188 року.

Першим містами України, які одержали Магдебурзьке право, були Сянок — 1339 року, Львів — 1356-го, Кам'янець Подільський 1374-го, Луцьк 1432-го.

Щоб схилити на свій, бік заможну міську верхівку, в 1494 році великий князь литовський Олександр Казимирович надав Києву Магдебурзьке право, на жаль, сама великокнязівська грамота, що дарувала це право, не збереглась. В 1499 році і великий литовський князь Олександр у своїй грамоті нагадав киянам: «Єсмо дали вам право немецкоє» (тобто Маґдебурзьке). Цей документ і є першим писемним підтвердженням побутування магдебургії в Києві.

Згідно з цим правом ремісники і купці звільнялися від влади воєводи і обирали магістратське управління, яке поділялося на дві колегії: одна керувала зовнішніми справами та міським господарством, друга — судовими справами. Першу колегію очолював війт, який обирався «до живота» (на все життя). Члени цієї колегії називалися райці або радці і обиралися в кількості 6 осіб. До другої входили 6 лавників на чолі з бурмистром. Обирали цих осіб від усіх городян. Будинок магістрату називався ратушею, він містився на Подолі, на Контрактовій площі. Магістрат мав свого зодчого, який здійснював забудову міста, і свої збройні сили, Зокрема, гордістю киян була кавалерія — «Золота корогва».

Грамоти на Магдебурзьке право визначали також і головні обов'язки міщан: брати участь в охороні міста, а в разі нападу татар — виступати на їх відсіч

Ці факти свідчать, що магістрат мав право на формування народного ополчення. Маґдебурзьке право сприяло пожвавленню господарського і культурного життя міста.

У руках війта зосередилась влада над міським ремісничим населенням — «кравцями, ковалями, цирульниками, золотарями, лучниками, стрільцями, кушнірами, шевцями, в Києві живучими».

У кінці XV ст, магістрат брав участь у відбудові Києва, зруйнованого татарським ханом Манглі Гіреєм, будівництві нових оборонних споруд, реставрації будівель.

Відповідно до Магдебурзького права всі міста України поділялися на 3 категорії. До першої належали міста, що отримали Магдебурзьке право від литовських князів, польських та угорських королів. Переважно це були міста Правобережної України. Раніше інших Магдебурзьке право було надано містам Закарпатської України, яка на той час входила до складу Угорщини. До другої категорії входили міста, які отримали Магдебурзьке право від їх власників. Так, князі Вишневецькі у XVI ст. подарували це право Лохвиці, Лубнам, Пирятину, Прилукам. До третьої категорії належали міста, яким Магдебурзьке право було надано грамотами гетьманів після приєднання України до Московської держави. У 1752 році Магдебурзьке право було даровано гетьманом Розумовським Полтаві, 1758 - Новгороду-Сіверському. До кінця XVIII ст. Магдебурзьке право одержали майже всі міста Лівобережної України. Грамоти гетьманів переважно підтверджували права міст України на самоврядування, які вони отримали ще під литовським та польським пануванням.

Отже, Магдебурзьке право в Україні відіграло прогресивну роль у розвитку правової системи України і позитивно вплинуло на тодішнє суспільне та економічне життя.

Максимець Андрій Анатолійович
Студент 1 курсу, 17 групи,
Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури України та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

НАЦІОНАЛІЗМ ЯК ПЕРВИННА ФОРМА ДЕМОКРАТІЇ

«Націоналізм був формою, в якій демократія постала перед світом, і ідея нації несла її в собі як кокон» Л. Грінфілд. Націоналізм – це той фундамент, на якому стоїть сучасний світ і саме йому ми завдячуємо всьому багатовіковому розвитку громадянських цінностей. Початкові форми, воістину кардинальні, розпочались із 16 століття, яке є початковою точкою розвитку п’яти країн, що сформували абсолютно весь сучасний світовий порядок.

Сутність націоналізму полягає в тому, що джерелом особистісної ідентифікації є народ. Виділяють три типи націоналізму. Це націоналізм індивідуалізований, сформований на ідеї рівності конституційних прав всіх членів нації (Англія, США). Це колективістський і громадянський етнічний націоналізм, оснований на культурній чи політичній упевненості в своїх силах

(Франція, Німеччина). Нарешті, це колективістський етнічний націоналізм(Росія) обґрунтований глибоким комплексом неповноцінності, що заохочує віру в те, що унікальність нації потрібно бачити не в її досягненнях, а в самій її сутності, в особливій душі, надзвичайно доречним є вислів Тютчева «умом Россию не понять, в Россию можно только верить». Необхідно сказати, що Український націоналізм є універсальним, він сформований в результаті постійних ущемлень та боротьби нашого народу з постійним ворогом. Цей ворог існував і існує як ззовні так і всередині нашої країни. І саме універсальність націоналізму українського народу дає змогу не полишати проблему боротьби як у стінах парламенту та всього бюрократичного апарату країни, але лише деяким особам, які самоідентифікувалися і підтримують ті недоторканні, позитивні цінності національної самосвідомості, якими володіє наш народ, так і особистостям, які пішли воювати за українську землю не по причині мобілізації, а з причин власного боргу перед українською історією, історією славного козацтва, опричників, гайдамаків, сотень січових стрільців, людей, що розуміли свою приналежність до народу українського. Отже, соціальні проблеми – коріння українського націоналізму.

Англійський націоналізм розпочався з невиконанням умов короля Іоана Безземельного умов Великої хартії вольностей 1215, що зумовило боротьбу баронів, та інших станів за свої права. Продовжився ж він релігійними колізіями між католицтвом, яке підтримувала королева Марія І Тюдор (кровава королева) і зберігало старі уклади і зворотну розвиткові силу та протестантизмом, що ніс у собі нові правила і сприяв поширенню наукового розвитку. Кульмінацією цих відносин стала страта 275 протестантів за тиждень до смерті королеви – ця подія надзвичайно сильно посилила англійський націоналізм і вже через деякий час зусиллями народу державною релігією Англії стає протестантизм. Отже, саме боротьба за свої права виводить цю країну у лідери до сьогоднішнього часу; Англія – країна, яка активно розвивала свій науковий потенціал і внутрішню силу, які визначили частину сьогоднішнього світового порядку.

Французький націоналізм оснований на «божественному єстві короля». Католицтво активно підносили подобу короля, як Божого намісника на землі, а віра була основним джерелом розвитку тогочасного суспільства. Цілі армії гинули в ім’я короля, Господа, за святу землю – саме віра була двигуном тогочасного націоналізму цієї країни, який і привів Францію до сьогоднішнього становища, завдяки, високим правовим цінностям та культурі, що розвинулись за часів Великої революції.

Російський націоналізм сформовано навколо «величчі» своєї країни, а також гордістю за відмінність від західних країн, а саме «змагання» які стали рушійною силою досягнень російської культури і формування національної свідомості. Як не дивно, але Росія і США мають одну характерну рису – це те, що обидві країни мають етнічно неоднорідне населення, проте, цим країнам

вдалося сформувати ідеологію одного (єдиного, цільного) народу. Якщо підвести підсумки то визначальна роль російському націоналізму належить саме, через ту боротьбу з заходом, що було сформовано у минулому і до сьогоднішнього часу, результатом якої стало формування у свідомості росіян уявлення про першість Росії порівняно із Заходом, проте, якщо допустити такий факт як не існування Заходу то зникне і національна самосвідомість цієї нації. Сьогодні цей факт яскраво підтверджується шовіністичною пропагандою та постійними війнами, щоб підтримувати авторитет в очах населення.

Німеччина характеризується націоналізмом минулого, а саме спогадами про минулі досягнення вчених, велич армій, героїчні походи і т.п. Це призвело спочатку до Першої світової війни, а потім до такого негативного явища як нацизм. Розглядаючи аспекти націоналізму у призмі первинної форми демократії, Німеччина дала поштовх до розвитку влади народу саме через негатив, через нацизм і Другу світову війну.

Німеччина значними жертвами прискорила науково-технічний прогрес, розвиток загальнолюдських цінностей, призвела до глобалізаційних та інтеграційних процесів.

США. Націоналізм цієї країни зумовлений боротьбою населення за незалежність, права та свободи, рівності всіх громадян, компетентності та дотримання всіх правових принципів органів держави, честь та гідність, гордість за досягнення праотців цієї країни, статусу країни можливостей, також ця країна є одним з центрів світових інтеграційних процесів. Ця країна у свій час внесла багато революційних інновацій, які змінили світ. Завдяки тому, що вони стали на передові позиції у минулому, цей ланцюжок інновацій неможливо перервати у сьогодення, адже США це країна подібна локомотиву, що набрав швидкості і надзвичайно важко зупинити.

Кожна з цих країн є країною опорною для світу, адже кожна з них привнесла основоположні принципи, що лежать в основі демократичної системи.

Винахідниками націоналізму були представники нової англійської аристократії. Простолюдини за походженням, вони визнали, що традиційний образ суспільства, в якому просування наверх було дуже великою рідкістю, їм не підходить, і замінили його. Ідея, яка прийшла на зміну традиційній ідеї суспільства полягала в тому, що народ (люди) ставав однорідної елітою - нацією. Якби ці нові аристократи перейнялися б, наприклад, фальсифікацією своїх родоводів - підприємство, абсолютно логічне в тих умовах - історія, можливо, пішла б за зовсім іншим шляхом.

Список використаної літератури

1.Лія Грінфілд «Націоналізм – п’ять шляхів до сучасності»

2.Шломо Занд «Кто и как изобрел еврейский народ»

3. Ч.С. Гусейнзаде «Національна ідентичність і громадянський націоналізм як стратегічні ресурси сучасного суспільства в умовах глобалізації»

Мальцевої Дар'ї,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 1 курс, Інститут підготовки кадрів для органів юстиції України, 5 група

ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЗА «ПРАВА, ЗА ЯКИМИ СУДИТЬСЯ МАЛОРОСІЙСЬКИЙ НАРОД»

«Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743р. - визначна пам'ятка систематизації норм українського права. Документ став результатом 15-річної праці кращих правників Гетьманщини і поєднав в собі кращі здобутки вітчизняної правової думки. Хоча через небажання царської Росії «Права» так і не набули законодавчої сили, вони є одним із головних джерел права тогочасної Гетьманщини, які дають можливість дізнатися про правову культуру та розвиток правничої думки в першій половині XVIII століття.

Найбільшу увагу укладачі «Прав» приділили цивільному процесу. Слід зазначити, що в документі було чітко розрізнено процес у цивільних та у кримінальних справах, також «Права» чітко називають чолобитчика(позивача) та відповідача. Судовий процес із цивільних справ розпочинається із прохання позивача. При виборі суду позивач має керуватися правилами про особисту та територіальну підсудність, а також про порядок інстанцій. Позовне прохання подається до суду в письмовій формі, в документі не можна вживати образливі та непристойні слова. Прохання обов'язково повинно було містити ім'я, прізвище, стан позивача та відповідача, короткий виклад по пунктах суті справи і в кінці просьбу, щоб суд вирішив справу «на підставі указів та прав малоросійських».

На підставі прохання суд виготовляє позовний указ, який передається відповідачу із закликом прибути до суду у визначений день. Сторонам, які не прийдуть вчасно до суду, загрожувалось вирішення справи на користь іншої сторони або грошова покута. Замість себе сторони цивільного процесу могли відправити до суду правних заступників. Судове засідання починалось читанням позову, після чого відбувався допит відповідача по кожному з пунктів позовного прохання в тому порядку, в якому вони написані. Відповідач мусив дати чітку, ясну та вичерпну відповідь на кожний пункт і не мав права переходити до наступного пункту або змішувати зміст пунктів. Після цього позивач мав право додати свої пояснення та докази. Далі суд проводить перевірку доказів, які йому надали сторони. Судова словесна інструкція закінчується по вичерпанні доказового матеріалу писемною заявою сторін про те, що вони вже все сказали, а також постановою суду про припинення словесного змагання сторін. Після цього суд бере в сторін спору розписку, що вони не покинуть будівлю суда до

винесення вироку та наказує зробити протокол засідання, який зачитується при сторонах, при цьому вони можуть вносити до протоколу свої корегування. Наступною стадією є закриття судового засідання і обговорення справи у відсутності сторін, також суд приступає до виготовлення судового декрету, який має бути виданий протягом 3 днів. За цей час сторони ще мають змогу помиритись і подати мирову угоду до суду.

Що стосується доказів, то найголовнішим доказом є признання сторони, на підставі якого суд може винести рішення, не використовуючи будь-які інші докази. При цьому основною умовою є те, що признання має бути добровільним, висловлене не в стані афекту повнолітньою, психічно здоровою особою. До доказів також відносились документи, в яких не було поправок або підчисток. Свідками в цивільному процесі могли бути правоздатні та дієздатні особи кожного стану й професії, ні в чому не запідозрені, не легковажні та які прийняли християнську віру. Вирішальним доказом права й остаточним вирішенням спору була присяга. Присягу приймали сторони(зазвичай відповідач) в тому випадку, коли не було ні признання, ні документів, ні свідків.

Цивільний процес за «Правами» також передбачав апеляцію судового рішення. В документі зазначалось те, що кожна сторона, яка незадоволена вироком суду, могла апелювати до вищого суду, але вона повинна була заявити про це одразу після оголошення судового рішення. Приводами до апеляції можуть бути: порушення процесуальних норм, порушення норм матеріального права, не виготовлення письмового вироку суду, зловживання суддями своїм становищем та підкуп судді.

Отже, «Права, за якими судиться малоросійський народ» є, по суті, першим кодифікованим актом українського права. В документі досить чітко регламентувалась процедура цивільного судочинства, яка свідчила про велику обізнаність в юриспруденції та прогресивні методи цивільного судочинства. Вплив «Прав» є неоціненним: положення про позовну заяву, сторін у справі, інститут мирної угоди, докази, апеляція тощо, все це знайшло відображення в українському процесуальному законодавстві.

Матвеева Татьяна Алексеевна
Кандидат юридических наук, доцент Национального юридического университета им. Ярослава Мудрого

КОДИФИКАЦИЯ КОНТИНЕНТАЛЬНОГО ПРАВА (НА ПРИМЕРЕ ГРАЖДАНСКОГО КОДЕКСА ГЕРМАНИИ 1900 года)

Ярким примером кодификации в континентальном права является Гражданский Кодекс Германии 1900 года. Это было важнейшее событие на пути эволюции немецкого права 19-20 веков. Составители Гражданского кодекса не

дали строгого понятия права собственности. Общая норма, характеризующая в Кодексе право собственности, предоставляет собственнику правомочия обходиться с вещью по своему усмотрению и исключать воздействие на неё других лиц. Германский законодатель тем самым дал собственнику обширное и исключительное господство над вещью. Наряду с признаками исключительности и всеобъемлющего характера власти лица над вещью к атрибутам германской конструкции собственности, зафиксированной в германском ГК, следует отнести её свободу и индивидуальный характер.

Традиционно широко была сформулирована и статья Кодекса, посвящённая важнейшему виду собственности – земельной собственности. Кодекс предоставил германскому собственнику земельного участка обширную власть не только на поверхность земли, но и на недра и воздушное пространство над земельным участком. Право собственника земли не распространялось только на полезные ископаемые, имеющие государственное значение (металлы, уголь, соль). Их использование, как и ранее , регулировалось нормами земельного горного права.

Для ГК характерно отсутствие сколько-нибудь заметных ограничений в правовом режиме собственности на движимые вещи. А вот легальные ограничения для собственника недвижимости в Кодексе даны в третьей главе. В ней зафиксировано правило о недопустимости для собственника земельного участка пытаться « воспретить воздействие на такой высоте или на такой глубине, что устранение не представляет для него интереса.» Эта норма ни в коей мере ни лишала земельного собственника права на недра и « воздушный столб». Вводя обширные реальные полномочия земельного собственника в границы наличного интереса в конкретной интерпретации соответствующего суда. Это правило носило, как и запрещение шиканы, «социально-этический характер». Следующая статья ограничивала собственника земельного участка терпеть проникновение на его участок дыма, пара, копоти, газа и других имиссий, если они нарушают его интересы в незначительных объёмах.

Характеризуя юридическую конструкцию собственности по ГК , важно выделить некоторые особенности правомочий собственника по распоряжению вещами. Здесь вновь выступают в резкой форме различия между недвижимыми и движимыми вещами. Так при переходе права собственности на вещи ГК закрепил старогерманское правило « Рука должна предостерегать руку». Оно означало повышенную защиту прав добросовестного приобретателя вещи. Собственник вещи, доверивший её продавцу, лишался права истребовать её у добросовестного приобретателя. Последний, согласно указанному правилу, мог получить больще прав, чем их имел отчуждатель. Это старогерманское правило оказалось весьма выгодным для капиталистического оборота, придавая ему необходимую прочность и мобильность.

Совершенно иначе подходит кодекс к вопросу о распоряжении недвижимостями. Их передача обусловлдена рядом формальностей. И это тоже отличительная черта германского вещного права. По Кодексу для передачи права собственности на недвижимые вещи необходим особый публичный акт: запись в Поземельной книге, правовой режим которой был урегулирован особым имперским законом 1897 года.

Второй важнейший вещно-правовой институт – владение – регулируется Кодексом достаточно подробно. Нормы Кодекса, регулирующие владение, помещаются на видном месте: они открывают третью книгу Кодекса, что демонстрирует значение, придаваемое этому институту германским законодателем.

Характеризуя германское владение, нужно подчеркнуть оригинальность его юридической конструкции. Кодекс отбросил римскую « волевую конструкцию» владения и провозгласил, что владение вещью приобретается достижением действительного господства над ней. Устранив в качестве квалифицирующего волевой момент, Кодекс тем самым резко расширил сферу института владения.

Владельцами признаны некоторые категории недееспособных лиц (дети) и лица, обладающие вещью по договору (арендаторы, хранители). Признав владельцем, помимо хозяина вещи арендатора, хранителя и других диц, обладающих вещью на основе обязательственных отношений, законодатель создал две категории владения – «непосредственного» и «посредственного». Обе категории владельцев получили по Кодексу самостоятельную юридическую защиту. Таким образом, власть защищаемого владения и интенсивность его охраны резко расширены германским законодателем. И сделано это было в интересах определенных группировок германской буржуазии , сельской и городской, выступающей в гражданском обороте чаще всего в статусе арендатора земли, нанимателя владений и т.п.

Брак по Кодексу являлся светским институтом. Традиционным при характеристике брака является и указание на его моногамный характер. Кодекс прямо запрещает вступать в брак, пока прежний брак не прекращён или не признан ничтожным. Определение брака в Кодексе не дано. Однако в Мотивах к Кодексу говорится, что брак есть некоторый независимый от воли супругов нравственный и юридический порядок.

Мартинюк Поліна
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
2 факультет, 1 курс, 5 група

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВ І СВОБОД УКРАЇНЦІВ У РОКИ УСРР

У роки свого існування СРСР була найбільшою та наймогутнішою державою у світі. Проте, ні для кого не є таємницею, що у Радянському Союзі панував жорсткий тоталітарний режим. У державі визначалось верховенство комуністичної партії та повний контроль за усіма сферами життя. Але не зважаючи на таку політику держави Конституції СРСР встановлювали певні права та свободи громадян. Виходячи із особливостей правого режиму країни права людей становили невелику кількість, проте з роками змінювались та вдосконалювались.

Так у Конституції 1937 року вперше були введені глави про основні права і обов'язки громадян, що включали широкий спектр цих прав і обов'язків. Зокрема, вперше було закріплено право на працю (ст. 117). Однак можливість використання політичних прав гарантувалася по конституціям тільки "відповідно до інтересів трудящих і з метою зміцнення соціалістичного ладу". Таким чином, ці демократичні встановлення конституцій були класово, ідеологічно орієнтовані. Конституція проголошувала право громадян на відпочинок (ст. 118), на матеріальне забезпечення в старості, а також - в разі хвороби і втрати працездатності (ст.119) , недоторканість житла громадян і таємницю листування (ст. 127). Відтепер жінці надавалися рівні права з чоловіками (ст. 121).

Конституція 1978 року зробила великий крок у питанні демократизації суспільного життя. Конституція закріпила більш повний перелік прав і свобод громадян, багато в чому відповідаючи загальносвітовим стандартам, ввівши такі нові права, як право на житло (ст. 42), охорону здоров'я (ст. 40), право користуватися досягненнями культури (ст. 44). Відтепер сім'я перебувала під захистом держави (ст. 51). Вперше закріплювалося положення про те, що найбільш важливі питання державного життя виносяться на всенародне обговорення, а також ставляться на всенародне голосування (ст. 5). Революційним у рамках було положення про право громадян вносити пропозиції щодо поліпшення роботи у державні органи та громадські організації, а також критикувати недоліки у їх роботі (ст. 47).

Таким чином, ми спостерігаємо вагомий зсув від нерозвинутої та обмеженої системи правого забезпечення до революційних норм та положень, які впевнено можуть претендувати на статус загальновизнаних. Зі с плином майже 40 років громадяни української СРР нарешті змогли відчути лібералізацію та демократизацію свого життя, чого не можна сказати про часи існування

Конституції 1937 року . Показовим є розширення прав і свобод громадян за Конституцією 1978 року, вищий рівень соціального захисту населення та можливість втручання у роботу державних органів. Порівнюючи два основних закони держави неможливо не зазначити, що за Конституцією 1937 року яскраво простежується певна індиферентність щодо питання прав и свобод громадян, у той час коли в новій Конституції ми бачимо зовсім протилежну картину.

Науковий керівник Харасик Н.О.

Миславський Інокентій Володимирович
Студент 1 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ імені Ярослава Мудрого

ІНДІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ ЯК ПОЛІТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНДІЙСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Індійський субконтинент завжди виступав одним із центрів розвитку світової цивілізації. При цьому, з моменту виникнення та зародження перших індійських держав в долинах рік Інд та Ганг, на зазначеній території змінилося декілька різних держав, кожна з яких певний час контролювала більшу частину території індійського субконтиненту. На зазначеній території сформувалася та знайшла подльший розвиток своєрідна місцева культура, яка в подальшому розповсюдилась на межах більшої частини Південно-Східної Азії.

Саме індійська культура у своїй індивідуальності та багатоманітності стала своєрідним стрижнем, навколо якого в різні часи вдавалося об`єднувати розрізнені індійські території. Впив індійської куьтури до сьогоднішнього часу відчувається в районах Великої Індії. Саме на основі індійської культури виникла концепція індійського націоналізму, яка дозволила індусам вибороти незалежність для своєї держави. Поява індійського націоналізму призвела до виникнення двох великих держав в межах субконтиненту - Індії та Пакістану. На сьогодні індійський націоналізм продовжує грати істотну роль у розвитку індійського субконтиненту, що робить обрану нами тему актуальною.

Розпочнемо з передумов виникнення індійського націоналізму. Індійський націоналізм, як ціннісно-суспільна ідея, виник в кінці 19 століття. В цей час в Індії склалися передумови для консолідації індійського населення у його прагненні здобути власну державність. Від початку 19 століття розрізнені індійські території були приєднані до Британської імперії в якості колоніальних володінь. Таке приєднання, незважачи на англійське колоніальне панування, дозволило відкрити представникам провідних верств індійського населення шлях до отримання європейської освіти. В подальшому в Індії, на основі синтезу місцевих традицій та європейських культурних цінностей, виникла місцева інтелігенція, яка стала фундатором індійського націоналізму.

Індійський націоналізм, як ідеологія відрізнявся рядом особливостей. Так, в основу індійського націоналізму покладено ідеї єдності всіх індусів, незалежно від їхнього національного походження. Індійський націоналізм згуртовував індусів за принципом єдиної релігійної належності та спільності традицій, не враховуючи приналежність національну, Тобто, на його основі об`єднувалися всі народи та етноси, які проживали в межах індійського субконтиненту. В подальшому індійський національний рух виходить на політичну арену із виникненням ІНК та Мусульманської ліги – перших індійських політичних партій 1885 та 1906 років відповідно.

Вихід індусів на політичну арену, водночас із впровадженням у їхню політичну діяльність принципів гандізму дозволили здійснити перехід від ліберальної опозиції англійській колоніальній владі до руху за незалежність Індії. Але покладений в основу індійській національній ідеї релігійний критерій призвів до появи 3 окремих національних течій:

- радикально-індуїстська течія, представники якої бажали утворити єдину індійську державу із домінуванням індуїзму

- радикально-ісламська течія, яка відстовала ідею утворення окремої незалежної ісламської держави

- поміркована течія, відповідно до якої необхідно було здійснити утворення єдиної держави з рівними правами для всіх релігій.

Таким чином, з плином часу індійський націоналізм перетворився із концепції, яка дозволила розпочати процес державотвореннння у фактор, який роз`єднав індійське суспільство. Такий результат є цілком природнім, якщо врахувати багатовікове протистояння між індусам та мусульманами. Так мусульмаство почало насильно насаджуватися місцевому населення, починаючи з раннього Середньовіччя. В часи Делійського султанату іслам перебував у статусі державної релігії меншості населення, в той час як індуїзм зазнавав утисків, індуїстські храми припиняли діяльність.

Ці та ряд інших факторів призвели до того, що Мусульманська ліга, занепокоєна домінуванням індуїзму, домоглася при наданні Індії незалежності у 1947 році утворення окремої незалежної ісламської держави- Пакістану. Цей крок призвів до радикалізації відносин між Індією та Пакістаном. Індусам, у свідомості яких Індостан поставав священно теритрією яка не повинна бути роз`єднаною, Пакістан уявлявся несправедливо відокремленим регіроном Індії, а індійсьі мусульмани – п`ятою колоною Пакістану в Індії. В подальшому між цими країнами відбулося декілька збройних конфліктів і виникла тенденція міграції мусульманського населення до Пкістану та індуїстського в Індію.

Як наслідок, у другій половині 20 століття на основі індійського націоналізму виникає нова ідея паніндуїзму, як основного вектора розвитку індійської зовнішньої політики. З поширенням паніндуїзму розповсюджується діяльність радикальних індуїстських організацій, на кшталт Вішну Хінду

Парішад, а також здійснюється утиск мусульманської меншості, що можна проілюструвати на прикладі подій у Гуджараті. Радикалізація індійського націоналізму призвела до того, що Індія підтримала відокремлення від Пакістану республіки Бангладеш.

На початку 21 століття відбувається поступове охолодження індо-пакістанських відносин. Пакістан перетворився на другу за чисельністю населення ісламську країну із складною економічною ситуацією. В той же час, Індія, незважаючи на наявні проблеми, стала найбільшою за кількістю населення демократією світу, яка сьогодні є передовою країною Південно-Східної Азії. Одна з причин такої відмінності полягає у тому, що Пакістан фактично відкинув національну ідею, в той час, як сформована на її основі в Індії концепція паніндуїзму підштовхнула країну до подальшого економічного та політичного розвитку. Таким чином, індійський націоналізм перестав бути політичною корнцепцією розвитку для Пакістану, а для Індії заклав основи поширеної на сьогодні ідеї паніндуїзму.

Михайленко Валерія Ігорівна
Студентка 4 ф-ту,1 курсу,15 гр
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЛЮБЛІНСЬКА УНІЯ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Укладання Люблінської стало надзвичайно важливою і бесповоротною подією в житті українського народу. Об'єднавши практично всі українські землі в межах новоутвореної держави Речі Посполитій унія , проте мала суперечливий характер.

1 липня 1569 року був проголошений акт-унія, що фіксував собою об’єднання Польського королівства і Великого князівства Литовського в єдину державу Річ Посполиту, таким чином на політичній карті світу з’явилась нова держава, яка на той час була однією з найбільших держав Європи і відігравала важливу роль на міжнародній арені.

Люблінська унія не була стихійною або випадковою подією, а навпаки їй передували певні першопричини, оскільки Польща і Литва вже неодноразово заключала унії, аби запобігти зовнішній загрозі з боку Туреччини , Московії та татарської навали. Держави бачили необхідність в об ’єднання сил, особливо Литва, що була економічно виснажена після війн з Московією, в ході яких було втрачено майже третину литовської території. Новостворена держава стала однією х наймогутніших в Європі в військово-політичній сфері та становила реальну загрозу для інших.

Акт унії передбачав збереження за Польщею і Литвою самостійних державних атрибутів, таких як судова система, законодавство ,уряд, військо та фінанси, проте вони мали спільного виборного короля, сенат та сейм та була

створена єдина грошова система. Литовська шляхта була зрівняна в правах з польською, українська шляхта також отримала очікуванні права.

Волинське , Брацлавське та Київське воєводство приєднувались до Польського королівства як «рівні до рівних, вільні до вільних». Також гарантувалась чинність Литовського статут, що мала забезпечити населенню приєднаних земель адміністративно-культурну автономію .

Але, нажаль, багато з пунктів унії так і залишились на папері. Люблінська унія була важливою історичною подією, проте мала дуже суперечливі наслідки для українських земель.

Серед позитивних аспектів унії слід відзначити те, що нарешті всі українські землі було об'єднано в межах єдиної держави,засновувались нові міста,значними темпами поширювалось магдебурзьке право.Особливо слід зазначити розвиток культури і мистецтва після унії, таким чином на українську культуру поширювались західноєвропейські культурні традиції,також впроваджувалась система європейської освіти,збільшилась кількість навчальних закладів.

Проте,з іншого боку відбувалась значна полонізація в усіх сферах суспільного життя,утиски православної віри,ополячення і окатоличення суспільної верхівки,внаслідок якого Україна на довгі роки фактично втратила свою політичну еліту.Катострофічним було і положення українського селянства,що було повністю закріпачене і позбавлене будь-яких прав.Надалі релігійний гніт і соціальне гноблення на українців лише посилювався,апогеем і логічним наслідком такого соціального напруження стала Національна визвольна війна.

Отже,Люблінська унія стала важливою подією в українській історії.що надовго змінила їх хід . Укладення унії відкрило новий етап у житті українських земель.Україна надовго потрапила в політичну кабалу ,а її населення п отрепало від гніту експлуатації і утисків з боку польської влади.

Михайленко Олександр Олександрович
Студент 1 курсу 6 групи факультету юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Термін "козак " вперше згадується у XIII столітті (монгольська хроніка 1240 р.) , це слово тюркського походження і воно означало "схильний до завоювання" , його також перекладали як "страж , конвоїр". Це слово з'явилося на устах українського народу у 1489 році (перша письмова згадка про український козаків) . На Україні цей термін почали використовувати до людей,

які були вільні від кріпацтва, і не тільки займалися господарством на власних землях, а й могли самостійно це господарство і захищати .

Цікава деталь полягає в тому , що праотцями козаків можуть бути половці, адже починаючи з 11 століття, саме вони почали активно оволодівати просторами України. Йшли вони родами (куріями), які поділялися на коші (сімейства), і називали вони себе також козаками (ко- небо, зак – захищати) адже половцям було притаманне поклоніння Вічно Блакитному Небу . Отже, можна сказати що корені українського козацтва беруть свій початок ще з часів половців.

Передумови появи козацтва були економічні, військові та соціальні . По-перше , це бажання українських людей отримати господарську , політичну і навіть духовну свободу , якої в Польсько - Литовській державі вони не мали , цьому сприяла наявність великого обсягу вільних степових земель (Дикого Поля), які потребували господарського освоєння і які були багаті на різні природні ресурси, і найсміливіші та підприємницькі люди їхали саме туди . По-друге , до утворення нового прошарку населення в Україні спонукало те, що після розпаду Золотої Орди (середина 15 ст.) виникає Кримське ханство (1449 р.) , яке володіло землями Північного Причорномор.я , а у 1475 р. турки завоювали Крим, і кримський хан визнав себе васалом Туреччини, і внаслідок цього татарсько-турецькі загони почали вчиняти набіги на українські землі . Це ставило під загрозу існування українського народу взагалі . Звичайно польським самодержавцям не було ніякої справи до негараздів українських “холопів” , а отже народ мусив захистити себе сам . Обставини змушували українців об’єднувати зусилля ,створювати засіки (січі) ,тобто укріплення , і зі зброєю в руках захищати своє життя .

Я вважаю , однією з головних причин виникнення українського козацтва було те , що феодали всілякими способами намагались утискати права українців . Адже після Люблінської унії (1569) на українських землях запанував справжній колоніальний польський режим . Саме цей режим з своєю панщиною , новими звичаями і традиціями , законодавчими нормами та наступами католицької церкви на права православної , на мою думку , сприяв тому що на українських землях почала набирати розвитку ворожа сила , спочатку це було українське , а потім і запорозьке козацтво . Соціальне та релігійне гноблення українців , закріпачення селянства, призводило до того, що селяни та міщани тікали від повинностей та державних податків, у козаки . Також однією з причин було те , що українським землям загрожувала постійна небезпека військового нападу з боку татар та Кримського ханства . До появи козаків на теренах України призвели і такі обставини , як інстинкт самозбереження народу , небажання народу втратити свою незалежність, яка неповністю, але ще втримувалась . І слід додати, що приблизно у 1550 р. козаками було створено Запорозьку Січ, яка стала осередком виникнення талановитих вояків і воєначальників .

Підсумовуючи, можна сказати, що утворення козацтва на теренах України мало велике значення для держави . Вони заселили пусті степові землі , займались захистом півдня України від нападів турків та сформували основи козацької державності .

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1.Батіг С. Історія України. 2000 р.
2.Готюк О. Історія України, 2000 р.
3. Лановик Б. Історія України, 1985 р.
4. Матейко Р. Історія України , 1985 р.
5.Паньків Є., Історія України , 2000 р.
6. Паньків М., Історія України, 2000 р.
7. Стебельний О. Історія України , 1983 р.
8. Антонович В.”Про козацькі часи на Україні”, 1991р.

Назарова Інна Володимирівна
Студентка 1 курсу 5 групи
інституту підготовки кадрів для
органів юстиції України
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

АВСТРІЙСЬКИЙ СТАТУТ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА 1896 РОКУ

У своїй роботі я б хотіла визначити особливості одного з важливих цивільних актів кінця XIX століття, а також надати загальну характеристику цьому документу.

Почнемо з того, що Австрійський статут цивільного судочинства 1896 р. чітко визначав порядок розгляду справ, судові витрати, вимоги до судового рішення та інше, що характеризує його як один із найбільш важливих правових актів зазначеного періоду.

В першому розділі, який називався «Загальні положення», а саме у першій главі, було визначено осіб, які мали право самостійно відстоювати свої права через судовий процес, статус повірених, що виконували роль сучасних представників у судовому процесі та категорії справ, в яких особа може брати участь лише з представництвом адвоката. Четверте відділення має назву «Повірені», а саме розповідає про те, що відповідач може здійснювати судовий процес самостійно або через повіреного. Важливо те, що в окружних судах, судових палатах і у вищому суді відповідач має право вести діло через посередництво адвоката, а також давати додаткові словесні пояснення. З іншого боку, відповідач не потребує адвоката у справах, що пов’язані з шлюбними справами в окружних судах. Якщо він сам є адвокатом або представником судового відомства. У всіх інших випадках, де не потрібен адвокат, відповідач може довірити справу будь-якому правоздатному представнику чоловічої статі. Щодо п’ятого відділення першої глави, то воно визначає випадки сплати судових витрат та осіб, на яких покладалося відповідне зобов’язання. При цьому, варто

зауважити, що ці положення дуже подібні до сучасної системи визначення і сплати судових витрат.

Глава друга зазначає про прохання, а саме: будь-яка вимога або заява, що надійшла до суду, повинна мати форму прохання, крім тих випадків, коли це можна зробити словесно зі внесенням в протокол. Прохання повинно містити значення суду, вказівки сторін та законного представника, який представляє ту чи іншу сторону, вказівка предмета справи, додаток з означенням, що прохання – це копія чи оригінал. І на останок, підпис сторони чи законного представника.

Важливе значення має глава третя першого розділу, що визначає особливості «словесного разбирательства», тобто змагальності сторін у судовому процесі. Виступати сторони у процесі мали усно, при цьому процесом керував головуючий, який відкривав, направляв та припиняв словесні змагання. Якщо існувала необхідність надання письмових доказів, то всі вони мали бути надані до початку судового процесу.

Розділ другий визначав послідовність процесуальних дій, пов'язаних з розглядом справи у суді першої інстанції. Глава перша встановлювала особливості провадження в суді до прийняття рішення, а саме вимоги до доказів та їх перевірки, статус свідків, експертів та інші. Друга глава вже визначала вимоги до процесу прийняття судового рішення, його форми та змісту. Варто зазначити, що копія рішення направлялась обом сторонам, як відбувається і сьогодні.

Окрім попередніх фактів, що були зазначені другий розділ Австрійського статуту цивільного судочинства 1896 р. визначав способи оскарження рішення суду (глава четверта) та особливі провадження (глава п'ята).

Саме у п'ятій главі був закріплений перелік безспірних справ, які вже були окремим, самостійним видом цивільного судочинства. До справ даної категорії належали справи: про видання платіжного наказу; провадження за вексельними позовами; передача та провадження в третейському суді; та провадження за позовами про винагороду за збитки, спричинені чином судового відомства.

Таким чином, враховуючи все те, що було сказано, можемо зробити висновок, що Австрійський статут цивільного судочинства 1896 р. був достатньо досконалим правовим актом, який детально встановлював основні вимоги до судового процесу, його учасників та матеріалів, які надавалися суду, оскарження судових рішень та навіть особливі провадження для окремих категорій справ. Не менш важливим є те, що він мав величезне історичне значення для розвитку України в цілому, адже саме цей статут визначив чітку модель здійснення цивільного судочинства в українських землях, що входили до складу Австро-Угорщини наприкінці XIXст.- на початку XXст. Певною мірою структура і зміст Австрійського статуту цивільного судочинства ґрунтувалися на західноєвропейських зразках. Загалом, Австрійський статут цивільного судочинства 1896 року був достатньо обґрунтованим і впорядкованим правовим

актом. Це доводить, що цей нормативний акт відіграв важливу роль у процесі розвитку та вдосконаленню цивільно-правового законодавства, на який спиралась і Українська держава.

Нестєрова Алісія Ігорівна
Студентка 1 курсу 6 групи
НЮУ ім.Ярослава Мудрого

СТАТУС ПРОКУРОРА ЗА СУДОВОЮ РЕФОРМОЮ 1864 РОКУ

Історія становлення органів прокуратури на території України бере свій початок з 1722 року. В цьому році імператор Російської імперії Петро Перший своїм указом від 12 (23) січня ввів посаду генерал-прокурора Російської Імперії. Основним завданням, яке поставив перед прокуратурою імператор, було «уничтожить или ослабить зло, проистекающее из беспорядков в делах, неправосудия, взяточничества и беззакония».

Однак функція підтримання державного обвинувачення в суді органами прокуратури майже 150 років вважалась другорядною.

У зв'язку з чим 4 листопада 1864 року імператор Російської імперії Олександр Другий затвердив нові Судові статути, які повністю змінили судоустрій імперії та органи прокуратури в цілому.У 1864 році комісія представила імператору нові судові статути, які складались з:

1. Статут судових установлень;
2. Статут кримінального судочинства;
3. Статут цивільного судочинства;
4. Статут про покарання, що накладаються мировими суддями.

Документи судової реформи включають в себе чотири закони. Один з них присвячений судоустрою, два - процесу, цивільному та кримінальному, і один новий, був відсутній в «Основних положеннях», - Статут про покарання, що накладаються мировими суддями - кодекс матеріального права, що містить норми про невеликі кримінальні та адміністративні правопорушень. У цілому ж судові статути виходили з принципів і ідей, закладених в «Основних положеннях».

Відповідно до ст. 135 Розділу Третього Статуту судових установлень: «Предметом зайняття осіб, яким ввіерен прокурорський нагляд, обмежуються справами судового відомства.» (1)

Отже після 1864 року фактично було ліквідовано функції нагляду за додержанням і застуванням законів органами прокуратури Російської імперії, що поклало за собою формування нового шляху розвитку прокуратури та створення нової системи судоустрою, де в першу чергу перед державним обвинуваченням ставилось завданням не довести вину обвинуваченого, а встановити істину у справі та сприяти всебічному та повному судовому розгляду у судах імперії. Саме судова реформа 1864 року дала світу ряд відомих представників органів

прокуратури, найвідомішим з яким можна назвати Коні А.Ф., який розпочав свою кар'єру на посаді товариша прокурора Харківської губернії.

На думку сучасних вчених, таких як В.Д. Гончаренко : «Великого значення набувала прокуратура, що керувала слідством, виступала обвинувачем на суді, пильнувала за виконанням вироків».(2)

Стаття 124 встановлювала: "Прокурорський нагляд довіряється обер-прокурорам, прокурорам і їхнім товаришам під вищим спостереженням міністра юстиції як Генерал-прокурора"(1).

Прокуратури засновувалися при всіх судових палатах і окружних судах. Обер-прокурори перебували при касаційних департаментах і загальних зборах «Правительствующего сенату».

Органи прокуратури становили єдину централізовану систему. Відповідно до закону вищестоящі прокурори мали право давати нижчестоящим обов'язкові для виконання вказівки, заміняти нижчестоящих прокурорів у суді цивільному і кримінальному, але не могли вимагати від останніх, щоб вони діяли всупереч своєму внутрішньому переконанню, що склалося в них на основі вивчення конкретної справи. Це була істотна гарантія прав нижчестоящих прокурорів.

Як писав в 1863 році Микола Буцковський, "сила установ прокурорського нагляду полягає в єдності, а єдність повинна полягати в тому, щоб всі органи цього нагляду діяли згідно між собою й неподільно. Із цього можна зробити висновок, що нижчі органи нагляду повинні діяти за вказівкою й керівництвом вищих, так, щоб вся установа представлялася як щось цільне і єдине. (3)

Суть реорганізації прокуратури відповідно до основних принципів судової реформи 1864 р. складалася в обмеженні прокурорського нагляду винятково судовою областю, покладанні на прокурора функцій підтримки державного обвинувачення в суді й у такім посиленні нагляду за дізнанням і наслідком, що фактично перетворював прокурорів у керівників попереднього слідства. У зв'язку із цим мінялася й система органів прокурорського нагляду: губернська прокуратура повинна була поступитися місцем прокуратурі, створюваної в судових округах.

За умовами того часу, з урахуванням порядків, що панували в російських судах до 1864 р., реформа, поза всякими сумнівами, була великим кроком уперед. Істотно змінила свій вигляд прокуратура, з'явилися судові слідчі; стала більше зрозумілої й доступної система судів; судочинство почало здійснюватися на принципах гласності й усності, змагальності й визнання права на захист; у суди впевнено проникнув так званий народний елемент - світові судді, що обирають, і присяжні засідателі. Нарешті вже була організована адвокатура, якої всерйоз побоювалися попередники Олександра II.

До встановленого порядку формування органів прокуратури того періоду варто додати й таку досить істотну обставину, як матеріальне забезпечення прокурорів. Юристи минулого говорили, що "немає нічого більш дорогого в

державі, як дешевий суд, що ми не за винагороду працюємо, але на нього живемо". Російська держава прагнула вберегти служителів законності й правосуддя від вступу на шлях хабарництва й казнокрадства. У цьому минулому досягнуті певні успіхи, хоча й у той час мали поширення факти негативного характеру. Необхідно мати на увазі, що прокурори всіх рангів призначалися на відповідні пости довічно. Прокурор, займаючи певну посаду, міг бути впевненим у своєму майбутньому.

Отже можно зробити висновок, що стрімкий соціально-економічний розвиток суспільства Російської імперії та крах феодальних інститутів ставив перед владою завдання створити нову судову систему, яка б відповідала вимогам часу та інтересам держави.

Реорганізована прокуратура отримала нові завдання та функції. Функції державного обвинувачення в суді та нагляд за додержанням законів органами, які проводять дізнання та досудове слідство стали найголовнішими.

Робота органів прокуратури давала на цьому напрямку давала свої результати. За результатами розгляду кримінальних справ в 35 % випадках суди виносили виправдувальні вироки. Головною ціллю прокурорського нагляду стало не доведення вини підсудного в суді, а сприяння повному та всебічному судовому розгляду з метою встановлення усіх обставин справи та істини.

Органи прокуратури були позбавлені функції загального нагляду та обмежились лише судовими справами. Однак прокрутаруи не була позбавлена функції представництва інтересів держави в цивільних справах.

Список використаної літератури :

1. Российское законодательство X-XX вв.: в 9 т. Законодательство периода становления абсолютизма. Отв. ред. А.Г.Маньков. М., Юридическая литература, 1986.

2. Історія держави і права України У 2-х томах. ТОМ 1 за редакцією докторів юридичних наук, професорів В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка ст. 263 5. Министерство юстиции за сто лет, 1902, том 2, стр 95.

3. Буцковский Н.О деятельности прокурорского надзора вследствие отделения обвинительной власти от судебной. СПб., 1863. С.9.

Нонка Єлизавета Юріївна
Студентка 1 курсу
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

БЕРЕЗНЕВІ СТАТТІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО 1654 РОКУ

Причиною укладання договору між Україною і Росією були тривалі війни України з Річю Посполитою, внаслідок чого становище України погіршувалося, а саме: міграція населення до сусідніх країн – спустошено понад 100 міст, занепад сільського господарства, зубожіле козацтво, повстання селян і рядових козаків тощо. Для того, щоб витягнути країну з тяжкого становища, гетьман Богдан Хмельницький шукав союзників.

Так, Україна уклала міжнародні договори з Молдавією, Туреччиною, її васалом – Кримським ханством, але через ненадійність турецьких васалів це не надало бажаних результатів. Отже, Хмельницький вирішив звернутися по військову допомогу до Москви. Протягом 1649-1654 рр. відбувається тривалий обмін посольствами. Гетьман та його посли просять Москву взяти Україну її контроль, але цар не наважується, тому що боїться війни з Польщею та, з іншого боку, йому не подобається зближення України з Кримом і Туреччиною. Наприкінці 1653 р. Росія наважуєть підти проти Польщі. В червні цар погодився взяти під свій протекторат Військо Запорізьке.

Хмельницький сумнівався в надійності усного договору, оскільки стосувався лише загальних положень входження України під російський протекторат, тому бажав скласти юридично оформлений договір, письмового закріплення прав і обов'язків сторін, збереження суверенітету Української держави.

Проект цього договору складався з 23 пунктів, що містили про права, привілеї і маєтності Запорізького війська та української шляхти; про 60-тисячний козацький реєстр; про платню старшині та кошти на утримання коцького війська; про збереження місцевої адміністрації та збір нею податків для царської казни; про передачу Чигиринського староства гетьманові в рангове володіння та про право Запорозького війська обирати гетьмана; про право зносин гетьманського уряду; про невтручання царських воєвод та інших урядовців у внутрішні справи України; про підтвердження козацьких і шляхетських вольностей та про залишення селян у феодальну залежність; про збереження прав київського митрополита; про надіслання царських військ проти польських інтервентів під Смоленськ; про утворення військової залоги на кордонах України з Польщею; про оборону України від нападів татар; про утримання козацької залоги у фортеці Кодак. А Україна в свою чергу повинна була приєднатися до Росії, тобто так званий протекторат і сплачувати данину.

17 лютого 1654 р. українське посольство, очолене генеральним суддею С. Богдановичем-Зарудним і переяславським полковником П. Тетерею, повезло документ до Москви, де 14 березня цього ж року було подано до московського уряду. Після перегляду цей проект документу скоротили до 11 пунктів. 27 березня 1654 р. посли одержали цей документ та жалувану грамоту царя Олексія Михайловича Війську Запорозькому і жалувані грамоти козацькій старшині.

Отже, Березневі статті 1654 р. офіційно затвердили незалежність України від Речі Посполитої, засвідчили визнання Укрвїни я окремої держави з боку Росії, передбачили встановлення російської протекції над козацькою державою із збереженням її суверенітету, адміністративно-територіального устрою, суду і судочинства, фінансової та фіскальної систем.

Осінська Дар'я Сергіївна
Студентка 1 курсу інституту підготовки кадрів до органів юстиції України
НЮУ ім.. Ярослава Мудрого

УГОРСЬКЕ КРИМІНАЛЬНЕ УЛОЖЕННЯ ПРО ЗЛОЧИНИ І ПРОСТУПКИ 1879 РОКУ

Актуальність обраної теми полягає у тому, що Угорське кримінальне уложення відіграло важливу роль у розвитку і встановленні як українського так і угорського кримінального права.

До 1946 року Закарпаття не входило до територій України, а тому на його території поширювало дію «Угорське кримінальне уложення про злочини і проступки» 1879 року, інша назва якого Кодекс Чемегі – на честь вавтора цього кодексу.

З точки зору чіткості та якості юридичних формувань Кодекс Чемегі представляє собою один з найкращих кримінальних кодексів XIX століття і перевершує в цьому плані західноєвропейські зразки [1].

Кодекс складається з XLIII розділів та 486 статей. Кожний з розділів налічує в собі різні види відповідальності за злочини та проступки, регулює відносини під час правопорушень, та розкриває перелік дій для регулювання таких відносин.

Угорське кримінальне уложення виділяє такі види злочину: верховна зрада, примусові дії проти короля та членів королівської родини, а також образа короля, державна зрада, грабіж та вимагання, збудження проти конституції, законів, правлячих органів, порушення публічними чиновниками особистої свободи, недоторканності житла, таємниці листування і телеграм, злочини та проступки супроти моральності, проти життя, злочини супроти збройних сил та злочини по службі і зловживання званням адвоката.

Особливістю цього кодексу є те, що в ньому дається вичерпний перелік осіб, які відносяться до «близьких» до злочину.

Розділ X Кодексу Чемегі передбачає відповідальність чиновників за перевищення службових повноважень(дія або бездіяльність), в тому числі й незаконне позбавлення волі, або взяття під варту [2].

Важливим є також розділ XLII «Злочини і проступки по службі і зловживання званням адвоката», який передбачає відповідальність суддів та судових слідчих за протизаконне рішення або розпорядження в результаті їх підкупу. В статті 476 закріплено покарання за злочин – зловживання владою суддею або судовим слідчим, який відкриє кримінальне слідство проти особи, невинуватість якої йому невідома [3]. Зазначалось також (стаття 477) відповідальність публічних чиновників за примусові протизаконні засоби, які застосовуються ними для отримання показань.

Важливим моментом можна також назвати те, що кодекс Чемегі передбачав відповідальність адвокатів, які недобросовісно виконують свої обов'язки, захищають клієнта йому на шкоду, в результаті підкупу.

Отже, Угорське кримінальне уложення було дійсно одним з найбільш прогресивних кримінальних кодексів Європи. Зокрема, в ньому зазначались гарантії безпеки обвинувачених від неправосудного вироку; захист свідків, обвинувачених від протизаконних засобів отримання свідчень від них; відповідальність слідчих за зловживання владою.

Джерела інформації:

1. [1] Чизмадия А., Ковач К., Астолаш Л., Цит. работа – стор. 312.

[2] Хрестоматія з історії держави і права України. – Т. 1 Навч. посіб. У 2-х т. за ред. В.Д. Гончаренка – К., 1997. – стр 416-417.

[3] Так само. Стр 428-429.

[4] Так само. Стр 430.

2. Підручник з історії держави та права України за ред. В.Д. Гончаренка.

Осітрова Юлія Олександрівна
Студентка 1 курсу 5 групи ІПКОЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРОГОЛОШЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Проголошення української держави… Це час, коли до влади прийшов Павло Скоропадський. З 1918 року 7,5 місяців тривало його гетьманство. Для історії цей час лиш мить, та для України гетьманство визвольних змагань стали епохою громадського і соціального спокою. Спокою в умовах кривавого протистояння, в умовах вторгнення на Україну більшовиків. Мені б хотілося розглянути саме постать Павла Скоропадського, який вплив він мав на Україну, та чи насправді проголошення української держави знаменувало початок докорінних змін , чи ця назва була лише прикриттям своїх цілей щодо українського народу?

Почнемо з того, що 29 квітня 1918 р. на Конгресі хліборобів у Києві був проголошений гетьманат під назвою, що гучно зазвучала - «Українська держава», гетьманом одностайно був обраний генерал П. Скоропадський. У ніч з 29 на 30 квітня його прибічники захопили усі державні установи й найважливіші об'єкти. Вони опиралися на підтримку німецьких військ, які фактично окупували Україну. Але хочу звернути увагу, що не зважаючи на значну залежність від німців, гетьманський режим мав свою соціальну базу і цілі: спроба консервативних політичних сил загасити полум'я революції, збити хвилю радикальних соціалістичних настроїв, силою державної влади і поміркованих реформ увести соціальне життя в рамки правових норм, відстояти право приватної власності .

Хотіла б звернути увагу на те, що П. Скоропадський був суперечливою постаттю. По-перше, свою діяльність Скоропадський розпочав з відмови від соціальної політики Центральної Ради й обіцянок повернути життя „в нормальне річище". «Я ясно усвідомлював, що соціалістичні експерименти привели б неминучого до більшовизму, нищенню духовної і матеріальної культури. Повернули б наш чудовий край на висохлу пустелю».- говорив Павло Скоропадський.

З одного боку, внутрішня і зовнішня політика мала такі особливості: щодо аграрного питання, відновлювалась приватна власність на землю, був узятий курс на створення дрібних господарств шляхом продажу земельних ділянок малоземельним господарям, але реалізувати аграрну реформу не вдалося через протидію поміщиків (повертали своє майно і зобов'язували селян «відшкодувати збитки»). Значну увагу приділяв національно-культурному розвитку: стали обов'язковими для всіх газет і журналів українська мова, у Києві та Кам'янець-Подільському відкриті українські державні університети. Хоч і з фінансами було скрутно, Павло Скоропадський встановлює 350 іменних для студентів стипендій. Не зі свого імені, до речі, а з імен Сковороди, Франка, Шевченка. Заснована Українська Академія Наук, створена Національна бібліотека, Історичний музей. Державну підтримку одержують хорова капела Кирила Стеценка, український драматичний театр Панаса Саксаганського. Тож ми бачимо, що гетьман хотів створити умови для національно-культурного відродження України. Все це відбувалося тому, що він в цій сфері мав певну свободу. Не можу не згадати про те, що було введено свою стабільну валюту — гривню, Міністерство фінансів виробило нову податкову систему, заснувало Державний і Земельний банки. Ще хотіли ввести позитивні зміни, такі як: внесення 8-годинного робочого дня, урегулювати відносини з профспілками ,але багато підприємств закривалися, зменшувалась заробітна плата та зростало безробіття.

З іншого боку, більшість сучасників Скоропадського його діяльність оцінювали більше негативно, ніж позитивно. Наприклад, соціал-демократ Ісаак Мазепа писав, що режим Скоропадського був «владою російських реакційних кіл» і «протиукраїнським режимом». Вважав постать Скоропадського як яскравий приклад малоросійства. Він почав навертатися поступово до української ідеї під тиском зовнішніх обставин. Він не мав її в середині , оці українські гени були настільки зашлаковані залежністю від Російської імперії , що страшно сьогодні про це подумати . Але, не можу промовчати, що коли він був в еміграції, саме тоді він написав комусь в листі, що тепер він розуміє, що його віра в «добру» Росію була смішною, бо добрі стосунки росіян і українців, насправді, закінчуються на питанні незалежної української держави і далі він додає, що, мабуть, через те він програв Україну у 1918 році. Позитивним є те,

що він переосмислив його погляди в еміграції, адже ніколи не пізно ставати іншим.

На відміну від попередніх думок, Мирослав Попович пише, що, насправді, уряду Скоропадського вдалось добитись внутрішньої стабільності, збити хвилю погромів і бандитизму, стабілізувати фінанси, нормалізувати торгівлю і створити передумови для економічного пожвавлення, принаймні в сільському господарстві.

О.Реєнтом висловився так щодо діяльності П.Скоропадський :« Він далеко не завжди був послідовним у своїх діях, приймав суперечливі, а часом і відверто хибні рішення, не завжди вірно обирав помічників та виконавців. Однак є обставина, яку не помічали численні критики гетьмана: ступивши в бурхливий потік великої політики, він дедалі більше переймався долею українського народу, бездержавність якого протягом століть спричинила стільки горя, страждань і принижень. У цьому сенсі можна сказати, що сама українська справа, якій він віддав значну частину свого життя, зробила його українським патріотом».

Розглянувши період проголошення української держави, можемо зробити висновок, що гетьманському уряду вдалося вирішити багато складних питань, однак присутність в Україні окупаційних сил, низька соціально- економічна ефективність режиму стали причиною зростання невдоволення широких верств населення. Тож, почав в Україні формуватися потужний опозиційний рух, який і ліквідував гетьманат Павла Скоропадського.

Пилипенко Марія Віталіївна
студентка 1 курсу 16 групи
інституту прокуратури та кримінальної
юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ГАЙДАМАЧЧИНА І КОЛІЇВЩИНА В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Гайдамаччина – це явище, спричинене тяжким становищем Правобережної України, після її підпорядкування Речі Посполитій у XVIII ст. Соціальну основу руху становило селянство. Активну участь у Гайдамаччині брали також представники інших верств населення – ремісники і міщани, частина дрібної шляхти, чернецтво православних монастирів. Рух підтримувався окремими поміщиками та православним духовенством. Розгортанню Гайдамаччини, також, сприяло сусідство з Запоріжжям, тому що його територіальне положення було сприятливим для схову від переслідувачів, а рядові козаки допомагали повстанцям зброєю та кіньми. Досвідчені у воєнних справах запорожці сміливо ставали ватажками гайдамацьких загонів. Одним з найпотужніших вибухів гайдамацького руху був виступ під назвою «Коліївщина».

Коліївщина – одне з найвідоміших козацько-селянських національно-визвольних постань на території Правобережної України у XVIII ст. Ця назва походить, як стверджують одні історики, від слова «кіл» (він був зброєю частини повстанців), інші говорять, що від слова «колій», яким в українських селах і донині називають людей, відповідальних за забиття скотини. Існує декілька причин початку цього повстання. По-перше, у багатьох, наданих польськими шляхтичами «слободах», закінчувався пільговий термін, який надавався на 10-15 років, тож народ був невдоволений кріпосництвом. По-друге, Російська імперія, користуючись нестабільною ситуацією і боротьбою між різними угрупованнями польської шляхти вступила на територію Польщі у березні 1767 року. Під натиском російського царату, польський король Станіслав Понятовський підписав трактат, у якому зрівняв права католиків, православних і протестантів. Опозиція, що складалася з польських шляхтичів, не визнала цей трактат і фанатично почала виступати в «хрестовий похід» проти Правобережжя України на захист католицизму. Там вони руйнували православні храми, катували і вбивали священиків, чинили погроми міст і сіл. У цій ситуації Росія виступила захисником православ'я і направила військовий корпус, щоб розбити польські збройні формування. Мешканці Правобережжя сприйняли це, як допомогу у звільненні від гніту шляхти і боротьбі за православ'я.

Повстання почалося у травні 1768 року і очолив його Максим Залізняк. Учасники Коліївщини хотіли помститися за знущання, гноблення і муки, яких зазнав український народ від польських панів. Повстанські сили безперервно зростали і досягли 2 тисяч осіб. Місцеве населення, що їх підтримувало, допомогло захопити усю Південну Київщину і повстанці вирушили до Умані, яка належала магнатові Потоцькому, і була одним із центрів польсько-шляхетського панування і поширення католицизму та уніатства на Правобережній Україні. Обороняв Умань загін реєстрових козаків на чолі сотником – Іваном Гонтою. Замість того, щоб вступати у бій з повстанцями, Гонта, разом із загоном, приєднався до гайдамаків і здав їм місто. У ніч з 9 на 10 червня гайдамаки здобули Умань і почалася жорстока різанина. Під час взяття Умані, за різними даними, було знищено понад 2 тисячі польських шляхтичів і ще тисячі мирних людей. Повстання загрожувало перекинутися на польські землі, Лівобережну Україну й на Запоріжжя. У цих умовах російський і польський уряди вирішили спільними зусиллями вести боротьбу проти повстанців. У другій половині червня 1768 року російські війська разом з польською армією розпочали каральні акції проти гайдамаків. 7 липня 1768 року російські частини оточили повстанський табір і схопили керівників повстанців М. Залізняка і І. Гонту, а їх загони роззброїли. Після новини про захоплення головних ватажків на раді повстанців керівником обрали Микиту Швачку, однак військо під його керівництвом не здобуло значних успіхів, пораненого Швачку поблизу м. Богуслав було захоплено в полон. Масові страти учасників

Коліївщини увійшли в історію під назвою «Коднянська розправа». Під керівництвом коронного воєначальника Юзефа Стемпковського повстанцям рубали голови, садили на палю, четвертували. Решта гайдамацьких загонів була розбита в боях, а останнього гайдамацького полковника Івана Бондаренко було страчено у Чорнобилі у серпні 1768 року. Остаточно повстання було придушене тільки у квітні-травні 1769 року.

Отже, визвольне повстання 1768 року мало велике історичне значення для українського народу. Воно допомогло прискорити падіння феодально-кріпосницьких порядків і визволити Правобережну Україну з-під гніту Речі Посполитої. Події Коліївщини і боротьба гайдамаків є важливо складовою історичної пам'яті народу України, бо саме Коліївщині присвячено багато творів українських письменників.

Положій Р.О.
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
студент

ОРГАНИ ВЛАДИ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Становлення та розвиток козацької держави припав на період Національно-визвольної війни 1648-1654 років. Саме ці події підтверджують тодішню тягу українців до своєї незалежності та самостійності. На той час Україна за своїм державним устроєм вже відповідала головним критеріям державності, оскільки Зборівським договором чітко була визначена територія, на якій незалежна держава володіла суверенністю та єдністю, сформувався апарат управління, який виконував функції публічної влади, та була введена єдина система податків.

Успішний початок перебігу цієї війни дав можливість гетьману Богдану Хмельницькому впровадити в новоствореній державі досвід управління козацького самоврядування. Так, полково-сотенна та військово-адміністративна система управління козацтва почала виконувати функції держави, а органи козацької влади були наділені повноваженнями публічної влади, найвищу владу з яких мала Генеральна рада, а виконавча - належала генеральному, полковому та сотенному уряду.

Козацька військова рада перетворилась з військового органу в орган державної влади, який отримав назву - Генеральна рада, котра формувалась через скликання її гетьманом,духовенства та міщанами. До її компетенції відносились такі функції як: 1) вибори гетьмана, 2) вибори генеральної старшини, 3) вибори генерального уряду, 4) вирішення питання про їх усунення від влади, 5) погодження міжнародних угод.

Із генерального, полкового та сотенного уряду складалася система виконавчих органів. Найвищими органами державної влади та управління були гетьман, генеральний уряд, старшини та Генеральна рада. Другий та третій рівень складали полкові козацькі ради, полковники, полкові уряди, та сотенні козацькі ради, сотники, сотенні уряди відповідно.

В системі вищих органів виконавчої влади головне місце займав Генеральний уряд, який вважався найголовнішим розпорядчим, виконавчим і судовим органом. В нього входили гетьмани,генеральні старшини та інші.

Очолював Україну гетьман, який обирався загальновійськової радою на Запорізькій Січі. Гетьман був главою держави. До його повноважень входили питання щодо виконавчої,судової та законодавчої влади. Його найголовнішими функціями були: 1) скликання генеральної і старшинської ради та керування ними, 2) підписування загальнообов'язкових для всіх розпоряджень та універсалів, 3) очолювання судочинства, 4) керування фінансовим забезпеченням, 5) головнокомандування військом.

Генеральна старшина, котра скликалась та очолювалась гетьманом, складалась з таких державних службовців як обозний, писар, підскарбій, два судді, два осавули, хорунжий та бунчужний. Генеральні старшини завжди повинні були бути присутніми на старшинських радах, і там вони виступали виконавцями постанов та розпоряджень гетьмана.

Щодо генерального обозного то його головними функціями були: 1) керування військовою артилерією під час бойових дій, 2) організація матеріального забезпечення війська, 3) підбір штату генеральної військової артилерії, 4) ведення реєстру козацького війська. Генеральний писар відав цивільними справами і займався питаннями внутрішньої та зовнішньої політики. Генеральний підскарбій займався грошовими справами. Генеральні судді розглядали і виносили рішення виключно за цивільними позовами. Для вирішення кримінальних справ скликалась суддівська колегія - Генеральний військовий суд. Головним у цьому судді був гетьман або генеральний суддя. Генеральний осавул займався військовими справами.. Генеральні бунчужний і хорунжий забезпечували охорону гетьмана та його регалій.

Місцевими органами та управління були полковий і сотенний уряди, міське і сільське управління. До складу полкового уряду входила полкова козацька рада, полковник, полкові старшини, рада полкової старшини і полкові канцелярії. Основною функцією цього органу було виконання доручень гетьмана, генеральних і старшинських рад, та фактично забезпечення влади гетьмана в межах полку. Сотенний уряд складався із сотника і помічника, до повноважень якого входили широкі військові, адміністративні та судові повноваження в межах сотні.

Крім того, при гетьмані існувала генеральна канцелярія, котра була центральною установою гетьманського діловодства та основною метою

діяльності якої була реалізація постанов генеральних і старшинських рад, розгляд справ адміністративного характеру. Одночасно також функціонували генеральна артилерійська канцелярія, основними завданнями якої були забезпечення боєздатність артилерії, виконання управлінських, наглядових та облікових функцій. Канцелярія генерального суду проводила засідання генерального суду; фінансова канцелярія організовувала збір податків, вела облік прибутків.

Таким чином, можна зробити висновки, що жага до самостійності та незалежності української нації спровокувала впровадження добре сформованої системи органів державної влади і управління новоствореної молодої Козацької держави, яка позитивно відобразилась на національній державності.

Припутень Маргарита
Студентка 1 курсу 15 групи
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВИЙ СТАТУС БОБРІВ

Найбільшою пам'яткою права України є саме «Руська правда», написана приблизно в XI-XII столітті на підставі звичаєвого права. Можна сміливо назвати Руську правду першим нормативним збірником якій містив у собі широкий перелік норм, зокрема кримінального, спадкового, судового (процесуального права) та торгівельного права. На сьогодні оригіналу збірника не збереглося, але замість цього залишились велика кількість її списків з XIII-XVIII столітті. Історики її поділяють на декілька редакцій: коротку, широку та скорочену. Якщо узагальнити, то усі редакції були направленні на фіксацію звичаєвого права у документальний вигляд. Ці редакції приділяли значну увагу злочинам та видам покарання за них, за законодавством поняття злочину дуже відмінялось від того яке ми звикли розуміти. Злочин трактувався як образа яка завдавала певні матеріальні та моральні збитки. Тож в контексті даної теми, хотілось би розглянути злочини проти майна за «Руською Правдою», а саме розкрити незвичний але значний правовий статус бобрів у Київській Русі.

Проаналізувавши джерела та наукові думки, слід зазначити, що з боку цивільного права, яке мало закріплення в збірках, у переважній більшості випадків мова йде про індивідуальну власність, така як кінь, зброя, бобри. Власник за законами того часу, як і зараз був наділений цивільною правоздатністю: правом володіння, користування та розпорядженням. Держава підтримувала власників майна і на державному рівні гарантувала право захисту від зазіхання на речі. Говорячи про гарантії захисту, вказується на те що спроби

зазіхнути на майно (вкрасти, зіпсувати, тощо) карається за кримінальним законодавством. Тяжкість “образи” залежала від цінності вкраденого, найвищий штраф у розмірі 12 гривень накладався на того хто вчинив крадіжку бобра чи холопа. Одночасно з тим, в нормах зазначалося, шо за вбивство бобра був штраф 12 гривень, для приклада порівняємо: за вбивство смердічя сплачувалося 8 гривень, за коня – 2-3 гривні. Як бачимо, бобри цінувалися більше ніж інші тварини та навіть людина.

Тож в чому полягає така цінність цієї тварини і чому на нормативному рівні виникла потреба закріпити штрафні санкції. Бобри, а саме хутро борове, мало дуже велику цінність, і сама тварина у багатьох народів була першою і единою твариною використання якої мало економічне значення. З давнього часу Київська Русь вела саме боброве господарство, боброві гони які були майже всюди. Хутро бобрів княжество переважно відправляло на продаж до Франції, кращими хутрами вважалися чорні, карі та рижі. На русі їх використовували для жіночих полушубків, а француженки надавали перевагу використовувати їх для виготовлення шляп. Перевага бобрового хутра від інших саме в тому, що він зберігає свої властивості як у воді так і на сущі. Разом з тим, шерсть славилась лікарськими якостями.

Розведення бобрів також регулювалось нормами Київської Русі. Їх розводили окремимі люди, які були спеціалістами цього діла – бобровики, крім розведення вони мали їх охороняти. На сьогодні від цієї професії мало що залишилось, і залишились тільки назви поселень що були зв'язані з цією діяльністю.

Тож виходячи з вище вказаного, можна зробити висновок, що за часів Київської Русі статус бобрів мав певну особливість. На правовому рівні закріплення їх статусу відбулося у нормах кримінального і цивільного права. Уся увага та особливий статус бобрів обумовлений простою економічною вигодою, за допомогою цієї тваринки Русь вийшла на рівень світової торгівлі хутром і зовнішня політика на фоні цього значно закріпилась та покращилась.

Радченко Віолетта
Студентка 1 курсу інституту підготовки кадрів до органів юстиції України
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

РОЛЬ ТА ВПЛИВ СТАТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА 1864 РОКУ НА ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Судова влада на сьогоднішній день має загальновизнаний статус основоположного інституту в контексті захисту прав людини. Її доступність та незалежність, а також відсутність міцного зв’язку із іншими державними

інституціями є гарантією ефективності її діяльності. З точки зору історичного досвіду, такий статус суди мали навіть у недемократичних державах, наприклад, у Російській Імперії другої половини XIX століття. Ключовим моментом її розвитку стала Судова Реформа 1864 року, яка відбилася у прийнятті чотирьох основних документів:

- Установлення судових постанов;
- Статут цивільного судочинства;
- Статут кримінального судочинства;
- Статут про покарання, що накладаються мировими суддями.

Найбільш ґрунтовно і глибоко розробники Реформи підійшли до Статуту кримінального судочинства, який мав найбільший вплив на подальший розвиток судової системи, в тому числі на території України.

В першу чергу варто відмітити значне упорядкування самої судової системи – вона стала більш «стрункою», із чітко визначеним єдиним ієрархічним устроєм. Судова влада була поділена по інстанціях. Окрім мирових судів та з'їзду мирових суддів (які розглядали малозначущі кримінальні справи, без великої суспільної небезпеки, і знаходилися безпосередньо поряд із громадянами), існувало ще три інстанції: окружні суди (перша), судові палати, які об'єднували декілька окружних судів (друга), та Урядуючий Сенат (єдина на всю Імперію касаційна установа).

Таке впорядкування, вироблене на основі європейського досвіду, замінило дореформену складну і заплутану систему, яка відзначалася відсутністю єдності. Доповненням до упорядкування судової влади стало також запровадження деяких «буржуазних» принципів судової влади.

По-перше, великим прогресом було закріплення на законодавчому рівні принципу незмінності суддів – суддя не міг бути переведений на іншу посаду або в інший суд без його згоди, або у виключних випадках (набрання законної сили вироку іншого суду). Цей принцип і сьогодні вважається основою незалежності судової системи. По-друге, процесуальним законодавством скасовується система формальних доказів – всі аргументи в суді обидві сторони мають приводити згідно до Статуту, закріплюються правила доказів (зокрема, їхня сила порівняно один з одним).

Велике значення мало також введення суду присяжних, який приймав участь у винесенні обвинувального або виправдального вироку. Не допускався варіант залишення в підозрі – обвинувачений міг бути засуджений або виправданий. Міру покарання при обвинувальному вироку визначали судді. Окрім цього, були закріплені положення змагальності у судовому процесі.

Також, оцінюючи реформу, зокрема Статут кримінального судочинства, варто відзначити деякі зміни у сторонах справи. Ще за два роки до Судової Реформи почалось реформування прокуратури. Якщо раніше цей орган мав значні повноваження в багатьох сферах, зокрема – функцію загального нагляду

за органами державної влади, то тепер його діяльність обмежувалася виключно судовою владою та наглядом за діяльністю правоохоронних органів та слідчих.

Було запроваджено праобраз інституту адвокатури. Він був поділений на дві групи: перша – приватні повірники – займалися незначними справами та виступали у судових процесах в судах, при яких були закріплені. Друга, більш висока ланка, присяжні повірники, утворювали власні об'єднання та виступали у кримінальних справах по вищих інстанціях. Були законодавчо закріплені вимоги до таких осіб – присяжним повірником могла бути лише особа, яка мала відповідну освіту, що підтверджувалася атестатом Університету, досягла відповідного віку (25 років), має громадянство та знає язик. Окрім того, вводилась вимога щодо юридичного досвіду – особа, яка бажала стати присяжним повірником повинна була мати не менше п'яти років досвіду роботи на таких посадах, де могли б здобути досвіду щодо проведення судових справ.

Таким чином, тогочасними адвокатами могли стати лише відповідні професіонали. Це зумовило майбутню значну перевагу повірників перед своїми опонентами-прокурорами.

Вплив Судової Реформи в цілому та Статуту кримінального судочинства зокрема на подальший розвиток судової системи полягає у спробі запровадити досвід більш демократичних країн. Він вступав у протиріччя з усією самодержавницькою системою і врешті був спотворений контр реформами кінця XIX століття, проте таким чином українські землі, що перебували у складі Російської Імперії, вперше відчули вплив буржуазної ідеології.

Проводячи паралелі із сьогоденням, можна відзначити, що деякі положення тогочасної реформи залишаються актуальними і сьогодні. Наприклад, в Україні існує триступінчата система судів (із єдиною касаційною інстанцією у вигляді ВСУ). Окрім того, остання судова реформа 2016 року також внесла значні зміни у систему прокуратури та адвокатури. Тому реформи 1864 року в Російській Імперії слід вважати більш ніж прогресивними. Вони не могли повною мірою розкрити себе того часу, проте їхнє значення відчутне і сьогодні.

Ракоїд Сергій Андрійович
Доцент кафедри історії
Держави та права України
І зарубіжних країн
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

СТАТУТ ПРО ВІЙСЬКОВУ ПОВИННІСТЬ 1 СІЧНЯ 1874 РОКУ

1 січня 1874 року був ухвалений «Статут про військову повинність» , він докорінно змінив структуру Російської армії і діяв до січня 1918 року. Можно сказати що військова реформа почалася з призначенням Дмитра Олексійовича Мілютіна на посаду військового міністра 1861 року. Перед прийняттям цього

«Статуту» була проведена низка реформ: введення нових воїнських уставів, переозброєння армії і реорганізацію інтендантської служби, підготовка навчених кадрів і офіцерських кадрів, скорочення особистого складу армії.

6 серпня 1864 року було прийнято «Положення про військово-окружні управління » в основу якого біло взято принцип децентралізації військового управління, за цим положенням було створено спочатку 9 а потім ще 6 округів

З 1865 почалася військово-судова реформа, вона вводила загальні судові правила для осіб усіх станів і відмова від тілесних покарань.

Поліцейська реформа 1862 року була здійснена на основі затверджених Олександром II «Тимчасових правил про облаштування поліції в містах та повітах». Поліцейська реформа централізувала органи управління поліцією і звузила її компетенцію, створилось «повітове поліцейське управління» замість міської та земської поліції. Це був колегіальний орган на чолі з «Повітовий справник» який призначався губернатором. Але в деяких великих містах та у всіх губерніях залишалася міська поліція яка не підпорядковувалася повітовому поліцейському управлінню і діяла незалежно від нього. На чолі поліцейського управління був поліцмейстер який призначався губернатором. Завдяки поліцейській реформі поліція була позбавлена низки не властивих для неї функцій наприклад з її компетенції вилучались господарські, слідчі та судові питання.

Зміни відбулися не лише з загально громадянською поліцією а і з політичною поліцією. 16 лютого 1864 року Олександр II підписав «положення про третій округ корпусу жандармів» відповідно до якого у всіх губерніях створювалися губернське жандармійське управління. Значно збільшується чисельність жандармів, підвищуються вимоги для підбору кандидатів, посилення централізації жандармерії тощо.

У реформ було багато противників але Мілютін дуже яро їх відстоював, Морський міністр Крабе розповідав як проходило засідання державної ради з приводу нового закону про військову повинність : «Сегодня Дмитрий Алексеевич был неузнаваем. Он не ожидал нападений, а сам бросался на противника, да так, что вчуже было жутко. Зубами в глотку и через хребет. Совсем лев. Наши старички разъехались перепуганными».

Але всі ці реформи не змогли усунути станову структуру армії . Саме із за цього у 1870 році Олександр другий зібрав особливу комісію по розробці питання щодо військової повинності. Через чотири роки комісія представила царю «Статут про військову повинність» котрій був «высочайше» затверджений і доручив міністру привести закон до виконання «в том же духе, в каком он составлен».

Згідно зі статутом призивний вік становив 20 років, замість станової повинності була запроваджена всестанова військова повинність та загальна військова повинність усього чоловічого населення, призов на службу

здійснювався щорічно за жеребом тобто якщо за номером витягнутого жереба вони не підлягали військовій службі тоді їх зараховували до ополчення(ополчення брало участь лише у навчальних зборах та за екстреної ситуації за умов війни). Термін військової служби скоротили до 15 років в сухопутних військах 9 з яких вони були у запасі, тобто його могли визивати на короткі вчення а весь інший час він займався «своїми справами» і 10 років у флоті 3 з яких у запасі . Ще треба сказати що статут передбачав пільги по сімейному положенню:з єдиним сином у сім'ї, єдині годувальники в сім'ї з братами чи сестрами. Пільги поширювались також на священників, викладачів вузів, людей з вченою степеню та за національною ознакою. Але на особливих умовах на службу приймали населення Північного Кавказу та Закавказзя не християнських віросповідань для них служба була як сплата особливого грошового сбора. А для випускників вищіх, середніх, та нижчих навчальних закладів були скорочені строки служби: вищіх-2 роки, середні- 3 роки, нижчі- 4 роки .

Ефективність цієї реформи підтвердилась у Русско-Турецькій війні 1877-1878 рр. Ця реформа зіграла важливу роль для підвищення воєнної сили Росії. Але для повного розкриття цієї реформи потрібен був час із за недостатка військових офіцерів, для її реалізації знадобилось приблизно 20 років.

Рамазанова Світлана Русланівна
студентка Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОНСТИТУЦІЯ УСРР 1929 РОКУ

Конституція є невід’ємною частиною законодавства кожної держави. Вона є основним законом, який регламентує основоположні права та обов’язки громадян. Її головне завдання полягає у встановленні таких прав, які зумовлять у подальшому розвиток держави та її зростання на міжнародному рівні.

Після утворення СРСР у 1922 р. і створення її Конституції у 1924 р. з’явилася необхідність скласти основний закон УСРР. Він повинен був закріпити положення Конституції 1919 р. та розробити статті, які закріплюють державний статус України в складі СССР.

У травні 1929 р. XI Всеукраїнський з’їзд Рад затвердив нову Конституцію УСРР, в основу якої було покладено Конституцію СРСР 1919 р. та Конституцію РРФСР. Статті Конституції УСРР мали декларативний характер і не були нормами прямої дії. Конституція 1929 року, як і перша Конституція УСРР, законодавчо закріпила принципи диктатури пролетаріату і республіку Рад як державну форму цієї диктатури. Було встановлено право самостійно, приймати свою власну Конституцію; право на територіальне верховенство; право на створення своїх власних органів державної влади і органів державного управління; право прийому до громадянства Української СРР; право ВУЦВК на

здійснення законодавчої ініціативи у найвищих органах Союзу РСР. Конституція Української СРР 1929 р. залишила в силі всі ті гарантії свободи трудящих, які були встановлені Конституцією УСРР 1919 р. Вона закріпила рівноправність громадян незалежно від їхньої расової і національної ознаки. Конституція гарантувала всім національностям, які проживали на території України, можливість користуватися своєю рідною мовою.

Аналізуючи ці положення, можна зробити висновок, що Українська СРР, як і інші союзні республіки, увійшла до складу СРСР цілком добровільно. Українська СРР на основі визнання за кожною нацією права на державне самовизначення, спираючись на вільно виражену волю українського народу, уклала спеціальний договір про утворення СРСР. Добровільність об'єднання радянських республік, в тому числі і Української СРР, обумовлювалась їх зацікавленістю в єдиній союзній державі, яка забезпечувала б їм ряд переваг у порівнянні з попереднім їх роздільним існуванням. Цей союз створював широкі можливості, по-перше, для тісного господарського співробітництва, об'єднання всіх економічних сил та ресурсів і створення міцного економічного союзу, спрямованого на побудову соціалізму і комунізму; по-друге, для досягнення рівності і забезпечення всебічного розвитку всіх народів, що населяли колишню царську Росію, для створення дружнього інтернаціонального об'єднання народів, що відповідає природі радянської влади; по-третє, для організації міцної оборони, а також для створення зовнішньополітичного та військового союзу для захисту соціалістичної Батьківщини від зовнішніх ворогів.

Однак, Конституція Української СРР 1929 року мала й сумні наслідки, які полягали в тому, що надання великої влади місцевим органам призвело до перекручувань державної політики, а це вилилося в жорстоке адміністрування, як, наприклад, виселення і знищення найбільш працездатної частини селянства й інтелігенції. Ця Конституція закріпила диктатуру пролетаріату, що в подальшому зробило неможливим розвиток приватної власності і відштовхнуло Україну від шляху світового розвитку. Подальший процес формування командно-адміністративної системи управління руйнував зафіксовані Конституцією 1929 р. принципи взаємовідносин між загальносоюзними та республіканськими органами. Це зумовило невпинне зростання ролі центру і обмеження прав республіки, внаслідок чого Україна поступово втрачала елементи своєї суверенності, що гальмувало її розвиток як окремої незалежної держави.

Рибін Владислав Володимирович
Студент 1 курсу, 17 групи
Інститут підготовки кадрів для органів
Прокуратури України
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

СМЕРТНА КАРА ЯК ВИД КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ

Сьогодні найбільш актуальними стали питання про практику застосування смертної кари. Прихильники і противники її висувають свої аргументи. Яка ж етична сторона цієї проблеми?

Смертна кара - це вбивство, яке здійснюється державою в межах права на легітимне насильство. Її можна назвати узаконеним убивством, яке здійснюється за вироком суду. Стаття 27 Конституції України закріплює, що ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави — захищати життя людини. І на сьогоднішній день даний вид покарання не діє на теренах України.

Часто можна почути що, якщо особа когось позбавить життя, то їй слід відплатити тією ж монетою та чи вірно це? Якщо звернутися до історії цього виду покарання, то слід зазначити, що у минулому смертна кара виконувалася публічно і дуже урочисто. В даний час публічність є великою рідкістю. Загальне правило полягає в тому, що смертний вирок приводили у виконання таємно. Тому логічно постає питання «Чи буде виконуватися загальна превенція кримінального покарання?»

Окремі політичні діячі і державотворці заявляють, що смертна кара є найбільш простим і дешевим способом звільнення від злочинця. Але ніколи ще не вдавалося створити юстицію, що працює без помилок. А це, за наявності смертної кари, означає, що неминуче карають невинних. Наприклад, у Венеціанській республіці в період Відродження був засуджений пекар, якого застали з ножем біля тіла вбитого чоловіка. Приреченого стратили, а невиновність його була доведена після виконання вироку. З тих пір, доки існувала Венеціанська республіка, перед початком кожного суддівського засідання спеціальний глашатай нагадував суддям вголос: «Пам'ятай про пекаря». У якості яскравого прикладу можна навести операцію «Лісосмуга», коли по справі О.Р. Чикотила була помилково страчена одна людина. Помилки при винесенні смертних вироків зустрічаються відносно часто: згідно з дослідженнями серед смертних вироків, винесених у США, було 349 помилкових, причому 23 з них було приведено у виконання.

Прихильник даного виду покарання зазначають, що смертна кара – це справедлива розплата, вона є моральним актом, так як застосовується як покарання за скоєне вбивство. Та додають, що практично в кожній релігії вбивство вважають за смертний гріх. Але в християнстві існує постулат: «Око за око, зуб за зуб», що можна вважати підтримкою принципу таліону, що відомий

нам ще з Стародавнього Вавилону. Однак не слід забувати, що як правило, смертна кара не здійснює стримуючого впливу на потенційних злочинців. Це відповідно підтверджується дослідженнями спеціалістами, які зазначають, що лише 5-10% вбивств є заздалегідь обдуманими, а решта 85-90% - відбуваються у стані афекту або псевдо-афекту, тобто злочинець усвідомлює наслідки вже після здійснення злочину, таким чином, стримуючий фактор, навіть якщо він існує для попередньо обміркованих вбивств, на нього не поширюється. У даному випадку можна привести аналогію з медицино. Чому лікарям заборонено навіть у разі смертельної хвороби припинити муки вмираючого? Адже це здається, саме гуманне, що може зробити лікар? Тому що раптом людина одужає? Медицина розуміє, що поки вона не всесильна і не всезнаюча.

Існує у теорії кримінального права і думка, що смертна кара має страхітливу дію, що сприяє запобіганню таких самих злочинів. Але чи насправді це так? Страта злочинця породжує ілюзію того, що суспільство «очистилося» і що життя його членів стала більш безпечним. Страта не сприяє боротьбі з соціальними причинами найтяжчих злочинів. Навпаки, атмосфера жорстокості й кровожерливої нещадності в суспільстві, яка легітимізується державою при використанні смертної кари, лише створює нові передумови і сприятливі умови для ще більш страшних і жорстоких злочинів. Класик кримінального права Чезаре Беккаріа вказував, що «чим більше жорстокими стають покарання, тим більше озлоблюються душі людей», а «враження справляє не стільки суворість покарання, скільки його неминучість». Смертна кара не впливає на соціальні фактори, які породжують злочинність. Основними факторами, що провокують злочинність, є бідність, невігластво, нерівність, психічні відхилення конкретного злочинця. Смертна кара ніяк не може впливати на зазначені причини. Тому смертна кара має морально-розбещуючу дію на людське суспільство. Фактом наявності смертної кари утверджується думка, що вбивство навіть у якихось окремих випадках може бути справедливим, благою справою. І тут мені згадується такий вислів: «Добро победит зло! Поставит на колени и зверски отрубит голову!»

Таким чином, смертна кара породжує жорстокість у суспільстві й підігріває ілюзії ніби зі злочинністю можна впоратися лише заходами залякування. Жорстокість не можна перемогти жорстокістю!

Римарчук Яна Павлівна
Студентка 1 курсу,18групи,
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

СУДОВА РЕФОРМА 1864 РОКУ

Структура дореформеної судової системи була досить складною і заплутаною. Існували особливі суди для дворян, міщан, ремісників і купців,

спеціальні комерційні, військові та інші суди. Судові функції виконували й адміністративні органи - поліція, губернські правління та ін. Розгляд справ у судових інстанціях проводився за зачиненими дверима. На діяльність судців сильний тиск справляли різні адміністративні органи.

Причинами судової реформи 1864 року були такі важливі фактори:

1) Безлад, який існував в судовій системі Російської імперії і України як її складової частини, викликав незадоволення широких мас, які додатково були підбурені поразкою у Кримській війні (1853-1856 рр.);

1) Двосистемність судів, тобто невідповідність судових систем України та Росії;

2) Повна залежність судів від адміністрації, яка фактично втілювала в собі дві влади: виконавчу і судову;

3) Скасування кріпацтва в 1861 році, що неможливе без захисту особистості, немайнових прав та принципів законності, які можна захистити через суд, який повністю незалежний від адміністрації і може самостійно виносити вироки по таким справам керуючись законами.

Основними принципами судової реформи, які було положено в її основу, є: а)повне відділення судової влади від адміністративної; б)процесуальна незалежність суддів; в)однакова для всіх верств населення;

г)гласність судової діяльності; д)право сторін на захист в суді; е)відкритість доказів для сторін в судовому провадженні; є)право на касаційну скаргу;

ж)вирішення справи за внутрішнім переконанням суду або присяжних та не прийняття доказів як за завідомо визначену істину; з)переведення менш значимих справ - мировим судам, а більш значимих – загальним судам;

к)підсудність цивільних справ вирішується в залежності від суми позову, а кримінальних справ – залежно від тяжкості санкції статі.

Судовими статутами 1864 р. створено загальні та мирові судові установи, котрі замінили складну і заплутану систему дореформених судів.

Заснування судових установ передбачало, що влада судова належить: мировим суддям, з'їздам мирових суддів, окружним судам, судовим палатам і урядуючому сенату як верховному касаційному суду.

Окружні суди засновувалися в судових округах, котрі територіально охоплювали декілька повітів однієї або кількох губерній та/або декілька губерній. В українських губерніях було в середньому по два окружних суди на губернію.

Окружний суд як суд першої інстанції розглядав і вирішував по суті усі цивільні та кримінальні справи, крім справ, які процесуальним законом були віднесені до підсудності: 1) мирових суддів; 2) судових палат; 3) совісних судів; 4) церковних (духовних) судів; 5) спеціалізованих судів (комерційних, військових, військово-морських).

Судові палати мали тепер мали наступні компетенції: 1) перевіряли судові

акти (рішення та вироки) судів нижчого рівня (окружних) в апеляційному порядку; 2) розглядали звіти голів окружних судів (щорічні) про діяльність відповідних окружних судів; 3) розглядали по першій інстанції кримінальні справи про злочини визначених категорій, віднесені до їх відання Статутом кримінального судочинства (державні злочини, злочини терористичної спрямованості, тяжкі службові злочини тощо);

Прокуратура стала не тільки обвинувальною стороною в кримінальному процесі, але разом з тим контрольним органом урядової влади, зобов'язаним наглядати за правильним застосуванням закону судовими установами. Тобто зміст прокурорської діяльності розпадався на законоохоронну (наглядову) і обвинувальну (кримінальне переслідування). За судовими статутами прокуратура позбавлялася функції загального нагляду, компетенція прокурорів обмежувалася справами «судового відомства»: вони здійснювали державне обвинувачення в судах і нагляд за діяльністі і поліції судових слідчих.

Таким чином, судова реформа органічно впліталася в серію демократичних перетворень. Нові принципи судочинства, нові, невідомі раніше, інститути справили помітний вплив на судову систему, забезпечили становлення буржуазно-демократичних основ суспільства.

Рудий Лев Костянтинович
Студент 1 курсу, 15 групи
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
НЮУ імені Ярослава Мудрого

ГРОДНЕНСЬКА УНІЯ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Після смерті в 1430-му році Великого князя Литовського Вітовта Кейстутовича престол зайняв князь Свидригайло Ольгердович який мав підтримку зі сторони України та Білорусі. Укладена при Вітовті Городельська унія втратила силу, а Великий князь Литовський не бажав укладати нову, в результаті союз Великого князівства Литовського та Польщі розпадається.

Щоб відновити союз і оновити унію, польські магнати і король Ягайло підтримали у знов спалахнувшій війні брата Вітовта Сигізмунда. Після перемоги, у 1432 році в Гродно, Сигізмунд разом зі своїми прихильниками з одного боку, та польськими магнатами з іншого, підписали акт державної унії між Великим князівством Литовським і Королівством Польським. Ця унія повторила умови Віленської - Радомської унії, а Сигізмунд зобов'язався керувати на тих же умовах, що і Вітовт. Він також обіцяв, що після його смерті ВКЛ перейде до польського короля, і не дивлячись на те, що оголошувалася можливість вибору нового Великого князя Литовського, все це могло статися тільки за згодою поляків і лише тимчасово.

В акті підписаної унії Сигізмунд Кейстутович був названий найвищим князям Литви, старшим братом і паном. Згідно унії Поділля повністю залишалося за польською короною, а до Сигізмунду переходила в довічне управління Волинь. Також за унії він зобов'язався допомагати Польщі в боротьбі проти хрестоносців, а крім цього стверджувалося, що він ніколи не буде претендувати на польську корону без згоди Польщі.

Оскільки велика частина ВКЛ не бажала приєднання до Польщі війна за престол продовжувалася, Свидригайло здійсняв напади на Литовські землі, спустошуючи їх, захоплюючи міста. Тоді у 1434 р. Сигізмунд видав привілеї, якими зрівняв у правах католиків та православних русинів, і таким способом перетягнув на свій бік окремих православних прибічників Свидригайла. Саме тоді він вирішив дати генеральну битву.

Війська Свидригайла та Сигізмунда зійшлися біля Вількомиру, битва почалася 1 вересня 1435 року. Оскільки польсько-литовське військо було набагато чисельнішим та досвідченішим, військо Свидригайла було повністю розгромлене, а сам він утік. Після перемоги Сигізмунда війна за престол закінчилася.

Незважаючи на певні уступки литовцям, наприклад, допущення їх до виборів на посаду великого князя, унія стала переможною для польської зовнішньої політики, так як Велике князівство Литовське ставало фактично леном польської корони. Унія діяла до вбивства в 1440 році Сигізмунда і обрання великим князем сина Ягайла Казимира.

Рудий Лев Костянтинович
Студент 1 курсу,
НЮУ імені Ярослава Мудрого

КОНСТАНТИНОПОЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ 1888 РОКУ ПРО РЕЖИМ СУЕЦЬКОГО КАНАЛУ

Константинопольська конвенція щодо забезпечення вільного користування Суецьким каналом була прийнята у 1888 р. Метою конвенції було зобов'язання договірних держав застосовувати принцип рівності в усьому, що стосується користування каналом. Саме завдяки цьому принципу, конвенція мала великий вплив на розвиток міжнародного морського права, та діє до цих днів.

Суецький канал був побудований у 1869 р. Він розташований на одному з основних міжнародних морських шляхів, що зв’язує усі континенти східного півкуля. Панування над цим каналом було дуже вигідне для держави яка контролює його. Саме тому, ще до відкриття каналу між Англією та Францією розгорілася запекла боротьба над зоною Суецького каналу.

Прагнучи захопити ключові позиції в компанії Суецького каналу, Англія скористалася фінансовими труднощами Єгипту і перекупила належну йому частину акцій, що дозволило їй отримати в компанії контрольний пакет акцій і відкрило шлях до встановлення контролю над Суецьким каналом, а потім і над усім Єгиптом.

У 1882 р. почалася воєнна окупація Єгипту, прохід по Суецькому каналу виявився під виключним контролем Англії. Це призвело до того, що інші країни були змушені поставити питання стосовно регулювання режиму судноплавства по каналу.

Саме у 1888 р. в Константинополі між Англією, Францією, Туреччиною та іншими державами, була укладена конвенція, метою якої було регулювання режиму судноплавства по каналу.

Конвенція оголосила Суецький канал вільним і відкритим для судноплавства як в мирний, так і у воєнний час для всіх торгових і військових судів незалежно від прапора. Блокада каналу визнавалася неприпустимою. Конвенцією передбачалося, що і у воєнний час кораблі воюючих держав можуть вільно проходити через канал. Їм забороняється тільки вести військові дії в каналі, в портах при виході і в водах, прилеглих до цих портів на відстані 3 миль, які можуть утруднити вільне судноплавство.

Тривалий час Суецьким каналом розпоряджалися представники англо-французького капіталу і використовували його задля свого збагачення, втручання у внутрішні справи Єгипту і дискримінації прав інших держав - користувачів каналом.

Корінні зміни в правовому статусі Суецького каналу відбулися лише після того, як єгипетський уряд, при повній підтримці народу ухвалив рішення про націоналізацію Суецького каналу.

У відповідь на ці правомірні дії Єгипту Англія і Франція спільно з Ізраїлем здійснили проти Єгипту агресію з метою відновити колоніальні порядки в Єгипті і своє панування в зоні Суецького каналу.

Однак націоналізувавши Суецький канал, уряд ОАР заявив про повне дотримання конвенції 1888 р., тобто, воєнне втручання з боку агресорів порушувало підписану ними конвенцію та права Єгипту, і призвело до того, що держави які підписали конвенцію були вимушені втрутитися у Суецьку кризу.

Отже агресивна війна проти Єгипту, була припинена завдяки одному із головних принципів конвенції та допомоги держав підписавших конвенцію.

Підсумовуючи можна сказати що Константинопольська конвенція зіграла значну роль у розвитку міжнародного морського права. Прикладом цьому є договір про нейтралітет і функціонування Панамського каналу, у основу якого входила конвенція.

Сабова Христина Олександрівна
Студентка 1 курсу , 17 групи ,
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ВНЕСОК ПИЛИПА ОРЛИКА В ЗАРОДЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Конституція виступає як основоположне джерело права, закріплює суспільні відносини, що склалися, дає перспективи, напрямки розвитку, встановлює фундаментальні принципи , положення організації та діяльності, як держави так і взагалі суспільства, часто захищає та визначає правовий статус особистості.

На мою думку, Конституція Пилипа Орлика відіграла велику роль не лише в державотворенні України, а й стала фундаментом для створення різних джерел права у Європі і тому, я вважаю, що саме цю тему є доцільно розглянути сьогодні.

Вагомий внесок у конституційний процес України вніс акт Пилипа Орлика 1710 року. У Конституції Пилипа Орлика відбилися протиріччя між європейською традицією і новітніми на той час ідеалами; протиріччя, які на початок XVIII ст. роздирали Європу на непримиренні ворожі табори, і якими жила на той час Україна. Бо саме через її територію проходила невидима межа між прагненням наших предків до свободи, самостійності - і намаганням сусідів забрати у ясир і уярмити; пролягали кордони поміж світами християнським та мусульманським. Тому саме такі передумови і стали поштовхом до складання цього правового документу. За формою Конституція Пилипа Орлика - це договір між генеральною старшиною і Військом Запорозьким, з одного боку, та новообраним гетьманом - з іншого, що цілком відповідає національній правничій традиції.

Автори Конституції, П. Орлик та козацька старшина, прагнули зв'язати у єдине ціле уривки своєї минувшини та окреслити модель такого суспільства, яке вмістило б головні здобутки нації. Висловлені ідеї є наслідком майже тисячоліття політичного розвитку України, свідченням високого рівня самосвідомості нації, рівня її політичної культури та творчого потенціалу.

Конституція постала як омріяна ідея української держави - Гетьманщини і водночас як удосконалення тогочасного розуміння суті держави. Звісно, форма, у якій це все викладено, не позбавлена хиб (точніше особливостей свого часу), але це ж перша українська конституція.

Оригінальність і значення Конституції Пилипа Орлика полягають у поєднанні загальнодемократичних засад з козацькими традиціями Запорозької Січі. Укладачі хотіли поширити дію цього документа на територію всієї України, тому зрозуміло, що вони мали намір і впевненість повернутися з еміграції на

Батьківщину, де договір отримає юридичну силу для всієї України. Цей документ складається з преамбули, 16 статей, післямови та присяги Пилипа Орлика, що був написаний латинською та українською мовами.

Статті закріпили демократичні права тогочасної України, її територіальну цілісність, запровадили православну віру східного обряду, сформували відносини з Кримом та Московською державою, тим самим налагодили зовнішні зв'язки ,встановили політичну системи , де гетьман не був неподільним розпорядником влади, а його права обмежували інші державні органи . Важливим є той факт, що саме ця Конституція чітко закріплювала поділ влади, права і обов'язки Гетьмана , Генеральної ради , Генеральної старшини та інших . Автор цього правового документу навіть попіклувався про жінок козаків, а саме у одинадцятій статті він закріпив їхні права, що дозволили їм у деяких випадках звільнятися від сплати податків та повинностей. Провідне місце у Конституції мало фінансове та земельне право, що дозволяло правильно розподілити маєтки і повинності між усіма класами суспільства. Не забував Пилип Орлик і про привілеї колись надані українським містам магдебурзьким правом, а це свідчить про те, що творець Конституції під час її написання спирався і на давньоруські правові джерела .

Таким є основний зміст Конституції , яка ніколи не набрала чинності й залишилась як показник високого рівня політичної думки, якого досягли українські діячі на чолі з Пилипом Орликом на початку XVIII століття. "Пакти та Конституції законів і вольностей Війська Запорозького" стали першим українським конституційним проектом. Вперше в українській історії було створено правові основи представницького правління та парламентаризму.

Проаналізувавши статті Конституції Пилипа Орлика, я можу сказати, що Україна на межі двох століть, між західним і східним суспільством була вже досить демократичною країною. У Конституції відображено прогресивні настрої української спільноти, яка поступовими кроками прагнула рухатись до своєї власної державності, зосереджуючи при цьому увагу і на суспільному договорі всередині майбутньої держави, де на право-договірній основі за схемою «влада-народ» здійснюватиметься управління. Документ сприяв появі в подальшій перспективі нових ідей, які мали синтезуватись «для виведення української справи на міжнародній рівень», до чого завжди прагнув гетьман Пилип Орлик.

Савченко Віктор Вікторович
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
4 факультет, 1 курс, 11 група

ПОЛІТИКА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В ГЕТЬМАНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ. ДЖЕРЕЛА ЗАКОНОДАВСТВА ГЕТЬМАНЩИНИ

Політика державотворення уособлює собою комплексний довготривалий процес формування основних інститутів держави, таких як політична влада, правова система, військо, фінансова і податкова системи і т. д., які функціонують у взаємозв'язку один з іншими. Хоча гетьманська держава Богдана Хмельницького була утворена за дуже короткий термін, вона мала всі ознаки державності і характеризувалася наявністю демократизму у самоврядуванні.

Козацька держава характеризувалася наявністю визначених меж території, власної правової системи, політичної влади, політико-адміністративного устрою, власного війська, податкової системи та всіх інших основних ознак самостійної держави. Крім цього вона вела активну зовнішню політику, що свідчить не лише про визнання її існування іншими державами, а і про бажання співпрацювати з даною державою.

Політична влада, на початку існування гетьманської держави, уособлювалась в руках гетьмана та старшини, що виконували основні законодавчі та виконавчі функції, а, згодом, майже повністю зосередилась в руках Богдана Хмельницького, який не безпідставно називав себе «самодержцем руським».

Фінансова система та організація сплати податків в гетьманській державі були впорядковані на досить високому рівні. Через хист Богдана Хмельницького до організації фінансів і правильного підходу до формування податкової політики в державі ніколи не було дефіциту в бюджеті. Також, варто зазначити, що плата для війська завжди була готова наперед і ніколи не затримувалась.

Правова і судова системи на початку існування козацької держави були запозичені з Речі Посполитої, але, згодом, разом зі зростанням авторитету гетьманської влади, найвищі судові функції перейшли до гетьмана і зосередились в його руках одноосібно.

Правова система України-Гетьманщини була досить складною, що пояснюється об'єднанням у ній звичаєвого права, системи «попередніх прав», актів української (гетьманської) автономної влади, церковного права та російського царського законодавства.

Звичаєве право уособлювало собою загальноприйняті норми (правила) поведінки, які були створені та застосовувалися за різних обставин. Не дивлячись на те, що норми звичаєвого права не були офіційно санкціоновані, вони фактично регулювали всі внутрішні козацькі відносини, підкріплюючись

навіть застосуванням покарання у разі їх порушення. В результаті вони дістали назву так званого «козацького права».

Церковне право відігравало досить вагому роль в період Гетьманщини, як зазначає О. Гуржій. Воно навпаки не мало офіційного визначення навіть в «церковних збірниках» та не передбачало фактичного покарання, але його норм суворо дотримувались січовики, боючись «кари й гніву Господнього». Такі норми визначали правила поведінки під час богослужіння, необхідність поваги до влади (адже вся влада від Бога), та інші необхідні норми церковно-юридичної практики.

Так званими «попередніми правами» називали нормативні акти, що залишалися чинними з попереднього державного періоду, такі як Литовський статут 1588 року, збірники магдебурзького права та інші. Хоча певний час на ці нормативні акти перестали посилатися в юридичній практиці, в судових процесах XVIII-XVIII століть на вищезазначені джерела почали дедалі частіше опиратись при вирішенні багатьох суспільно значущих питань.

Джерелами автономної гетьманської влади називають договірні (гетьманські) статті, що підписувалися між гетьманом разом зі старшиною та російським царем чи його представниками. Ці нормативні документи визначали як зовнішнє становище держави (функціонування у складі Росії), так і внутрішнє регулювання суспільно важливих відносин, які виникали між людьми.

Загальне право царської Росії не поширювалось на територію Гетьманщини, але нормативні акти, які видавалися спеціально для цієї території уводилися в дію. Згодом кількість таких спеціальних нормативних актів почала зростати, а в результаті, в умовах обмеження гетьманської влади, на дану територію почала поширюватися дія загальної системи російського права.

Враховуючи вищезазначене, можемо зробити висновок, що на момент створення і існування гетьманської держави, не дивлячись на складні умови для розвитку, її правова система була досить розгалуженою і більшість питань, які мали суспільно важливе значення були нормативно врегульовані на достатньому рівні. Також, варто зазначити, що всі інститути держави так само ефективно функціонували в умовах правління Богдана Хмельницького, що свідчить про високий рівень впорядкованості державної системи та правильність організації процесу державотворення.

Светлічна Світлана Юріївна
НЮУ ім. Ярослава Мудрого
студентка ІПКОЮ
1 курсу 3 групи

ПАМ'ЯТЬ ПОКОЛІНЬ: ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ

Наукова проблема теми Голодомору 1932-1933 років викликає дискусії серед багатьох істориків: чи можна вважати цей голод актом геноциду українського народу.

Пріоритет у дослідженні проблематики Голодомору в України належить зарубіжній історіографії, історикам української діаспори, серед яких: М. Царинник, М. Вербицький, О. Воропай, В. Гришко. У СРСР у період 30-х−сер.50-х років XX ст. інформація про голод 1932-1933 рр. замовчувалась. Перші зрушення стали можливими в період десталінізації: зауважувалося, що в 1931-1933 рр. мав місце деякий спад сільськогосподарського виробництва. З кінця 80-х рр. розпочався новий етап у вивченні зазначеної проблеми. У 1988 році Голодомор в Україні як дійсний історичний факт визнали Конгрес США та Міжнародна комісія юристів. Зі здобуттям Україною незалежності історики отримали доступ до радянських архівів, які були використані для цілої низки ґрунтовних наукових досліджень. Насамперед, слід згадати праці С.В. Кульчицького "Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів", П. Кардаша "Злочин", матеріали Другої міжнародної наукової конференції "Голодомор 1932-1933 років: основні дійові особи і механізми здійснення".

Незважаючи на досить широке коло сучасних публікацій, що присвячені цій величезній трагедії українського народу, не перестає бути актуальним питання щодо нормативно-правової бази, безпосередньо пов'язаної з організацією Голодомору 1932-1933 рр. в Україні. Наявні наукові джерела переконливо свідчать про факт навмисного впровадження голоду на території України.

Штучний голод 1932-1933 рр. було сплановано більшовицьким урядом з метою прискорення примусової колективізації, ліквідації «куркульства» як класу. Замовчувані за комуністичного режиму постанови, спецповідомлення, доповідні записки, свідчення людей, які пережили голод − все це розкриває сутність національної катастрофи. Передусім, селяни підлягали обшукам активістів з метою вилучення продовольства та запасів кожної родини. Такі жорстокі заходи призвели до голоду, масової смертності. За підрахунками різних дослідників чисельність жертв трагедії налічує від 3,5 до 10 мільйонів осіб.

Директиви щодо проведення конфіскаційної хлібозаготівельної політики затверджувалася Й. В. Сталіним, надсилалася до республік Радянського союзу, областей у вигляді постанов ВКП(б). На той час питання втілення в життя

вказівок Кремля в УСРР покладалася на уряд, очолюваний С. Косіором, П. Постишевим, В. Чубарем. Уповноважені партійні органи суворо вимагали здачі хліба з метою реалізації плану хлібозаготівлі без аналізу реального стану господарств. Найбільш поширеними способами виправдання неефективного державного господарювання були звинувачення обласного, районного, сільського керівництва, але особливої уваги зазнало селянство: їм приписували приховування й розкрадання зерна, «слабкості хлібозаготівель», «антидержавну діяльність» тощо. Конфіскація продовольства надавалася як кара за «куркульський» саботаж. Черговим проявом Голодомору було занесення сіл на чорну дошку особливо злісно саботуючих здачу хліба за державним планом.

Ще одним напрямком боротьби проти селянства стало впровадження Сталіним з грудня 1932 р. внутрішніх паспортів для населення міст і новобудов з метою адміністративно прив'язати селян до колгоспів. Смертність від голоду почалася вже в останні місяці 1932 р. З весни 1933 р. вона стала масовою. Черговий прояв Голодомору − поширення дитячої безпритульності. Держава створює притулки, проте життя в них було не набагато кращим, про що свідчать документи того часу. Уважне вивчення географічних карт показує, що наприкінці 30-х років у кожній області України зникли численні сільські населені пункти. Найголовнішою причиною став голодомор.

Таким чином, результати, отримані в ході дослідження, засвідчують штучне вчинення геноциду тоталітарним комуністичним режимом. Багатомільйонні людські жертви − безпосередній наслідок широкомасштабної трагедії, яку пережила Україна у 30-х роках минулого століття.

Светлічна Світлана Юріївна
НЮУ ім. Ярослава Мудрого
студентка ІПКОЮ
1 курсу 3 групи

ДЕРЖАВНО – ПРАВОВІ НАСЛІДКИ УКЛАДЕННЯ БРЕСТСЬКОГО МИРУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сучасний процес розбудови української держави викликає необхідність переосмислення багатьох проблем вітчизняної історії з метою урахування досвіду державотворення, тому дослідження проблем формування Української держави, зокрема у часи революції 1917-1918 років, є актуальним і сьогодні.

В умовах, що склалися в ході Першої світової війни, Центральна Рада змушена була взяти участь у переговорах у Брест-Литовську. Генеральний Секретаріат звернувся до воюючих і нейтральних держав із нотою, в якій повідомляв, що УНР вступає у зносини з іншими країнами як самостійна держава і бажає вислати своїх представників на переговори. 26 грудня на адресу Генерального Секретаріату надійшла відповідь від країн австро-німецького

блоку, яка оформлювала формальне визнання з боку цих держав УНР та Генерального Секретаріату як її уряду.

9 лютого (27 січня) 1918 р. мирний договір між УНР і Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією та Османською імперією було підписано. Ця угода проголошувала припинення війни між австро-німецьким блоком і УНР, встановлювалися кордони 1914 р. Передбачалося звільнення окупованих територій відразу ж після ратифікації мирного договору. Сторони до 31 липня 1918 р. зобов'язувалися укласти торговельний договір про взаємне постачання надлишків промислової продукції.

Загалом, умови Брестського договору були вигідними. Делегація Центральної Ради домоглася включення до території УНР Холмщини і Підляшшя, де проживало українське населення. Таємним протоколом передбачалося приєднання української частини Східної Галичини до Буковини і створення Коронного краю, який мав би автономію у складі Австро-Угорщини. Отже, територіальні аспекти мирного договору, також були вигідними. [1]

Взамін за визнання України суверенною державою представники Української Народної Республіки М. Любінський та О. Севрюк вимушені були укласти письмове зобов'язання про експорт великої кількості сировини до Німеччини і Австро-Угорщини, які опинилася на межі продовольчого краху. Отже, договір між УНР і австро-німецьким блоком носив суперечливий характер. З одного боку, Україна встановлювала вигідні зовнішньоекономічні відносини, не сплачувала контрибуції, одержувала деякі територіальні поступки. З іншого боку, насильно нав'язувалися зобов'язання щодо поставки продовольства Німеччині та Австро-Угорщині.[1] Український Уряд не спроможний був задовольнити ці непомірні вимоги, а українське населення почало розуміти, що австро-німецька армія окупувала Україну не для того, щоб допомогти йому налагодити державне життя, а тільки для того, щоб вивези з України найбільше хлібу, цукру та іншого майна.

Безпосереднім результатом підписання Брестського мирного договору стала австро-німецька інтервенція на Україну, яка привела до повалення радянської влади на її території. Центральна Рада в умовах окупації намагалася втілити в життя ряд реформаційних законів, проте запровадження цих нововведень викликало сильний опір великої буржуазії та політиків, які тепер відчули за собою силу австро-німецьких військ. Окупаційне командування також було незадоволене численними протестами Центральної Ради. [1]

Поміж Українським Урядом і командуванням австро-німецької армії почали виникати конфлікти. Вони призвели до того, що одного дня німецький відділ під командуванням старшини захопив помешкання Українського Парламенту — Центральної Ради, де відбувалося в той час чергове засідання під проводом професора Грушевського. Загрожуючи зброєю, німецький старшина оголосив наказ про розпуск Центральної Ради. [2, с. 40]

Брестський мирний договір між УНР і Четверним союзом, укладений 9 лютого 1918 р., постав визначним зовнішньополітичним актом України і першим миром у світовій війні 1914-1918 років.

Він радикально змінив зовнішньополітичні орієнтири української дипломатії. Визнання повного суверенітету України Центральними державами відкрило нові й широкі можливості для розбудови Міністерства закордонних справ, дипломатичної й консульської служби.[4, с. 147] Проте Україна не спромоглася стати повноправним суб'єктом світової політики через короткий термін свого існування.

Для історії вітчизняного революційного конституціоналізму цей період уявляється важливим, оскільки він ще раз підтвердив, що, коли оборона конституційного ладу здійснюється іноземними окупантами, ця справа приречена на провал. Даний висновок підтверджується всією біографією українського державотворення. Не став виключенням і 1918 рік. [3, с. 92]

Таким чином, укладення Брестського миру знаменувало позитивні зрушення для розвитку української державності, однак на практиці викликало несприятливі державно-правові наслідки. Діяльність УЦР має розглядатися як важливий урок минулого, повинна привернути увагу сучасників у розбудові незалежної, правової, демократичної, соборної і заможної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ореньчук О.Ю. Брестський мир та його значення в історії Української державності / О.Ю. Ореньчук, А.Я. Нагірняк // Держава та армія. – 2007. – № 584. - Режим доступу : http://vlp.com.ua/files/15_7.pdf
2. Україна у війні за державність: Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил 1917-1921 [Текст] / О. І. Удовиченко. - Київ : Україна, 1995. - 206 с.
3. Витоки українського революційного конституціоналізму 1917-1920 рр. Теоретико-методологічний аспект [Текст] : монографія / О. М. Мироненко. - Київ : Ін-т держави і права НАН України, 2002. - 260 с.
4. Дацків І. Б. Дипломатія українських національних урядів у захисті державності (1917–1923 рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.02 / І. Б. Дацків ; Дип. акад. України при М-ві закордон. справ України. – К., 2010.

Світящук Роман Григорович
4 факультет, 1 курс, 15 група
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

КРАКІВСЬКО – ВІЛЕНСЬКА УНІЯ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

На кінці 16 ст. за часів реформ, війн та поступового формування української нації, поставало питання формування України як окремої незалежної держави, хоч і землі на яких перебувало українське населення було під владою інших, більш впливових князівств, український менталітет вже тоді починав зароджуватись, і як ніколи, питання української державності поставало на перші ряди.

У 1499 році була розпочата війна проти Османської імперії, і Польське князівство розуміло, що самій їй буде важко боротись проти османської навали, в слід за цим вона вирішила заключити військовий мир між Великим князівством Литовським, Руським князівством та Жемантійським. Так у 1499 році 6 травня у місті Краків та 24 серпня у Вільні підписується Краківсько-віленська унія яка зазначала, що країни які заключили угоду повинні діяти в злагоді та підтримувати один одного у зовнішній політиці, та чітко взаємодіяти, задля подолання ворога. Сторони визнавали тісну співпрацю, але за умови, що Велике князівство Литовське залишалось незалежним.

Так, умовами унії було зазначено, що у разі війни сторони надавали військову допомогу одна одній, вони могли оголошувати війну третім державам за умови, що союзники дадуть на це згоду, а також зазначалось, що обрання правителя могло бути за звісткою або порадою іншої держави яка входила до Кревсько-віленської унії.

Однак, коли литовський князь Олександр Ягеллончик став королем Польщі, він скорегував принципи, які зазначались в унії, в бік польської держави, задля посилення свого авторитету та зміцнення впливу Польщі на інші князівства які входили до військового договору. Але на превеликий жаль для короля, умови, які були ним скореговані, не увійшли в силу.

Також, варто зазначити, що умови Краківсько-віленської унії не були повністю створені за новими принципами або домовленостями, вони частково доповнювали та створювались на основі тез Городецької унії 1413 року. Особливостями Краківсько-віленської унії, та значна особливість яка відрізняла її від Городецького договору став військовий мир, але значних відхилень від другої не було, майже всі принципи незалежності князівств та права селян та шляхти зберігались.

Головну роль, та головною відмінністю Краківсько-віленської унії від Городецької домовленості, стало те, що було зменшено тиск на православну шляхту, та повністю зрівняно їх в правах з католиками, що зіграло не менш важливу роль для українського народу. Всупереч усім правам які надавались шляхті та умовне «зрівняння у правах», не дали якихось особливих привілеїв українській шляхті, а на оборот, ці ж самі привілеї мала польська шляхта, і вони поширювались на всю знать Литовсько-Руської держави.

Підсумовуючи, можна відмітити, що Краківсько-віленська унія зіграла не мало важливу роль у формуванні української нації, адже вона послаблювала вплив католицької церкви на православну на теренах українських територій, що безпосередньо дало надію на формування українського народу, та поступове формування українського менталітету, адже за часів гніту української церкви католицькою, український народ був приречений на вічний протекторат з боку інших князівств, і ця унія давала надію та зародження українського духу, задля повстання, та формування єдності та свідомості української нації.

Сердюк Валентин Михайлович
студент 1 курсу, 13 групи
Інституту підготовки кадрів до органів юстиції України
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

КОНСТИТУЦІЯ П.ОРЛИКА 1710 РОКУ

В 1709р. після поразки під Полтавою шведський король Карл XII та український гетьман І.Мазепа з рештками своїх військ відступили на південь, на територію Туреччини, у м.Бендери, де невдовзі І.Мазепа помер. А вже 5 квітня 1710 року новим гетьманом було обрано головного писаря війська запорізького Пилипа Орлика, того ж дня світ побачив його Конституцію - "Пакти і Конституція прав і вольностей Війська Запорізького", яка складалася з преамбули та 16 статей. Фактично, Конституція П.Орлика не лише проголошувала незалежну Українську державу республікою, а й закладала засади поділу влади, юридично закріплювала систему виборів посадових осіб. Вона передбачала встановлення національного суверенітету й визначення державних кордонів, забезпечення прав людини, створення правового суспільства на засадах єдності і взаємодії трьох гілок влади – законодавчої (виборна Генеральна рада, що мала збиратися тричі на рік – Різдво, Великдень і Покрову), виконавчої (гетьман, дії якого обмежувалися законом, що виключало монархічну форму правління) і судової, підзвітної і контрольованої. В основі документу висловлювалася ідея споконвічного прагнення українців до власної державності, про велике значення природного права кожної нації на самовизначення з-під чужоземного панування. Самостійно здобути перемогу, чи хоча б частково поліпшити стан у такій ситуації було неможливо, саме тому перед новообраним гетьманом П.Орликом ставилося завдання вибороти незалежність України за підтримки Швеції. Шведський король Карл XII, в свою чергу, як "покровитель і протектор" України, затвердивши умови й акти обрання гетьмана, ставав гарантом незалежності України та недоторканності її кордонів.

В основному тексті Конституції проголошено принципи побудови Української держави, визначено державний статус Гетьманщини, її внутрішній лад та відносини з іншими державами. Українське православ'я проголошувалося панівною державною релігією, Київська митрополія виходила з підпорядкування Московського патріархату і знову підпорядковувалася Константинопольському патріархові. Не обійшлося і без обмеження влади гетьмана, засуджуючи практику попередніх гетьманів Війська Запорізького, які, встановлюючи для себе значні привілеї, нехтуючи традиціями та пригнічуючи народ. Вихідним пунктом для цього було негативне та вороже ставлення генеральної старшини до ідеї самодержавної влади. Зовсім не секрет, що укладаючи з гетьманом цю угоду, генеральна старшина переслідувала свою особисту мету – здобуття вузько-

колегіального управління Україною. Крім того, Конституція обмежувала права гетьмана і у судочинстві, застерігаючи цим незалежність суддів при вирішенні кримінальних і цивільних справ. Передбачалося утворення Генерального суду, що повинен був розглядати справи щодо скарг на гетьмана, генеральну старшину, полковників тощо. Гетьман не мав права карати особу або призначати їй кару, цим Конституція сприяла розвитку та утвердженню незалежної судової гілки влади, забезпечувала незалежність та неупередженість Генерального суду. Вперше в історії гарантувалося право власності на землі, встановлювалася заборона на її примусове відчуження або конфіскацію. В свою чергу, гетьману, як і його старшині, заборонялося приймати від будь-яких осіб подарунки або інші вигоди чи обіцянки в обмін на військові,- чи посполиті посади. Гетьману заборонялося призначати на такі посади осіб, які перебувають з ним у родинних стосунках чи здійснювати такі призначення в примусовому порядку. Такий соціально-правовий захист людини в Конституції пояснювався реорганізацією внутрішньої політики, яку запропонував Пилип Орлик, намагаючись врахувати досвід попередньої боротьби за національну незалежність, гетьман намагався створити надійну соціальну опору для здійснення об'єднання усіх українських земель. Прагнучи закріпити за наймеш захищеними верствами суспільства гарантії їх захисту, гетьман сподівався, що це сприятиме консолідації українського суспільства, дасть йому підтримку широких народних мас у майбутній боротьбі.

Отже, можна зробити висновок, що Конституція 1710 року мала дуже велике значення для українського державотворення. Вона найяскравіше та найширше проілюструвала усі тогочасні ідеали української нації, стала символом майбутньої боротьби за створення незалежної Української держави. Будучи єдиним документом такого роду у світі, де ще панує абсолютистсько-монархічний устрій, вона продемонструвала можливість існування держави на виборних, демократичних засадах, держави, де внутрішня політика спрямована на соціально-правовий захист громадян, де існує активна підтримка нових ціннісних перетворень у політиці, закріплювала ще не знані у тогочасній Європі засади демократичного суспільства. Але, на жаль, оцінити її в дії, подивитись як впроваджувалася та регулювалася така, відносно нова, система управління, на яке визнання з боку інших держав Конституція могла розраховувати - не можливо, адже вона була написана у вигнанні і тому не могла бути прийнята. Та не зважаючи на це, вона все одно змогла підкреслити волю українського народу до власної незалежності та продемонструвати нову модель державної влади, яка сьогодні вважається звичною та прийнятною в більшості країн світу.

Науковий керівник: доцент кафедри історії держави та права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого — М.М.Шевердін

Сідак Ганна Сергіївна
студентка 1-го курсу 11 групи
Інституту підготовки кадрів
для органів юстиції
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

СУД В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Суд у східних слов'ян виник ще у язичницький період і спочатку мав общинний характер. Так, у договорі князя Олега з Візантією йдеться про те, що звинувачення повинно бути визнаним правильним спільнотою публічно й перед свідками.

За язичницьких часів роль суду у судовому процесі була досить пасивною. Він не досліджував докази, не перевіряв і не порівнював їхню достовірність, не обґрунтовував рішення. А самі докази мали формальний характер й нерідко свідчили не про обставини справи, а про мужність та спритність сторін. Оскільки язичницький світогляд не виокремлював людину з природи та соціуму, то людина не розглядалася суспільством, а отже, й суддями, як самоцінність. Вона сприймалася як похідна самоцінність в одному ряду з рухомим та нерухомим майном.

Вперше слово «суд» згадується у Статуті князя Володимира Святославовича. З цього документа бачимо, що джерелом судової влади вже стає князівська влада. Князь мав найвищу судову владу, а також делегував судові повноваження тіунам, які здійснювали суд від його імені.

Територіальними одиницями Київської Русі тоді були волості та погости, в яких судочинство здійснювали представники місцевих адміністрацій – волостелі та посадники. Допоміжні судові функції здійснювали тисяцькі, соцькі, дитячі, метальники, вірники, ябедники, отроки (помічники).

Одночасно із князівським судом у кожній єпархії Київської Русі діяли церковні суди. Джерелом церковної судової влади була влада архієрея – єпископа, архієпископа, митрополита. У деяких випадках церковний суд здійснювався архімандритом та іншими особами, яким делегувалися судові повноваження – тіунами.

Церковний суд відіграв неабияку роль у становленні права на Русі, правосвідомості населення, залученні східних слов'ян до надбань правової культури Римської імперії. Як відомо, першими архієреями на Русі були «ромеї», тобто представники Східної Римської імперії, Візантії. Вони не були широко обізнані зі звичаєвим правом слов'ян (князівські статути не містили норм, які б регулювали діяльність судів) і тому застосовували відомі їм норми римського права. Безсумнівно, на рішення впливали і християнська свідомість, християнське розуміння добра і зла, справедливості тощо. Все це змінювало

правосвідомість слов'ян, які досить поступово, але звільнялися від уявлень звичаєвого права.

Прямих свідчень про правосвідомість тих, хто здійснював правосуддя на Русі, їхній моральний стан не збереглося. Але можна впевнено стверджувати, що зловживання суддівськими повноваженнями були непоодинокими. Так, Володимир Мономах у своєму «Повчанні» заповідає нащадкам не перекладати судові обов'язки на тіунів та отроків, а здійснювати суд особисто. Літописець наводить звернення до преподобного Феодосія Печерського, у якому святого просять захистити від свавілля суддів. Можна поставити під сумнів, чи небезпідставною була невдоволеність суддями, але повністю заперечити можливість зловживань не можна.

Отже, у князівську добу судова система як самостійний соціальний інститут лише зароджувалася.

Дітература:

Меліхова Ю.А. Морально-професійна культура судді: історія і сучасність: монографія / Ю.А. Меліхова. – Х.: Право, 2015. – 224 с.

Костомаров Н.И. Собрание сочинений. Исторические монографии и исследования в 8 кн. / Н.И.Костомаров. – СПб.; Лит. Фонд, 1903. – Кн. 1.

Сметаніна Анастасія Олександрівна
Інститут підготовки кадрів для органів юстиції, Студентка 1 курсу 11групи
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ОСНОВНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ ДОБИ ГЕТЬМАНЩИНИ

Козацько-гетьманська держава або як її часто називають-Гетьманщина, утворилася в процесі національно-визвольної боротьби українського народу в середині XVII ст. Даний період в історії України характеризувався різко виявленою соціальною диференціацією. Загалом можна виділити такі основні верстви населення доби Гетьманщини:феодали, козацтво, духівництво, міщанство і селянство (посполиті).

Феодали були найбільш однорідною верствою населення. Даний клас суспільства можна вважати так званою новою шляхтою. ЇЇ основу складали нащадки старої української шляхти, реєстровці ще польських часів та нові козацькі старшини, які з'явились одразу по закінченню національно-визвольної війни. Права цієї шляхти на земельні володіння були підтверджені гетьманськими універсалами та жалуваною грамотою царя Олексія Михайловича (1654 р.).

Внаслідок соціального відокремлення козацької старшини від основної маси козацтва виник новий аристократичний прошарок - «знатне військове товариство», яке складалося з трьох розрядів чи рівнів, кожний з яких наділявся

відповідними привілеями й пільгами. Верхівку «знатного військового товариства» становило «бунчукове товариство», до якого універсалами гетьмана заносились особливо заслужені представники козацької верхівки. Вони підлягали юрисдикції гетьмана чи генерального суду, їхні посади й власність є спадковими. Наступний рівень був преставлений «військовим товариством», яке перебувало у віданні генеральної старшини, а також виконувало її доручення. Найнижчий ступень козацької аристократії становило «значкове товариство», яке виступало під полковими стягами(перебувало у тому ж самому становищі, що і бунчукові, тільки при генеральних старшинах і полковниках).

Козацтво було окремим станом суспільства зі специфічним обсягом правоздатності. Після перемоги у національно-визвольній війні реєстровими вважались усі козаки, що служили у війську. За службу вони отримували земельні наділи. Також козаки користувалися свободою торгівлі, звільнялися від податків. Проте, вже починаючи з XVIII ст. соціально-економічне становище рядового козацтва значно погіршилось(в подальшому саме це стане причиною його занепаду).

Українське православне духівництво поділялося на біле й чорне. Вище біле духовенство хоча і не було відокремленим від суспільства(займалося не лише церковними, але й суспільними справами), проте воно не підлягало юрисдикції держави. Саме ця частина православного духівництва, за правовою ознакою, наближалася до аристократів. Гетьманська влада опікувалася чорним духовенством, зокрема монахами - дбала про збільшення монастирського землеволодіння. Нижчі церковні служники перебували в повній залежності від володарів маєтків, від осіб, на землях яких виникали парафіяльні церкви. Часто така залежність перетворювала таких служників на кріпаків.

Міщани були юридично вільними, але політично безправними людьми. Їх склад був досить строкатим і багатостановим. Соціальні групи населення міста перебували у складних взаємовідносинах. Головний обов'язок міщан полягав у сплаті податків до гетьманської і міської скарбниць. Вони мали певні повинності, зокрема це охорона міста. Також на них поширювалась рекрутська повинність. Зі збільшенням чисельності міського населення роль міщан в економічному житті держави зростає. Зокрема, вони отримали право займатися ремеслами поза цехами, дрібною торгівлею, могли надавати дрібний кредит. Правове становище міщан в більшості випадків залежало від їх статусу і підлеглості міста, де вони проживали. Наприклад, на відміну від полкових і приватновласницьких міст, де полковий уряд і феодал-власник визначали види і розмір податків для міщан, міста, що користувались Магдебурзьким правом надавали міському населенню податковий і судовий імунітет.

Селяни завжди були основною масою економічно залежного(підлеглого) населення. Вони проживали на землях, що належали державі, за що сплачували податки. Розповсюдження в Гетьманщині феодально-кріпосницьких порядків

досить швидко призвело до перетворення основної маси хліборобів у кріпаків. Селяни-посполиті повинні були відбувати панщину, яка іноді досягала 6 днів на тиждень. Також селяни були зобов’язані відбувати й інші повинності - подвірну,постоєву(утримання царських військових підрозділів та іноземних найманців), шляхову. Звичайно, що вони ще й виконували роботу, пов’язану з будівництвом фортець, риттям каналів. Селянство перебувало у важкому становищі, адже навіть селянські переходи та селянські переселення були суворо заборонені.

Отже, вивчаючи дане питання я дійшла висновку, що правове становище основних верств населення доби Гетьманщини було нерозривно пов'язане з попереднім періодом соціального розвитку Української держави. Однак, все ж таки існували певні відмінності: місце литовсько-польських феодалів (панів і магнатів) посіла козацька старшина — від гетьмана до отамана. Тож не дивно, що найбільшими землевласниками були гетьмани, полковники, генеральна старшина, а також вище православне духівництво. Важливо також згадати і українську шляхту, зокрема такі давні українські роди, як Борозни, Рубці, Ворони, Хмелевські, які зуміли зберегти не лише привілейоване становище, але й примножити свої земельні володіння. Натомість такі верстви населення як міщанство і селянство завжди зазнавало значних утисків – це і стало основою для майбутньої появи і розвитку кріпацтва.

Соколова Еліна Романівна,
студентка 1 курсу 6 групи,
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України,
Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО КРЕДИТУ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ

Питання аграрного і економічного секторів завжди лишаються відкритими і актуальними, бо саме на цих економічних засадах ґрунтується основа для стабільності держави, а в подальшому і її розвиткові. Економічні проблеми мають властивість впливати і на інші сектори, суспільство і державу взагалом, і тому не рідко стають приводом до масових невдоволень, переворотів, тощо. Адже що це за влада, яка не може вести стабільно і результативно економіку.

На актуальність розгляду тем, пов'язаних з проведенням будь-яких реформ, вказують такі причини і наслідки: існує державний і соціальний інтерес. Державний інтерес полягає у дослідницькій і практичній функції-з'являється можливість простежити проблематику, результативність аби не повторити помилки попередників. Соціальний інтерес зумовлений потребою задовольнити

інтерес до свого минуло-як жили предки, бо незнаючи минулого не буде майбутнього (соціально-культурна функція, пізнавальна, виховна), але такі теми є суто фаховими і порушуються для суто науково-дослідницької функції (працівники-фахівці, науковці, на основі такого матеріалу роблять дослідження, простежують актуальні питання і проблеми по економній і соціальній тематиці).

Метою запровадження реформи 1861 року було прагнення відсунути від себе статус занедбалої, відсталої, неконкурентоспроможної держави. Бо інші держави вже давно позбулися цих феодальних пережитків минулого як кріпацтво, панщина і т.п. Тому, аби зовсім не втратити значимість і місце у світі, держава потребувала прогресивних реформ.

19 лютого 1861 р. Олександр II підписав Маніфест про «всемилостивейше дарування кріпосним людям прав стану вільних сільських обивателів і про влаштування їх побуту», а також ще 17 законодавчих актів, що містили умови визволення селян. Згідно з загальним положенням, позитивними рисами були: отримання селянами особистої свободи, набуття всіх особисностних, сімейних і майнових прав. Яскравим недоліками було те, що: зберігалася власність поміщиків на землю, проте вони повинні були виділити селянам «садибну осілість» та польовий наділ (але, на жаль, розподіл робився нерівномірно), а селяни були зобов'язані викупати надані їм наділи, а до цього вони залишалися тимчасово зобов'язаними і повинні були відробляти на користь пана оброк або панщину. Розмір наділу і повинності визначались в уставних грамотах, які укладалися поміщиками під контролем мирових посередників.

Через відсутність встановленої в уставній грамоті суми грошей, при сплаті оброку, селяни мусили брати у борг у держави, а потім сплачувати з відсотками цю позику протягом 49 років (фактично доводилося сплачувати ціну, яка на багато перевищувала ринкову вартість землі). Таким чином, селянин потрапляв у залежність і від поміщика, і від держави. В той час викупні операції давали поміщикам великі капітали, які вони могли використати для переведення своїх господарств на ринкові, капіталістичні рейки. Суттєво змінювалася система взаємовідносин між поміщиком і селянином: поміщик позбавлявся права встановлювати додаткові повинності, тепер він мав справу не з окремим селянином, а з усім селом. Запроваджувалася загальноросійська система селянського управління: сільські громади, об'єднані у волості, та кругова порука за сплату податків.

На початку 70-х років XIX ст. в Росії з діяло 11 поряд з державними, акціонерних земельних банків, а іпотечне кредитування стало поширеним. Акціонерні земельні банки здійснювали кредитування під заставу землі та міської нерухомості на обмеженій території. Селяни могли отримати гроші для придбання поміщицької землі у Державному селянському поземельному банку. Позики видавалися в обсязі до 75% вартості майна, терміном на 24,5 та 34,5 року, але відсоткова ставка була високою, вона становила 75-8,5%. Дворянам іпотечні

позики надавав державний дворянський земельний банк. На території України перший акціонерний земельний банк було засновано в Харкові у 1871 році для надання дешевих кредитів під заставу нерухомого майна землевласникам у повітах. А у жовтні 1872 року акціонерний земельний банк було відкрито у Києві. Він спеціалізувався на довготермінових позичках під заставу землі (від 10 до 66 років) та під Міську нерухомість (від 10 до 38 років). Таким чином, в іпотечних банках було заставлено близько 60 млн. десятин землі, що становило більше третини всієї посівної площі Росії.

На мій погляд, об'єктивне значення розглянутої реформи було не таким вже і вигідним для селян, а скоріш переоціненим, бо на селянах тільки заробили великі гроші, надавши їм незначні права (можливість вільно вступати у шлюб, займати посади, зрівняли у правах українське і російське населення), нерівномірно розподіливши землю. Отже, ця реформа не вирішила проблем, а тільки ще більше загальмувала розвиток капіталізму на селі (особливо на українському), який за правилами повинен був розвиватися повільно за прикладом сусідніх добре-розвинутих держав. Проблема була в тому, що царат розглядав селян як тих, що тільки несли гроші тільки до казни. Засобом утвердження влади. А сутність перебудови аграрних відносин зводилася до перетворення землі на особливий товар. Але у змінах не обійтись без позитивних перетворень і такий позитивізм аграрної реформи вбачається, в тому, що ця реформа все-таки створила умови для розвитку буржуазного землевласництва, відкрила широкі можливості для нової промисловості, повільно обмежуючи монопольне право дворян на землю. Завдяки їй відбулося розширення внутрішнього і зовнішнього ринку, почали йти інвестиції, іноземний капітал.

Сокуренко Валерія Андріївна
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
факультет підготовки кадрів
для органів юстиції України,
1 курс, 6 група

ВИБОРИ ДО ЗАКОНОДАВЧОЇ КОМІСІЇ 1767 – 1768 РР. В УКРАЇНІ. ПОКАЗ ЗАВУАЛЬОВАНОЇ ДЕМОКРАТІЇ ЧИ СПРОБА РОЗКОЛУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Дана тема є дуже актуальною для сучасного вивчення історичних державотворчих процесів на території України, оскільки ці події мали великий вплив на подальший розвиток українського суспільства.

Метою роботи є ознайомлення сучасного читача з діалектикою даного питання та спроба визначити справжню далекоглядну політичну мету народовладдя в імперії.

За планом Катерини ІІ у другій половині вісімнадцятого століття була створена Законодавча комісія з метою втілення в Російській імперії ідей просвітницької теорії та збереження самодержавства. Комісія повинна була складатися з представників від усіх станів імперії, окрім залежних селян. Завданням роботи цієї комісії було проведення кодифікації законодавства всієї країни. Новим для України було надання українцям представництва в Законодавчій комісії. Сама процедура виборів депутатів та складання наказів від виборців була прописана у «Маніфесті про скликання комісії» від 4 грудня 1766 року. Метою виборів було продемонструвати участь вільного населення в розробці законодавства. Процедура виборів залежала від стану населення.

Нова шляхта представляла найбільш політизований прошарок суспільства, і тому вона являла собою загрозу для втілення у життя ідей та реформ П. О. Рум'янцева. Розглядаючи цю верству населення варто зазначити, що шляхта мала значний вплив на вибори до Законодавчої комісії, оскільки вона обирала делегатів не тільки від свого стану, а й від козаків, тобто ті шляхтичі, які були представниками козацької старшини, керували виборами у цьому стані. Також шляхта, яка проживала у місті, брала участь і у міських виборах. Загалом шляхті надавалося десять депутатських голосів, та вона повинна була скласти десять наказів. Катерина в своєму маніфесті прописала спеціальну процедуру для цієї верстви населення з метою захисту нової шляхти від бюрократичного впливу. Однак Рум'янцев, розуміючи всю загрозу з боку цієї групи населення, не дав шляхтичам повної свободи дій. Генерал-губернатор керував всіма етапами виборів. Отже, вибори представників шляхетського стану теоретично можна назвати демократичним проявом, як це було прописано у Маніфесті, але на практиці це отримало інший прояв.

Що ж стосується козацьких виборів, то тут ситуація була інша. У Маніфесті Катерини взагалі не йшлося про вибори представників цієї верстви населення. Рум'янцев, розуміючи цю ситуацію, вирішив застосувати до козаків такі ж самі правила, якими користувалися однодвірці, тобто люди, які проходили військову службу, мали землю і вважалися привілейованими селянами. Але це викликало сильне обурення у представників козацького стану, бо вони вважали себе більш привілейованою верствою населення, ніж однодвірці. Процедура виборів делегата від козаків була досить складною і складалася з трьох етапів: вибори з куреня, з сотні і вибори представника полку з представників усіх сотень. Загалом вийшло, що козаки мали дев'ять депутатських голосів та мали скласти дев'ять наказів. Рум'янцев прагнув, щоб усі накази містили в своєму змісті погляди виборних козаків, а не козацької старшини. Але це втілити у життя не вдалося, бо друга і третя стадії проходили під наглядом старшини, оскільки ці стадії відбувалися в полкових та сотенних центрах. Тобто у козацької старшини була можливість змінити зміст наказів. Це призвело до того, що фактично усі скарги на старшину, окрім скарг Чернігівського та двох Переяславських наказів,

зникли з цих документів. На прикладі козацьких виборів можна зазначити, що козаки як верства населення ігнорувалися у Маніфесті Катерини, оскільки не було згадано процедури обрання делегатів від цієї верстви населення. А Рум'янцев, намагаючись послабити вплив козацької старшини, своїм рішенням взагалі призвів до виникнення загострення у їх стосунках.

Яскравим прикладом виникнення суперечок серед українського населення стали вибори у місті. Згідно з маніфестом Катерини підставою для участі муніципальних виборах було проживання у відповідному місті. Слід зазначити, що верстви населення, які проживали у місті, не мали спільних інтересів, тому це призводило до виникнення суперечок. Тобто міські вибори досить часто перетворювались у боротьбу за те, яка суспільна група буде представляти інтереси даного міста. Ще одним, досить складним, питанням було визначення міст, від яких будуть направлятись делегати. На території тогочасної України не було чітко визначених міст, тому якщо б були прийняті такі ж правила визначення міст, як і в Росії, то від усіх міст Гетьманщини було б направлено більше делегатів, ніж від козаків та шляхти разом узятих. Слідкувати за такою кількістю представників було б важко, тому Рум'янцев визначив 14 міст, які будуть представляти депутати на Законодавчої комісії, інші міста могли надсилати генерал-губернатору петиції з викладом міських потреб.

Таким чином, можна зробити висновок, що обрати конкретний варіант тогочасних подій неможливо. Цей історичний процес мав дуалістичний характер, тобто, з одного боку, це була спроба реалізації демократичних настроїв, але на практиці це втілити у досконалому вигляді не вдалося, тому виникла проблема розколу суспільства, коли кожна верства населення боролася за свої права. Це не давало людям можливості згуртуватися навколо однієї проблеми, вирішувати питання покращення становища власної держави в цілому, а не окремого прошарку спільноти.

Статова Тетяна Іванівна
Студентка 1 курсу,18групи,
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

«РУСЬКА ПРАВДА» - ПАМ'ЯТКА ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

«Руська Правда» - збірка стародавнього руського права, складена в Київській державі у XI-XII ст. на основі звичаєвого права, перший текст якої був виявлений і підготовлений до друку В.М. Татищевим у 1738 р. Наразі існує більше ста списків Руської Правди (далі – Р.П.), що сильно розрізняються по складу, обсягу та структурі.

Руська Правда містить норми кримінального, цивільного та процесуального права. Прийнято поділяти збірник на три редакції (великі групи

статей, об'єднані хронологічним і смисловим змістом): Коротка, Широка, і Середня.

Коротка «Руська Правда» (43 статті) поділяється на 4 частини: 1) «Правду Ярослава», або найстарішу, як її називають дослідники, що не погоджуються з (поглядом, що «Р. П.» проголосив кн. Ярослав Мудрий (В. Сергеєвич, А. Пресняков, М. Тихоміров); вона охоплює статті від 1 до 18; 2) «П. Ярославичів», звану також Уставом Ярославичів (статті 19 - 41); «Покон вирний», що встановлює оплати вирникам (ст. 42) та 4) «Урок мостникам» (ст. 43).

«Правда Ярослава», на думку одних дослідників, постала бл., 1016, ін. - у 1030-их рр. Постанови цієї найстарішої «Р. П.» сягають 8 - 9 ст., з яких вона перебрала інститут кровної помсти, що її згодом замінено (хоч не повністю) грошовою карою. «П. Ярославичів» складено на з'їзді Ярославових синів: кн. Ізяслава, Всеволода і Святослава у Вишгороді 1072 р. (М. Тихоміров, С. Юшков, Л. Черепнін) або у 1032-1054 (Б. Греков, А. Зимін). Норми «П. Ярославичів» з особливою увагою охороняють інтереси кн., його господарство, урядовців і майно. Різні грошові кари за вбивство, залежно від суспільного становища вбитого, вказують на розшарування суспільства. Найбільше норм коротка «Р. П.» присвячує охороні життя, здоров'я і майна; вона складається гол. з норм карного й карно-процесуального права.

Широка «Руська Правда» (121 стаття) була найбільш поширена. Віднайдені близько 100 списків поділяються на три групи: Синодально-Троїцьку, Пушкінську і Карамзінську. Щодо часу постання її та її частин думки поділені: за С. Юшковим та А. Зиміним - її складено під час князювання Володимира Мономаха (після 1113 р.), за Б. Рибаковим - за князювання Мстислава Володимировича, а за М. Тихоміровим і Л. Черепніним - до 1209 р.

Зміст широкої «Р. П.» у ділянці карного права характеризується заміною норм кровної помсти - грошовими викупами та держ. карами - вирами. Відповідальність за невідомого вбивцю поширюється на всю громаду, на території якої доконано вбивство (дика вира); за поранення, образу честі, поряд відшкодування покривдженому, треба було платити держ. кару (продаж); за найважчі злочини (розбій, підпал загороди, конокрадство) була встановлена кара «потік і розграбування», яка торкалася не лише майна, але дружини і дітей та самого злочинця. «Р. П.» знає ряд чітких норм цивільного (позики, відсотки, ґрунтові спори, нспадщиі приписи) і процесуального права (свідки: видоки і послухи, ордалії; проба заліза і води, «свобод», легальна самодопомога: злодія, зловленого на гарячому, «убиють во пса место»). Ці й інші норми «Р. П.» дають багатий матеріал до всебічного дослідження соціально –економічних і побутових відносин середньовічної України.

До середньої «Р. П.» стосується все, що сказано про широку.

Значення «Р. П.», як збірник права, було велике, доказом чого є численна кількість списків «Р. П.», дотепер знайдених. Попри упривілейоване становище

вищих прошарків суспільства, всі вільні перебували під опікою «Р. П.», головним завданням якої було давати можливість сторонам боронити свої права на життя, здоров'я і майно, а судові - підставу до справедливого вироку. Характерною прикметою «Р. П.» була еволюція в бік гуманності (напр., заміна кари смерті грошовою карою).

Таким чином, проаналізувавши дану тему, можна зробити висновок, що Руська Правда була першим важливим історичним джерелом Київської Русі, яким керувались інші подальші держави, при створенні своїх правових джерел.

Список використаної літератури

1. Історія держави і права України: підруч. / за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. – [у 2-х т.]. – Т. І. – К. – 2003 (далі – Підручник. – Т. 1).

2. Хрестоматія з історії держави і права України / за ред. В. Д. Гончаренка. – К., 2003. (далі – Хрестоматія).

3. Ященко О. Розвиток інституту співучасті в деяких "державних злочинах" у період від "Руської правди" до Литовських Статутів / О. Ященко // Підприємництво, госп-во і право. – 2011. – № 9. – С. 135-138.

Науковий керівник- к.ю.н., ассистент кафедри ІДП України та зарубіжних країн. Д. А. Григоренко

Стеценко Ніна Сергіївна
асистент кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПОЛІТИКА ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ НА ПРИКІНЦІ XIX – У ПІРШІЙ ПОЛОВИНІ XX СТ.СТ.

Низка реформ наприкінці XIX - І-й. половини XX століття в Російській імперії, зокрема скасування кріпосного права, сприяло швидкому розвитку капіталізму в Росії, що супроводжувалося нещадною експлуатацією дітей, як дешевою робочою силою. Згодом до влади прийшло розуміння, що подальше застосування праці неповнолітніх робітників було невигідним для розвитку промисловості і загрожувало майбутньому існуванню нації і держави. Для вирішення цієї проблеми державі необхідно було створити правові засади застосування та охорони праці неповнолітніх робітників. Але постала проблема у вигляді посягань на інтереси буржуазії, яка отримувала значний прибуток з експлуатації малолітніх. Тому під час розробки законів потрібно було враховувати інтереси обох сторін. У 1859 році було розпочато роботу над законопроектом про пом'якшення умов праці, який був прийнятий з осудом і до нього були внесені зміни про запропоновані можновладцями, але подальших дій щодо закону не було вжито. Пізніше, у 1874 р., коли постало питання про роботу неповнолітніх на підприємствах і фабриках, то з'ясувалось, що від 6% до 40% загальної кількості робітників були діти, віком від 10-ти, що працюють до 17-ти годин на добу. Це зумовило створення комісії, робота якої спрямовувалась на

розробку закону, що закріплював би пом'якшення умов праці, скорочення робочих годин та підвищення віку прийому на роботу. Введення його у дію передбачалося з 1 липня 1882 року, але через супротив, яким зустріли закон можновладці, відстрочило його введення до 1884 року. Це стало відправною точкою створення трудового законодавства у Російській імперії, а саме було видано цілу низку законів, що були спрямовані на регулювання праці неповнолітніх : Закон від 12.06.1884р. «Про шкільне навчання малолітніх, які працюють на фабриках, заводах і мануфактурах, про тривалість їхньої роботи і про фабричної інспекції», Закон від 03.06.1885р. «Про заборону нічної роботи неповнолітнім і жінкам на фабриках, заводах і мануфактурах» та ін. Це сформувало засади подальшого розвитку трудового законодавства вже у XX столітті. Так у 1913 було прийнято Статут про промислову працю. Відповідно до нього неповнолітні не допускались до праці у нічний час; до виробництва вибухових речовин ,що регулярно порушувалось за часів першої світової та революції ;діти, віком до 12-ти років, не допускались до роботи взагалі; робочі, віком від 12 до 15 років, мали скорочений 8- годинний робочий день.

На початку 20-х років XX століття нова Радянська держава знаходилась в умовах безробіття, поширення нової ідеології, світової кризи та збитках, спричинених усім сферам виробництва та промисловості. Після революційних подій жовтня 1917 року робітничий клас в Росії був офіційно визнаний основною рушійною силою суспільного розвитку, а робітнича молодь повинна була не лише зіграти вирішальну роль у революційній боротьбі, але й у подальшому розвитку держави.

З самого початку установлення радянської влади було прийнято величезну кількість декретів та постанов, які закріплювали окремі положення , що стосувалися різних галузей держави, права та суспільства. Так, Декретом від 29 жовтня 1917 року, встановлювались неможливість найму осіб , які не досягли 14-ти років, поряд з цим було встановлено 6-годинний робочій день для неповнолітніх та недопущення їх до понаднормової праці. Пізніше було видано перший КЗПпП 1918 року, за яким трудовій повинності не підлягають особи 16-ти років, унеможливлювалось застосування праці неповнолітніх у нічний час та на особливо небезпечних підприємствах. Було введено 6-годинний робочий день та неможливість застосування понаднормової праці всіх жінок та неповнолітніх чоловіків. Але цим нормативно-правовим актом регулювання праці щодо неповнолітніх не обмежувалось. Поряд з цим, у 1919 році на з'їзді Народного комісаріату праці, постановою закріплювалось положення «Про застосування праці малолітніх», де були зазначені: вік прийняття на роботу, умови звільнення, умови праці, розмір заробітної платі та граничний вік прийняття на роботу. Пізніше, у 1922 році видається новий КЗпП, положення якого урівнювали у правах неповнолітніх з повнолітніми, за винятком випадків, якщо робота загрожує життю та здоров'ю робітника, а також встановлював

вікові межі трудової повинності, обсяги виробництва, які прирівнювались до обсягів вироблених дорослою людиною за умов погодинної оплати. Зокрема, понаднормова праця не допускалась взагалі та строки відпустки містили урахування усіх можливих деталей. Окрім цього, Президія Українського раднаргоспу у листопаді 1921 року направила листа до губсовнархоза, в якому вказана необхідність на те, що підлітка який працює на підприємстві і не навчається в школі ФЗУ, а також на кожного підлітка, який навчається у збірній районній школі, яка об'єднує кілька різних виробництв, ввести витрати на навчання за розкладкою органів губпрофа. Це в свою чергу було зумовлено політикою НЕПу , яка вводила скорочення , а владі було очевидно вигідніше сплатити за навчання, яке наддасть країні спеціалістів, аніж зовсім позбутись робочої сили. Окрім цього, у травні 1922 року розглядалось питання «Про матеріальний стан робочого класу на Україні», і було запропоновано ввести резерв робочих місць на мінімальний відсоток працюючих підлітків, врегулювати умови іхньої праці та поліпшити діяльність шкіл ФЗУ. Більш того, підприємства, на яких це відсоток був нижчим, протягом трьох місяців повинні були збільшити кількість працюючої молоді.

Таким чином, політика трудового законодавства щодо неповнолітніх дійсно була досить розвинена, та враховувала усі можливі фактори їхнього життя та потреб, але перш за все вона враховувала інтереси влади. Це виражалося в тому, що усе надане трудящій молоді, було направлено не на їхнє благо, а на їхні виробничі можливості, з метою підняття економіки на одному рівні із повнолітніми робітниками, а не гальмувати її.

Список використаної літератури :

1. Баранов Ю. В. Разработка закона «О малолетних, работающих на заводах, фабриках и мануфактурах» от 1 июня 1882г.// Вестник МГОУ. Серия «Юриспруденция». № 3 / 2012 с.5-10.;

2. Черниченко С. А. Деятельность государственных органов и профсоюзных организаций Украины по защите трудовых прав и интересов рабочих-подростков в первой половине 20-х годов XX ст./ С. А. Черниченко // Проблеми законності. Вип. 107.-Х.: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2010.- с.33-43;

3. Левкина Е.С. Формирование фабрично-трудового законодательства в Российской империи во второй половине XIX в. – начале XX в. [Електронний ресурс] / Е.С. Левкина.- Режим доступу : http://pravozashitnik.net/ru/2014/4/12

4. Марущак О. В. Роль рабочей молодежи в истории России в 20–30-е годы XX века // Молодой ученый. — 2015. — №1. — С. 349-352

5. Семеновых С.М. "Формирование условий, защищающих интересы трудящихся, в уставе о промышленном труде 1913 г.// " Юридическая наука 2011.- Выпуск № 4 / 2011- ГРНТИ:10.09-История государства и права

6. Громан В. В. – Пг.: Изд. юрид. книж. склада «Право», 1915.-439с

Судачок Катерина Владиславівна
студентка 1 курсу 16 групи
Інституту прокуратури та кримінальної
юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

«РУСЬКА ПРАВДА» - ПАМ'ЯТКА ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Тема є актуальною, оскільки Руська Правда є найвизначнішою пам'яткою стародавнього руського права, складена в Київській державі у XI-XII ст. на основі звичаєвого права. Цей звід законів став першим законодавчим склепінням на Русі. Руська Правда мала величезне значення для подальшого розвитку українського, російського, білоруського й литовського права. Для майбутнього покоління цей документ був найціннішим джерелом інформації про життя в ті часи. Усі наступні закони мали в своїй основі ідеї Руської правди.

Руська Правда не тільки розкриває процес становлення права, вона є саме тим документом, з якого починає своє існування більшість даних про його зміст. Усі списки Руської Правди залежно від їх змісту діляться на три редакції: Коротка Правда, Поширена Правда і Скорочена Правда. Остання являє собою пізнішу редакцію Поширеної Правди, а тому позбавлена характеру законодавчої пам'ятки.

Коротка редакція є найдавнішою редакцією Руської Правди, вона відображає соціально-економічні відносини, державну організацію і руське право періоду становлення феодального ладу. Так, Коротка Правда поділяється на декілька частин: Правду Ярослава (ст.1-18) часом появи вважають10-30 роки XI ст., Правду Ярославичів (ст.19-41) була ухвалена на князівському з'їзді між 1054 і 1073 роками, Покон вірний (ст.42) та Урок мостників (ст.43).

Поширена Правда отримала значне застосування на Русі як збірник розвинутого феодального права, орієнтовно його поява датується XII-XIII століттям. Віднайдені близько 100 списків. Скорочена ж Правда з'явилася не раніше другої половини XII століття, більшість вчених розглядає її як перероблення одного зі списків Поширеної Правди.

Варто зазначити, що Руська Правда закріплювала привілейоване становище феодалів та їхнього оточення, посилено захищала майно та життя панівного класу. Проте всі вільні перебували під опікою Руської Правди, головним завданням якої було давати можливість сторонам боронити свої права на життя, здоров'я і майно, а судові - підставу до справедливого вироку. Характерною прикметою Руської Правди була еволюція в бік гуманності (наприклад, заміна смертної кари грошовою).

У Руській Правді не існувало терміну для визначення права власності. Однак ст. 13 Короткої редакції дає змогу стверджувати, що вона вже відрізняла право власності від права володіння, оскільки визначала порядок повернення власником собі знайденого ним свого майна, що перебувало у володінні іншої

особи. Одним з головних завдань Руської Правди була охорона приватної власності. Об’єктами права власності за РП були домашні тварини, бойовий кінь, зброя, одяг та інше рухоме майно. З розвитком землеволодіння відбувалося закріплення і посилення захисту права феодальної власності на землю.

Зобов’язальне право було досить розвинутим, що свідчило про панування приватної власності. Існували два види зобов'язань. Зобов'язання із спричинення шкоди. Закуп, який допустив крадіжку коня свого господаря, мав повернути його вартість. Та зобов'язання із договорів. Невиконання стороною деяких зобов'язань тягло за собою не лише майнове відшкодування, а й, за певних обставин, давало потерпілій стороні право на продаж винного у рабство. Договори ("ряди") укладали на торгах усно у присутності свідків або митника. Здебільшого то були: а)договори купівлі-продажу; б)договори позики; в)договори особистого найму; г)договори поклажі.

У Руській Правді не було поняття злочину - всі суспільно-небезпечні діяння називалися «образою». Характерною рисою було і те, що кримінальне правопорушення і цивільно-правове чітко не розрізнялися. Об’єктами злочинного посягання виступали влада князя, особистість, майно та звичаї. Характерно, що Руська Правда містила норми, які стосувалися суб’єктивної сторони злочину, це свідчить про те, що давньоруське право вже розрізняло навмисні та необережні злочини. Варто зазначити, що Руська Правда забороняла кровну помсту, тож головними видами покарань були штраф, конфіскація майна й вигнання з общини.

Отже, можна сказати, що Руська Правда є найважливішою законодавчою пам’яткою Київської Русі, і водночас являє собою одну з найвизначніших пам’яток середньовічного права в цілому.

Сурков Андрій
НЮУ ім. Я. Мудрого

УНІВЕРСАЛ ГЕТЬМАНА К. РОЗУМОВСЬКОГО ПРО ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ПЕРЕХОДУ СЕЛЯН ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (22.04.1760 Р.)

Актуальність теми даних тезисів, обумовлена тим, що у науковій літературі недостатньо висвітлено значення універсалу гетьмана Кирила Розумовського щодо обмеження прав переходу селян лівобережної України, навідміну від, наприклад, судової реформи тих часів. Хоча на наш погляд при функціонально- правовому аналізі цього нормативно правового документу можна прослідкувати його важливу забезпечувальну функцію по відношенню до політики посилення самостійності на той час.

Соціально-економічні та політико-правовіпроцеси, що відбувались в Україні у XVIII ст., досліджувалися багатьма вченими як у дожовтневі, так і в новітні часи. Так, наприклад, В.В.Панашенкодосліджував проблеми формування соціальної еліти в Гетьманщині; О.Г Слюсарський. - соціально-економічні явища на Слобожанщині, що стосується аналізу обраного універсалу, то він опосередковано згадується у працях Гуржій О.І. Сиза Н.В. МатяхВ.М Пришляк В.В. Остапенко Т. О. Падох Я.В.

Щоб зрозуміти загальну політику того часу, варто акцентувати увагу на деяких особливостях самого К. Розумовського. Ставши в шістнадцятилітньому віці графом, майбутній гетьман вирушив в освітню подорож по Європі. Мандруючи кращими європейськими науковими центрами (Берлін, Кенігсберг, Данциг), та здобув там хоч і поверхову, але досить широку європейську освіту.

Кирило Розумовський у відповідності до своєї доктрини «освіченого правління» намагався перебудувати Гетьманщину на самостійну українську державу європейського типу.

У процесі цієї перебудови виявилися дві головні політичні течії серед вищої козацької старшини. Одна з них, намагалася, зберігаючи традиційний козацький устрій Гетьманщини, наблизити його до шляхетського ладу Речі Посполитої.

Друга політична течія, до якої належали здебільшого представники молодої старшинської інтелігенції, що здобували часто високу освіту в Західній, шукала зразків для державної перебудови своєї країни на Заході й воліла встановити в Україні гетьманську монархію, спадкову в роді Розумовських.

Щодо ролі Універсалу 1760 року у втілені цієї політики , то ми пропонуємо розглядати його як вид заходу щодо зміцнення позицій тогочасної української шляхти. Посилення позиції української козацької старшини, якій надавалося право керувати гетьманщиною за відсутності гетьмана, який надовго виїжджав у Санкт-Петербург. Великого значення набула старшинська рада, яку регулярно почали скликати в Глухові і яка за сприятливої політичної ситуації могла розвинутися в парламент. На одній з таких рад було поширено промову "Про поліпшення стану Малоросії", яка виражала шляхетські настрої того часу. Серед них можна виділити наступні: зберігаючи козацький устрій Гетьманщини, наблизити його до шляхетського ладу Речі Посполитої, а на перешкоді були посполиті які переселялися з місця на місце. Тому гетьман Кирило Розумовський видає декілька універсалів про обмеження прав переходу селян, але в той же час було відкрито ширший доступ до старшини представникам духовенства, міському патриціату тощо.

Аналізуючи юридичну техніку цього нормативно правового акту ми можемо відзначити її високий рівень. Це продемонстровано у рішенні Генерального військового суду, щодо справи, яка була вирішена у Миргородській полковій канцелярії за позовом колезького асесора грузинського

князя Давида Церетелі, на колишнього його підданого хорольського жителя Данила Корабленка про відмову його (Корабленка) повернутися у володіння Церетелі і про інше, про що, між іншим, в рішенні Миргородської канцелярії визнано. Так Корабленкоаргументував своє право відмовитись від переходу на попереднє місце проживання, оскільки, за указом від 18 серпня 1749 року малоросійському народу дозволений перехід з місця на місце. Але згідно з положеннями універсалу, його цього права не позбавляли, проте ставили обмеження щодо розпоряджання нажитого ним на землях володільців майна, саме забирати його і цим не завдавав збитків зазначеним володільцям. А мотиваційній частині зазначалась мета запобігання даремному розгублюванню при переході нажитого на чужих грунтах майна, а також попередній вклад володільців у можливість набуття цього майна.

Так само покладалась відповідальність і на володільців, котрі приймаючи до себе посполитих із чужих володінь, не приймали б майна, нажитого в іншому володінні.

Також цікавим є те, що був передбачений механізм процедурної реалізації права зазначеного в указі 1749 року.] Так, щоб володільці, під виглядом нажитого посполитими у них майна, не могли затримувати у себе посполитих, і тим самим не робити перешкоди в їх вільному переході, при своєму переході посполиті повинні з'являтися до володільців і брати у них письмове посвідчення про вільний перехід, яке володільці, беззаперечно, повинні видавати. Якщо ж деякі володільці будуть при цьому виявляти упертість, то посполиті повинні заявити про це найближчому урядові, який повинен вимагати у володільця таке письмове посвідчення або щоб інший уряд видав його.

У висновку можемо сказати, що за гетьманування Кирила Розумовського За Кирила Розумовського в Україні проведено значні соціальні реформи. Козацька старшина остаточно оформилася у вищий упривілейований стан — шляхетство. Це був процес, який розпочався давно, зародки якого помічалися ще за Хмельниччини і який почав оформлюватися за Мазепи.

Що стосується нормотворчої діяльності, то вона ускладнювалась не тільки складними історичними умовами, але і існуванням та застосування в Гетьманщині великої кількості джерел права, які були досить різноманітні як за своїм змістом, так і за формою та порядку їх застосування. Цей факт можна оцінювати як з позитивної, так і з негативної точки зору. З одного боку велика кількість джерел права зменшувало ймовірність виникнення прогалин у праві, але з іншого - багато хто з діючих джерел права по різному регулювали одні і ті ж суспільні відносини, що призводило до виникнення правових колізій.

Тадика Єгор Дмитрович
Студент 1 курсу, 18 групи
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ВЕКТОРИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ І. ВИГОВСЬКОГО

Гетьманування І. Виговського мало значний вплив на процес історичного поступу української держави, оскільки окреслювало вектор її подальшого розвитку.

У зовнішньополітичній діяльності новообраний гетьман(1657 р.) прагнув продовжувати політику Б. Хмельницького, спрямовану на досягнення повної незалежності української держави та зміцнення її позицій; на Генеральну Військову Раду 25 жовтня 1657 р. в Корсуні прибули посли Швеції, Польщі, Австрії, Туреччини, Криму, Трансільванії, Молдавії та Валахії: було остаточно оформлено договір зі Швецією, за умовами якого, шведський король Карл X Густав зобов'язувався домагатися визнання Річчю Посполитою незалежності України і сприяти входженню західноукраїнських земель, а також Берестейського і Полоцького воєводства до складу Гетьманщини. Однак досить висока вірогідність нереалізації умов Корсунського договору змушувала гетьмана шукати і альтернативи, які, до того ж, були окреслені заздалегідь: Рада прийняла рішення відновити дипломатичні відносини з Туреччиною і Кримським ханством, а гетьман особисто намагався уникнути будь-яких ускладнень у відносинах із Московією. Втім Москва, скориставшись хиткою внутрішньополітичною ситуацією в Україні, що склалася після смерті Б. Хмельницького, вимагала від Виговського багатьох вагомих поступок, зокрема, введення в найбільші міста Лівобережжя своїх військ на чолі з воєводами, що і було втілено у життя. Таким чином Московська держава порушила Березневі статті від 1654 р. щодо української автономії та значно посилила втручання у внутрішні справи Гетьманщини. Зрештою, подвійна гра Москви заради власних інтересів продемонструвала прагнення московського уряду підкорити Україну, і змушувала новообраного гетьмана стрімко змінити заповіданий Б. Хмельницьким промосковський вектор та шукати союзників для потенційної оборони.

Не дивно, що пошук заступництва розпочався серед найближчих сусідів, тобто тих країн, з якими Гетьманщина вже мала певний політичний досвід – зокрема військових протистоянь –, таких як Османська Імперія та Річ Посполита, і означав поновлення старих домовленостей і зв’язків, оскільки ані сусідні малі країни, на кшталт Молдавії, ані великі, але віддалені держави, як Австрія чи Угорщина, не були б зацікавлені у такій співпраці.

В першу чергу, новий аспект у зовнішньополітичній діяльності І. Виговського окреслився як наслідок міжусобної війни, спровокованої Москвою.

На початку 1658 р. гетьман І. Виговський відрядив львівського купця Т. Томкевича з листами до Яна II Казимира з повідомленням про намір порозумітися із польською Короною. Водночас І. Виговський відрядив посольство до кримського хана Мехмеда IV з пропозицією поновити договір, який у минулому був укладений Б. Хмельницьким, задля приєднання татар до його виступу проти Московії. Хан погодився із цією вимогою, і в битві під Конотопом об'єднана армія союзників розгромила 150-тисячне московське військо. Втім виступ Івана Сірка в 1659 році на Крим, в той час, коли військо Хана допомагало І. Виговському під Конотопом, означав унеможливлення подальшої військової співпраці із татарами, розв'язуючи руки московському цареві Олексію.

Потрапивши у скрутне політичне становище, І. Виговський добре розумів і намагався використати наявну в Польщі ситуацію, переорієнтувавши Гетьманщину за пропольським вектором, що став єдиною наявною альтернативою. Адже було очевидно, що той, хто мав намір урятувати Річ Посполиту і відродити її міць і авторитет, не міг і думати про союз з Україною без ширших, автономно-політичних поступок. В результаті десятилітньої війни відбулися зміни у сфері політично-національних стосунків і, зрештою, влада ворожих сторін дійшли певного порозуміння шляхом підписання Гадяцького договору, що мав на меті назавжди врегулювати старі конфлікти, утворюючи Річ Посполиту Трьох Народів.

Однак в подальшому для Гетьманщини умови Гадяцького договору, укладеного 16 вересня 1658 року, став би кроком в протилежному напрямку, бо не лише перекреслював основні соціально-економічні досягнення народних мас, а й зовсім відкидав державний суверенітет козацької України, і саме це призвело до козацьких повстань Пушкаря і Барабаша проти такої політики І. Виговського і поклало кінець його гетьмануванню.

Можна дійти висновку, що політика І. Виговського, дійсно, мала, мабуть, найбільш вигідне на той час спрямування – пропольське –,бо саме цей зовнішньополітичний вектор за наявних умов надавав необхідні гарантії щодо подальшого розвитку української держави, однак це спрямування повинно було б мати тимчасовий характер, а необачно швидке зближення мало зворотній ефект, оскільки в пам'яті українського народу ще залишалися свіжі спогади Національно-Визвольної війни. Поступове встановлення та зміцнення цих тенденцій уможливило б здобуття Україною остаточної незалежності та реалізацію власних національних інтересів.

Водночас своєрідна протекція іншої міцної сусідньої держави також сприяла б процесу історичного поступу Гетьманщини, забезпечуючи її «захист» від самої Польщі. Втім такий розвиток дій залишався маловірогідним: прихильність Швеції ніколи не трансформувалася у життєздатний союз через віддалене географічне положення, а у випадку із Османською Імперією із

залежним від неї Кримським ханством, напевно, вирішальними завжди поставав культурно-релігійний фактор та криваве минуле взаємовідносин обох країн, систематичне недотримання існуючих договорів.

Таким чином, Україна апріорі мала всі шанси на здобуття незалежності, не вистачало лише єдності всіх національних сил навколо однієї ідеї створення незалежної держави, подолання розбрату і суперечок на тему подальшої орієнтації та розвитку країни.

Тихоненков Дмитрий Анатолиевич
Доцент кафедры истории государства и права Украины и зарубежных стран НЮУ им. Ярослава Мудрого

ФОРМЫ ПРОКУРОРСКОГО НАДЗОРА ЗА ОРГАНАМИ ПРЕДВАРИТЕЛЬНОГО СЛЕДСТВИЯ В УКРАИНЕ В ПЕРИОД НЭПА (1922-конец 1929 гг.)

В 1922 г. после окончания гражданской войны в Советской Украине был реанимирован институт прокуратуры. Надзор за предварительным следствием был возложен на третий подотдел отдела прокуратуры Наркомюста УССР. Подотдел возглавил М.Е. Попов [ЦГАВО Украины, ф.8, оп. 1, д. 1473, л. 38]. Постепенно были выработаны формы прокурорского надзора.

Наблюдательные производства прокуратуры стали основной формой надзора. Часть из них сохранилась в фондах Центрального Государственного архива высших органов власти и управления (ЦГАВО) Украины. Наблюдательное производство заводилось по каждому делу, с момента поступления от следователя копий постановлений о принятии дела к производству, о привлечении в качестве обвиняемого и о применении меры пресечения. В дальнейшем к производству приобщались другие материалы, отражавшие ход данного уголовного дела, а также акты прокурорского реагирования.

Каждое, полученное от следователя, постановление фиксировалось в реестре, который имел следующую форму: а) у какого следователя находится дело; б) № дела; в) когда поступило; г) от кого поступило; д) о чем; е) обвиняемые по делу; ж) мера пресечения; з) движение дела; и) окончание [ЦГАВО Украины, ф. 539, оп.2, д. 241, л.9]. Так, например, с 20 февраля по 20 октября 1923 г., согласно реестру, было начато 270 наблюдательных производств, а окончено 138 [там же, ф.8, оп. 1, д.1348, л.55].

Надзор осуществлялся также посредством вызова следователей вместе с материалами по делу для докладов, при которых они получали разъяснения и предписания заведующего подотделом в устной или письменной (в виде

предписания) форме. Как правило, прокурор указывал на нарушения статей 112, 131, 149, 178 УПК УССР.

Одной из форм надзора являлся контроль за движением арестованных. Сведения о таком движении поступали в виде донесений начальников мест заключения, заносились в контрольную книгу и затем сверялись с наблюдательными производствами. Если, например, выяснилось, что в отношении какого-либо арестованного изменена мера пресечения, а в подотдел не поступила копия соответствующего постановления, то прокурор требовал объяснений и т.п. [там же, ф.539, оп.2, д.241, л.17]. Кроме того, прокуроры посещали места предварительного заключения и проводили опрос арестованных. Они рассматривали жалобы и заявления заключенных и их родственников[там же, ф.8, оп.2, д.1727, лл. 1,12].

Если третий подотдел прокуратуры уже в 1923 году использовал вышеуказанные формы надзора за деятельностью органов расследования, то надзор на местах, осуществляемый губернскими прокурорами, еще только начинал разворачиваться. Это усматривается из периодических и годовых отчетов Волынской, Черниговской, Донецкой и других губпрокуратур [там же, ф.1, оп.2, д. 1417, л.24; ф.539, оп.2, д.241, л. 17 и др.]. Лишь в 1924-1925 гг. И на местах сложились определенные формы надзора.

Анализ деятельности третьего подотдела и губернских прокуратур свидетельствует, что прокуратура в 1922-1927 гг. наработала достаточно эффективные формы надзора за органами расследования. Однако, начиная с конца 20-х годов, с отходом от новой экономической политики и становлением административно-командной системы, снижается роль прокуратуры и утрачивают значение ранее выработанные формы прокурорского надзора.

Топчій Тетяна Сергіївна
Студентка 1 курсу 15 групи
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

КОНСТИТУЦІЯ АВСТРІЇ 1867 РОКУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ

На той час Австрійська імперія була зацікавлена в політичній стабільності. Деякі фактори вказували на необхідність об’єднання Австрійської імперії та Угорщини в нову державу. Це б дало можливість протистояти Німеччині та посилити свій вплив на інші держави. 15 березня 1867 року країни знайшли спільний компроміс. І вже 20 березня того ж року були ратифіковані Угорщиною. Це стало початком створення нової держави. Угода, яка відображала компроміс нової держави, а саме Австро-Угорської складалася з 69 статей. Вони були ратифіковані на зібрані Угорщини і схвалені 20 березня 1867 року, як спеціальний закон.

Австрійська імперія була перетворена на союз двох держав Австрії та Угорщини. Що мала назву Австро-Угорська монархія. Хоча це і була одна велика держава , але все ж таки вона була розділена на окремі частини, які були наділені внутрішнім суверенітетом. В межі її компетентності входило вирішення таких питань: власного парламенту, власного уряду, суду і юстиції.

У грудні 1867 року угода між Австрією та Угорщиною набула конституційного оформлення. Конституція складалася з окремих частин, які були присвячені певним сферам суспільного регулювання:

- Про загальні права громадян.
- Про імперське представництво.
- Про здійснення урядової влади.
- Про встановлення імперського суду.
- Про судову владу.
- Свобода слова й друку.

Основним серед інших конституційних законів був закон про загальні права громадянина, який був прийнятий 21 грудня 1867 року. Цей закон проголошував рівність усіх громадян імперії перед законом згідно з ст.2.

Навіть після об'єднання Австро-Угорщини в одну єдину державу, Австрія мала 17 провінцій. Для яких було характерним мати автономію, та законодавчі органи влади. Та на той час Угорщина була як єдиною централізованою державою. Провінціями Австрії була Буковина та Галичина. До складу Угорщини входило тільки Закарпаття. Воно було відділене від інших земель.

Виходячи з цього, в межах Австро-Угорщини наші західноукраїнські землі залишалися адміністративно відокремленими, тобто вони не мали своєї політичної відокремленості. Вони підпорядковувалися Австро-Угорській імперії. Можна сказати, що з думкою українського населення які проживали на цих територіях не рахувалися. Населення на західноукраїнських землях було поза політичними поглядами.

Українці, які проживали на території Галичини були підвладні полякам. В той же час польські землевласники із Східної Галичини виступали проти політичного, соціально-економічного і культурного розвитку українського народу. Хоча в Галичині було проголошено рівноправ'я усіх народів, проте влада зосереджувалася в руках польської шляхти. Під час різних голосувань українці зазнавали утиску, порушувалися виборчі процедури , допускалися грубі помилки на користь поляків і обмежувалася кількість депутатів-українців. Це говорило про те, що поляки розглядали сейм, як відновлення і продовження Польської держави. Занедбаною була й українська освіта. Польські політики робили все можливе, щоб не розвивалася українська мова та освіта. В школах та університетах основною була польська мова, це говорило про те, щоб українські люди були менш освіченими.

Отже, прийняття конституції 1867 року для Австро-Угорщини стала більшою втратою, ніж здобутком. Тому що, Австро-угорські монархи відображали компроміс австрійської та угорської еліти. І цей компроміс більше був схожий на договір, ніж на конституцію, яка демонструє природу нової держави.

Наприкінці XIX – на початку XX століття поляки були лідерами в усіх сферах суспільного життя. А українці змушені були вести гостру та вперту боротьбу за своє місце в суспільстві в якому вони жили. Підсумовуючи все вище сказане можна дійти до висновку. Конституція 1867 року відіграла негативну роль щодо українського населення Галичини, Буковини та Закарпаття. Вона утискала права та можливості українських людей.

Торгашова Катерина Олександрівна
Студентка 1 курсу , 17 групи , Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА 1710 РОКУ

На сьогодні багато питань, які порушує дана тема є досить актуальними. Адже роль конституції, як важливого юридичного документа, є беззаперечною. Саме конституція відображає та гарантує права та обов'язки людини і громадянина, форму правління ,територіального устрою, організацію органів публічної влади, символіку держави та багато іншого. Цікаво, що у світі існують понад 200 державних конституцій та 300 федеральних. Конституція являє собою нормативно-правовий акт найвищої юридичної сили, всі інші закони та підзаконні нормативно-правові акти повинні відповідати та не суперечити їй.

Конституція Пилипа Орлика 1710 року вважається першою конституцією не тільки України, але й Європи, тому вона має вагоме значення, яке виходить далеко за межі нашої держави. Конституція 1710 року заклала принципи республіканської форми правління, парламентаризму. Насамперед її можна назвати угодою про взаємні права та обов'язки між гетьманом та козацтвом, яке виступало від імені українського народу. Вперше угода була укладена безпосередньо з козаками. Сам текст конституції написаний латиною та руською мовами, складався з преамбули і 16 статей . У преамбулі виводилося значеннятемі історії самого Війська Запорозького. Проголошувалося, що Україна обох берегів Дніпра має бути на вічні часи вільною від чужого панування. За конституцією визнавалася православна віра, як панівна

релігія в державі; зазначалися кордони держави, які були ще визначені Зборівським мирним договором 1649 року, гетьман зобов'язувався зберігати територіальну цілісність держави, а саме неподільність Правобережної від Лівобережної України; про стосунки Запорозької Січі з Кримом та Московською державою; врегулювання прав низових козаків. Зазначалися положення про державний устрій. Зокрема, гетьман не мав абсолютної влади, він розподіляв свої повноваження з законодавчим органом – Генеральною радою, був зобов'язаний узгоджувати будь-яке рішення з радою. Сама рада збиралася тричі на рік, а саме : на Різдво, Великдень та Покрову.

Найважливішим положенням, на мою думку, є акт щодо піднесення до конституційного рівня владу органів місцевого самоврядування. Міста України вже кілька років поспіль жили за магдебурзьким правом, на відміну від Московії. Ущемлення прав України інтенсивно розпочалося за піднесення монархічного правління Петра І і саме тому значення 13 статті , яка містила твердження , що міста зберігають всі свої права та свободи , які їм надані – мало важливе значення для положення українських земель під владою Московської держави. Певні привілеї було надано різноманітним прошаркам населення, а не лише особам, які перебували при владі. Звісно, на цьому переліку статті конституції не зупиняються, адже документ був досить об'ємним та містив багато важливих положень, однак, можна з впевненістю сказати , що всі положення цієї конституції були спрямовані, перш за все, на встановлення справедливості в країні .Конституція , певним чином, випередила час, адже, незважаючи на те, що дія її положень не вступила в силу, саме оформлення статей та того змісту, що було в нихзакладено, свідчить про високий показник політичної думки, що сформувалася в той час. Текст конституції знаходиться в Швейцарії, його положення містили досить демократичний зміст , мали на меті об'єднання українського народу, піднесення його важливості.

Таким чином, можна сказати, що конституція була вагомим внеском у правове життя не лише для українського становища, але й для становища світової політико-правової думки. Безсумнівно, вона закріплювала найпрогресивніші ідеї тодішнього державного життя, сам же Пилип Орлик увійшов в історію як творець найдемократичнішої конституції на той період часу.

Усачов Вадим Вадимович
Студент 1 курсу 15 групи
НЮУ імені Ярослава Мудрого

КРІПОСНЕ ПРАВО

За часів Київської Русі панувало кріпацтво, ця проблема існувала і на території нашої сучасної держави. Можна сказати, що дана частина історії дуже об'ємна та змістовна, тож в контексті цієї теми хочеться розкрити саме історичний генезис становлення та занепад кріпосного права.

Кріпацтво являло собою те, що народ залежав від феодалів: він повинен був працювати на них, платити податки і фактично належати їм. Кріпосне право - це певна форма селянської залежності, що являє собою прикріплення селян до землі і підпорядкування їх суддівській та адміністративній владі феодала. З давнього часу не було єдиного кодифікованого збірника законів, який би регулював питання кріпацтва. Кріпак мав змогу, за певних обставин, залишати одну землю і перейти на іншу, тим самим підпорядкуватись новому власнику. Тільки в XIV столітті дане питання врегулювалось на нормативному рівні, князі почали видавати грамоти, якими обмежували пересування кріпаків.

Юридичне закріплення розпочалось у 1497 році, у Судебнику (звід законів),- це був перший офіційний документ, який зазначав обмеження права переходу селян тільки на Юріїв день і встановлював порядок плати за проживання селянина на землі пана.

При царюванні Михайла Романова в 1613 році була політика кріпацтва. Його участь у кріпацтві виявилась у продовженні терміну розшуку селян-втікачів і запровадженні продажу селян без земельного наділу. Такі акти, певною мірою, впровадили работоргівлю на українських землях.

Наступник Махайла Олексій Романов ввів такі перетворення, які обурили населення: було змінено порядок повинності і плати, також передбачалось збільшення непрямих податків. І реакція населення не змусила себе чекати, відбулися масові повстання. У законодавчому аспекті Олексій Михайлович затвердив один з найдавніших документів - Соборне Укладення. За ним закріплювалось, що кріпосне право ставало спадковим, а землевласник отримував право розпоряджатися всім майном селян, але чи можна взагалі казати про майно кріпаків в даний період?

Визвольна війна Богдана Хмельницького, яка відбулась у середині XVII століття, перевернула всю попередню політику держави. Після даного руху майже повністю викорінилось це явище. У 1767 році Катерина II скликає комісію для усунення недоліків законодавства у сфері кріпацтва та взагалі в суспільному житті. Такі усунені недоліки призвели до того, що 21 квітня 1775 року наказом Катерини II було поновлено та закріплено кріпосне право на всій території України. Її наказом вказувався спеціальний пункт, за яким кріпаки українських

земель, губерній (сучасної Київської, Чернігівської, Харківської областей) повністю лишалися права переходу, а також на них розповсюджувались усі російські нормативно-правові акти. Це обумовлено тим, що на вказаних територіях виявилось дворянство, яке вийшло з колишніх козацьких керуючих (наприклад, такої козацької верхівки як старшини). Для того, щоб мати їх підтримку, царська влада дарувала козацькій верхівці усі ті права, які мали російські дворяни. Можна зробити висновок, що влада Росії на територіях України була необмежена, політика русифікації, зневажливе ставлення до українців як до народу. Особливістю такого ставлення є стрімкий, прогресивний розвиток феодально-кріпосної системи. Дані зміни в законодавстві знову викликали хвилі повстання.

У XVIII – XIX століттях у кріпацтві настала криза, в середині селянства почалося розшарування, стала виділятися селищна буржуазія (селяни, які мали більше майна, були певною мірою власниками). Селянство отримало можливість викуповувати порожні земельні ділянки і брати їх в оренду.

З 1818 року кріпосне право поступово добігало кінця. Олександр I провів селянську реформу, за якою передбачалась поступова ліквідація кріпацтва за допомогою викупу селян. І тільки 19 лютого 1861 р. Олександром II відбулося прийняття довгоочікуваного Маніфеста про скасування кріпосного права.

Тож можна зробити висновок, що кріпосне право зазнало різних періодів, від зростання до занепаду. Можна зауважити, що до XVIII століття був прогрес кріпацтва, він був насичений запровадженням нових норм, умов та принципів праці. Після ж другої половини XVIII століття законотворча діяльність у сфері кріпосного права зупинилась і почала занепадати.

Для українських селян часи кріпацтва були гіркими та тяжкими, видатні літературні діячі описували в своїх творах усю гіркоту образи та особистого горя селян. Тому ліквідацію кріпосного права можна вважати точкою відліку кращих і вільних часів українського народу.

Уткіна Валерія
Студентка 1 курсу інституту підготовки кадрів до органів юстиції України
НЮУ ім.. Ярослава Мудрого

ЗАГАЛЬНЕ ЦИВІЛЬНЕ УЛОЖЕННЯ АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ 1811 РОКУ

Австрійський цивільний кодекс 1811р. являв собою кодекс природного права, що включав систему приватного природного права. Характерною рисою австрійського цивільного кодексу була його досить громіздка структура, але лаконічність та недостатня теоретична база кодексу дозволяють виявити гнучкість у тлумаченні.

Складався з трьох частин, які поділялися на 1502 статті. У вступі (ст. 1–14) викладено загальні міркування про цивільний закон: предмет цивільного права, провінційний статус, судові вироки, привілеї, тлумачення закону тощо. Так, наприклад у 5 статі говориться про те, що закони не мають зворотної сили, а тому не впливають на раніше здійсненні рішення та отримані права. У 11 статті говориться про законність лише тих окремих земельних округів, які прямо затвердженні государем.

Перша частина (ст. 15–284) присвячена сімейному і опікунському праву. Статті 15-43 розкриваються права, що відносяться до особистих відносин. Наприклад, стаття 19 стверджує, що кожна людина, яка вважає свої права порушеними, може звернутися зі скаргою до встановленою законом влади. Статті 44-285 розкривають суть шлюбного права. Так за статтею 92 дружина отримує прізвище чоловіка й користується правами на його майно. Вона зобов'язана слідувати за чоловіком в місце його проживання та в усьому йому допомагати.

Друга (ст. 285– 1341) – майновим (речовим) і особисто-майновим правам, таким як право власності, право застави, право на відшкодування шкоди і право на задоволення позову. Статті 309-352 характеризують речові права та права володіння. Володіння річчю є законним за умови, що воно затверджується на правовій основі (ст. 316). У статтях 353-446 описується право власності. Усе, що комусь належить, тілесне чи безтілесне, називається його власністю (ст.353). Повний власник речі може її знищити, відмовитися від неї безумовно, тобто покинути її (ст.362). Річ, яка вже комусь належить, набувається переходячи законим шляхом від власника до іншої особи (ст.423). Про договори говорять статті 859-937. Позбавленні розуму, а також діти молодші за 7 років нездібні давати обіцянки чи приймати їх (ст. 859). Якщо предмет договору вилучено з оберту до його передачі, то договір вважається скасованим (ст.880).

Третя частина (ст. 1342–1502) присвячена спільним постановам, що стосувалися особистих і майнових прав. Так, стаття 1448 говорить, що смертю закінчуються лише ті права та обов'язки, які обмежені особистістю чи ті, які стосуються лише особистих діянь померлого.

Важливою рисою цивільного кодексу було те, що він був результатом розпаду феодального і формування буржуазного права. Цивільний кодекс 1811р. представляв собою змінений під впливом буржуазного права звід законів, метою якого була охорона власності дворян. Цивільне уложення було вигідним також і польським поміщикам, бо вони отримували повноваження щодо експлуатації українського селянства. Також, польські поміщики залишалися власниками землі.

Також величезне значення у сімейних стосунках мала релігія, зберігався церковний шлюб про що свідчить стаття 64 цивільного кодексу 1811р. У ній

зазначається, що шлюб не може бути укладений між християнином та людиною іншої віри.

Отже, можна зробити висновок, що загальне Австрійське уложення 1811р. було одним з найвидатніших у XIX ст. Це перша кодифікація, в якій знайшли відображення громадянська рівність та ліквідація кастового устрою. Цей кодекс мав досить значний вплив не тільки на право Австрійської імперії, а й на право інших європейських країн.

Фазан Тетяна Стефанівна
Студентка 4 ф-ту, 1 курсу, 15 групи
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

МАГНАТСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Магнатське господарство виникло ще в кінці 15 століття і активно розвивалось. Для цього існувало декілька причин, а саме: 1) зростання кількості міст та їх населення, що спричинило збільшення попиту на сільськогосподарську продукцію; 2) в результаті великих географічних відкриттів відбувся наплив золота, що спричинило розвиток ринкових відносин, а з їх інтенсивним розвитком збільшувався попит на хліб і сільськогосподарську продукцію, сировину для мануфактур; 3) через зростання магнатських землеволодінь. Магнати і шляхта збільшували власні орні землі, задля збільшення кількості продукції (передусім хліба) на продаж. Для забезпечення своїх господарств робочою силою, власники цих земель застосовували як економічні, так і позаекономічні засоби. Шляхи зростання кількості таких земель були різноманітні:

- за рахунок купівлі маєтків та земель;
- за рахунок успадкування маєтків та земель;
- за рахунок захоплення окраїнних земель;
- за рахунок дарувань з боку королів та князів;
- за рахунок шлюбів між родинами магнатів;
- за рахунок захоплення маєтків та земель.

Саме так на українських землях і з’явилась фільваркова система сільського господарства. Фільварок — це поміщицьке, багатопрофільне товарне господарство, в якому продукція вирощується для продажу на ринку і використовується для цього праця кріпаків.

Поширення даної системи господарства принесло покріпачення великій кількості трудового селянства. Кріпацтво – це певна система , за якою встановлюється залежність від феодала селянина-кріпака. Юридичний вияв кріпацтва – це право феодала на працю й майно селянина, обмеження дієздатності селянина, тобто відсутність права на спадщину, неможливість

розпоряджатися нерухомим і рухомим майном, заборона самостійно виступати у суді, також відсутність права державної присяги.

Селяни, працюючи на феодала, користувалися своїми знаряддями і засобами виробництва. Праця називалася толокою і кожен був зобов'язаний : сіяти, орати, косити сіно і овес на землях феодала, гатити греблі і так далі. При поширенні цієї системи господарювання зростали і норми панщини.

Аграрна реформа 1557 року, яку запровадив король польський і князь литовський Сигізмунд II Август сприяла швидкому зростанню фільварків. В 1557 році був виданий закон «Устава на волоки», за яким відбувся перерозподіл земель на литовських, білоруських і волинських землях з метою підвищити прибутковість цих маєтків. За даним законом вся земля , якою володіли селяни поділялась на волоки (приблизно17-19га) . Волоку одержувало селянське господарство — дім, яке мало худобу і реманент і повинно було відбувати всі повинності й панщину. Починаючи з цього часу панщина стала головною формою експлуатації населення.

Господарства, котрі за якихось причин, не можуть обробляти волоку і повноцінно відбувати панщину, наділялися «загородою» - близько одна одинадцята волоки. Даний наділ міг передаватись у спадок, його дозволялось поділяти, але не збільшувати. Також категорично заборонялися купівля та продаж землі селянами.

В багатьох фільварках замалим скотарством, вирощували худобу на продаж . У великій кількості в фільварках займалися табунним конярством. З'явилося молочарство, у містах масово збували сметану, молоко, вершки, виробляти масло і сир. З'являється вуликове бджільництво. У фільварках з'являються пасіки, а інколи їх число сягає тисячі. На продаж йшли мед, віск. Ще розвивалось у фільварках і рибальство. Магнати і шляхта створювали штучним способом рибні і одержувала від продажу риби великі доходи.

Задля вдосконалення власних фільварок і збільшення прибутків серед магнатів і шляхти почали поширюватись твори, в яких розповідалось, як краще вести господарство, різні агрономічні поради. Почала видаватися спеціальна література, в якій розглядались проблеми присвячені риболовству, мисливству, конярству.

Підсумовуючи можна сказати що, магнатське господарство, яке розвивалось протягом 15-18 століття , представляло собою фільваркову систему сільського господарства. Магнати і шляхта мали величезні земельні наділи, котрі обробляли селяни-кріпаки (повністю залежні від феодала люди, які не мали дієздатності). Така система була дуже вигідна для магнатів, однак спричиняла величезне незадоволення серед сільського населення, яке обернули в безкоштовну робочу силу. Наростання незадоволення населення збільшувалось з кожним роком, оскільки умови залежних селян все погіршувались, а кількість

днів панщини постійно зростала. Все вище сказане, призвело до численних повстань та втеч , а згодом до формування козацтва, а ще згодом до національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.

Фрумосу Яна Андріївна
Студентка 1 курсу,17 групи ,
Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури України та кримінальної юстиції НЮУ ім.Ярослава Мудрого

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ У 1648 – 1654 РР.

Національно-визвольна війна середини 17 ст. стала подією величезного значення, яка докорінно змінила подальший хід української історії. Зусиллями багатьох поколінь істориків досягнуто значних успіхів у дослідженні історії визвольної боротьби українського народу в середині XVII ст. Визвольна війна під проводом Б.Хмельницького (1648-1654рр.) проти панування Речі Посполитої та за створення своєї власної держави серед українського народу і попередніх поколінь українських істориків отримала назву "Хмельниччина".

Проаналізувавши хід війни середини 17 ст. можна сказати,що причиною стали постійні утиски польських магнатів звичайного міського населення і козаків. Козацьке повстання, що розпочалося на Запорожжі з ініціативи Б.Хмельницького та його побратимів,яке доволі швидко переросло в грізну широкомасштабну революційну війну проти поневолювачів,стало першою реакцією на гноблення з боку шляхти. Причин для такої війни було більше ніж достатньо. Соціально-економічні та політичні суперечності між польською владою, панівними верствами польського суспільства та більшістю українського народу — селянством, дрібною шляхтою, нижчим православним духовенством набрали надзвичайної гостроти. Слід також звернути увагу на небачений національно-релігійний гніт, спроби польської влади і панівних верств силовими методами запровадити в Україні католицизм і уніатство, полонізувати все українське населення.

Не можна обійти стороною тих,хто боровся за незалежність і був рушійною силою в ході війни.Це запорозьке козацтво — найбільш активна революційна верства українського суспільства.А також ,не забуваймо ,що доля послала українському народові високоосвіченого й загартованого в боях з турками і татарами козацького провідника Б. Хмельницького,який згуртував козаків і підняв їх на повстання проти польських магнатів і шляхти під закликом: "З'єднаймося, браття, повстанемо за церкву і віру православну, відновимо волю народу нашого і будемо єдині!".На мою думку,саме завдяки мужності та незламності вождя-Богдана Хмельницького ,утворена Козацька держава,поклала

край захопленням ясиру та розбійницькому пограбуванню українських земель,а також принесла перемоги у численних битвах,зокрема,битві під Жовтими Водами(1648р.),битві під Пилявцями(1648 р.),Корсунській битві(1648 р),битві під Берестечком(1650р.),битві під Батогом(1652р.)Як наслідок,були прийняті кілька угод:Зборівська угода(1648—1649р.),Білоцерківськаугода(1650-1651р.),Переяславська угода(1654р.).Остання знаменувала кінець національно-визвольної боротьби ,і означала те,що російський цар погодився взяти під опіку Україну. Згідно з цим документом, Україна зберігала республіканську форму правління, територіально-адміністративний поділ, нову систему соціально-економічних відносин, цілковиту незалежність у проведенні внутрішньої політики. Водночас окремі статті обмежували її суверенітет: збір податків з українського населення здійснювався під контролем російської сторони; заборонялися дипломатичні зносини з Варшавою та Стамбулом.

Отже,національно-визвольна боротьба під проводом Богдана Хмельницького (1648-1654 рр.) стала визначним етапом у творенні української історії,результатом якого стало формування незалежної української держави. Визвольна війна супроводжувалася численними жертвами і руйнуваннями,але ці визвольні змагання привели до витворення національної держави, в ході визвольної війни формувалася національна державна ідея, що стала для наступних поколінь українців заповітом у боротьбі за незалежність; вони відіграли роль могутнього імпульсу для розвитку національної самосвідомості; сформували нову політичну еліту, що захищала національні інтереси.

Список використаної літератури

1.Переяславська рада 1654 р. Історіографія та дослі- дження. – К.: Смолоскип, 2003р..

2. Тацій В. Я. “Від Богдана до Івана не було гетьмана”: до 400-річчя від дня народження Богдана Хмельницького / В. Я. Та- цій, А. Й. Рогожин // Вибрані статті, виступи, інтерв’ю. – Х. : Право, 2010. – С. 772-778.

3. Окладна М. Г. Переяславська Рада та її вплив на розви- ток української державності / М. Г. Окладна, Л. В. Перевалова // Держава і право: de lege praeterita, instante, futura : тези міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 листоп. 2009 р. – Миколаїв : Іліон, 2009. – С. 29-30.

Хом`юк Роман Валеріанович
Студент 1 курсу 11 групи
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПЕРШОМУ ДЕСЯТИЛІТТІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Здобувши незалежність, Українська спільнота перейшла в активну фазу діяльності із створення своєї вільної демократично-правової держави. Цей процес відбувався у надскладних умовах, адже перехід від республіки із обмеженим функціоналом до незалежної суверенної держави із найбільшою, у Європі територією. На початку своєї незалежності Україна була визначена парламентсько-президентською республікою, що згодом змінювалося із

приходом нових президентів, така діяльність виявилася не ефективною через помилки керівництва і велику обмеженість у часі. Під час активного державотворення розпочався інший процес, процес створення, заборонених тоталітарним режимом СРСР, політичних партій. Стаття 34 та 35 КУ закріплюють за громадянами вільне право на свободу думки та слова на абсолютно вільне вираження своїх поглядів та переконань. Надана надзвичайно обширна база для вільного оббігу вчень, поглядів та релігійних переконань.

Політична думка була законодавчо закріплена у статті 36 КУ, згідно з якою Громадяни країни мають абсолютне право на створення різного роду політичних партій, організацій також окремо неприбуткових громадських організацій та спілок для досягнення певних матеріальних чи нематеріальних цілей також для захисту власних інтересів, але виключно у межах діючого законодавства.

Різко радикальний настрій суспільста, що сформувався під час революційних подій 1989-91рр. досить швидко зник за необхідності приходу періоду реорганізації політичних начал та створення організацій зовсім нового для постсоціалістичних країн, які формуються дійсно на місцях і намагаються розв'язувати проблеми громадян силами самої громади. Історія знає вкрай мало випадків, коли такі процеси проходять швидко, безболісно й успішно. Величезна кількість новоутворених організацій відмирає, виявившись не дієспроможними для подальшого розвитку, в більшості це трапляється через брак ресурсів та досвіду. Проте процеси творення нових спілок доволі динамічний у 90-х на одну відмерлу організацію приходилося 3 новоутворені. За час, після здобуття незалежності, в Україні пройшов значний та болісний шлях реорганізації, модернізації та збільшення кількості різного роду громадських спілок, асоціацій, фондів, та інших неприбуткових організацій що створюються за ініціативи самих громадян.

За даними Центру інновацій і розвитку до 1999 р. В Україні було зареєстровано більше 20 тис. Громадських організацій, де понад 100 були політичними.

Політичні партії почали виступати як посередники у стосунках між громадянами та державою. Партійний апарат забезперчує не лише структурованість органів влади, додатково забезпечують ефективний механізм зворотній зв'язок влади із народом, нажаль це все було лише в теорії, практично це було слаборозвинено. Соціалізуюча функція партій – залучення різних верств населення до політичної діяльності та контролю владних органів.

На ринку багатопартійності України є величезні проблеми, що позначаються й на громадському житті. *По-перше*, українські партії — це в більшості лише пост-комуністичні утворення і справжніми засадами політичного плюралізму вони не наділені, через сформовану СРСР, систему поглядів їх вищого керівного складу, що значно гальмує процес розвитку політичної думки як такої. *По-друге*, через надмірне захоплення партійним

будівництвом відбувся відтік нечисленної української еліти з громадянського суспільства в політику. *По-третє*, через потужну олігархізацію економіки йде вплив і на політику, все більше партій виконують другорядну і не важливу роль лише для прикриття інтересів олігархістських організацій, які в свою чергу намагаються максимально мінімізувати прояви громадської активності.

Багатопартійність в Україні це нове явище і воно розвивалося такими періодами:

-*перший етап* (1988-1989 рр.) – перші прояви багатопартійності та виникнення неприбуткових формальних організацій, було утворено легальну опозицію, Українська Гельсінська спілка.

-*другий етап* (1990-1991 рр.)- почалося створення багатьох партій, в основному не політичних, проте із політичних можна виділити центристські та радикальні. Реальне наділення партій потужними засобами впливу.

- *третій етап* (1991-1992 рр. - по сьогодення)- його головною відмінністю стало партійне будівництво в умовах державної незалежності; на початок 2005 р. в Україні було зареєстровано 127 політичних партій; до складу партій входила не лише інтелігенція, а й представники бізнесу.

Громадсько-політичне життя українців провадилося не лише під куполом ВР, а й на вулицях. Через надважкий стан економіки, гіперінфляції та загального погіршення якості життя населення це не раз призводило до політичних криз. В результаті це все виливалося у громадські бунти, страйки, виступи в областях. Яскравим прикладом цьому можуть слугувати події 17 червня 1993 – 26 вересня 1993. В результаті референдуму було висловлено недовіру як президентові та і Складу ВР, які склали свої повноваження і були призначені нові вибори, щоб ще більше не розхитувати і без того нестійку політичну ситуацію.

Всі ці події вказують на реальний стан справ, та активну громадянську діяльність українських громадян, які брали безпосередню участь у процесах державотворення, формування багатопартійності та активного створення громадських організацій.

Хрякова Надія Олегівна,
студентка 1 курсу
Інституту підготовки кадрів
для органів юстиції України
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ДІЯЛЬНІСТЬ М. ГРУШЕВСЬКОГО У ВУАН: ВТРАЧЕНІ ІЛЮЗІЇ

Актуальність цієї теми полягає у недостатній дослідженості відносин у 20-30-ті рр ХХ ст. між радянською владою та українською інтелектуальною елітою. Найяскравіше це можна продемонструвати на прикладі стосунків з М.Грушевським.

Михайло Грушевський — видатний український громадський, політичний

діяч та історик, голова УЦР. Після поразки визвольних змагань з березня 1919р. він емігрував у Європу, зокрема перебував у Чехо-Словаччині, Австрії.

З перших років перебування за кордоном Грушевський мріяв повернутися до України. Серед передумов, що сприяли його поверненню до України слід виділити внутрішні та зовнішні. До внутрішніх слід віднести мотиви науково-організаційного, морально-психологічного та матеріально-побутового характеру. Михайло Сергійович потребував натхненної наукової творчості, планував завершити багатотомну працю всього життя "Історію України-Руси", мріяв про реалізацію дослідницьких та видавничих проектів. Поза Україною це було неможливо. Не слід відкидати і проблеми матеріального характеру. Необхідно підкреслити і те, що повернення Грушевського до України не було випадковістю чи політичною наївністю. Воно було викликане еволюцією його світогляду та політичної ідеології. По-перше, він стояв на позиціях віри у світову революцію, нелюбові до буржуазії, був прихильником федералізму, тобто дотримувався соціалістичних ідей досить схожих з більшовицькими. По-друге, він вірив, що українські комуністи можуть самі побудувати власну державу на основі УСРР, також сподівався на позитивну трансформацію більшовицької влади. Як стверджував О. Оглоблин, Грушевський повернувся для "продовження боротьби за національну самостійність та соборність України, - тою зброєю, яка в його руках була найсильнішою — зброєю науки".

Не слід оминати і зовнішні чинники, які вплинули на повернення Грушевського до України: почалася українізація, колишні члени українських партій влились до лав більшовиків, під час непу відбулась помітна лібералізація економіки, Україна ввійшла, здавалось на рівноправних умовах, до федеративного утворення з іншими республіками. Необхідно звернути увагу і на той факт, що радянська влада прагнула домогтися повернення відомого історика до України. Це було викликано певними причинами:

- повернення Грушевського означало б визнання ним радянської влади, що могли б наслідувати і інші визначні діячі укр еміграції;

- необхідністю показати світовій громадськості, що в руслі українізації найкращі наукові кадри повертаються в Україну, а Грушевський особливо знакова особистість;

- прагнення використати Грушевського у ідейному завоюванні ВУАН, адже його бачили як можливого кандидата на посаду президента академії.

Влітку 1920 р. Грушевський направляє до ЦК КП(б)У листа, у якому просить дозволу на повернення до України. У цьому ж листі він написав, що визнає заслуги більшовиків у боротьбі з капіталізмом, відмовляється від підтримки націоналістів та приймає принципи III Інтернаціоналу. Після чотирирічних переговорів радянська влада пообіцяла обрати Грушевського дійсним членом ВУАН з наданням історичної кафедри та можливість друкувати свої наукові праці. При цьому більшовицька влада в особі голови ВУЦВК Г.І.

Петровського гарантувала вченому особисту безпеку.

Після повернення до України Грушевський розгорнув активну діяльність на науковому полі у руслі українізації. 20-30-ті роки вважаються ренесансом української історичної науки. Він створив нові підрозділи історичної секції Академії наук, вдихнув нове життя в роботу кафедри української історії. На цій кафедрі виросла ціла плеяда молодих істориків, які вважали Михайла Сергійовича своїм наставником і учителем. Вийшли друком нові томи «Історії Украини-Руси", "Студії з історії України", близько 40 номерів часопису "Україна", напрацювання керованої ним історичної секції "Записки Історично-філологічного відділу ВУАН", "Науковий Збірник Історичної Секції ВУАН» та інші праці. Також розгорнула активну діяльність Археологічна комісія, що сприяло розвитку археографії, етнографії, історичної науки загалом. Грушевський став однією із центральних фігур в українській науці, навколо якої (як і раніше у Львові) групувалися кращі наукові сили України. А святкування його 60-річчя та 40-річчя його наукової діяльності, незважаючи на протидію ЦК КП(б)У, перетворилося на свято українських національних сил.

Слід відзначити, що повернення Грушевського до України загострило внутрішні протиріччя серед наукової еліти (між Грушевським та А.Кримським, С.Єфремовим), що негативно відобразилось на мікрокліматі в академічному середовищі. Радянська влада вживала різних заходів заохочення академіка до лояльності, в тому числі йому надали додаткове фінансування. Це було ще однією з причин невдоволення Грушевським серед інших академіків ВУАН. Наслідком компромісу вченого з владою було напевно і досить швидке звільнення Грушевського з ув'язнення у зв'язку з розглядом справи щодо Українського націоналістичного центру. А також те, що Грушевського обрали дійсним членом АН СРСР у 1929 р.

Хочу відзначити, що незважаючи на те, що радянський уряд надав певну свободу наукової діяльності Грушевському, зараз ми маємо документальні підтвердження того, що одразу після повернення до України ДПУ взяло на облік діяльність вченого і слідкувало за ним наступних 10 років. Як наслідок такої пильної уваги, партійні органи більшовиків не посприяли йому зайняти пост президента ВУАН, на цю посаду було обрано Заболотного, який вважався політично нейтральним. У 1929 р. радянська влада припинила додаткове фінансування Грушевського. Також вченому радянська влада не дозволила перенести з Відня до Києва очолюваний ним Український соціологічний інститут.

Внаслідок згортання політики українізації, яка суперечила планам Сталіна щодо політики в Україні, Грушевський остаточно втратив доброзичливе ставлення до себе з боку радянської влади. Перш за все це виявилося у згортанні його наукової діяльності, примусовому переведенні до Москви, де його звинуватили у зв'язках з контреволюційною, антирадянською організацією

“УНС”.

Таким чином, можна прийти до висновку, що Грушевський через політичний компроміс прагнув отримати академічну свободу. Вчений скористався отриманою можливістю і багато досяг за цей час в науковій галузі, у справі розвитку українознавчих наук під егідою ВУАН, у налагодженні українознавчого видавництва. Вчений зумів максимально уникнути марксистського підходу у вивченні історії, відстоював власне бачення історії України, яка йшла врозріз з більшовицькою ідеологією. В той же час вчений заплатив занадто високу ціну за компроміс з комуністичною владою. Переслідування, що розпочались із згортанням процесу українізації, зрештою звели вченого у могилу. Сталінська репресивна машина помстилась і на рідних Михайла Сергійовича. Донька Катерина Михайлівна, брат Олександр Сергійович та його син Сергій Олександрович теж поплатились своїми життями. Смерть Грушевського та арешти його послідовників надовго зупинили розвиток української історичної науки, а саме ім’я вченого на довгі роки було піддане забуттю.

Цюрик Анна Олександрівна
Студентка 1 курсу 11 групи
НЮУ імені Ярослава Мудрого

РОЛЬ СТАТУТУ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРІАТУ В ДЕРЖАВОТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ 1917 РОКУ

Перемога Лютневої революції в Російській імперії дала можливість українцям відродити власну державність. Цим скористалася тогочасна інтелігенція України,створивши загальноукраїнський громадсько-політичний центр – Українську Центральну Раду. Видаючи універсали, діячі УЦР не тільки намагалися утвердити автономію України ,а й створити уряд, який забезпечив би ефективну діяльність у надзвичайно нестабільний час.

28 червня 1917 року на основі І універсалу в Україні створюється Генеральний Секретаріат,орган що мав реалізувати покладені в основу цього документу завдання. Однак, створити орган недостатньо,потрібно надати йому законодавчого забезпечення для подальшої реалізації своїх цілей та завдань. Тому вже на основі ІІ універсалу,в якому вказано,що « доповнена УЦР виділить *наново* з-поміж себе окремий відповідальний перед нею *Генеральний Секретаріат*, який буде предложений до затвердження тимчасовому правительству в характері представника найвищої краєвої власті тимчасового правительства на Україні» 29 липня 1917 року Мала Рада затвердила Статут Генерального Секретаріату, що складався з 20 пунктів. Головним його значенням було створення за пунктом 1 цього документа Генерального Секретаріату як «найвищого краєвого органу управи на Україні,який формується УЦР,відповідає перед нею і затверджується тимчасовим правительством». Тобто Центральна

Рада наділила цей орган виконавчими функціями у державі. За пунктом 4 до складу входило 14 генеральних секретарів у справах внутрішніх , військових , юстиції , фінансів , освіти, національного торгівлі та інші. Варто зазначити,що за пунктом 5 свою власть здійснює через всі урядові органи,до того пункт 7 цього статуту надав право призначати працівників на всі посади,у разі якщо вони були невиборними. Також вводилася за пунктом 8 така посада як статс-секретар,тобто особа яка здійснювала нагляд за дотриманням інтересів України в роботі тимчасового уряду,і могла відправити законопроекти через Генеральний Секретаріат на розгляд УЦР.У статуті,зокрема пунктах 11 і 12 зазначалося про розпорядження коштами які надходили до України Генеральним Секретаріатом,однак у порядку встановленому Центральною Радою.

Підсумовуючи вище наведене, можна вважати, що статут Генерального Секретаріату становив за словами Михайла Грушевського « першу Конституцію України» ,бо вперше ввів поняття виконавчого органу,до того ж конкретним документом закріпив усі його повноваження. Варто зазначити,що цей документ закріпив відносини між Генеральним Секретаріатом і комітетом Центральної Ради, стосовно порядку законодавчої процедури,що є невід'ємним елементом для нормального функціонування тодішньої влади. Тому і не дивно,що тимчасовий уряд гостро відреагував на цей документ і відразу надав свою Інструкцію Тимчасового уряду Генеральному Секретаріату,яка значно звузила обсяг повноваження виконавчого органу і заперечувала принципи,на яких ґрунтувався даний документ. І хоча Центральна рада погодилася на умови Інструкції, Генеральний Секретаріат розглянув важливі питання щодо зовнішнього і внутрішнього життя України,зокрема проблему судочинства і організацію формування українських частин. Варто додати,що незважаючи на Інструкцію,Генеральний Секретаріат на основі свого статуту розробив і прийняв 12 жовтня 1917 року Декларацію,що уточнила компетенцію кожного секретарства і всього Секретаріату. Отже, Статут дав поштовх для створення і вдосконалення виконавчого органу,наділення його конкретними повноваженнями в умовах постійного тиску з боку тимчасового Уряду в 1917 році.

Я вважаю,що Статут Генерального Секретаріату певною мірою послужив зразком для організації діяльності Кабінету Міністрів України у роки створення нашої незалежної держави.

Чернявський Олександр
Студент 1 курсу 5 групи інституту підготовки кадрів до органів юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАСУДЖЕННЯ ЦИРКУЛЯРУ «ПРО ЗАБОРОНУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ» ВАЛУЄВА ВІД 18 ЛИПНЯ 1863 РОКУ

18 липня 1863 року був принятий Валуєвський Циркуляр, яким були введені суттєві обмеження на використання української мови в інтелектуальному житті країни. Відповідно до нього заборонялось використання української мови в навчальних та духовних книгах. Винятком були лише твори в художній літературі – їх дозволялося друкувати українською мовою. Валуєвський Циркуляр відіграв важливу роль в історії України, бо його положення майже на півстоліття визначили основні напрямки політики уряду Російської імперії в українському національному питанні. Цей циркуляр привертав увагу багатьох істориків як з України так і Європи, а саме аналіз їхніх думок і відношення щодо даного циркуляру і є предметом освітлення даної роботи.

Хоча заборона письменства стала причиною справжнього національного гноблення, але вона стала потужним поштовхом для розвитку національних рухів, політичних партій та і взагалі української боротьби проти царату, її наслідки мали значний вплив на подальший розвиток України і розвитку українського письменства.

В історіографії того часу, а також у спогадах сучасників подій були різні позиций щодо даного указу, констатувались думки щодо ефективності даного указу для боротьби з українською писемністю. Так, М. Драгоманов згадував: «увесь український рух серед київської молодіжі, так гучний ще перед вакаціями 1863 р., зовсім затих». Польський історик Л.Василевський вказував на те, що данні положення гальмували розвиток національного руху до 1870-х рр. Російський історик С.Щеголєв зазначав, що "після урядових "veto" і репресій 1863–1864 рр." українофільство, знаходилося у сплячці до 1870 р.

Українські історики підтримують одну позицію щодо того, що Валуєвський циркуляр мав згубний вплив на українську писемність, розвиток української нації та взагалі нашої культурної самобутності. Варто звернути увагу на слова українського історика Ф.Савченка, який вказує на те, що Емський указ 1876 р. за своєю суттю та ідеєю був лише "скромним повторенням Валуєвського з тою різницею, що проти розвитку українства були вироблені тяжчі заборони на доповнення до Валуєвських, і що свою силу вони мали протягом вдвоє довшого часу (до 1906 р.), аніж Валуєвські"

За часів СРСР історики зі зрозумілих причин не могли повністю дослідити політику русифікації щодо України. Зробити це вони змогли тільки лише після

отримання Україною незалежності, і в 90-ті роки знову посилилась увага щодо дослідження даного питання.

Історики однозначно вказують на негативний вплив Валуєвського циркуляру. Деякі з них кажуть про те що це один із перших кроків усієї політики щодо України, що відбилося в діях радянської влади вже в першій половині ХХ ст. Ананалізують Валуєвський циркуляр 1863 р. також українські діаспорні та зарубіжні історики. Вони також вказують на те що даний циркуляр мав на меті створення перепон для розвитку українського національного руху. Детальний історичний аналіз проводить й німецька дослідниця Р.Вільпіус, на думку якої, жоден інший урядовий захід не мав такого гальмуючого впливу на формування української нації як Валуєвський циркуляр. Причинами прийняття циркуляру визначається Січневе польське повстання 1863 р. та переклад Євангелія, здійснений П.Морачевським.

Також широко описує і засуджує проблематику даного питання Й.Ремі. Історик пише про аналогічні заходи щодо інших мов, які створювала імперська влада (заборона на публікацію книжок фінською мовою, а також заборона друкування мовою ірдиш). Ці заходи, на думку Й.Ремі, вказують на намагання царської влади не дозволити переходу від народних мов в національні. Валуєвський циркуляр був дійсним до 1876 року, але після нього був прийнятий ще більш суровий Емського указу.

Таким чином, в українській і зарубіжній історіографії ми спостерігаємо засудження Валуєвського Циркуляру як способу боротьби проти українського письменства і розвитку української нації взагалі, намагання імперської влади знищити деякі національні думки в Російської імперії, а також спробу русифікації українського населення в ті часи.

Чехівський Я. О.,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
інститут прокуратури і кримінальної юстиції 1 курс, 3 група

ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ПЕРІОДУ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

З початку свого функціонування Українська Центральна Рада не тільки забезпечувала державний розвиток України, але й прагнула відстоювати історичні права українського народу і національних меншин, так як у той час були помітні тісні міжнаціональні відносини, тому це зумовило створити належні умови для розвитку різних національних культур на території України. Ще у першому універсалі Центральна Рада закликала український народ об’єднатися із національними меншинами у спільній боротьбі за визволення; на різні

національності було покладено надію у збереженні спокою і нарешті, була зафіксована обіцянка щодо створення спеціальних законів для національних меншин. Взагалі у кожному універсалі Центральної Ради поверхнево фіксували права меншин. Голова УНР не погоджувався з вислівом Міхновського “ Україна — для українців”, а забезпечував нормалізацію міжетнічних стосунків. Можемо зробити висновок, що у цей період їх сприймали як рівних собі.

Згідно із статутом Генерального секретаріату у його структурі було створено Секретарство з національних справ, призначенням якого був захист національних меншин від усіляких обмежень у громадянських і політичних правах[1, с. 14]. Ця установа хотіла забезпечити використання їх мов у державній сфері, доказом чого може слугувати Закон “Про вибори до установчих Зборів УНР” проаналізувавши який ми можемо стверджувати, що списки кандидатів формувалися українською мовою, але ці списки могли повідомлятися мовами національних меншин. На особливу увагу заслуговує Закон “Про громадянство Української Народної Республіки”, де були зафіксовані норми, які свідчили, що громадянином вважається кожна особа, яка протягом тривалого часу перебуває на території УНР, так як вони мають право набути громадянство[1, с. 48], тобто влада України не встановлювала ніяких обмежень для національних меншин щодо отримання громадянства, на той час це було просто. Відбувалося залучення представників єврейської, російської, польської, татарської національної меншини до державотворчих процесів в Україні, так як у складі Центральної Ради були присутні 72 представника від росіян, 11 представників від поляків і 40 від євреїв згідно із часописами Української Центральної Ради того часу.[3]

Можемо стверджувати, що політика Центральної Ради була спрямована на забезпечення основних прав і свобод національних меншин. Законом “Про національно-персональну автономію”, який виступає як перший у світі закон, який вводив поняття “національна автономія” , надавалося право на самостійне влаштування свого національного життя, яке забезпечувалося органами Національного союзу. Цей орган виконував представницьку функцію, а саме здійснював захист прав і свобод інших національностей перед державними і громадянськими установами[1, с. 34]. Навіть у головному законі республіки, тобто у Конституції УНР 1918 року було закріплено розділ “Про Національні союзи” , визначивши їхню організацію й компетенцію, а також права і обов’язки. У час тяжкої кризи державності, зовнішньої агресії Українська Центральна Рада намагалась ввести прогресивні закони щодо визначення прав і обов’язків національних меншин, дотримувалась основоположних прав і свобод кожної людини, проводила соціальну політику майже у всіх сферах життя і це на мою думку, заслуговує на велику повагу.

Досвід розв’язання етнонаціональних проблем у недалекому минулому має виключне значення для сьогодення. Наразі існує багато проблем щодо сучасного стану і розвитку етнонаціональних спільнот. Вільний національний

розвиток і справжнє національне відродження на державницькій основі – необхідна складова розвитку етнонаціональних відносин. Саме діяльність Української Центральної Ради поклала багато досвіду до сучасної Концепції державної етнонаціональної політики різних країн.

Науковий керівник: *Васильєв Є. О., к.ю.н., доцент кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн НЮУ імені Ярослава Мудрого*

Список використаної літератури:

1. Хрестоматія з історії держави і права України. - Том 2. Лютий 1917р. - 1996 р.: Навч. посіб. для юрид. вищих навч. закладів і фак.: У 2 т. / В.Д. Гончаренко, А.Й. Рогожин, О.Д.Святоцький; За ред. Члена — кореспондента Академії правових наук України В.Д. Гончаренка. - К.: Ін Юре. — 1997. - 800 с.

2. Історія держави і права України: Підручник. - у 2-х т./ За ред. В. Я. Тація, А.Й. Рогожина, В.Д. Гончаренка. - Том 2. - Кол. авторів: В.Д. Гончаренка, А.Й. Рогожин, О.Д. Святоцький та ін. - К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. - 580 с.

3. Вісти з Української Центральної Ради. - 1917. - № 20-21

Чиріна Валерія
студентка 1-ого курсу 6-ої групи Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЕВОЛЮЦІЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (ВІД ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ ДО СУДОВОЇ РЕФОРМИ 1864 Р.)

Побудова демократичної та правової держави неможлива без існування інституту адвокатури, який забезпечує гарантії захисту основоположних прав та свобод людини.

Нинішня українська адвокатура - це більше ніж 600 професійних об'єднань, близько тисячі адвокатських бюро та майже 50 тисяч адвокатів. Інститут адвокатури пройшов важкий історичний шлях розвитку, формування та функціонування, щоб стати законодавчо оформленим та закріпленим як особливий правовий інститут України.

У Київській Русі суд захищав насамперед інтереси панівних верхів тогочасного суспільства. Процесуальне представництво в судовому процесі часів Київської Русі репрезентовано у першому писаному документі звичаєвого права - Руській Правді. Відповідно до даної пам'ятки у ролі судді виступав передусім князь. Виключно до компетенції князівського суду належали судові справи, тому, власне, всі ставали свідками безпосередньої події, чи свідками життя обвинуваченого. Перших називали «видоками», а других — «послухами». Водночас, поступово формуються процесуальні вимоги, тобто закладаються основи сучасного права. Наприклад, йдеться про те, хто може бути свідком, про їх обов'язкову кількість. Цікаво те, що такі залежні категорії населення як холопи

і закупи мали право бути свідками і виступати в суді, але бути захисниками особи у суді вони не могли.

Вже формування професійної адвокатури відбулося у період, коли українські землі були у складі Польщі та Литви (XIV-XVI ст.). У Першому Литовському Статуті (1529) вживається термін "прокуратор" або "речник" щодо професійних юристів. -В усіх трьох Литовських Статутах (1529, 1566, 1588) були зазначені певні вимоги до правників. У першому Литовському Статуті заборонялося, щоб прокуратором був іноземець. Щодо стосовно адвокатів, то ним могла бути будь-яка вільна особа; винятком були представники духовенства. У третьому Литовському Статуті (1588 рік) встановлювалась компетенція та певні обов'язки прокуратора: він повинен був захищати певні категорії населення (сиріт, удів); він не міг відмовитися від ведення справи убогих людей; якщо прокуратор не з'являвся до суду без поважної причини, то його очікувала смертна кара.

Наступний період розвитку інституту адвокатури в Україні пов'язаний з появою «Прав, за якими судиться малоросійський народ» (1743 р. У цьому кодексі українського права вперше вживалися терміни «адвокат», «повірений». У його сьомому артикулі давалося визначення поняття «адвокат»: «адвокатом, пленіпотентом, патроном, прокуратором й повіреним називається той, хто в чужій справі, за дорученням певної особи замість неї, в суді відстоює її інтереси». У даному джерелі права було зазначено процес реєстрації адвоката, присяга, права та обов'язки; умови, за якими адвокат позбавлявся права займатися адвокатською діяльністю.

У період між 1764 та 1864 роками відбулися істотні зміни та склалися передумови для формування інституту адвокатури. До появи адвокатів функції судового представництва та захисту фактичного виконували хода таї, ябедники та стряпчі. Ці особи до першої половини 19 століття не мали чіткого правового статусу, законодавчо не було встановлено критеріїв належності до цього правового інституту. Ці особи часто відзначалися надзвичайно низьким рівнем правових знань, який вони намагалися компенсувати зв'язками у судді. Діяльність ходатаїв призвела до такого підвищення корупції, що напередодні судової реформи міністру юстиції довелося давати у судді хабара. Відомий російський публіцист Аксаков характеризуючи діяльність хода таїв зазначав: « При одном упоминание о них волосы стают дыбом, мороз дерёт по коже». Функціонування такого своєрідного інституту різко налаштовувало населення проти правосуддя. Це доводять виникле у той час прислів'я: «*Закон як дишло*, куди повернеш – туди й вийшло». Таким чином, склалася сукупність передумов, які поставили російський уряд перед необхідністю проводити судову реформу.

Наступником важливим кроком у розвитку інституту адвокатури в Україні була судова реформа 1864 року. Судова система за цією реформою була пристосована до умов буржуазного розвитку тогочасної Російської імперії.

Законодавчу базу судової реформи склали затверджені імператором Олександром II 20 листопада 1864 року чотири закони, що мали назву: «Устрій судових установлень», «Статут цивільного судочинства», «Статут кримінального судочинства», «Статут про покарання, що накладаються мировими суддями». Передбаченою реформою судова система базувалася на буржуазних за своїм характером принципах: відділенні судової влади від законодавчої, виконавчої і адміністративної; незалежності й незмінюваності суддів. Важливою складовою судової реформи 1864 р. було введення адвокатури. Завданням адвокатури була участь у розгляді судових справ.Адвокати поділялися на дві категорії — присяжні та приватні повірені. Адвокатура формувалася на засадах професіоналізму і суворих вимог до особи присяжного повіреного, який повинен був мати вищу юридичну освіту, практичний стаж відповідної судової роботи і стаж роботи помічником присяжного повіреного не менше п’яти років.

Шевченко Іван Юрійович,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Інститут підготовки кадрів для органів юстиції України, 1 курс, 15 група

ВЕРВНІ СУДИ

Історія держави і права є цікавою і у деяких питаннях не повністю досліджена. Одним з таких питань є правовий статус вервних судів та дослідження судової функції верві. До того ж актуальність цієї теми обґрунтовується тим, що у вітчизняній правовій системі доволі часто проводяться реформи судових органів, а вивчення інституту вервного суду і засвоєння цього досвіду є важливим і доцільним у зв’язку з цим.

Судова система Київської Русі складалась з державних (публічних), приватних та церковних судів. У свою чергу державні суди поділялись на князівські, вічові та вервні.

Княжий суд здійснював Київський князь разом зі своїми боярами. До підсудності князя належали переважно феодали, хоча в деяких випадках до князя могли звертатися і представники інших верств населення.

Віче – збори городян у Київській Русі, у яких брали участь вільні жителі граду (наприклад, ремісники, купці, феодали тощо). Вічовий суд розглядав найважливіші справи, що стосувалися цієї громади.

Верв – це сільська територіальна община, що існувала у Київський Русі. Її територія була досить чималою за мірками того часу і охоплювала кілька населених пунктів, які були розташовані неподалік. Це був орган місцевого самоврядування (тобто адміністрація) і судовий орган.

Приватний суд здійснювався феодалом над своїми залежними селянами (холопами, челяддю, закупами).

Церковні суди виникли після потреби у них, а саме після запровадження християнства на Русі і виникнення відносин у цій сфері життя. Очолювали їх єпископи. Юрисдикція цього судового органа охоплювала духовенство, їх сім'ї(правопорушення проти релігії, цивільні та кримінальні), а також всіх віруючих християн, справами яких опікувалась церква (віра, сімейне право). Керувалися «Номоканоном» і церковними статутами Володимира Великого та Ярослава Мудрого.

Доречно буде сказати про те, що сторони судового процесу могли оскаржити рішення приватного, вервного, вічевого суду до князя. Також незадоволені рішенням цих судових органів могли за взаємною згодою передати спір від вищезазначених судів до княжого. Тобто ці суди, зокрема вервний, виступали як перша інстанція, а княжий – як друга.

Також у правових, історичних або історико-правових джерелах іноді ототожнюються поняття общинного суду та вервного або вервного суду та копного, тому потрібно розмежувати ці поняття. На думку І. Бойка та М. Бердія, вервний суд формувався одночасно з розбудовою Київської Русі, а общинний суд діяв у додержавний період як інститут родоплемінного суспільства на українських землях. З розширенням населення, збільшенням громади почалася еволюція общинних судів у вервні. Відповідно з розвитком суспільства відбувся поступовий розпад верві і суди сільських громад на українських землях еволюціонували близько XIV ст. у копні суди, які відрізнялися від них принципами формування, взаємодії з державними органами тощо. Тобто вервні суди вже не відповідали тогочасним вимогам.

Відповідно до ст. 15 «Руської правди» (її Короткої редакції) можна припустити, що до її складу входили 12 чоловік. Тобто існує думка серед більшості істориків-правознавців, що вервний суд у давньоруському збірнику називався «судом 12 мужів». Скоріш за все, ці мужі були представниками авторитетної, а не професійної знаті, які обиралися вервною громадою. Очолювався цей суд вервний староста. Проте були випадки, коли процесуальні сторони цих мужів обирали самі для вирішення одного спору (кожна сторона по 6 мужів). Цей орган по своїй суті був незалежним, але на нього міг вплинути або староста, або якась інша знатна особа у громаді. Слухання спорів відбувалося, частіш за все, на торгах і конах (земельних ділянках).

Суд від вервної громади розглядав всі категорії справ (майнові і земельні спори, цивільні правопорушення та злочини тощо) , брав участь у досудовому розслідуванні («закличі», «зводі», «гонінні сліду»). Джерелом його судочинства було звичаєве право. Тому, скоріш за все, ці суди керувались «Руською правдою», в основу якої лягло звичаєве право Київської Русі, або близькими до

давньоруського збірника нормами (наприклад, докази, які вважалися достатніми для вервного суду, містилися у «Руській правді»).

Судовий процес починався з присяги суддів. Це логічно випливає з того, що копний процес також починався присягою, а вервні та копні суди перебували в тісному генетичному зв'язку між собою. У процесі присяжної копи копні мужі приймали присягу іменем Святої Трійці. Цілком можливо, що так було й у вервних судах після прийняття в Київській Русі християнства. Скоріш за все, у язичницький період судді присягалися іменем Перуна чи Дажбога, наприклад. Рішення суду постановлялося усно.

Отже, можна зробити висновки, що судова система Київской Русі була розвинена слабо, тому що судова влада не відділялась від адміністративної, не було єдиної судової системи, але цілком відповідала реаліям суспільних відносин того часу. Вервні суди – це судові органи сільської територіальної общини. Їх попередниками були общинні суди, а наступниками – копні. До їх складу входити 12 чоловік з родоплемінної знаті. Вони розглядали всі категорії справ. Їх рішення можна було оскаржити до княжого суду, тобто вервний суд був судом першої інстанції.

Шопіна Аліна Сергіївна
студентка 1 курсу інституту
підготовки кадрів для органів
юстиції України
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

РОЛЬ ТА ВПЛИВ ОЛІГАРХІЧНОЇ ВЕРХІВКИ ПІД ЧАС СТАНОВЛЕННЯ ГАЛИЦЬКО – ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Історія, як і природа, має свої закони.
Ліон Фейхтвангер

І один із законів свідчить, що історія завжди повторюється. Чи увімкнемо ми сьогодні новини, чи погортаємо підручник з історії – чорні сторінки з книги буття нашого народу переписуються тими ж чорнилами. І, на превеликий жаль, самі ж ми і займаємося цим переписом.

Мета наукової роботи полягає у дослідженні ролі бояр під час становлення Галицько-Волинського князівства, аби винести певні висновки і запобігти їхньому рефрену.

Важко переоцінити місце, яке посідали бояри в історії Галицько-Волинського князівства. Та ще не легше виділити їх роль у політичному житті країни.

Передусім необхідно відповісти на питання, хто ж такі бояри? І чим зумовлений їх вплив?

Бояри – це заможний соціальний стан, який виник на теренах Київської Русі під час розпаду родоплемінних відносин у слов'янських племен. У той час вони посідали друге, після князів, панівне становище у керівництві країною.

Цей прошарок заможного населення поділявся на дві групи. Вони визначалися способом набуття боярства. Розрізняли земських бояр і княжих.

У той час земських бояр іменували по-різному, у історичних пам'ятках їх можна знайти під такими найменуваннями як: нарочитіє людіє, старішини людські,старці, старішини градські. За своїм походженням вони були нащадками родоплемінної знаті, яка становила верхівку тогочасного суспільства.

А звідки ж узялися княжі бояри? Княжі бояри - це дружинники князя, його найближче оточення, що за свою службу отримували винагороду у вигляді земельного наділу. Тобто таким шляхом боярином міг стати чолов'яга з будь-якої верстви населення.

На території Галицького князівства панувало земське боярство, яке було не просто могутнім феодалом з величезним шматком землі, а впливовою силою з власною дружиною. Вони брали участь у всіх державних питаннях, а інколи навіть організовували повстання проти князів, що каже нам про неабияку владу цього прошарку населення. Наприклад, незадовго до самого об'єднання Галицького і Волинського князівств на престолі Галицької землі панував Володимир Ярославич (син славнозвісного князя Ярослава Осмомисла). Сам князь прийшов до влади спираючись на підтримку боярства, таким же чином і пішов. З одного боку, організувавши повстання проти князя, який виявився не вдалим правителем(а також вів розпусний спосіб життя), бояри зробили позику простому народу. А з іншого, розуміючи, невигідність такого стану речей для себе, вони продемонстрували власну незалежність від князя, і жагу у будь-який момент перехопити кермо правління.

Чи було це бажання продиктовано добрими намірами? Що спонукало верхівку суспільства до такої активної громадської позиції: патріотизм чи спрага до влади? Кожна людина – особистість зі своїм баченням світу і мріями, і казати зараз про що розмірковували собі бояри, чим вони керувались у тих життєвих обставинах, ми не можемо. Але ми маємо певні історичні факти, які хоча й не допоможуть зрозуміти психологію тогочасної людини, проте продемонструють нам наслідки певних дій з боку заможної верхівки.

У 1199 році Роман Мстиславич спираючись на силу своєї дружини, боярства (княжого) і міщан, захоплює Галич, і тим самим об'єднує Галицько-Волинське князівство.

Боярам не подобалась політика князя, адже вони не були зацікавленні у посиленні княжої влади. Та Роман Мстиславич виявився сильною і могутньою людиною, якій вдалося приборкати боярське свавілля. Тих, же хто активно виступав проти – страчував. І після розправ боярство не наважувалося стати в опозицію правителю. Роман казав: «Не почавивши бджіл, меду не наїшся».

Своїми діями (вдалі походи проти половців, тріумфальні виступи проти Польщі, створення держави, кодон якої простягався від Карпат до Дніпра) князь завоював авторитет та повагу, навіть серед боярства.

Та після загибелі Роман Мстиславича більше нікому з князів не вдавалося завоювати такий авторитет у бояр.

«Велика смута (чвари) постала в землі руській». За спадок князя почалася боротьба, як із боку руських князів, так і зазіхання з боку Угорщини та Польщі. Та провідною руївничою силою об'єднаного князівства постало галицьке боярство, що бажало не дозволити посиленню княжої влади. І як же можна оцінити такий випад з їхнього боку, коли країну розривають з усіх сторін?

Важливою рисою задля характеристики боярських намірів можна зробити і за тим фактом, що вони намагалися позбутися наслідників Романа - Данилка і Василька. А на престол посадили синів Ігоря Святославича. Хоча й прорахувалися. Адже князі не збиралися гарцювати під сопілку боярства, а самі зажадали влади.

Аналізуючи представлені факти, можна зробити висновок, що бояри робили усе, аби престол не посів єдиновладець, який би перейняв усю повноту повноважень у свої руки, аби він не заважав їм писати у книзі буття України власну історію.

Шумейко Анастасія Антонівна
студентка 1 курс 1 ф-т 16 гр.
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПЕТРО ШЕЛЕСТ: МІЖ КОМУНІЗМОМ ТА СЕПАРАТИЗМОМ

Петро Юхимович Шелест - це партійний і державний діяч радянських часів, який у 1963-1972 роки був першим секретарем ЦК Компартії України.

Я вважаю, що Шелест П.Ю. був націонал-комуністом, який у своїй діяльності поєднував відданість ідеям комунізму із бажанням більшої національної самостійності України у складі СРСР.

В економічній сфері Шелест П.Ю. підтримував Косигінські реформи і саме за роки 8-ї «золотої» п'ятирічки (1966-1970рр.) в Україні була створена єдина енергетична система, зростав випуск промислової продукції, підвищувалася продуктивність праці, зростала заробітна платня, були побудовано нові атомні електростанції, хімічні заводи, водосховища тощо.

Щодо політико-ідеологічної сфери, Шелест П.Ю. брав активну участь у змові проти Хрущова та критикував його політику. Повністю підтримував жорсткий антизахідний курс брежнєвського керівництва, водночас піддавав критиці політику «розрядки». Підтримував придушення «Празької весни» 1968 р. бо боявся, що такі настрої «вразять» й УкраїнУ.

За часів його керівництва кількість комуністів в Україні збільшилася від 1 до 2,5 млн. переважно за рахунок етнічних українців з різних регіонів

республіки, що відкривало їм кар'єрні перспективи. Шелест П.Ю. позитивно ставився до Сталіна, наприклад, виступав за відзначення 90-річчя від дня його народження (1970 р.). При всій своїй любові до української культури, він показав себе непримиренним борцем із «націоналізмом» який, на його думку, проявлявся у дисидентському русі. Україною прокотилося дві великих хвилі арештів дисидентів. У тюрмах опинилося від трьохсот до тисячі українських патріотів. У своїх виступах та інтерв'ю підкреслював, що необхідне збільшити суверенітет УРСР, а не здійснювати вихід її з СРСР.

В той же час існують факти, що свідчать про «українофільство» Петра Шелеста: Головною турботою Шелеста П.Ю. були економічні потреби України. Так він не підтримував планів економічного розвитку Сибіру, який означав зменшення інвестицій в Україну. Він уперто розсилав у центральні державні органи влади листи, в яких вимагав дотримання конституційних прав України як суверенної республіки в СРСР, свободи у вирішенні господарських питань.

В культурній сфері Шелест П.Ю. захищав українську мову, хоча в родинному колі спілкувався російською. За нього почали видавати значно більше україномовної літератури та періодики. Він активно підтримував розвиток народного мистецтва, зокрема ансамбль ім. Вірського. За його ініціативи у Києві було побудовано Палац «Україна» відкрито музеї на острові Хортиця та у селі Пирогове, запроваджено Шевченківську премію, видано багатотомну «Історію міст і сіл УРСР».

Найяскравішим прикладом любові до України стала книга «Україно наша радянська» (1970), в якій Петро Шелест багато уваги приділив важливості вивчення історії України і зробив акцент на самобутність українського народу.

У наслідок цього Шелест П.Ю. був запідозрений вищим керівництвом СРСР у недостатній лояльності, звільнений з посади першого секретаря ЦК КПУ і з формулюванням «у зв'язку з переведенням на іншу роботу» та відправлений до Москви.

Шелест П.Ю. виступав за широкий суверенітет України, який був гарантований Конституцією. Так, у жовтні 1990 р., перебуваючи у лікарні, він написав листа до редакції газети «Правда Украины» під назвою «Я верю в разум народный...», в якому вітав ухвалення суверенітету України у складі оновленої Росії.

Отже, я вважаємо, що Шелеста П.Ю. можна назвати «націонал-комуністом» або «українофілом по-радянському», оскільки він хоч і відстоював права України, але не бачив її майбутнього поза радянською системою.

Шумченко Анжела Олександрівна
Студентка1 курс, 1 ф-т, 17 гр.
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ГАДЯЦЬКИЙ ДОГОВІР 1658 РОКУ

Ще під час підписання Переяславської угоди (1654 р.) та після неї в україно-російських взаєминах виникли певні труднощі і непорозуміння. Смерть Б.Хмельницького, який був певною мірою гарантом «акту возз'єднання», прискорила процес розколу серед козацької старшини і спричинилася до конфронтації двох орієнтацій: промосковської та пропольської. Провідником пропольської лінії в державній політиці виступив Іван Виговський - генеральний писар Війська Запорізького.

У державницькій діяльності І.Виговського помітною була спроба відокремити Україну від Московської держави, що фактично перекреслювало всі попередні угоди та домовленості.

Особливо місце в цьому процесі посідає Гадяцький трактат чи «гадяцькі статті», підписані на тристоронній основі між Польщею, Литвою та Україною в 1658 році.

За умовами Україна як незалежна держава, під назвою Велике Князівство Руське входила на рівних правах з Польщею і Литвою до складу федерації. Територію Великого Князівства Руського складали Київське, Брацлавське і Чернігівське воєводства. Вища законодавча влада належала національним зборам депутатів, які обиралися від усіх земель князівства. Виконавчу владу здійснював гетьман, який обирався довічно й затверджувався королем. Вибір кандидатів на гетьмана мали здійснювати спільно всі стани українського суспільства — козацтво, шляхта і духовенство. У Великому Князівстві Руському встановлювалися державні посади канцлера, маршалка, підскарбія і вищий судовий трибунал. Українська армія мала складатися з 30 тис. козаків і 10 тис. найманого гетьманом війська. Польським військам заборонялося перебувати на території князівства. У випадку воєнних дій в Україні польські війська, які знаходились на її території, переходили під командування гетьмана. Гарантувалися права та привілеї козацтва. На подання гетьмана щороку сто козаків з кожного полку мали прийматися до шляхетського стану.

Православні віруючі зрівнювались у правах з католиками. Греко-католицька церква зберігалася, але не могла поширюватись на нові території. У спільному сенаті Речі Посполитої мали надати право застати православному митрополитові київському і п'ятьом православним єпископам.

Далекосяжні плани накреслювалися «гадяцькими статтями» в царині освіти. Згідно з ним на Україні мали бути засновані два університети. Дозволялося також розширювати мережу колегіумів, гімназій, засновувати друкарні без обмежень. При цьому декларувалася повна свобода друку й слова.

Проте, остаточний варіант Гадяцької унії, ратифікований польським сеймом, був для козацької держави далеко не таким привабливим, як початковий текст угоди. Зокрема він передбачав:

1) Право 5-ти православних митрополитів брати участь у засіданнях Сенату.

2) Угода не дозволяла гетьману приймати іноземні посольства.

3) Сеймова редакція договору передбачала повернення приватним власникам володінь, втрачених в часи Хмельниччини.

4) Козацький реєстр мав складатися з 30 тис. осіб. Козаки звільнялися від сплати податків.

5) Право вибору гетьмана надавалось королю з чотирьох кандидатів, які представляли чини Київського, Брацлавського і Чернігівського воєводств.

6) Виговський отримував у пожалування Любомль та посаду воєводи київського.

Термін "князівство Руське" в остаточному тексті угоди не згадувався. Так само відкинуті пункти про карбування власної монети та створення власного сейму.

Під час ратифікації угоди Варшавським сеймом 1659 р., з неї були прибрані принципово важливі положення. Так, залишалася чинною уніатська церква, прибиралося право на карбування монети тощо. Але і без того угода викликала вкрай суперечливі настрої в суспільстві. Виговський багатьма сприймався, як зрадник адже в уявленні народних мас, він повернув полякам те, що відвоював в них дорогою ціною Б.Хмельницький. Таким чином, договір, який видавався безумовним успіхом Виговського незабаром привів гетьмана до остаточної поразки.

Оцінюючи Гадяцький договір, історики пишуть: «Хоч Гадяцька угода викликає серед істориків захоплення своїми потенційними наслідками для історії України, Польщі та Росії, її реальний вплив був мізерний, оскільки вона лишилася невиконаною».

Та справа не лише в тому, що ця угода лишилася, так би мовити, «на папері». Її безумовне історичне значення в тому, що вона є свідченням певних політичних орієнтацій України в середині XVII ст. у складній геополітичній ситуації, вказує на цілком реальні альтернативи, які об'єктивно існували в той час. А що стосується внутрішньої політики, то «Гадяцькі статті» демонструють прихильність українців до демократизму, що було виразною рисою їхнього національно-політичного менталітету. Ця риса ще не один раз проявиться в державотворчих змаганнях нашого народу.

Як військовий тактик, І.Виговський продемонстрував свій хист у битві під Конотопом 29 червня 1658 р. з царським військом, яке зазнало катастрофічної поразки. Ось як оцінює наслідки цієї битви С.Соловйов: «Цвіт московської кавалерії загинув за один день, і московський цар більше ніколи не зможе зібрати

таку чудову армію. Цар Олексій Михайлович з'явився перед своїм народом у жалобному вбранні, і Москву охопила паніка».

Однак подальший хід подій не дозволив І.Виговському розвинути свій успіх. Внутрішня опозиція, яка запідозрила гетьмана в запроданстві полякам, змусила його зректися булави й відійти в тінь. Біографи свідчать, що І.Виговський був підступно вбитий своїми політичними суперниками. Так розпочиналася сумна сторінка в історії української державності. Ця сторінка називається Руїною.

Юрчук Юлія Миколаївна
Студентка 1 курсу 15 групи НУЮ імені Ярослава Мудрого

МІСЦЕВІ ПРЕДСТАВНИЦЬКІ ОРГАНИ ВЛАДИ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО ТА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Найвищим рівнем урбанізації були міста, які були захищені від татарської навали, а саме: Галичина, Західне Поділля та Волинь. Найбільшим містом так і залишався Львів.

Важливою передумовою розвитку українських міст стало поширення на них дій магдебурзького права, що закріплювало за міською громадою права самоврядної територіальної корпорації. Але це лише з економічної сторони, тоді як політична регулювалася повністю іншими відносинами.

Історична доба, під час якої українські землі знаходилися під владою Речі Посполитою, істотно вплинула на трансформування органів місцевої влади часів Київської Русі.

Особливий суспільно-політичний устрій українсько-руських земель став однією із головних причин, чому українські феодали і шляхта почали опановувати досвід політичного представництва, яке виникло з появою станово-представницькою системою влади.

Заходи, які відбувалися щодо об’єднання двох держав та зміцнення центрального управління вплинуло на перетворення віче на представницькі органи – сейми. Воно одночасно стало включати в себе з’їзди князів, бояр та шляхти.

Земські сейми мали дуже великий вплив на державотворення, бо в них приймали участь великі шляхти, які обмірковуючи запропоновані Королем справи, відсилали туди своїх делегатів, які повинні були захистити їх інтереси. Згодом, ці посли набувають у сеймах повноту влади і з прийняття рішень в сеймі. На них вирішувалися такі питання: обрання великого князя литовського, земських чиновників, судили, розглядали найскладніші апеляційні заяви. Також обговорювалися питання щодо місцевих нагальних потреб, установлювалися правила та розміри податків, організації та озброєння ополчення, складалися грамоти до великого князя.

Через деякий час почала розвиватися трирівнева система представницьких органів: вальний сейм, генеральні та земські сеймики. Кожен рівень не підпорядковувався іншому, мав незалежний статус і власну компетенцію. Праця цих трьохрівневих органів є скоординованою, плідною співпрацею у створенні загальнодержавних рішень між сеймиками, сеймом і великим князем/королем, що дуже сильно сприяло консолідації держави та її оборони від Московського царства.

На відміну від більшості польських міст, в українських містах, як правило, міське самоврядування мало обмежений характер і не позбавляло повною мірою від опіки старостинської адміністрації чи окремих впливових магнатів.

Парламентська система у Речі Посполитої залучила широке коло великих землевласників, української шляхти до інтересу державного життя й до розвитку перших спроб парламентаризму у Польщі та Великому Князівстві Литовському. Не привілейовані стани суспільства так і залишалися дуже сильно обмеженими в правах, але вони мало великі права місцевого самоврядування, що вже було значним кроком уперед, та все одно це мало негативний окрас, бо згодом втілилося в значні соціальні проблемі серед різними верствами населення.

Отже, ми можемо вважати, що зміни, які відбувалися з системою сеймових установ, дуже добро сприяло на розвиток та укоріненню нових традицій в Польщі та Литви на українських землях, та приближення до західноєвропейської моделі.

Трофімов Б.Д.,
студент 1 курсу, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

Значення «Закону про надзвичайні повноваження» в утвердженні влади націонал-соціалістів у Німеччині»

Даний нормативний акт займає особливе місце на шляху утвердження влади Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини в 1933 році та є узурпаційним й антиконституційним за своїм змістом.

Повна назва закону: «Закон про подолання тяжкого становища народу і держави».

Закон був прийнятий рейхстагом і підписаний Паулем фон Гінденбургом (рейхспрезидент) 28 лютого 1933, а набув юридичної сили 24 березня 1933 року. Структурно складається з 5 невеликих за обсягом статей. Був підписаний рейхспрезидентом, рейхсканцлером Адольфом Гітлером, рейхсміністром внутрішніх справ Вільгельмом Фріком, рейхсміністром зовнішніх справ фон Нейратом та рейхсміністром фінансів фон Крозигом.

Прийняття закону супроводжувалося певною протидією інших партій. Так, необхідна була згода 2/3 при 2/3 наявних в парламенті депутатів від їх загальної кількості. Як відомо, напередодні голосування комуністи втратили 81 мандат за звинуваченням у підпалі рейхстагу, що зменшило кількість необхідних голосів та видалило з парламенту очевидно опозиційних депутатів. Проте необхідних 378 голосів нацисти все ще не мали (при їх представництві в парламенті в кількості 288 депутатів). Для проведення закону будівля парламенту була оточена штурмовиками СА, а Гітлером була укладена домовленість із лідером Партії центру Людвігом Каасом про підтримку його партією закону в обмін на усні гарантії Гітлера щодо свободи церкви. Соціал-демократами була зроблена спроба зірвати кворум, проте керівництво рейхстагу (на чолі с Г. Герінгом) змінило процедуру - відсутність з неповажної причини не враховувалася при вирахування кворуму. Закон був прийнятий 441 голосом «за» при 94 голосах «проти» (СДПГ). Першочергово дія закону обмежувалася 1 квітня 1937 року, проте, даний закон діяв до останніх днів влади НСДАП через його продовження.

Таким чином, відверто узурпаційний закон набув юридичної сили формально законим шляхом та був значною мірою легітимізован.

Закон надав уряду право видавати закони (ст.1), які можуть мати відступи від конституції Германії, за виключенням зміни повноважень рейхстага, рейхсрата та прав Рейхспрезидента (ст.2); закони оформлюються рейхсканцлером і вступають в силу з дня їх опублікування в державній газеті (ст. 3); свобода уряду в укладанні зовнішньополітичних договорів (ст.4). Було визначено дату набуття законом сили (день опублікування), дату припинення дії та зазначалося, що закон втрачає чинність при зміні нині діючого уряду (ст. 5).

Не маючи абсолютної більшості в парламенті (досягалася лише при домовленостях з іншими партіями), набагато простіше в принципі замінити парламент урядом, надавши останньому право законотворчості. Як відомо, надалі в продовж нацистської диктатури роль парламенту звелася до заслуховування промов Гітлера та погодження вже прийнятих урядом рішень. До того ж постійно діючий уряд набагато «зручніше» сесійно засідаючого парламенту, навіть за умови абсолютного контролю над останнім.

Провівши даний закон через парламент в Німеччині був фактично знищений принцип розподілу влад, а можливість уряду видавати закони, що відступають чи суперечать конституції знецінило саму конституцію. Таким чином націонал-соціалісти отримали законні (в даному разі закони були не правовими) права на проведення власної політики, тобто в них були цілком розв’язані руки щодо будь-яких дій.

Науковий керівник: асистент кафедри Історії держави і права зарубіжних країн Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого – Турчіна М.О.

Шевченко Юлія Андріївна
Студентка 1 курсу
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ У ПІДПИСАННІ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРО ВІДКРИТТЯ ДРУГОГО ФРОНТУ

Тема даної статті є досить актуальною тим, що діяльність Міжнародної Студентської Асамблеї певним чином вплинула на хід подій в історії всього світу і відповідно на становлення сучасних кордонів європейських держав.

На сьогоднішній день проблематика участі товариства молоді у вирішенні суспільно-політичних питань має місце бути. Тому саме на прикладі діяльності Антифашистського Комітету Радянської Молоді (АКРМ), а саме їхньої участі в Міжнародній Студентській Асамблеї (МСА), їхньої ролі у відкритті другого фронту і впливу на масштабну зміну перебігу воєнних подій можна показати, що нове покоління є джерелом модернізованих шляхів для вирішення тих чи інших питань, які стосуються всього цивільного суспільства.

Традиції антивоєнного і антифашистського студентського руху закладалися ще до Другої світової війни. Наприклад, молодь Великобританії та США за підтримки АКРМ проводила конференцію Антифашистського комітету Західної півкулі, присвячену інтернаціональному згуртуванню юнацтва.

Молодіжний міжнародний рух, спрямований проти фашизму та нацизму у всіх його проявах, разом з тим боровся за демократизацію суспільства і певні соціальні та правові гарантії у своїх країнах.

Та найбільш чітку спрямованість рух отримав з часу міжнародного конгресу студентів у Вашингтоні, який відбувся 2-5 вересня 1942 року за активної участі делегації АКРМ, до складу якої увійшли 2 снайпери-студенти, а пізніше Герої Радянського Союзу, Володимир Пчелінцев і Людмила Павліченко, і секретар Московського Комітету Комсомолу – Микола Красавченко [1;43]. Діяльність АКРМ була направлена саме на об’єднання молоді світу на антифашистській платформі. Як наслідок, на конгресі була утворена Міжнародна Студентська Асамблея до складу якої увійшли 37 країн світу, що було закріплено декларативно за підтримки першої леді Елеонори Рузвельт і віце-президента Генрі Уоллеса.

Декларація МСА була складена від одного імені «ми». Зміст цього нормативно-правового акту був досить радикальним у відношенні до фашистських загарбників. Студенти зазначали, що готові будь-якими методами боротись з нацистською ідеологію до переможного кінця. Також йшлося про об’єднання та співпрацю МСА з іншими міжнародними організаціями під спільним прапором свободи, заради миру та безпеки суспільства й держав.

“The European continent must be free”, “This is a war of independence”, “Victory must bring a peace of independence”, “Forward to victory!” [2; 122]. Такими були слова юнаків зі всього світу, що бачили війну на власні очі.

Загальні інтереси союзних держав у війні проти німецького фашизму і його союзників створили сприятливі умови для здійснення нової форми співпраці - обміну делегаціями, що відігравало величезну роль в мобілізації молоді різних країн на боротьбу з фашизмом, в організаційному згуртуванні міжнародного антифашистського руху молоді. [3; 13]

Під час засідань Конгресу, йшли жорсткі дебати з приводу відкриття другого фронту в сторону представників від СРСР, адже американська влада все ж боялась жертвувати своїх людей війні заради миру на чужій землі.

Незважаючи на це, 16 листопада 1943 року на черговому форумі МСА за участю представників 54 країн була прийнята декларація, в якій основний акцент був зроблений на відкриття другого фронту проти фашистської Німеччини. Також у документах з'їзду містилася вимога про створення такого післявоєнного порядку, в якому не було б національної і расової нерівності.

Таким чином, результативна поїздка представників АКРМ показала, що молодіжний юнацький рух лідируючих країн, таких як США, Великобританія і Канада, а також інших країн світу, міцніше зайняв антифашистські позиції. Слід зазначити, що відповідно до цих подій значно змінився авторитет Радянського Союзу, а точніше його молодого покоління.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити наступні висновки: Міжнародна Студентська Асамблея відіграла значну роль у подальшому розвитку подій в ході Другої Світової Війни. Адже всі молоді люди, що брали участь в конференції, розуміли, що без миру між людьми не може бути миру, в якому ми живемо. Також МСА зробила вагомий внесок в розвиток міжнародного права, закріплюючи такі нормативно-правові акти, як декларацію про створення Асамблеї, та беручи участь у підписанні декларації про відкриття другого фронту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бецкова Л. А. Антифашистский комитет молодежи СССР в движении за открытие второго фронта в Европе / Л. А. Бецкова // Вестник Челябинского государственного университета. – 2013. – № 30 (321). - С. 42–45.
2. Declaration of the International Student Assembly in Washington, D.C., U.S.A., September 2-5, 1942: The International Law of Your Rights, Source Documents and Commentary. / William D. Angel. // – Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 1995. – P.1143
3. Пономарев С. С. Антифашистский комитет советской молодежи. 1941-1947 гг.: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. истор. наук (13.03.1996) / Пономарев Сергей Сергеевич; Государственная Академия сферы быта и услуг. – Москва, 1996. – С.21

Науковий керівник: Турчіна М.О. асистент кафедри держави і права України та зарубіжних країн Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Гриценко Олена Аврамівна
професор кафедри економічної теорії
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДИЧНОГО ПРАВА

Медичне право – відносно новий напрямок юридичної практики та правової науки. В країнах Євросоюзу в будь якому медичному закладі працюють фахівці, які надають необхідну інформаціє як лікарям, так і пацієнтам про законодавче регулювання їхніх прав та обов'язків. Роль та значення медичного права буде постійно зростати внаслідок розширення нових видів медичних явищ (трансплантації різних органів, планування дизайнерських дітей, клонування, евтаназії, медичний туризм та багато інших).

Виокремлення медичного права в особливу галузь обумовлено необхідністю ефективного регулювання відносин, що складаються з приводу привласнення життя як фундаментального природного блага. Життя (та його складова здоров'я) відносяться до мериторих благ, доцільне використання яких не може здійснюватися тільки на основі ринкового механізму. Так відомий засновник та впливовий прихильник течії «економіки та права», суддя Федерального апеляційного суду США Гвідо Калабрезі в своїй книзі «Майбутнє права і економіки. Нариси о реформі та роздуми» (2016 р.) спеціально аналізує життя як мериторне благо, використання якого здійснюється через коммодифікацію (виокремлення благ в коло певного товариства) та командифікацію (використання благ здійснюється на основі команд зверху). Використання життя як мериторного блага не може бути ефективним внаслідок запровадження ринкових інструментів, оскільки «багато хто заперечує не проти того, що на ці блага встановлюється певна ціна, а проти здатності багатих запропонувати більш високу ціну, чим бідні, з-з чого розміщення таких благ через звичайний ринок ставатиме неприйнятним, зменшуючи корисність, а тому і «витратним» для багатьох людей» [1, с. 54-55]. Але життя – це мериторне благо особливого роду, оскільки воно має приватний (виключний, розподільний) характер і дозволяє використання ринкових способів його збереження, приміром витрати на раціональне харчування, проживання в екологічно чистих регіонах, отримання коштовного лікування та таке ін. У той же самий час здоров'я може перетворитися на коммондитне (спільне) благо, якщо людина застрахувалася в певній страховій організації. Здоров'я як суспільне благо стає командитним, коли держава бере на себе обов'язок забезпечувати кожного громадянина мінімально необхідним обсягом медичних послуг.

Життя людини (так і її здоров'я) має дві сторони – природну (біологічна форма існування матерії, що передбачає сукупність та метаболізм специфічних фізико-хімічних процесів) та соціальну (існування людини в системі суспільних

відносин). Медичне право стає людино-центричною галуззю, оскільки стосується найсуттєвішої сторони – біомедичної моделі життя.

Відтворення життя та здоров'я здійснюється при надані медичної допомоги, яку треба розрізняти від медичної послуги. Змістовно, медична допомога концентрує увагу на медичних процедурах, які здійснюються лікарем. В сучасних умовах актуальним є не просто проведення медичних дій, а визначення – які правомочності відповідають цим дія, які права відновлюються, порушуються, захищаються «Головними суб'єктами медичних відносин є постачальник медичної допомоги і споживач (пацієнт). Суб'єктами економічних відносин виступають власник, виробник (або постачальник) медичної послуги, продавець та її покупець. З інституційної точки зору надання послуги є не що інше, як обмін правомочностями між власниками факторів виробництва і покупцями» [2,с.53]. Тим самим медична послуга стає трансакцією, відповідно до якої здійснюється розподіл повноважень з приводу забезпечення достойного (нормального, здорового) життя. Здійснення цієї трансакції потребує певних трансакційних витрат – пошук інформації (про професійний рівень необхідного лікаря, схеми та наслідки лікування, тощо) специфікації прав (встановлення та розподіл повноважень між суб'єктами, що приймають участь в лікуванні), гарантії їх захисту. Чим складніше є медична процедура, тим більш розпорошені стають права, регулювання яких повинно здійснюватися на основі розробки медико-правових стандартів. Вартість медичної послуги як трансакції визначається не тільки коштами, що витрачаються безпосередньо на здійснення медичної процедура (вартість ліків, оплата праці медичних робітників та ін.), а в більшій мірі саме трансакційними витратами на формування правомочностей (пацієнта, лікаря, посередників) та їх перерозподіл. Навколо медичної послуги починає складатися медичне право як система суспільних відносин, що виникають в зв'язку з формуванням передачею, відтворенням, збереженням, охороною прав людини на достойне (нормальне, здорове) життя. Ця система складається з певних підрозділів, що різняться суб'єктами, функціями та схемами діяльності. *Перший* підрозділ – це відносини між пацієнтом та лікарем з приводу надання медичної послуги на основі розроблених стандартів здоров'я та протоколу лікування (це переважно цивільно-правові відносини). *Другий* – відносини між органами влади та медичною установою (адміністративно-правові, бюджетні, фінансові правовідносини). *Третій* – відносини, в які ступають не тільки лікар та пацієнт, а також ті особами (донор, сурогатна матір ті ін.), що включені в алгоритм надання медичної послуги. *Четвертий* підрозділ буде пов'язаний з організацією господарської (фінансової, інвестиційної, маркетинговою та ін.) діяльності медичного закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРА

1. Калабрези Г. Будущее права и экономики. очерки о реформе и размышления /пер.в англ. / Гвидо Калабрези – М.: Изд-во Института Гайдара, 2016. – 304 с.
2. Камінська Т.М. Про економічну сутність медичної послуги /Камінська Т.М. // Економіка України. – 2003. –№ 8. – с. 50-55.

Чернобай Владислав Володимирович
Студент НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРАВО КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Одновременно с формированием и развитием государства Киевская Русь происходил процесс становления древнерусского права. Характеризуя источники права Киевской Руси, следует отметить, что в IX-X в. наиболее распространенной была система норм устного обычного права. Нормами обычного права регулировались вопросы кровной мести, имущественные отношения, в частности между покупателями. До введения христианства на Руси брачно-семейные отношения в Киевской Руси регулировались исключительно нормами обычного права. Обычным правом решались порядок деятельности и компетенция государственных органов, формирования вооруженных сил, сбора налогов и т.д.

В результате экономического, социального, политического развития Киевской Руси возникала насущная необходимость нормативно-правового регулирования новых отношений. Среди первых известных нормативно-правовых актов выделяют русско-византийские договоры 911,944, 971 гг., в которых нашли отражение нормы византийского и древне-38 русского права. Кроме указанных договоров в важнейших источников права Киевской Руси относятся прежде всего "Русская Правда", церковные уставы князей Владимира и Ярослава, а также сборники церковных законов, завезенных в Киевской Руси из Византии.

“Княжеское право” было обязательно к выполнению на всей территории Руси и первое из этих правд называлось “Русской правдой”. “Русской правды” до нас дошло более 100 текстов. Ее тексты делят на три группы: краткая редакция (первая по времени) пространная редакция (121 статья) сокращенная редакция Все эти правды шли сплошным текстом без деления на статьи, разделили ее позднее в XVIII веке.

"Русская Правда" - важнейший источник феодального права Киевской Руси. Она возникла на местной почве, была результатом развития юридической мысли Киевской Руси и отражала те общественные отношения, которые сложились в этом государстве, закрепляя в своих нормах те порядки, которые были обусловлены природой древнерусского феодального общества.

В XI веке начинает образовываться феодализм на Руси, и конечно его главным признаком – неравенством различных слоев населения: князья, стояли над законом; в праве даже не предусматривалось наказание за покушение на него бояре, они подчинялись закону и именовались княжьими людьми; существовала норма предусматривающая наказание за убийство княжьего человека; князья духовенство не судили, как и людей церкви, с которыми разбирался свой церковный суд простые свободные люди (купцы, смерды и некоторые другие).

В конце IX-XII вв. закладывались основы гражданского права. Субъектами имущественных отношений в это время было все свободное население Киевской Руси, за исключением холопов, которые были не субъектами, а объектами права. Гражданская правоспособность возникала с момента рождения, а прекращалась со смертью лица. Ограничение правоспособности лица происходило в результате вступления в монашество. Объектами гражданско-правового регулирования выступали вещи, а также действия третьих лиц, связанные с передачей имущества или с личными услугами. Вещное право Киевской Руси включало в себя право владения и право собственности.

"Русской Правде" известное право собственности на движимое и недвижимое имущество (прежде всего на землю). При этом "Русская Правда" уделяла значительное внимание закреплению и защите права феодальной собственности на землю.

Большое внимание законодательство Киевской Руси уделяло преступлениям и наказаниям. Основные сведения об уголовном праве содержатся в "Русской Правде". Уголовное право этого периода, по заключению исследователей, имело достаточно высокий уровень развития. Объектами преступного деяния выступали власть князя, личность (прежде всего феодала), имущество, обычаи. Объективная сторона преступления еще недостаточно выражена, известными были лишь две стадии совершения преступления: покушение на преступление и законченное преступление. Большая часть преступлений осуществлялась в виде действий.

Субъектами преступления признавались все свободные люди. В то же время субъектами преступления не могли быть холопы и челядини. Наиболее распространенным наказанием был штраф (вира)=40 гривнам за свободного человека, двойной вире за княжьего и 5 гривнам – за смердов и холопов. Смертной казни теоретически почти нет, но на практике это конечно не так. Существовало несколько способов ведения следствия. Одно и которых было гонения - куда выведет след (человек должен был явиться на площадь и заявить о пропаже вещи, а встретив после эту вещь у кого-нибудь, то он обязан сказать о своих подозрениях последнему и предложить ему пойти на свод, то есть к тому, у кого он взял эту вещь; в случае отказа или неспособности это сделать вина считалась доказанной).

В "Русской Правде" ничего не говорится о судебный поединок. Однако о нем есть сведения в сообщениях арабских писателей X в., а также в позднейших русских правовых памятниках, где судебный поединок упоминается как очень распространенный способ получения доказательств. С его помощью решалась судьба спорной дела в зависимости от победы или поражения одной из сторон, что вступали перед судом в единоборство, часто с оружием в руках. Правдивым считался тот, кто побеждал.

Итак, создание Киевской Руси как единого государства имело большое положительное значение для государственно-правового развития восточных славян. Это было феодальное государство, во главе которой стоял монарх - великий киевский князь. Вместе с формированием и развитием Древнерусского государства складывалось и совершенствовалось право Киевской Руси, древнейшей достопримечательностью которого была "Русская Правда".

Костюк Аліна Леонідівна *студентка 1 курсу 18 групи, інституту прокуратури та кримінальної юстиції, НЮУ ім. Ярослава Мудрого*

КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ

Конституція Пилипа Орлика (1710) – договір гетьмана Війська Запорозького Пилипа Орлика зі старшиною та козацтвом – визначна пам'ятка української політико-філософської та правової думки, у якій знайшли яскраве відображення тогочасні ідеали української нації.

Після смерті Мазепи, коли постало питання про вибір нового гетьмана, вибір впав на П.Орлика, якого обрали гетьманом 5 квітня 1710 року. У день виборів було також прийнято Конституцію. Повна назва документа – "Договір та Встановлення прав і вольностей Війська Запорозького та всього вільного народу Малоросійського між Ясновельможним гетьманом Пилипом Орликом та між Генеральною старшиною, полковниками, а також названим Військом Запорозьким, що за давнім звичаєм і за військовими правилами схвалені обома сторонами вільним голосуванням і скріплені найяснішим гетьманом урочистою присягою". Сучасна поширена назва походить від скороченої латинської назви – Pacta et Constitutiones legum libertatumque exercitus zaporoviensis (Пакти і Конституція прав і вольностей Війська Запорозького).

За Конституцією, законодавча влада надається Генеральній Раді, що виконує роль парламенту. Найвищу виконавчу владу мав гетьман, влада якого була довічною. Можливості гетьмана і його повноваження були значно обмежені. Для задоволення матеріальних потреб гетьманові виділялись певні рангові маєтності з чітко визначеними прибутками. Відповідно до положень Конституції, гетьман не мав права розпоряджатися державним скарбом та

землями, проводити власну кадрову політику, вести самостійну зовнішню політику. Йому також було заборонено створювати власну адміністрацію, він не міг застосовувати покарання до винних. В такий спосіб відбувалося чітке розмежування повноважень.

Велика увага в Конституції була приділена соціальним низам – рядовим козакам, міщанам, селянам, козацьким вдовам і сиротам, дружинам козаків, які перебували в поході. Для забезпечення цих соціальних верств від визиску і гноблення, гетьман мав узяти їх під свою опіку, щоб на них не накладались надмірні, данини й роботи. Така увага і піклування про інтереси і соціальний захист низів українського народу було суттєвим історичним кроком вперед, на шляху до демократизації.

Важливою особливістю, що робила Конституцію Пилипа Орлика подібною до пізніх європейських конституцій, було те, що вона укладалася не між гетьманом і монархом (протектором української держави), а між гетьманом та козацтвом, яке виступало від імені всього українського народу. Текст Конституції дійшов до нас у латинській та неповній українській редакціях. Очевидно, що латинська версія була варіантом тексту, що призначався для міжнародного використання. Проте обидві версії вважаються оригінальними.

Конституція Пилипа Орлика була пройнята демократичним духом і визначала прогресивний історичний парламентський напрямок розвитку державних реформ. Реальної сили Конституція так і не набула, а тому лишилася в історії, як оригінальна правова пам'ятка, своєрідна юридична платформа "мазепинського руху" і, найголовніше, як один із перших конституційних актів в історії Європи, який обґрунтовує можливість існування парламентської демократичної республіки. Це була спроба дати своєму народу не світле майбутнє, а світле сьогодення, і зробити це не на крові, а цивілізованим шляхом демократії та закону, загальної злагоди та добробуту. Окрім цього Конституція Пилипа Орлика – це своєрідна мовна пам'ятка українського народу. Пам'ятники руйнуються з плином часу, люди вмирають, а письмові джерела лишаються та доповнюються нащадками. І саме з них ми черпаємо наші знаня, саме вони нагадують нам про наше коріння.

Секція Адміністративного права і процесу; фінансового права; інформаційного права;

Воліна Анастасія Едуардівна
Студентка 2 курсу, 7 групи ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

На шляху становлення та розвитку України як європейської, суверенної, незалежної, демократичної, соціальної і правової держави було реформовано органи внутрішніх справ. Одним із аспектів було створення Національної поліції, яка вже майже два роки функціонує в Україні. Звичайно, що пройшло замало часу для того щоб об'єктивно оцінювати здобутки реформи і зміни в суспільстві. Однак, перші кроки зроблено, і я вважаю за необхідне оцінити досягнення та провали нової структури.

Реформа поліції сприймається в суспільстві неоднозначно. Одна справа – це реформа по телевізору, те, як її подає Національна поліція, коли показує патрульну поліцію і говорить про проект «Моя нова поліція», ототожнюючи патрульну поліцію з усією. Однак, у житті люди стикаються з іншими службами: дільничними інспекторами, слідчими, очевидно, що поліція – це набагато ширше, ніж патрульна поліція, отже треба говорити про реформу комплексно.

Взагалі, для пересічного громадянина індикатором реформ є саме поліція на дорозі, тому що це той випадок коли люди найчастіше взаємодіють з нею. Нова поліція діє у містах, обласних центрах, але, наприклад, в селах стоять старі ДАІшники, котрі перейшли працювати в управління безпеки дорожнього руху. Організаційні зміни людина сприймає в першу чергу, однак реформа – це набагато глибша і складніша система: це, насамперед, законодавчі зміни, відомчі зміни, реорганізація, зміна підрозділів, набрання нових кадрів, атестація. Наприклад, оперативників і слідчих старої системи понад 20 тисяч, їх вирішили переатестувати, і відсіяти нечесних та неефективних. Однак, атестація має ряд проблем, насамперед юридичних, оскільки сама Інструкція про порядок проведення атестування суперечить Закону «Про Національну поліцію», і не відбувається належної фіксації процесу атестування, протоколи складаються без зазначення мотивації членів комісії щодо винесення того чи іншого рішення. В результаті ми отримали наразі майже 500 позовів в адміністративні суди, які масово задовольняють, оскільки з юридичної точки зору атестація незаконна, бо в тій формі, в якій вона проводиться, суперечить Закону «Про Національну поліцію». Результат атестації, який ми сьогодні маємо, що був частково озвучений самою поліцією і отриманий шляхом доступу до публічної інформації, складає лише 15% звільнених по всій країні, тобто 85% старих міліціонерів продовжують працювати**.** І ті помилки, які спостерігались під час атестації, мали б поступово виправлятись шляхом внесення змін до Закону, шляхом організаційних змін, і

цей процес повинен був мати характер комунікації з громадськістю, яка входила в ці комісії. Однак, на жаль, поліція наповнила комісії здебільшого своїми кадрами – громадськість була вимушена з них вийти, а результат, який ми маємо, не відповідає цілям, особливо тим економічним затратам, які були зроблені на атестацію.

Безумовно, необхідно зазначити, що патрульна поліція була оновлена майже на 90%. Це люди, яким забезпечили кращі умови праці, зокрема, заробітну плату, люди, які прийшли не із системи, але які не пройшли належного професійного навчання. Прорахунком реформи була закладена думка про те, що особа на практиці навчиться набагато швидше, ніж з теоретичних знань. Наразі існує ціла низка проблем, пов'язаних з елементарним невмінням поліції застосовувати норми права. Це дуже часто виражається у формі бездіяльності. Найпоказовіший приклад – ситуація з «миколаївськими мажорами», коли поліція мала усі законні підстави для того, щоб застосувати фізичну силу та спецзасоби, але поліція півгодини намагалась уладнати конфлікт зразковою розмовою. Також, не можна не згадати практику складання протоколів за адміністративні правопорушення, які суд відмовляється брати до розгляду, оскільки протокол складено неналежним чином. Нова поліція не навчена швидкій і правильній реакції під час резонансних випадків, у них відсутні будь-які схеми для блокування, зупинки, перехвату транспортних засобів, котрі на великій швидкості рухаються містом та становлять загрозу життю і здоров'ю перехожих. Якщо звернутись до досвіду європейських країн, то в них завжди є якісь схеми, коли поліція бере автомобіль «в коробку», так звану «черепаху», і поступово його зупиняє, або є правила, яка кількість машин і яким чином переслідує, як здійснюються постріли по транспортному засобу і т.д. У нашому ж випадку поліцейські не навчені цьому і тому не можуть професійно діяти під час екстрених ситуацій. І це провина не рядового, а начальницького складу, який відповідає за щоденну підготовку, навчання, розбір типових ситуацій або випадків, які стаються на практиці, за виховну роботу з особовим складом. Це питання внутрішньої організації поліції, взаємодія між рядовим і начальницьким складом, яка у нас чомусь відсутня і тому поліція вимушена діяти навмання. Поліція переживає так званий «кадровий голод», немає керівників, які б забезпечували зв'язок з рядовим складом.

За результатами багатьох соціальних опитувань рівень довіри громадян до поліції зріс. Начебто це вже не та міліція, яка остаточно себе зганьбила, дискредитувала під час майдану і втратила довіру усіх громадян. Однак, може показники зросли бо поліція зовсім бездіяльна, яка нічого не може зробити с правопорушником, а тільки балачками намагається вирішити конфлікт?! Тим паче, що через проблеми в самій поліції ситуація на дорогах погіршилась. Зараз в місяць в Києві затримують 500 водіїв у п'яному стані, у порівнянні з минулим роком цей показник зріс більше ніж у два рази. Кількість вчинених злочинів

виросла на 26,9% у порівнянні з періодом 2015 року, кількість тяжких злочинів у порівнянні з 2014 роком виросла на 46%. І знову ж таки витоки цієї проблеми полягають у тому, що поліція непрофесійна, не наділена достатньою кваліфікацією.

За два роки якихось потуг поліції, ініціативи, котрі вони починали робити, рано чи пізно припинялись, і чомусь знаходились якісь люди, інші органи державної влади, яких звинувачували у тому, що ми не можемо реформувати поліцію. Це неправильно, оскільки сама поліція, в першу чергу, несе відповідальність за реформу власного відомства. Патрульна поліція, здавалось би, найкращий приклад якогось нового розуміння поліції. Однак, дивлячись на рівень їх професійної підготовки, всі розуміють, що вони не можуть в повній мірі впоратись із тими завданнями, які на них покладені. Саме тому старі працівники ДАІ, згідно локальних наказів, продовжують працювати в містах разом з патрульною поліцією, а вони вже точно не сповідують якісь нові принципи роботи.

На мою думку, поліція рухається по колу, і знову ж таки постає проблема, яка дуже характерна для нашого законодавства і країни в цілому. Начебто, є ініціативи, які озвучуються і часто мають дуже хороші прогресивні ідеї, однак, їх втілення не відповідає тим цілям, які ставить сама поліція. Ми бачимо картинку в телевізорі, яка так і не буда втілена у житті.

Науковий керівник: **к. ю. н., доц. Соловйова О. М.**

Гомля Ірина Андріївна,
студентка Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МОДЕЛІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ ПРОВІДНИХ КРАЇН ЄВРОПИ

Адміністративна юстиція – це важливий інститут демократичної держави, який надає можливість контролю за діяльністю органів державної влади та захисту прав людини від їх свавілля. Однак це правове явище є досить неоднозначним, зокрема через наявність різних моделей адміністративної юстиції, які мають значні відмінності у застосуванні.

Дослідження обраної теми також проводили такі науковці як Войнолович С. Ю., Вдовиченко Л. О., Зоммерман К.П., Старилов Ю.Н. та інші. Вони з'ясували сутність адміністративної юстиції, дослідили досвід європейських країн з цього питання, однак недостатньо приділили увагу доцільності встановлення схожої моделі в Україні. Мета даної роботи полягає у тому, щоб проаналізувати моделі адміністративної юстиції держав Європи, зокрема Франції та Німеччини та визначити найефективнішу з них для України.

Однією з найперших адміністративна юстиція сформулювалася в Франції, яка є яскравим представником романської моделі (Італія, Іспанія, Португалія, Бельгія). Для її системи суддів характерний поділ на систему суддів загальної та адміністративної юрисдикції. По-перше, у зв'язку з цим розподілом суди стають незалежними та взаємодоповнюють один одного. Це є її основною перевагою, бо, очевидно, що контроль французьких адміністративних судів більш дрібний, оперативний та послідовний, ніж контроль над адміністрацією загальних судів в інших країнах [1, с. 342]. Це, а також звужена спеціалізація викликає більшу довіру з боку населення до адміністративного суду, ніж до загального.

По-друге, через подвійність системи інколи виникає певна складність, зокрема – до якого органу подавати позов – в загальний чи адміністративний суд. У зв'язку з цим у Франції було прийнято чимало нормативно-правових актів та одним з них було створено Трибунал по конфліктах (з'ясовує підвідомчість спору), таким чином цю проблему було розв'язано.

Наступною країною є Німеччина, вона входить до германської моделі (також Австрія). На даний час там функціонує досить раціональна система адміністративної юстиції, яка не залежить від органів виконавчої влади і судів загальної юрисдикції, очолена Федеральним адміністративним судом [3, с. 74]. У свою чергу адміністративна юстиція складається наступним чином: загальні адміністративні суди (перша інстанція) – Вищий загальний адміністративний суд землі (друга інстанція) – Федеральний адміністративний суд (найвища інстанція). Таким чином розгляд адміністративних спорів відбувається від нижчого суду до вищого.

Окрім того наявна система спеціалізованих установ, до компетенції яких входить вирішення різних видів публічно-правових спорів у тому числі і по скаргах осіб, які знаходяться у публічно-правових службових відносинах з ФРН. Отже, адміністративна юстицію у Німеччині має бінарний рівень захисту, який здійснюється як спеціалізованими адміністративними, так і загальними судами.

Щодо побудови системи адміністративних судів в Україні, особливу увагу привертає саме досвід організації та діяльності судів адміністративної юрисдикції Німеччини і Франції, як держав, близьких до України у географічному і в геополітичному планах, а також у правовому відношенні [2, с. 200]. Зокрема дуже подібна структура та система джерел права. Нині в Україні судова система складається з системи судів загальної юрисдикції та Конституційний Суд України. Адміністративні справи розглядають спочатку місцеві адміністративні суди, далі – апеляційні адміністративні суди, Вищий Адміністративний суд України та найвищою інстанцією є Верховний Суд України, де діє Судова палата по адміністративних справах. Таким чином, на підставі вище викладеного можна побачити її схожість з німецькою моделлю, однак немає допоміжним установ, як наслідок – низький рівень ефективності адміністративної юстиції та потреба у реформуванні. Через це виникає

необхідність створення дієвого механізму захисту прав людей від незаконної діяльності апарату управління, а також вирішення проблеми надмірної завантаженості судів загальної юрисдикції шляхом створення спеціальних юрисдикційних органів з вузькоспеціалізованими фахівцями у даній сфері.

Отже, романська та германська моделі адміністративної юстиції мають свої переваги та недоліки, але для України буде корисним перейняти позитивний досвід французької моделі, а саме – створити самостійну системи судів адміністративної юрисдикції, яка зможе сприяти більшій незалежності від адміністрації, не підпорядкованості жодним органам в системі загальних судів та довірі з боку населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вдовиченко Л. О. Адміністративна юстиція у Франції: пропозиції для України / Л. О. Вдовиченко // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 1. – С. 340–343.
2. Войнолович С. Ю. Зарубіжний досвід організації систем адміністративної юстиції // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – №3–2. – С. 197 – 202
3. Зоммерман К. П., Старилов Ю. Н. Административное судопроизводство (юстиция) в Германии: История развития и основные черты / К.П. Зоммерман, Ю.Н. Старилов // Государство и право.– 1999. – № 7. – С. 70–77.

Діхтярь Анна Віталіївна
студентка 2 –го курсу групи ПІ-25
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ШТРАФНІ БАЛИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

На сьогодні, з огляду на трансформаційні процеси, які охоплюють усі сфери життя соціуму, змінюється підхід законодавця до характеру правового регулювання суспільних відносин, зокрема, у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Актуальність даного питання полягає у тому, що у зв’язку з імплементацією міжнародного досвіду у національне законодавство, з метою зменшення кількості дорожньо-транспортних пригод, було введено порівняно нове адміністративне стягнення — штрафні бали, а їх поява зумовила низку суперечностей та колізій, для усунення яких необхідним є удосконалення чинного законодавства з урахуванням норм зарубіжних країн.

Слід зазначити, що Україна за рівнем смертності від ДТП посідає п’яте місце у Європі. Статистичні дані, надані Управлінням безпеки дорожнього руху, підтверджують: лише за 2016 р. було скоєно 138 536 ДТП, що сталися у більшості випадків за перевищення безпечної швидкості руху, порушення правил маневрування та недодержання безпечної дистанції. У зв’язку з цим важливим є питання ефективності функціонування системи штрафних балів в Україні задля зниження рівня ДТП.

Відповідно до ч. 1 ст. 27-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі: КУпАП): «Штрафні бали є стягненням, що накладається на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, установлені цим Кодексом». Механізм накладення штрафних балів передбачений ч. 2 і 3 цієї ж статті: «Кожному громадянину, який має право керування транспортним засобом, щороку з початку року (з дня отримання права керування транспортним засобом) і до кінця року нараховується 150 балів. У разі фіксації правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі від загальної кількості балів громадянина, який вчинив правопорушення, вираховується кількість штрафних балів, передбачених відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу».

Варто зауважити, що у вітчизняному законодавстві досвіду існування системи штрафних балів ніколи не було передбачено. Натомість практика інших країн доводить, що такий вид адміністративного стягнення існує доволі давно, і саме система балів є дієвою в аспекті зменшення порушення правил дорожнього руху з боку водіїв. Так, порушення правил дорожнього руху у Франції диференціюються на п’ять класів. До перших чотирьох належать такі порушення у сфері безпеки дорожнього руху як порушення правил паркування, перевищення швидкості руху транспортних засобів більш як на 20 км/год, розмова по телефону та ін. При чому за такі проступки передбачене стягнення у вигляді штрафу. Накладення штрафних балів відбувається у разі перевищення швидкості більш ніж на 50 км/год, за керування транспортним засобом у стані алкогольного сп’яніння тощо. За три штрафні бали водій позбавляється права на керування транспортним засобом у судовому порядку.

Відповідно до законодавства США система штрафних балів функціонує понад 30 років. Перевищення меж встановленої швидкості від 1 до 10 миль у годину становить 3 бали, а у разі перевищення на 40 миль у годину — 11 балів. Недодержання безпечної дистанції або різке гальмування передбачає стягнення у вигляді 4 балів, створення аварійної обстановки — 5 балів. При здійсненні обов’язкового або добровільного страхування транспортних засобів сума страхових внесків безпосередньо залежить від кількості штрафних балів: накладення на водія 11 балів зумовлює сплату додаткових $1000 на рік.

Головною особливістю штрафних балів як виду адміністративного стягнення, з огляду на досвід зарубіжних країн, є те, що у протоколі про порушення має бути видно обличчя водія. Щодо врегулювання накладення штрафних балів на рівні національного законодавства, то згідно зі ст. 14-2 КУпАП: «Адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі несуть юридичні та фізичні особи, за якими зареєстровано транспортний засіб».

Варто зазначити, що на даний час практична реалізація механізму штрафних балів відсутня, адже їх списання може здійснюватися у випадку фіксування правопорушення в автоматичному режимі, тобто за допомогою засобів фото- та відеофіксації. Однак, на сьогодні таких технічних можливостей у більшості населених пунктів немає і, як наслідок, можна стверджувати, що при притягненні осіб за перевищення швидкості або порушення правил зупинки чи стоянки виникають певні проблеми з доказовою базою.

Упровадження технічних засобів фото- й відеофіксації порушень дозволяє в місцях встановлення обладнання знизити кількість дорожньо-транспортних пригод до 30%, а також за рахунок виключення контактів поліцейських із правопорушниками максимально виключити «людський» фактор у роботі поліції.

Таким чином, хоча нововведення у вигляді системи штрафних балів може бути ефективним та сприяти підвищенню рівня загальної превенції у сфері адміністративних правопорушень на транспорті, але така ефективність має бути досягнута лише шляхом усунення недоліків і суперечностей у національному законодавстві. З огляду на вищезазначене пропонуємо врахувати наступне:

1. Встановлення технічних засобів автоматичної фіксації та обробки порушень правил дорожнього руху є необхідністю, адже без них видається неможливим функціонування такого виду стягнення. По суті це означає наявність лише теоретичного підґрунтя без його практичної реалізації.
2. Розмір штрафних балів є недостатнім з метою попередження ДТП, адже ті порушення ПДР, санкція за які передбачена у вигляді системи штрафних балів, викликають потенційну загрозу, з огляду на статистичні дані, скоєнню ДТП в Україні. На сьогодні накладення балів за порушення безпеки дрожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, передбачає 50 у межах 150 балів, що означає легальну можливість порушення водіями ПДР три рази без обмеження майнового характеру.

Науковий керівник: Кущ Олексій Євгенович - кандидат юридичних наук, доцент.

Демченко Олександр Русланович
Студент навчально-наукового інституту права, Університету державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПОСТІЙНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ В УКРАЇНІ

В умовах глобалізації діяльність компаній виходить широко за межі їх країн, що на сьогоднішній день лишає все менше перешкод для міжнародної підприємницької діяльності. Саме дані процеси породжують такі явища як створення та заснування материнськими компаніями дочірніх компаній в інших

країнах, відкриття постійного представництва (офіс, магазин, відділення тощо) в іноземній державі, або ж короткострокову тимчасову діяльність нерезидента на території іншої країни (компанія провадить свою діяльність в іншій країні, не маючи в її межах своїх підрозділів – наприклад, направляє своїх спеціалістів).

Одним із найменш визначених в українському законодавстві у порівнянні із міжнародним правом є питання постійного представництва, а саме питання оподаткування доходів такого суб'єкта приватних міжнародних правовідносин.

Перший абзац пп. 14.1.193 Податкового кодексу України визначає постійне представництво (далі – «ПП») як постійне місце діяльності, через яке повністю або частково проводиться господарська діяльність нерезидента в Україні, що базується на та повністю відповідає визначенню параграфу 1 ст. 5 Конвенції ОЕСР, проте є відмінності; частково враховує визначення Конвенції ОНН для країн, що розвиваються; охоплює всі види ПП (і) місце діяльності, (іі) залежний агент, та (ііі) надання послуг.

Варто розмежовувати господарську діяльність нерезидента України, а також діяльність, що має підготовчий або допоміжний характер. Відповідно до Конвенції ОЕСР: вона підлягає детальному аналізу у кожному конкретному випадку; якщо діяльність філії є ідентичною до діяльності головного офісу, то така діяльність не є підготовчою або допоміжною; діяльність філії, яка має функції щодо управління (наприклад іншим підрозділом нерезидента) не може вважатись підготовчою або допоміжною; підготовча та допоміжна діяльність можуть здійснюватись філією лише по відношенню до її головного офісу; укладання угод для потреб діяльності філії не виходить за межі підготовчої та допоміжної діяльності.

Відомо, що країна, у якій компанія вважається резидентом, зазвичай оподатковує її загальносвітовий дохід від господарської діяльності, тобто дохід, який компанія отримує у всьому світі. Інші країни, як правило:

- якщо є постійне представництво: можуть оподатковувати дохід нерезидента від його господарської діяльності лише у частині, яка відноситься до його ПП;
- якщо постійне представництво відсутнє: стягувати податок на репатріацію з деяких інших типів доходів нерезидента джерелом з цієї країни (проценти, дивіденди, роялті, ін.).

У відповідності до міжнародних договорів щодо уникнення подвійного оподаткування, країна, у якій компанія вважається резидентом, враховує податок сплачений компанією у країні виникнення доходу.

Якщо філія не є постійним представництвом розподіл права оподаткування виглядає наступним чином:

- Країна Б (філія) не оподатковує дохід Компанії А від господарської діяльності у Країні Б;

- Країна Б (філія) може застосовувати податок на репатріацію до деяких інших типів доходу Компанії А джерелом з Країни Б (дивіденди, проценти, роялті, ін.);

- Країна А включає дохід Компанії А із Країни Б (філія) до загальносвітового доходу Компанії А та оподатковує його враховуючи податок сплачений у Країні Б.

Якщо філія є ПП:

- Країна Б (філія – ПП) може оподатковувати дохід Компанії А від господарської діяльності у Країні Б у частині, яка відноситься до ПП;

- Країна Б (філія – ПП) може застосовувати податок на репатріацію до деяких інших типів доходу Компанії А джерелом з Країни Б (дивіденди, проценти, роялті, ін.);

- Країна А включає дохід Компанії А із Країни Б (філія – ПП) до загальносвітового доходу Компанії А та оподатковує його враховуючи податок сплачений у Країні Б.

Таким чином, визначено, що країна має право оподатковувати дохід нерезидента від його господарській діяльності у такій країні через наявність постійного представництва нерезидента у такій країні. У зв'язку з цим виникають питання: яку частину доходу нерезидента віднести до постійного представництва? Як визначити базу оподаткування прибутку, який було віднесено до постійного представництва?

Дивлячись на все вищезазначене бачимо низку проблемних питань оподаткування постійних підприємств в Україні. Це зокрема:

- недостатня нормативна урегульованість ПП та їх оподаткування, багато невизначеностей для бізнесу: 1) яку частину доходу нерезидента відносити до ПП та як? 2) технічні аспекти визначення бази оподаткування ПП (витрати понесені за кордоном); 3) як розмежовувати господарську діяльність філії нерезидента від допоміжної та підготовчої?

- складність отримання інформації податковими органами України про іноземний прибуток нерезидента вій його діяльності в Україні;

- складнощі фіксування діяльності української філії нерезидента, яка виходить за межі підготовчої та допоміжної.

Саме тому на сьогоднішній день існує необхідність перегляду положень українського законодавства відповідно до положень міжнародних конвенцій. Адже лише адаптувавши своє внутрішнє законодавство до норм міжнародного права, Україна зможе зробити значний крок на шляху до національного та міжнародного розвитку і співробітництва.

Дуброва Тетяна Валеріївна
студентка 5 курсу, 6 групи, Інституту підготовки
кадрів для органів юстиції України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ФІНАНСОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

З'ясування правової природи фінансової відповідальності за порушення податкового законодавства як складника сучасної системи юридичної відповідальності України важливе не лише з теоретичного погляду, але й має вагоме практичне значення. Від правової природи цього інституту залежить, які санкції та в якому порядку будуть застосовуватися до порушника податкового законодавства. Проблеми самостійності фінансової відповідальності за порушення податкового законодавства та особливостей її правової природи є дискусійними [1]. Це питання досліджували такі науковці в галузі фінансового права, як: Л. К. Воронова, Я. В. Греца, І. Є. Криницький, О. В. Кузьменко, М. П. Кучерявенко, В. Н. Назаров, О. М. Федорчук, Ф. О. Ярошенко та ін.

Серед вчених на сьогодні відсутня єдина думка щодо «статусу» фінансово-правової відповідальності в системі юридичної відповідальності. Сформувалися основні дві теорії напрацювань вчених щодо цього питання:

1. Фінансова відповідальність як складник адміністративної відповідальності. На наш погляд, така позиція не є аргументованою. Вказані види відповідальності суттєво відрізняються один від одного. Зокрема:

а) різний суб'єктний склад (при адміністративній – тільки фізичні особи, то при фінансовій- як юридичні так і фізичні особи);

б) основним видом адміністративної відповідальності у сфері оподаткування є штраф або попередження, що застосовується до посадових осіб підприємств, установ, організацій або громадян – суб'єктів підприємницької діяльності; а фінансово-правова відповідальність за порушення податкового законодавства виступає у формі: а) стягнення всієї суми прихованого або зниженого платежу в бюджет у формі податку; б) штрафу (що накладається податковим органом); в) пені, що стягується з платника за затримку сплати податку [2].

2. Фінансова відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності.

Таку позицію обстоюють А. Іванський, Н. Якмимчук, аргументуючи це тим, що: 1) фінансово-правова відповідальність настає тільки за порушення фінансових норм, що встановлюють правила поведінки суб'єктів фінансових

правовідносин, захищають фінансові інтереси держави; 2) фінансові правовідносини через свою природу мають майновий характер, тому правопорушення в даній сфері завжди завдають певної майнової шкоди державі і всьому суспільству в цілому; 3) згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 30 травня 2001 року № 7-рп/2001 адміністративна відповідальність не охоплює спеціальні види юридичної відповідальності, передбачені іншими галузями права (податкову, банківську, бюджетно-правову (різновиди фінансово-правової відповідальності) [3]. Погоджуємося з позицією та наведеними аргументами А. Іванського, Н. Якмимчук. Вважаємо що, законодавець в Податковому кодексі України у ст. 111.1.1 встановив види відповідальності за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, серед яких – фінансова. В ст. 112.1 Податкового кодексу України зазначається, що притягнення до фінансової відповідальності не звільняє осіб за наявності відповідних підстав від притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності. Тобто, можна зробити висновок, що законодавець виділяє фінансову відповідальність як окремий вид відповідальності, розмежувавши її від адміністративної та кримінальної.

Крім зазначених теорій, висловлюються думки про існування лише адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення фінансового законодавства або вказується її комплексний характер, що полягає у поєднанні елементів адміністративної та кримінальної відповідальності.

Вважаємо, що відмінність фінансово-правової відповідальності від інших видів юридичної відповідальності є аргументована, тому слід виділити її в окремий (спеціальний) вид юридичної відповідальності. Виникає потреба удосконалення чинного законодавства, в систематизації нормативно-правових актів, у зв’язку з значною кількістю відсильних, бланкетних норм, що дає можливість різного тлумачення при застосуванні відповідальності.

Література:

1. Літвінцева А. С., Фінансова відповідальність за порушення податкового законодавства [Електронний ресурс]. / А. С. Літвінцева // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 6 – С. 150-154. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_6_31

2. Кучерявенко Н. П. Налоговое право : учебник / Н. П. Кучерявенко. –Харьков: Легас, 2001. – 584 с.

3. Лебедь А.В. Фінансово-правова відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності [Електронний ресурс]. // XI Міжн. Наук. Інтернет-конф. «Актуальні проблеми сучасної науки» – Режим доступу: http://intkonf.org

Науковий керівник–к.ю.н., асистент кафедри фінансового права Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого К.О.Токарєва

Іванов Денис Володимирович
студент 3 групи 5 курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЗУСТРІЧНИХ ЗВІРОК

Статтею 73.5 Податкового кодексу передбачено, що з метою отримання податкової інформації, необхідної у зв'язку з проведенням перевірок, контролюючі органи мають право здійснювати зустрічні звірки даних суб'єктів господарювання щодо платника податків. Під час зустрічної звірки здійснюється співставлення даних, отриманих від платників податків та інших суб'єктів інформаційних відносин, з метою документального підтвердження господарських відносин з платником податків та зборів, а також підтвердження відносин, виду, обсягу і якості операцій та розрахунків, що здійснювалися між ними, для з'ясування повноти їх відображення в обліку платника податків. Зазначається, що зустрічні звірки не є перевірками і проводяться в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, а отже не повинні мати юридичних наслідків для платника. За результатами зустрічних звірок складається довідка, яка надається суб'єкту господарювання у десятиденний термін.

Відповідно до п. 1 Порядку проведення органами державної податкової служби зустрічних звірок, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2010 року № 1232, зустрічна звірка полягає у зіставленні даних первинних бухгалтерських та інших документів суб'єкта господарювання, що здійснюється контролюючими органами, з метою документального підтвердження господарських відносин з платником податків та зборів, а також підтвердження відносин, виду, обсягу і якості операцій і розрахунків, що здійснювалися між ними, для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку платника податків.

Відповідно до п. 2 зустрічні звірки проводяться у суб'єктів господарювання, щодо здійснення операцій з якими під час перевірки платника податків та зборів виникають сумніви стосовно факту здійснення таких операцій або якщо існують розбіжності задекларованих у деклараціях з податку на додану вартість показників податкового кредиту та податкових зобов'язань.

Згідно з п. 7 У разі встановлення фактів, що не дають змогу провести зустрічну звірку суб'єкта господарювання у зв'язку із зняттям з обліку, встановленням відсутності суб'єкта господарювання та/або його посадових (уповноважених) осіб за місцезнаходженням (податковою адресою), ненаданням інформації та документів для проведення зустрічної звірки, контролюючий орган (виконавець) складає акт про неможливість проведення

зустрічної звірки суб’єкта господарювання, який підписується посадовими особами контролюючого органу (виконавця).

Відповідно до нормативних положень в акті про неможливість проведення зустрічної звірки суб'єкта господарювання лише засвідчується факт неможливості її проведення Але на практиці податкові органи до такого акту вносять зауваження (припущення, висновки) стосовно документального підтвердження господарських відносин з платником податків та зборів, чи щодо підтвердження відносин, виду, обсягу і якості операцій та розрахунків, що здійснюються між ними, з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку платника податків. А також вносять змін до облікових даних платника, зокрема до інформаційних систем і до баз даних. Що в свою чергу викликає негативні наслідки для платника податків, зокрема, додаткові перевірки, зміни в податковому резюме тощо.

Зрозуміло, що платники податків почали оскаржувати такі акти про неможливість проведення зустрічної звірки до суду. І спочатку їм вдавалося доказувати, що зустрічні звірки фактично містять в собі перевірку платника. Наприклад, в рішенні ВАСУ №2а-11060/12/2670 зазначалось наступне: оформлення результатів перевірок здійснюється шляхом складання акта перевірки, який є носієм доказової інформації та повинен містити висновки посадових осіб податкового органу про порушення суб'єктом господарювання законодавства, а у свою чергу, метою проведення зустрічної звірки платника податків є виключно отримання податкової інформації, тобто, зібрання відомостей, які розкривають процес поточної господарської діяльності платника податків, дані про його контрагентів, кількісні, якісні та інші характеристики отриманих та наданих товарів (робіт, послуг).

Враховуючи, що зустрічні звірки не є перевірками платника податків, письмовий документ, який складається після проведення зустрічної, звірки (довідка) та у разі неможливості її проведення (акт) не може містити у собі висновки посадових осіб податкового органу про порушення суб'єктом господарювання вимог чинного законодавства, у тому числі, і про реальність, повноту, достовірність господарських операцій такої особи.

Але вже в постанові ВСУ №826/17248/14 від 17.11.2015 вказується, що акт про неможливість проведення зустрічної звірки суб’єкта господарювання, який є відображенням дій працівників податкових органів, не породжує правових наслідків для платника податків і, відповідно, не порушує його прав. А внесена до ІС «Податковий блок» інформація на підставі такого акта використовується податковими органами для інформаційно-аналітичного забезпечення їхньої діяльності і не зумовлює для платника податків змін у структурі податкових зобов’язань та податкового кредиту.

Аналогічне рішення було прийняте ВСУ по справі №21-4265а15 3.02.2016. В якому зазначається наступне: справі, яка розглядається, суди встановили, що

на підставі Акта про неможливість проведення зустрічної звірки ДПІ внесла зміни до Інформаційної системи щодо показників податкової звітності позивача. При цьому суди встановили, що податкове повідомлення-рішення контролюючий орган не приймав. І за таких обставин, оскільки Акт про неможливість проведення зустрічної звірки не порушує прав позивача, а внесення до Інформаційної системи змін без прийняття податкових повідомлень-рішень не породжують правових наслідків для платників податків та не порушують їхні права, у задоволенні позову ТОВ щодо зобов'язання ДПІ відновити попередні дані в зазначеній електронній базі відмовлено.

Тобто, позиція суду є такою, що оскарження акту про неможливість проведення зустрічної звірки є безперспективною справою, адже такий акт не породжує правових наслідків для платників. Тобто проблема залишається відкритою, адже не зважаючи на такі суто формальні аргументи суду, фактично такі дії податкових органів негативно відображаються на діяльності платника. Для її вирішення пропонуємо доповнити вищерозглянуту статтю Податкового кодексу правом платників на оскарження акту або його окремих елементів та на відшкодування шкоди, завданої наприклад діловій репутації.

Відкритим же залишається питання, що робити особам, які вже зіштовхнулися з такою проблемою. На нього можемо відповісти, спираючись на приклад справи ТОВ Аркомбуд, рішення по якій прийняв ВСУ 17.02.2016. Так, можна говорити про можливість оскарження не самого Акту, а саме можливість визнавати неправомірними дії податкових органів щодо коригування відомостей в автоматизованій інформаційній системі.

Левенець Аліна Андріївна,
студентка 2 курсу, 4 групи Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ імені Ярослава Мудрого

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Важливе місце у системі методів державного управління займають методи державного управління, які у своєму змісті охоплюють сутність правових способів, що застосовуються державою для забезпечення регулюючої дії впливу норм адміністративного права. В науці адміністративного права прийнято вважати, що адміністративний примус є заходом, який застосовується в тих випадках, коли інші методи виявилися неефективними.

Проблемні питання сучасного розвитку адміністративного примусу у своїх наукових працях розглядали: Ю. П. Битяк, А. С. Васильєв, В. В. Зуй, В. К. Колпаков, Т. Коломоєць, І. Колушко, Є. Кириленко, А. Комзюк, В. Ф. Опришко, О. І. Остапенко, М. М. Тищенко, В. К. Шкарупа тощо. Оскільки адміністративна

відповідальність є важливим інструментом державного управління, то майже неможливо виділити якусь сферу, де б вона не застосовувалася. У сучасних умовах адміністративна відповідальність є інструментом, за допомогою якого здійснюється коригування поведінки окремих членів для того, щоб впорядкувати відносини у суспільстві.

Адміністративна відповідальність становить особливий вид юридичної відповідальності, саме тому їй властиві такі ознаки: регулюється нормами права, виявляється в офіційному осудженні за правопорушення особи та застосуванні до неї у процесуальній формі санкцій правових норм уповноваженими на те суб'єктами влади. Застосування заходів юридичної відповідальності тягне для правопорушника обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру, які він зобов'язаний перетерпіти і фактично це здійснює. Тим самим правопорушник «тримає відповідь» перед державою за неправомірну поведінку.

Адміністративний примус - застосування уповноваженими суб`єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру, передбачених адміністративно-правовими нормами, з метою охорони суспільних відносин шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання винних у вчиненні. Адміністративна відповідальність відіграє важливу роль у забезпеченні правопорядку в суспільному житті серед інших видів відповідальності. Важливе значення адміністративної відповідальності пояснюється насамперед тим, що адміністративні правопорушення є одними з найпоширеніших з усіх видів правопорушень. До проступків, за скоєння яких, в основному, може наступати адміністративна відповідальність, необхідно віднести, наприклад, безквитковий проїзд у громадському транспорті, порушення правил рибного лову, правил полювання, правил торгівлі, митних та інших правил, то до проступків, за скоєння яких наступає дисциплінарна відповідальність, варто віднести прогул, запізнення на роботу, передчасне залишення місця роботи, виробництво браку, відмову від виконання роботи і невиконання розпоряджень адміністрації тощо.

Важливим є питання відмежування адміністративного та дисциплінарного проступку. Адміністративний проступок полягає в порушенні загальнообов'язкових правил, обов'язків, що встановлені для всіх громадян незалежно від того, де вони працюють і яку виконують роботу. В той же час дисциплінарний проступок полягає в порушенні тих обов'язків, що покладені на особу як на члена трудового колективу й у зв'язку з його роллю в цьому колективі, а тому це завжди порушення існуючої в організації дисципліни. Однак, у деяких випадках трудові й адміністративно-правові обов'язки посадових осіб, водіїв, працівників торгівлі збігаються, у зв'язку з чим тоді

порушення, скоєне ними, виявляється одночасно дисциплінарним та адміністративним проступком.

Стан законодавства України про адміністративну відповідальність дуже суперечливий і недосконалий і тому на сьогодні існує значна кількість проблем, що стосуються адміністративного примусу. Чимало проблем присвячені вирішенню питань щодо порядку накладення адміністративних стягнень на юридичних осіб. На сьогоднішній день правовий статус юридичних осіб та проступки, скоєні ними, в діючому КУпАП не визначені. В той же час, нормотворча практика засвідчує регламентацію цього інституту через окремі акти як адміністративного, так й інших галузей законодавства, що, на наш погляд, негативно впливає на ефективність адміністративної відповідальності. Українська держава і суспільство поставлені перед проблемою реформування правомірного притягнення громадян до адміністративної відповідальності. Ефективність застосування адміністративних заходів примусу в умовах розбудови правової держави пов'язана з удосконаленням координації дій органів, до компетенції яких входить це застосування, налагодженням внутрішніх і зовнішніх інформаційних зв'язків, створенням сучасної систематизованої нормативно-правової бази, яка відповідає європейським стандартам. Дотримання законності під час притягнення громадян до адміністративної відповідальності мусить бути обов'язковим для всіх суб'єктів адміністративного провадження та єдиною з основних умов реалізації адміністративної відповідальності.

Таким чином, сучасна наука адміністративного права має розробити основні теоретичні положення гарантій законності притягнення громадян до адміністративної відповідальності, які мусять знайти своє подальше закріплення в законодавстві України про адміністративні правопорушення. Безумовно, адміністративний примус викликає недовіру до державної політики у більшості громадян України та спричиняє безліч порушень з боку органів виконавчої влади та їх посадових осіб, проте варто пам'ятати, що примус є необхідним методом для охорони правопорядку, власності, прав та інтересів громадян.

Лєтнєва Ольга Сергіївна
аспірант кафедри політології і філософії
ХАРІ НАДУ при Президентові України

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ СТОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ РЕЧОВИХ ПРАВ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО

Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно розглядається в декількох аспектах як: юридичного факту, інституту права, адміністративної послуги та способу виконання управлінських функцій.

Як адміністративна послуга. Приймаючи до уваги положення Законів України «Про адміністративні послуги», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно», а також сучасні наукові погляди на природу адміністративних послуг, зокрема, С. Л. Дембіцької, О. А. Задихайло, О. М. Соловйової, К. Ю. Гарнік та інших, можна впевнено зробити висновок, що державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень є адміністративною послугою в силу того, що являє собою діяльність органів виконавчої влади в процесі реалізації ними владних повноважень, яка здійснюється за заявою фізичної чи юридичної особи з метою забезпечення їх прав, свобод і законних інтересів та оформлюється у вигляді адміністративного акта [3, с. 151; 5, с. 382; 13, ст. 1; 16, с. 96].

Підтвердженням наведеної позиції є те, що по суті, державній реєстрації прав на нерухоме майно властиві всі основні ознаки адміністративної послуги, а саме те, що вона (а) надається органом державної влади (б) за зверненням фізичної або юридичної особи і (в) спрямована на забезпечення реалізації зазначеними особами своїх прав та законних інтересів [6, с. 168; 9, с. 153; 10, с. 270].

Державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно можна справедливо вважати публічною та державною адміністративною послугою, яка надається органами державної виконавчої влади та нотаріусами на яких покладено функції державних реєстраторів прав на нерухоме майно [1, с. 272; 17, с. 167]. Крім того, на нашу думку реєстрація прав на нерухоме майно є обов’язковою адміністративною послугою, оскільки з її отриманням пов’язане оформлення права особи на нерухому річ та можливість його реалізації [4, с. 81].

Крім того, слід зазначити, що в аспекті положень вітчизняного законодавства у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень адміністративна послуга такої реєстрації має прогресивний характер, оскільки її надання базується на принципі "єдиного вікна" одним з проявів чого є проведення державної реєстрації прав на нерухоме майно нотаріусом одночасно з вчиненням нотаріальної дії [2, с. 31; 7, с. 170; 18, с. 49; 19, с. 87]. До речі, запровадження такого принципу в аспекті здійснення нотаріусом функції державного реєстратора прав відбулося шляхом покладення на нотаріуса відповідних повноважень у 2012 році. До цього часу передбачалося що за нової системи державної реєстрації прав на нерухоме майно нотаріальна та реєстраційна дії будуть розмежовані як у часі так і за суб’єктом їх здійснення.

Державна реєстрація як спосіб реалізації завдань держави. В такому ракурсі вона являє собою механізм виконання таких основних функції держави як регулятивної та охоронної.

Виконання цих функції не можна зводити виключно до таких, що властиве державній реєстрації як процедурі, тобто виду адміністративного провадження або ж до юридичного факту. Зазначені функції є пов’язаними з обома видами

реєстрації і є, здебільшого є «похідним» наслідком виконання основних функцій. Якщо основною функцією державної реєстрації прав на нерухоме майно слід вважати правовстановлюючу та охоронну, то додатковими «похідними» функціями державної реєстрації є облікова, упорядковуюча, превентивна, інформаційна.

Регулятивна функція держави в аспекті інституту державної реєстрації прав конкретизується упорядковуючою функцією, основною метою якої є забезпечення стабільності обороту нерухомого майна, шляхом надання суб'єктам правовідносин додаткових гарантій належного функціонування механізму виникнення, переходу та припинення прав на нерухомість. Крім того, з 01 січня 2013 року ще одним проявом упорядковуючої функції державної реєстрації є необхідність органів державної влади та органів місцевого самоврядування відповідно до перехідних та прикінцевих положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування земель державної та комунальної власності», протягом одного року (до 01 січня 2014 року) провести державну реєстрацію об'єктів нерухомого майна, що їм належать. Таким чином, публічна влада упорядковує відносини власності між державою та приватними особами, а також приводить у порядок свої активи у формі об'єктів нерухомості.

Облікова функція, дозволяє в ході проведення державної реєстрації прав на нерухоме майно отримати інформацію щодо об'єкта нерухомого майна, його власника та осіб, які мають похідні речові права на нерухоме майно. І хоча, на думку О. О. Піфко, державна реєстрація прав на землю характеризує правовий режим, встановлений відносно земельної ділянки, а облік – її природний та господарський режим [11, с. 10], вважаємо це не створює перешкод у можливості об'єднання облікової та реєстраційної функції в рамках державної реєстрації прав на нерухоме майно.

В ході виконання облікової функції відповідні органи державної влади або місцевого самоврядування можуть отримати необхідну інформацію щодо об'єктів нерухомості, їх цільового призначення і використовувати її для формування та реалізації політики у багатьох сферах суспільного життя, або ж для надання в подальшому інформаційних послуг громадянам та юридичним особам [15, с. 252].

Слід зазначити, що новелою законодавства з 01 січня 2013 року є поступове розкриття відомостей реєстру для необмеженого кола суб'єктів права і таким чином поглиблення сфер надання інформаційних послуг та виконання інформаційної функції держави [14].

Крім того, починаючи з 2015 року для усіх бажаючих відкрито доступ до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно .

Зокрема, відповідно до частин першої - третьої статті 32 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»

інформація про зареєстровані права та їх обтяження, що міститься у Державному реєстрі прав, є відкритою та загальнодоступною.

Отже облікова функція державної реєстрації є необхідною передумовою реалізації інформаційної.

Превентивна та охоронна функції спрямовані на упередження незаконних дій з нерухомим майном, права на яке зареєстровані. Суть превентивного впливу зводиться до того, що потенційні порушники прав та законних інтересів власників нерухомого майна, знаючи про те, що відповідні права на нерухомість були зареєстровані, не зможуть вчинити незаконні дії з ним в силу існування бар'єру у вигляді відомостей реєстру. Охоронна функція полягає у тому, що реєстратор при розгляді заяви про проведення державної реєстрації прав за наведених вище умов визначить неможливість її проведення, а тому прийме рішення про відмову. Крім того, в силу обов'язковості проведення державної реєстрації прав на нерухомість, якщо такі права переходять за нотаріальним актом, нотаріус створює умови, що унеможливлюють уникнення набувачем від реєстрації прав, а тому і уникнення від набуття статусу платника податків на нерухоме майно, таким чином превентуючи ухилення від сплати податків власниками нерухомого майна. Слід зазначити, що запровадження Податковим кодексом України податку на нерухоме майно з одного боку стало значним кроком в розбудові фіскальної системи Європейського зразка, а з іншого новелою вітчизняного законодавства, що пов'язала її зі сферою державної реєстрації речових прав на нерухоме майно [8, с. 118; 12, с. 100; 20, с. 5].

Список використаної літератури:

1. Гарнік К. Ю. Адміністративні послуги у сфері житлово-комунального господарства / К. Ю. Гарнік // Митна справа – 2011. – № 6 (78). – С. 271 – 276.
2. Гончарук Н. Організаційно-правові аспекти надання адміністративних послуг в Україні / Н. Гончарук, Л. Прокопенко // Публічне управління: теорія та практика. – 2011. – № 1 (5). – С. 26 – 32.
3. Дембіцька С. Л. Про сутність надання адміністративних послуг населенню України / С. Л. Дембіцька // Митна справа. – 2011. – № 2 (74). – Ч.2. – С. 149 – 152.
4. Демський Е. Ф. Адміністративні послуги та їх юридична природа / Е. Ф. Демський // Юридична наука. – 2011. – № 1 (1). – С. 79 – 86.
5. Задихайло О. А. Правове регулювання надання адміністративних послуг в Україні [Електронний ресурс] / О. А. Задихайло // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 379 – 384. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
6. Ільницька Ю. М. Щодо питання про поняття адміністративних послуг [Електронний ресурс] / Ю. М. Ільницька // Право і безпека – 2011. – № 2 (39). – С. 165-168. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2011_2_38
7. Легеза Є. Зарубіжний досвід правового регулювання адміністративних послуг, що надаються органами влади та його впровадження в діяльність міліції / Є. Легеза // Вісн. Львів. Ун-ту. Серія юрид. – 2011. – Вип. 52. – С. 166 – 172.
8. Майстренко О. Податок на нерухоме майно як додаткове джерело наповнення місцевих бюджетів / О. Майстренко // Право України. – 2009. – № 10. – С. 118 – 124.
9. Мілімко Л. В. Адміністративні послуги (теоретико-правовий аспект) / Л. В. Мілімко // Право та управління. – 2011. – № 3. – С. 148 – 154.

10. Ніколаєнко К. В. Адміністративні послуги як різновид публічних послуг / К. В. Ніколаєнко // Держава і право. Зб. наук. пр. Юрид. і політ науки. – 2010. – Вип. 47. – С. 269 – 274.

11. Піфко О. О. Реєстрація прав на землю у країнах Європи: порівняльний аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природноресурсове право» / О. О. Піфко. – К, 2011. – 20 с.

12. Покатаєва О. В. Податок на нерухомість: правова природа та перспективи появи / О. В. Покатаєва // Вісн. Запорізьк. нац. ун-ту. Юрид. науки. – 2010. – № 3. – С. 99 – 105.

13. Про адміністративні послуги : Закон України від 06 вересня 2012 року № 5203 – VI // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 76. – Ст. 3067

14. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01 липня 2004 року № 1952–IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553 (зі змінами).

15. Смілевський М. Л. Деякі особливості адміністративно-правового регулювання інформаційних послуг / М. Л. Смілевський // Митна справа. – 2011. – № 3 (75). – Ч. 2. – С. 251 – 253.

16. Соловйова О. М. Адміністративні послуги: поняття і зміст / О. М. Соловйова // Пробл. законності. – 2007. – Вип. 89. – С. 94 – 101.

17. Соловйова О. М. Правові засади надання адміністративних послуг / О. М. Соловйова // Вісн. Харківськ. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». – 2011. – Вип. 9. – С. 165 – 170.

18. Стрельченко О. Г. Адміністративно-правове підґрунтя надання адміністративних послуг в Україні / О. Г. Стрельченко // Митна справа. – 2011. – № 2 (74). – Ч. 2. – С. 45 – 50.

19. Федотова І. О. Праве регулювання процедури надання адміністративних послуг митними органами України за принципом «єдине вікно», «єдиний офіс» / І. О. Федотова // Вісн. Акад. митної служби України. Серія «Право». – 2010. – № 1 (4). – С. 85 – 90.

20. Чекіна В. Д. Формування системи оподаткування нерухомого майна в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / В. Д. Чекіна. – Донецьк, 2008. – 20 с.

Лукашенко Марія Іванівна
Студентка 2 курсу 18 групи
Інститут прокуратури і кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТОРУ: ЗАВДАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Термін «європейський адміністративний простір» уперше з'являється у 1998 році в публікації, що стосувалася програми SIGMA, завданням якої є сприяння удосконалення державного управління в країнах Центральної та Східної Європи. Попри поширеність та активну вживаність цього поняття, поки що воно не занесене до електронного словника офіційних термінів Європейського Союзу.

Європейський адміністративний простір (ЄАП) – це система взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих спільних стандартів, принципів, правил та положень адміністративного права, які є обов'язковими для функціонування системи державного управління в країнах-членах Європейського Союзу.

Засадами Європейського адміністративного простору є:

• юридична визначеність;
• відкритість та прозорість;
• відповідальність;
• ефективність та результативність.

Такі основоположні засади є гарантами сприяння виникненню та розвитку європейського адміністративного простору, європеїзації публічного адміністрування країн, які беруть їх на озброєння. Саме тому набір принципів, які є складовими вищевказаних фундаментальних засад, мають стати обов'язковими для впровадження в усі рівні, структури та підструктури системи державного управління України.

Стандарти європейського врядування у перспективі їх впровадження в Україні мають такі особливості як: по-перше, проникнення в управлінські структури та відображення в адміністративних процесах на усіх рівнях системи державного управління; по-друге, дотримання цих стандартів під пильним наглядом незалежних контрольних органів та установ забезпечує ефективний захист законних прав та інтересів фізичних та юридичних осіб.

Розуміння приведення національного права, адміністративних процедур, різноманітних процесів державного управління в повну відповідність до стандартів ЄАП є надзвичайно важливим та відповідальним для України, яка перебуває в стані активних реформаторських та трансформаційних процесах у сфері публічного адміністрування.

Варто зазначити, що імплементація принципів так званого «європейського адміністративного права» в національне адміністративне право не створює заміни понять. Принципи Європейського адміністративного простору впроваджуються в національне право, приводячи його у відповідність до європейських стандартів і тим самим вимагаючи від нього подальшого розвитку в дусі Європейського адміністративного простору. При цьому таке узгодження не призводить до уніфікації систем державного управління у державах-членах Європейського Союзу. Головний обов'язок – визнання та дотримання основних, однакових для всіх держав-членів стандартів.

Наслідком адаптації системи державних інституції та процесу діяльності органів державної влади у сфері державно-управлінської діяльності до принципів ЄАП буде прискорення євроінтеграційних процесів в цілому. Очевидно, що необхідність запровадження європейських стандартів у системі врядування України буде зростати у міру розвитку процесів європейської інтеграції та посилення тісного співробітництва між Україною та державами-членами чи наднаціональними інституціями ЄС.

МІЩЕНКО ДАР'Я ІГОРІВНА
студентка 1 курсу магістратури 2 групи
Слідчо-криміналістичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

НОВОВВЕДЕННЯ ЩОДО СПЛАТИ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ У 2017 РОЦІ

З 1 січня 2017 року законодавство щодо сплати єдиного соціального внеску (далі ЄСВ) зазнало змін, які стосуються нарахування та сплати фізичними особами - підприємцями, у тому числі тими, які обрали спрощену систему оподаткування, та особами, які провадять незалежну професійну діяльність. На таких підприємців покладається обов'язок сплачувати ЄСВ за кожний місяць незалежно від наявності доходу. Розмір ЄСВ для всіх платників, крім пільгових категорій, встановлено у розмірі 22 % до визначеної бази нарахування єдиного внеску. До осіб, які звільняються від сплати ЄСВ відносяться фізичні особи – підприємці, які обрали спрощену систему оподаткування, та фізичні особи – підприємці, які перебувають на загальній системі оподаткування, якщо вони є пенсіонерами за віком або інвалідами та отримують відповідно до закону пенсію або соціальну допомогу.

Терміни сплати єдиного соціального внеску для фізичних осіб – підприємців, як ті, які обрали спрощену систему оподаткування, так і особи, які провадять незалежну професійну діяльність, у 2017 році не змінилися. Фізичні особи – підприємці, які обрали спрощену систему оподаткування, зобов'язані сплачувати єдиний внесок, нарахований за календарний квартал, до 20 числа місяця, що настає за кварталом, за який сплачується єдиний внесок. Фізичні особи – підприємці, які застосовують загальну систему оподаткування, зобов'язані сплачувати єдиний внесок, нарахований за календарний рік, до 10 лютого наступного року. Особи, які провадять незалежну професійну діяльність, зобов'язані сплачувати єдиний внесок, нарахований за календарний рік, до 1 травня наступного року.

У своїй сукупності прийняті нововведення не отримали масової підтримки як з боку платників такого внеску, так і експертів з питань оподаткування. Оскільки, враховуючи, що ЄСВ підлягає сплаті за кожний місяць та незалежно від фінансової спроможності платника, то ті особи, які тимчасово не ведуть діяльність змушені або припинити її взагалі, або платити мінімально встановлений розмір ЄСВ. Також при детальному аналізі таких вимог Закону виникає питання з приводу соціальної справедливості сплати такого платежу. Так як, наприклад, особа, яка провадить підприємницьку діяльність, у зв'язку з поважними причинами протягом декількох місяців не здійснювала свою діяльність, то фактично така особа не має доходу, але все одно вона сплачує ЄСВ.

З огляду на викладене, можна дійти висновку, що у певних випадках такій особі-платнику вигідніше взагалі припинити таку діяльність.

Нововведені зміни законодавства спровокували повальну відмову підприємців здійснювати підприємницьку діяльність та скасування їх державної реєстрації, що не може свідчити про підтримку з боку держави малого бізнесу. Таке масове згортання господарської діяльності, призводить до того, що значна кількість населення залишається без робочих місць, а це в свою чергу збільшує рівень безробіття в Україні. Тому, запроваджуючи такі новації, які суттєво змінюють вже усталений порядок окремих податкових інститутів, необхідно детально аналізувати та прогнозувати наслідки, до яких такі зміни можуть призвести. Вбачається необхідним внести пропозицію щодо повернення до старої системи сплати єдиного соціального внеску.

Науковий керівник: д.ю.н, професор кафедри фінансового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, професор Алісов Є. О.

Нанка Анна Олександрівна
Студентка 2 курсу, 18 групи ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ЗАХОДИ ВПЛИВУ НА НЕПОВНОЛІТНІХ ЗА ВЧИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТУПКУ

У наш час розвинутого суспільства гостро постає питання адміністративної відповідальності неповнолітніх. Попередження правопорушень, які вчиняються неповнолітніми, є ефективним засобом боротьби з дитячою деліктністю. Важливість попередження правопорушень визначається й КУпАП, ст. 1 якого наголошує, що одним із його завдань є запобігання правопорушенням. Тому у даному випадку законодавство не має перебільшувати з гуманністю, щоб ці методи впливу були ефективними та діючими.

Після досягнення шістнадцятилітнього віку неповнолітній набуває адміністративної деліктоздатності, тобто має особисто відповідати за вчинений проступок. Традиційно під адміністративною відповідальністю розуміють накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру. Слід зауважити, що чинний КУпАП не дає визначення адміністративної відповідальності, а лише обмежується тим, що мірою адміністративної відповідальності є адміністративне стягнення.

У Декларації прав дитини зазначається, що неповнолітні потребують спеціальної охорони, а також спеціального захисту, у зв’язку з їх фізичною та розумовою незрілістю. Тому вважаємо справедливим, що до неповнолітніх не можуть бути застосовані такі ж заходи впливу як і до дорослих людей. У цілому

ж усі правопорушення, за вчинення яких неповнолітні можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності, можна розділити на три групи:

1) правопорушення, за вчинення яких до неповнолітніх застосовуються заходи впливу, передбачені ст. 24-1;

2) правопорушення, за вчинення яких неповнолітні підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах або до зазначених осіб можуть бути застосовані заходи впливу;

3) правопорушення, за вчинення яких неповнолітні підлягають адміністративній відповідальності виключно на загальних підставах.

У ст. 24-1 КУпАП заходи виховного характеру розташовані у певній послідовності, залежно від наростання важкості примусових заходів: зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; попередження; догана або сувора догана; передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх заміняють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за їх згодою, а також окремих громадян на їх прохання.

Найменш суворою мірою відповідальності є зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого. Воно застосовується коли суд дійде висновку, що такого покарання достатньо для виправлення правопорушника. Обов'язковими умовами його застосування є усвідомлення вчиненого діяння як протиправного та суспільно небезпечного, щирий осуд та розкаяння малолітньої особи. Що стосується публічності, то це питання вирішується судом. Під публічністю у даному випадку вимагається вибачення, наприклад, безпосередньо на судовому засіданні, при трудовому чи педагогічному колективі, письмово у газеті. Вибачення у такій формі допоможе засвоїти не тільки моральні, але й правові правила поведінки.

Попередження є більш суворим видом покарання, яке застосовується для припинення протиправної поведінки, одразу виконуючи превентивну функцію. Виноситься в усній офіційній формі за обов'язковою присутністю батьків чи осіб, що їх замінюють. Попередження відображається протокольно, що у майбутньому є підставою застосування більш тяжкого покарання та вжиття профілактичних заходів. Ми не вважаємо цей захід впливу ефективним, оскільки маючи на меті перевиховання особи, він не призводить до повного усвідомлення особою своєї вини.

Догана або сувора догана – це захід впливу на неповнолітніх, під яким розуміється морально-психологічний вплив, що застосовується до неповнолітніх правопорушників, якщо вони систематично порушують установлені правила поведінки, скоюють правопорушення, які свідчать про формування антисуспільної установки. Догана носить особистісний та немайновий характер, має форму офіційного, від імені держави, засудження неповнолітнього правопорушника та скоєного ним діяння. Такий моральний осуд має на меті спонукати неповнолітнього до правомірної поведінки.

Передання неповнолітнього під нагляд батькам або особам, що їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за їх згодою, а також окремих громадян на їх прохання складається з накладення на вказаних осіб органом адміністративної юрисдикції зобов'язання з посилення виховного впливу на неповнолітнього правопорушника: здійснення культурно-виховних заходів; роз'яснювальної роботи; систематичного контролю поведінки неповнолітнього та ін. При цьому орган адміністративної юрисдикції, який розглядає справу про правопорушення неповнолітнього, повинен бути впевнений у можливостях позитивного впливу такої особи чи колективу на неповнолітнього правопорушника.

Підводячи підсумок зазначимо, що попередження адміністративних правопорушень, які вчинюються неповнолітніми є гуманним, дійовим та найбільш ефективним засобом зменшення адміністративної деліктності, оскільки воно пов’язане з такими заходами з боку держави і суспільства, які спрямовані не лише на виявлення і усунення причин та умов, що сприяють правопорушенням, а й на стримування неповнолітнього від їх вчинення, припинення правопорушень та притягнення їх до відповідальності з метою повного усвідомлення протиправної поведінки.

Ножняк Ольга Миколаївна
Студентка 7 групи, 2 курсу, 1 факультету
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Однією з найактуальніших соціальних та правових проблем сучасності є корупція. Її небезпека полягає в зниженні ефективності роботи органів влади на всіх її щаблях. Корупція властива багатьом державам світу, однак її рівень залежить від конкретних умов розвитку даної країни. В Україні вона стала складним соціальним явищем, що набуло колосальних розмірів та проявляється у негативному впливі на всі напрямки політичного і соціально-економічного розвитку суспільства й держави, тому для України є важливим завданням розв’язання цієї проблеми.

Корупція в сучасних умовах є чинником, який реально загрожує інтересам, правам людини і конституційному ладу України, корумпований державний апарат не здатний виконувати покладені на нього функції, нести користь для суспільства. Відносини, що склалися під впливом корупційних дій все більше витісняють правові, моральні відносини між людьми, поступово перетворюються у норму поведінки.

До причин корупції в сфері державної служби належить: непослідовні адміністративні перетворення, неефективність використання кадрів в цій сфері, низький рівень професійної підготовки державних службовців.

Центральне місце в боротьбі з корупцією має бути відведено адміністративно-правовим засобам, тому що адміністративне право визначає режим здійснення державної служби та режим публічного управління, а також порядок надання публічних послуг громадянам. Існує адміністративно-правовий механізм боротьби з корупцією. Він включає норми права, які забороняють вчинення корупційних діянь, а також запровадження заходів адміністративно-правової відповідальності у випадку їх скоєння. До адміністративно-правових заходів протидії корупції належать: адміністративні заборони, конкретний регламент посадового службовця, конкурсне заміщення посади державної служби, випробування при вступі на державну службу, визначення статусу державної служби, механізм надання відомостей про доходи і майно державного службовця. Однак, вирішення проблеми корупції має ґрунтуватися на поєднанні профілактичних, правоохоронних і репресивних заходів. Головною ціллю державної політики у галузі боротьби з корупцією є створення дієвої системи запобігання і протидії корупції, виявлення та подолання її соціальних передумов і наслідків, викриття корупційних діянь, обов'язкової відповідальності винних у їх вчиненні. Проте, ці заходи будуть дієвими лише за наявності чіткої правової бази, яка відповідатиме уявленням, інтересам, потребам всього суспільства. Нормативні правові акти, що спрямовані на попередження корупції мають бути дієвими, а не носити декларативний характер. Важливим нормативним актом, який регламентує правові та організаційні засади здійснення боротьби з корупцією в Україні, є Закон України «Про запобігання корупції». Однак, як свідчить практика, за час дії цього закону та ряду інших законодавчих актів, тенденцій до зрушень у боротьбі з корупцією в нашій державі не намітилось. Україна і надалі залишається однією з найкорумпованіших держав не лише пострадянського простору, а й всього світу.

Я вважаю, що в боротьбі з таким складним та багатоликим явищем потрібно застосувати прості і адекватні заходи. Мова йдеться про освіту громадян, їхній рівень політичної культури і свідомості, а також обізнаності громадян стосовно своїх прав і свобод, адже наявність достовірних та потрібних знань дає можливість людям отримувати блага, не даючи хабарів владі. Також велику роль в цій діяльності відіграє держава, яка має гарантувати розвиток ліберального суспільства, належний рівень економіки, розширення законодавчої основи і оперативне виконання законів, створення ефективних механізмів відповідальності державного службовця в адміністративно-правовій сфері, утворення механізму участі громадян та інститутів громадянського суспільства в заходах із протидії корупції. Для того, щоб адміністративно-правові засоби почали ефективно працювати необхідне їх комплексне застосування на всіх

рівнях державної влади, адже приділяючи увагу лише певному сегменту – не дасть бажаного результату.

Отже, проаналізувавши дане явище, можна зробити висновок, що засоби антикорупційної політики мають бути спрямовані не лише на боротьбу і викорінення корупції, а й на запобігання виникненню корупційних проявів в майбутньому. Діяльність органів боротьби з корупцією має бути результативною та ефективною, що заснована на принципах антикорупційної політики. Наявність адміністративно-правових засобів недостатньо для вирішення даної проблеми, адже вона потребує зміну змісту і характеру суспільних відносин.

Науковий керівник: **доц., Соловйова О.М.**

Пірак Марина Вікторівна,
студентка групи ПБ-15-6
Університету ДФС України
Науковий керівник:
Бабич Володимир Анаталійович

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Адміністративні провадження нині є найпоширенішими, оскільки охоплюють майже всі сфери нашого життя, діяльність установ, підприємств, організацій та насамперед держави. Але все ж таки, незважаючи на таке поширення, адміністративні провадження, так само як і адміністративний процес, достатньо не розглянуті й донині. Велика кількість адміністративно-правового матеріалу та його досить складна систематизація створюють ще більшу складність у його вивченні.

Питання сутності адміністративного провадження досліджували С.Ю. Беньковський, Є.Ф. Демський, Г.Б. Супрун, Р.Є. Строцький та інші науковці. Численні дослідження даного питання зумовлені, насамперед, різноманітністю видів адміністративного провадження. Як зазначає С.Ю. Бекньковський тільки за останні роки з'явилися провадження у справах про ліцензування діяльності підприємств, оформлення спеціальних економічних зон, приватизацію громадянами житла, землі та ін.. [1, с.12].

Провадження у справах про адміністративні правопорушення - це низка послідовних дій уповноважених органів (посадових осіб), а у деяких випадках інших суб'єктів, які згідно з нормами адміністративного законодавства здійснюють заходи, спрямовані на притягнення правопорушника до відповідальності і забезпечення виконання винесеної постанови [2].

Аналіз законодавства України дає змогу виділити два види про- вадження у справах про адміністративні правопорушення: звичайне та спрощене.

Звичайне здійснюється у більшості справ і детально регламентовано чинним законодавством. Воно передбачає складання протоколу: визначає зміст,

запобіжні заходи і порядок їх застосування; права і обов'язки учасників провадження; порядок розгляду справ; факти, обставини, що є доказами.

Спрощене провадження застосовується щодо невеликої кількості правопорушень, прямо передбачених ст. 258 КУпАП. Таке провадження характеризується мінімумом процесуальних дій та їх оперативністю. Протокол про правопорушення не складається, посадова особа, що виявила правопорушення, приймає і виконує рішення про накладання і стягнення (штрафу або ж попередження) [3].

Провадження у справах про адміністративні правопорушення, як і кожне провадження, складається з певних елементів, стадій. Під стадією провадження в адміністративно-процесуальній літературі розуміється підпорядкована загальній меті цього виду провадження відносно його самостійна частина, яка поряд з його загальними задачами має свої специфічні, властиві тільки їй особливості та завдання, які визначають її зміст та процесуальне призначення [4, с. 229]

Адміністративно-процесуальне законодавство наводить наступний перелік стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення:

- стадії порушення справи про адміністративний проступок (правопорушення);

- стадії розгляду справи про адміністративне правопорушення і винесення по ній постанови;

- стадії оскарження (опротестування) постанови у справі про адміністративне правопорушення;

- стадії виконання постанови по справі про адміністративне правопорушення [5].

Отже, на основі вищевикладеного можемо зробити висновок, що провадження в справах про адміністративні правопорушення являє собою систему дій уповноважених органів влади, кінцевим результатом яких є притягнення осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, до адміністративної відповідальності. Провадження в справах про адміністративні правопорушення розглядається в декількох значеннях: як самостійний інститут правозастосовної діяльності органів державної влади, як інструмент регулювання суспільних відносин шляхом застосування адміністративних санкцій тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беньковський С. Ю. Правові засади та принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення : дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / С. Ю. Беньковський. – Х., 2009. – 219 с.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua.

3. М. В. Ковалів «Провадження у справах про адміністративні правопорушення». Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – Львів, 2013 р.

4. Іщенко В.В. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері оподаткування:сучасні доктринальні підходи / В. В. Іщенко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – 2011. – № 2 (21). – С. 229–231.

5. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.

Пшенічнова Злата Ігорівна
студентка 3 групи 2 курсу ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ

Проблема національної безпеки нашої країни має важливе значення в контексті загального розвитку та інтеграції у світове співтовариство. Найбільш гострою вона виявляється для сучасних посткомуністичних держав, що перебувають у перехідному стані, як і Україна. Від рівня безпеки залежить існування окремої людини й суспільства в цілому. Посилення єдності світу з одночасним поглибленням його національної різноманітності та революція у військовій сфері, призвели до зміни загроз для окремих націй і держав, що вимагає нових підходів до глобальної безпеки.

Національна безпека держави – це захищеність найбільш важливих інтересів, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання й усунення реальних та потенційних загроз. Вона досягається проведенням єдиної політики у галузі її забезпечення, системою заходів економічного та організаційно-правового характеру.

Управлінська діяльність в сфері національної безпеки – це соціально керована система, вона створена для збору, аналізу і переробки інформації з метою отримання найбільш ефективного результату. Вона забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у різних сферах людського існування.

За ст. 4 ЗУ "Про основи національної безпеки України", суб'єктами забезпечення національної безпеки є: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Рада національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Національний банк України; суди загальної юрисдикції; прокуратура України; Національне антикорупційне бюро України; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; Збройні Сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України; органи і підрозділи цивільного захисту; громадяни України, об'єднання громадян.

Нині, національну безпеку переважно розглядають як питання, віднесене до обороноздатності держави. Рівень захищеності ніколи не буває

максимальним, тому таку діяльність можна вважати динамічним засобом підтримки балансу між небезпеками, з одного боку, та здатністю суб'єкта протидіяти їм, з іншого. Цей інститут державного управління є системою оптимізації взаємовідносин, визначає ефективність системи правових і суспільних гарантій прав та свобод.

Національна безпека України наштовхується на чисельну кількість загроз, які властиві для міжнародної безпеки. До них належать як традиційні (експансіонізм, перевага деяких держав у стратегічних і ядерних озброєннях), так і нові загрози, що сформувалися останніми десятиріччями (міжнародний тероризм, екстремізм, організована злочинність, гострі економічні проблеми).

У сучасних умовах поняття національної безпеки розширюється за рахунок залучення нових сфер суспільного життя. Так, у США до стратегії безпеки у XXI ст. внесено гуманітарний аспект – стимулювання наукової сфери, створення кращих умов для розвитку інтелектуального потенціалу держави. Світовий досвід свідчить, що рівень життя населення, соціально-економічна ситуація в країні визначаються ступенем освіченості суспільства і його ставленням до духовних цінностей.

Національна безпека як стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства є об'єктивною передумовою становлення та розвитку самостійності нашої країни, чинником утвердження демократичного суспільства. У процесі її функціонування реалізуються національні інтереси України. Наявність безпеки є необхідною умовою та одним із основних мотивів життєздатності світового співтовариства.

На мою думку, створення ефективної системи забезпечення національної безпеки України, модернізація її військової політики відповідно до вимог часу є складовою державотворчих процесів в Україні. Крім цього, уряд повинен розробити політику для подолання негативної спадщини радянської соціальної організації, який є реальною перешкодою для позитивної соціальної динаміки країни.

Отже, існування України як суверенної та стабільної держави, її прогресивний розвиток, самозбереження й безпека неможливі без розроблення і впровадження цілеспрямованої системи політики захисту національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Рева Н. М.
студентка 3 групи, 5 курсу
Слідчо – криміналістичного інституту
Національного юридичного університету
ім. Ярослава Мудрого , м. Харків

ЩОДО ПИТАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ В УКРАЇНІ

Громадяни нашої країни солідарно з урядом несуть тягар військових видатків. Таким чином, держава використовує військовий збір як додаткове джерело фінансування проведення антитерористичної операції на Сході країни та реформування ЗСУ [3].

Так, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів» (надалі – Закон № 1621) від 31.07.2014 р., № 1621 справляється військовий збір у розмірі 1,5% від доходів громадян.

Однак вищезазначений закон має певні недоліки, а саме:

- військовий збір не знайшов свого відображення в переліку загальнодержавних податків та зборів, що закріплений в статті 9 ПКУ;

- військовим збором мають оподатковуватися усі виплати за цивільно-правовими договорами на користь фізичних осіб, проте Державна фіскальна служба неоднозначно трактує цю норму закону, що породжує численні дискусії в правозастосуванні;

- не враховується специфіка оподаткування доходів отриманих самозайнятими особами за цивільно-правовими договорами [1].

У пп. 1.2. п. 16-1 підрозділу 10 розділу ХХ «Перехідні положення» ПКУ об’єктом оподаткування збором визначено доходи у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв’язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами; виграшу в державну та недержавну грошову лотерею, виграш гравця (учасника), отриманий від організатора азартної гри.

Використання сполучника «та» замість «або» у вищенаведеній конструкції призвело до ситуації, коли винагорода, що має оподатковуватись військовим збором повинна відповідати двом ознакам одночасно: 1) виникати у зв’язку з трудовими відносинами, 2) виникати у зв’язку з цивільно-правовими договорами. Тобто має місце подвійне оподаткування одного й того ж об’єкту різними податками.

Також нечітко визначено, на яке коло осіб поширюється норма пункту 162.1 статті 162 ПК України. Підпункт 1.1 пункту 161 встановив, що платниками військового збору визнаються особи, перелік яких окреслюється пунктом 162.1

статті 162 ПК України, тобто платники податку на доходи фізичних осіб (надалі – ПДФО):

фізичні особи – резиденти, які отримують доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи; фізичні особи – нерезиденти, які отримують доходи з джерела їх походження в Україні; податкові агенти.

Зазначений пункт не виділяє окремо серед платників ПДФО (і, як наслідок, військового збору) фізичних осіб – підприємців та самозайнятих осіб. У зв'язку з цим виникає запитання, чи не означає даний факт те, що зазначені особи не є платниками військового збору? Системне тлумачення норм статей 15, 162, 177, 291 та 297 ПК України дозволяє зробити висновок про те, що поняття «фізична особа – підприємець» включається до понять «фізична особа – резидент» та «фізична особа – нерезидент», що вживаються в пункті 162.1 статті 162 ПК України. Проте Державна фіскальна служба України, не заперечуючи вищевикладеного, в роз'ясненні від 26 серпня 2014 року вказала, що обов'язок сплачувати військовий збір на фізичних осіб – підприємців не покладається [2].

Виходячи з наведених визначень, дохід фізичної особи – підприємця, зокрема тих осіб, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності, включається до складу доходів, визначених статтею 163 ПК України і, таким чином, є об'єктом оподаткування військовим збором [3].

Таким чином, вважаємо за необхідне внести зміни до підпункту 1.2. пункту 16-1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ, замінивши сполучник «та» на « та/або» та закріпити в переліку податків до ст. 9 військовий збір , адже основна мета запровадження військового податку повинна досягатися зрозумілими методами та відповідати принципам податкового законодавства — економічності оподаткування та єдиного підходу до встановлення податків і зборів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2014, № 39 , ст. 2006.
2. Податковий кодекс // Відомості Верховоної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
3. Форсюк В. Військовий збір. Топ-5 ляпів законодавця. За версією Асоціації податкових радників та компанії Jurimex [Електронний ресурс] / В. Форсюк.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор кафедри фінансового права Алісов Є. О.

Севастьянова Аделіна Юріївна
студентки 2 курсу,3 групи
ІПКЮ НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМ ЗРАЗКОМ

В останні роки реформування українського суспільства гостро постало питання щодо духовного і морального аспекту діяльності державної служби, а саме невідповідності етичним стандартам і занепаду культури управління державного службовця .

Актуальність теми полягає в необхідності посилення критеріїв та дотримання державними службовцями етичних засад, не лише тих, що зазначені в нашому законодавстві, а й тих, що вимагають міжнародні стандарти. Також важливо звернути увагу на державні заходи, які будуть застосовуватися до таких держслужбовців, що порушують встановлені державою вимоги.

Для виконання своїх обов'язків на високому рівні державному службовцю необхідно бути не просто професіоналом й мати глибокі знання та досвід роботи, а й вміти не перевищувати службових повноважень. Крім цього, важливо мати навички встановлення ділових відносин із користувачами у сфері державного управління, а також мінімізувати можливості зловживання своїми правами. Все це реально здійснити, якщо дотримуватися професійної етики, виховувати в собі стійкі моральні переконання і розуміти необхідність відповідності вимогам і стандартам моральної службової поведінки.

Культура управління відображає якість послуг, що надаються державними службовцями. Такі явища, як занадто низька якість надання послуг, високий рівень хабарництва та корупції, недостатня професійність та некомпетентність свідчить про низький рівень культури управління. Все це призводить до того, що Україна стає менш конкурентоспроможною порівняно зі світовою спільнотою, в якій вище зазначені проблеми майже вирішені.

Відомо, що діяльність будь-якого державного службовця повинна відповідати не лише тим положенням, що закріплені у Конституції та інших нормативно-правових актах, але й основним моральним нормам та принципам, що визнані у суспільстві. Важливим є те, що етичні кодекси базуються не тільки на моралі та настановах, але й мають власну специфіку, яка виникла внаслідок особливостей службової діяльності даних осіб. Саме тому, при укладенні кодексу було враховано повноваження та ті обов'язки, що покладаються на державних службовців згідно із законодавством.

У більшості європейських країн питання підвищення культурного рівня та моральності державних службовців постало досить гостро, внаслідок високого рівня корупції в органах влади. Це стало важливим поштовхом для початку так званої розбудови етичної інфраструктури. Для досягнення бажаної планки було прийнято рішення про встановлення єдиних стандартів, заохочувальних методів роботи, а також заходів, які будуть застосовуватися у випадках виникнення тих чи інших порушень. Всі перераховані положення, а також завдання та мета професійної діяльності, принципи роботи та взаємодії з громадянами та органами влади, вимоги, що встановлюються для працівників отримали закріплення в етичних кодексах цих країн.

Проаналізувавши опитування громадян, варто зазначити, що найбільш необхідними для формування позитивного іміджу державного службовця є такі

якості, як компетентність – 74%, некорумпованість – 11%, моральна культура – 7%, політична упередженість - 5%.

Існує ряд етичних засад, що є спільними для України та для зарубіжних країн: ввічливість, тактовність, скромність, точність, коректність, шанобливість, люб'язність, делікатність. Також необхідною вимогою є так звана «доцільність дій», тобто сучасний службовець має створювати такі відносини, спілкування в яких буде поміркованим і простим.

Взявши до уваги досвід зарубіжних науковців, необхідно за значити, що неабияку роль займає краса в її нестандартному розумінні, а саме естетична привабливість поведінки. Одним із найбільш важливих принципів варто вважати пріоритет прав, інтересів і навіть почуттів всіх тих громадян, представників органів влади та інших працівників, що відвідують державну установу чи організацію по тій чи іншій справі.

Співпрацювання з іншими державами задля того, аби перейняти найкращі тенденції та вдосконалити норми українського законодавства, є надзвичайно необхідним для нашої країни. Тому доцільно б було звернутися до етичних кодексів, а точніше до їхніх норм, таких держав як США, Великобританія та Польща. Адже вони змогли досягти найкращих результатів та віднайти найбільш оптимальні рішення для тих проблем, що постали перед державними службовцями в процесі виконання повноважень та обов'язків.

В процесі роботи та особистого життя варто пам'ятати, що основою будь-яких суспільних відносин, має бути саме моральність. Тому державна служба також має бути спрямована не тільки на здійснення повноважень відповідно до закону, але й ґрунтуватися на засадах моралі.

Підводячи підсумки, зазначаємо, що від ефективного та належного функціонування державного управління загалом і державної служби зокрема залежить рівень додержання основних прав та свобод громадян України та рівень розвитку всієї країни. Адже, саме державна служба слугує індикатором, який вказує на професіоналізм та компетентність, на моральну та правову культуру службовців, що виконують свої повноваження у сфері державного управління.

Тимофеєв Антон Олександрович,
1 курс магістратури, 3 група
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Інститут підготовки юридичних кадрів для СБ України

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ФІНАНСУВАННЯМ АТО

У зв'язку із подіями, які відбуваються на території Донецької та Луганської області, на сьогоднішній день, особливо актуальним є питання пов'язане із

фінансуванням Антитерористичної операції та забезпеченням гідного фінансування бійців, які захищають Вітчизну, як під час безпосереднього виконання обов'язків, так і після їх демобілізації.

Відповідно до ст. 5 "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" від 22.10.1993 року до учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил діючої армії (флоту), у партизанських загонах і підпіллі та інших формуваннях як у воєнний, так і у мирний час.

Цей основний Закон у сфері регулювання відносин з даною категорією осіб і в п.18 ч.1 ст.12 зазначено, що учасникам бойових дій надається пільга зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів відповідно до податкового та митного законодавства. При цьому, сам по собі він не може встановлювати певні податкові пільги, адже такі відносини регулюються виключно Податковим кодексом України, тож у цьому питанні він відсилає саме до нього.

Так, статтею 165 Кодексу встановлено, що не оподатковується податком на доходи фізичних осіб сума щорічної разової грошової допомоги, яку надають учасникам АТО. Також для учасників бойових дій передбачене звільнення від сплати військового збору, що є досить логічним, адже гроші отриманні від цього збору використовуються саме для фінансування армії і задля гідного забезпечення військових.

Цілий ряд пільг пов'язаний також з періодом повернення військовослужбовців додому. Так, для учасників АТО також передбачена пільга щодо сплати земельного податку. Звільнення від сплати податку за земельні ділянки поширюється на одну земельну ділянку за кожним видом використання у межах граничних норм, встановлених статтею 281 ПКУ. Певні податки у цій сфері були передані на розсуд відповідних місцевих рад. Так, наприклад, Київська міська рада, й ряд інших по Україні, встановили пільгу щодо сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, для квартир/житлових будинків, що належать учасникам АТО або сім'ям загиблих учасників. Проте, на нашу думку, така пільга має бути законодавчо закріплена і передбачена як обов'язкова, а не віддаватись на розсуд місцевим органам.

Певні пільги були надані, у зв'язку з проведенням АТО, і приватним підприємцям. Так, податком на додану вартість не оподатковуються операції з ввезення на митну територію України та постачання на митній території України шоломів, бронежилетів та інших спецзасобів захисту, оптичних приладів для зброї, а також ліків і медикаментів, призначених для учасників АТО, чиє здоров'я було порушене. Це, з однієї сторони дає можливість гідного забезпечення, а з іншої також надає можливість підприємцям бути зацікавленими у цій сфері. Не обійшов законодавець стороною й благодійні організації, які активно сприяють

фінансуванню АТО. Так, не оподатковуються доходи, отримані ними для надання благодійної допомоги учасникам АТО, що стимулює їх до плідної праці.

Підсумовуючи хотілося б наголосити на обов'язковому наданні визначених законодавством пільг, незважаючи на дефіцит бюджету та інші чинники, а також на необхідності подальшого введення нових пільг, зокрема, щодо митного податку при ввезенні транспортних засобів та пов'язаних із придбанням та оформленням нерухомості, адже це ті аспекти, які необхідні захисникам Батьківщини, по поверненні з АТО.

Науковий керівник: Шульга Т.М., к.ю.н., доцент кафедри фінансового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Тищенко Валерія Олександрівна
студентка 5 курсу, 3 групи, Слідчо – криміналістичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТЕНДЕНЦІЙ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ

Оподаткування є одним з вагомих інструментів впливу на обсяги споживання тютюну, особливо серед молодого покоління і незаможних верств населення. Ця політика була схвалена Всесвітньою організацією охорони здоров’я та Світовим банком. Рамкова конвенція з боротьби проти тютюну виділяє оподаткування як основну частину всеосяжної політики скорочення споживання тютюнових виробів. Ефективність акцизного податку на тютюнові вироби полягає в його здатності збільшити ціни на тютюнові вироби, що безпосередньо знижує доступність тютюну для населення в цілому, і для груп з більш низькою купівельною спроможністю -зокрема.

Як показує досвід, у всіх країнах, незалежно від рівня доходів, збільшення податку на тютюн – один з найбільш ефективних і конструктивних заходів для скорочення вживання тютюну, а також істотного підвищення державних доходів.

У 2014 р. В Україні порівняно з країнами ЄС ставка акцизного податку на тютюнові вироби все ще залишалася дуже низькою. Зокрема, частка акцизного податку в ціні пачки найбільш вживаних сигарет в Україні становила 62 %, Румунії – 81 %, Польщі – 84 %, Угорщині – 82 %, Словаччині – 81 %. З 1 січня 2014 року мінімальний рівень акцизу на 1 тис. сигарет в країнах ЄС встановлено на рівні 90 євро. В Україні цей показник становив 304,11 грн. або 12 євро. Причому в Україні акцизне навантаження на дорогі сигарети значно менше, ніж на дешеві, тому заможні платять менше податків, що абсолютно несправедливо.

Сучасна політика оподаткування сигарет в Європейському Союзі здійснюється згідно Директиви Ради ЄС від 21 червня 2011 р. № 2011/64/ЄС щодо структури та ставок акцизного податку, що застосовуються до обробленого тютюну (кодифіковану) від 21.06.2011 р. Згідно цієї Директиви, кожна держава – член ЄС має ввести загальну мінімальну ставку акцизного податку, чий рівень має становити не менше 57 % від середньозваженої роздрібної ціни сигарет, випущених для споживання (без урахування ПДВ) і не повинен бути нижчим 64 євро за 1000 сигарет незалежно від середньозваженої роздрібної ціни чи 70 % (разом з ПДВ). Також, щоб підкреслити цілі охорони здоров'я у збільшенні тютюнових акцизів, Угодою про асоціацію передбачено, що мінімальний грошовий податок в Україні буде збільшуватися поступово протягом найближчих п'яти років до 90 євро за 1000 штук на всі сигарети. В 2017 році цей податок в Україні досягне лише 21 євро, а необхідного рівня країна досягне лише до 2024 року, якщо піднімати податок щороку.

В Україні останнім часом відбувається тенденція поступового збільшення ставки податку. Так, 20 грудня 2016 року Верховна Рада України підвищила ставку акцизного податку на тютюнові вироби до 40 %. Завдяки цьому держава отримує більше доходів. Так, у 2008 році в бюджет надійшло 3,5 млрд грн., в 2015 – 22 млрд. грн.. Також зменшується вживання тютюну та затрати на лікування курців. За даними Міністерства охорони здоров'я та Державної служби статистики, в Україні за останні чотири роки кількість курців скоротилася із 8,35 млн. осіб до 6,2 млн. осіб.

Для того щоб визначити оптимальний рівень акцизного оподаткування в Україні можна застосувати наступний інструмент відображення: використовувати підвищення акцизних податків на тютюнові вироби для досягнення цілі суспільної охорони здоров'я щодо зниження смертності та хвороб, викликаних вживанням тютюну; встановити рівень податків на сигарети так, щоб весь податок складав як мінімум 70% від роздрібної ціни; слід брати зіставні акцизні ставки і збільшувати акцизний податок на всі тютюнові вироби; необхідно усунути безподаткові і безмитні продажі тютюнових виробів.

Отже, застосовуючи європейський досвід в Україні, доцільним є подальше підвищення рівня специфічного акцизного оподаткування тютюнових виробів. Проте, податкові заходи мають бути підсилені заходами, які зменшують привабливість тютюнових виробів для молоді. До таких заходів належить заборона розміщення в вітринах кіосків яскравих картинок з пачками сигарет, а також заходи, передбачені в законопроекті №2820, який розроблено у відповідності до Директиви Європейського Союзу 2014/40, зокрема заборона сигарет з ароматичними добавками.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор кафедри фінансового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Алісов Євгеній Олександрович.

1. Європейська комісія. Консультації щодо структури та ставок акцизного податку на сигарети та інші тютюнові вироби, липень 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/excise_duties/tobacco_products/rates/i ndex_en.htm. – Назва з екрана. 2. Соколовська А.М. Основи теорії податків: Навчальний посібник / А.М. Соколовська. – К.: Кондор, 2010. – 326 с. 3. Налогообложение табачных изделий и незаконная торговля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.smokefreepartnership.eu/sites/sfp.tttp.eu/files/SFP%20KIT_RU_V1.pdf. – Назва з екрана.

Тищенко Кристина Сергіївна
студентка 2 курсу, 18 групи, ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ЩО ПРОЖИВАЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ США

Сьогодні розвиток суспільних відносин має динамічний характер, що викликає важливу потребу існування правової системи, елементи якої характеризуються структурованою цілісністю та єдністю. Закріплення прав і свобод громадян на законодавчому рівні відображає певний зв'язок між державою та громадянським суспільством. Такий зв'язок виступає важливим фактором, що впливає на формування правового статусу громадян. Однак, існують випадки, коли громадяни однієї країни проживають на території іншої, що спричиняє виникненню питання про статус цих осіб на даній території.

Адміністративно-правовий статус громадян України, що на законних підставах проживають на території США має свої особливості, оскільки українець має дотримуватись не тільки національне законодавство, а й законодавство США, тому що при його порушенні можливе примусове повернення в місце свого громадянства, тобто Україну. Сполучені Штати Америки приймають нових іммігрантів не настільки радо як, наприклад, Канада, і існує досить невелика кількість імміграційних програм, за якими іноземці можуть легально отримати дозвіл на проживання. Громадяни іншої країни можуть отримати тимчасову посвідку на проживання, з періодом дії 2 роки, якщо інвестують в економіку США від 500 тис. доларів, якщо вони мають намір укласти офіційний шлюб з американським громадянином, або ж мають затребувану кваліфікацію або екстраординарні здібності. Також, існує шанс перемогти в Диверсифікованій Візовій Програмі (іншими словами – лотереї Грін Карт). Але і тут криється безліч нюансів, як, наприклад, при інвестуванні в економіку недостатньо просто вкласти гроші в підприємство або нерухомість, необхідно створити реальні робочі місця для американських громадян. При отриманні дозволу на проживання по одруженню потрібно зібрати величезну кількість документів, що підтверджують справжність шлюбу, а у випадку розлучення іноземці втрачають право проживати в Сполучених Штатах.

У Сполучених Штатах Америки діє особлива система, згідно з якою, тимчасовий вид на проживання видається іноземцю строком на 2 роки, по закінченню якого він підлягає заміні. Якщо іноземець отримав ВНП на підставі шлюбу з громадянином США або інвестуванні, через 2 роки проживання за таким, він має право просити про зняття обмежень, і, в підсумку, отримує нове посвідчення особистості – постійний вид на проживання. Статус постійного мешканця Сполучених Штатів не є таким стійким як в інших країнах, і якщо , наприклад, українець покине Америку на тривалий період (більше 6 місяців), то при поверненні в США у працівників митної служби виникне ряд питань, при яких іноземцю доведеться переконувати Департамент по роботі з іноземцями, що вид на проживання дійсно необхідний. Також, при порушенні законодавства Сполучених Штатів, громадянин України легко може бути позбавлений статусу резидента і може бути депортований в країну громадянства, тобто в Україну.

Що стосується адміністративно-правового статусу громадян України, що постійно проживають на території США, то їх статус, як і в більшості інших країн, відрізняється від статусу громадян. Вони не можуть брати участь у виборах і не мають права на доступ до публічної служби. Згідно з чинним положенням Акта про реєстрацію іноземців 1940 г. (закон Сміта) вони зобов'язані повідомляти службам генерального атторнея про місце свого перебування і його зміну. Вони можуть бути депортовані в країну свого походження, в Україну, наприклад, за подання неправдивих відомостей, які підставою для дозволу на в'їзд, за зв'язок з підривними організаціями, за участь у страйку.

Отже, отримання постійного виду на проживання все ж істотно зміцнює становище іммігранта і не вимагає ніяких додаткових зусиль на оформлення будь-яких документів. Постійний вид на проживання підлягає заміні по закінченню 10 років, а процедура обміну є строго налагодженою і не вимагає витрат з боку іноземця. Звичайно, адміністративно-правовий статус громадян України на території США має свої особливості, який має бути дотриманий українцями закордоном для того, щоб повністю реалізовувати свої права та інтереси в іншій країні.

Ткачова Анастасія Сергіївна
студентка 3 групи, 5 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ ім. Ярослава Мудрого

НАСЛІДКИ ПРОЦЕДУРНИХ ПОРУШЕНЬ ПРОВЕДЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПЕРЕВІРКИ ПРИ ФАКТИЧНОМУ ДОПУСКУ ДО НЕЇ

Актуальність даної теми полягає в тому, що досить часто податкові органи при проведені тих чи інших перевірок допускаються процедурних порушень, що в свою чергу впливає на законність результатів таких перевірок. Відповідно до

п.75.1 ПК контролюючі органи мають право проводити камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки. Кожний вид перевірки має свої підстави та порядок проведення. Зокрема, порядок проведення камеральної перевірки закріплений в ст.76 ПК; документальних планових перевірок – в ст.77; документальних позапланових перевірок – в ст.78; документальної невиїзної перевірки – в ст.79; та фактичної перевірки – в ст.80. Але, в нашому випадку нас цікавлять саме документальні виїзні та фактичні перевірки (які проводяться за місцезнаходженням платника податків, за місцем фактичного провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника), а саме умови та порядок допуску посадових осіб контролюючих органів до їх проведення, які закріплені в ст. 81 ПК, а також наслідки процесуальних порушень з боку таких органів. Отже, в п. 81.1 зазначається, що посадові особи контролюючого органу мають право приступити до проведення документальної виїзної перевірки, фактичної перевірки за наявності підстав для їх проведення, визначених Податковим кодексом, та за умови пред'явлення або надіслання у випадках, визначених ПК, відповідних документів. Непред'явлення або ненадіслання платнику податків (його посадовим (службовим) особам або його уповноваженому представнику, або особам, які фактично проводять розрахункові операції) таких документів або пред'явлення цих документів, що оформлені з порушенням вимог, встановлених в п. 81.1, є підставою для недопущення посадових (службових) осіб контролюючого органу до проведення документальної виїзної або фактичної перевірки.

Але, якщо суб’єкт, щодо якого проводиться перевірка, за наявності таких порушень, все ж таки допустив контролюючи органи до перевірки, чи можна визнати результати такої первірки недійсними, у зв’язку з порушенням порядку та підстав призначення такої податкової перевірки? Діюче законодавство не дає нам відповіді на таке питання. Але, якщо звернутися до судової практики, то маємо дві цікаві позиції.

Перша була викладена в постанові Верховного Суду України від 24.12.2010 р. в справі «Foods and Goods L.T.D.». Згідно якої суд, відмовляючи у задоволенні позову, виходив із того, що позивач допустив службових осіб контролюючого органу до проведення перевірки згідно з направленнями, надав відповідні документи та дозволив здійснити перевірку, а також погодився із висновками, викладеними в акті перевірки. Зазначивши, що підстав для визнання незаконним рішення про застосування штрафних санкцій немає, адже позивач не спростовував наявності факту порушення, яке стало підставою для прийняття рішення щодо накладення штрафних санкцій. Тобто, згідно з правовою позицією ВСУ, саме на етапі допуску до перевірки платник податків може поставити питання про необґрунтованість її призначення та проведення, реалізувавши своє право на захист від безпідставного та необґрунтованого здійснення податкового

контролю щодо себе. Водночас допуск до перевірки нівелює правові наслідки процедурних порушень, допущених контролюючим органом при призначенні податкової перевірки.

Інша цікава позиція була висловлена тим же ВСУ в постанові від 27.01.2015 р. в справі ТОВ «Будгарантінвест-55». В ній ВСУ визначив право платника податків оскаржити наказ та дії щодо проведення перевірки після її проведення, а також неприпустимість порушення податковим органом процедури призначення та проведення перевірки. Та зазначив, що порушення податковою вимог щодо призначення та проведення податкової перевірки, приводить до визнання її незаконною та відсутності правових наслідків такої.

Як ми знаємо Верховний Суд України є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції України (ч.3 ст. 17, ст. 38 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів»), який забезпечує єдність судової практики у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом. І 15.06.2016 р. Вищий адміністративний суд України виніс ухвалу по справі № К/800/11070/15. В своєму рішенні суд зазначив, що право платника оскаржувати рішення контролюючого органу про проведення перевірки стосовно нього не залежить від виду такої, а відмова розглядати позовну вимогу про скасування наказу про проведення перевірки з тих підстав, що позивач не використав надані законодавством способи захисту від порушень, допущених податковим органом, не ґрунтується на вимогах процесуального закону. А також те, що недотримання податковим органом процедури проведення перевірки призводить до визнання перевірки незаконною та відсутності правових наслідків такої, посилаючись при цьому саме на постанову ВСУ від 27.01.2015 р. в справі ТОВ «Будгарантінвест-55».

Здавалось би, що питання вирішено, але в ухвалі від 14.06.2016 р. по справі № К/800/43549/15, той самий Вищий адміністративний суд України, обґрунтовуючи своє рішення посилався на постанову ВСУ від 24.12.2010 р. в справі «Foods and Goods L.T.D.». Зазначаючи, що платник податків, який вважає порушеним порядок та підстави призначення податкової перевірки щодо нього, має захищати свої права шляхом недопуску посадових осіб контролюючого органу до такої перевірки. Якщо ж допуск до проведення перевірки відбувся, в подальшому предметом розгляду в суді має бути лише суть виявлених порушень податкового та іншого законодавства, дотримання якого контролюється контролюючими органами. Тобто, допуск до перевірки нівелює правові наслідки процедурних порушень, допущених контролюючим органом при призначенні податкової перевірки.

Отже, питання є й досі не вирішеним. Хоча, у 2017 р. в ухвалі від 7.02.2017 р. по справі № К/800/3824/16 ВАСУ, в своєму рішенні посилався все ж таки на постанову ВСУ від 27.01.2015 р. по справі ТОВ «Будгарантінвест-55».

З огляду на все вищевикладене, питання щодо законності податкової перевірки за наявності порушень порядку та підстав її проведення з боку

контролюючих органів, при фактичному допуску до такої перевірки, вимагає законодавчого закріплення.

Філімонова Юлія Олегівна
студентка 2 курсу, 18 групи ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

На даному етапі розвитку Україна знаходиться у перехідному стані,який характеризується нестійким функціонуванням різноманітних сфер громадського життя, яке може призвести до виникнення надзвичайних ситуацій. Актуальність даної теми полягає у тому,що на сьогодні простежується закономірність щодо збільшення кількості надзвичайних ситуацій як на світі, так і в Україні, а також в потребі удосконалення нормативно-правових актів, які регулюють порядок введення надзвичайного стану.

Відповідно до ст.1 ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану»: надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях. Умовами введення надзвичайного стану є:

- виникнення надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян;
- спроба захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу;

Надзвичайний стан оголошується державою у відповідь на виникнення надзвичайних ситуацій, які несуть загрозу для населення, держави та встановленому порядку функціонування органів державної влади. Необхідність оголосити надзвичайний стан може виникнути з різних причин, таким як військові дії проти країни, які здійснюються як внутрішніми, так й іноземними збройними формуваннями, а також природні катастрофи, громадські заворушення, епідемії, фінансові або економічні кризи, загальні страйки.

Взагалі, правову основу режиму надзвичайного стану складають норми Конституції України, Законів України «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про правовий режим воєнного стану», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення

внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про боротьбу з тероризмом», «Про Раду національної безпеки і оборони України» та інших нормативно-правових актів; міжнародних договорів, що є частиною національного законодавства, наприклад, Угода про взаємодію держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав на випадок евакуації їх громадян з третіх країн у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Слід зазначити, що за умови встановлення режиму надзвичайного стану, тимчасово розширюються повноваження державних органів, які встановлюють окремі обмеження для осіб: особливий режим в'їзду і виїзду, . посилення охорони громадського порядку та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення та народного господарства; обмеження свободи пересування по території, де вводиться надзвичайний стан; обмеження руху транспортних засобів і їх огляд; заборона проведення масових заходів, окрім тих, на проведення яких заборона встановлюється судом; заборона страйкування тощо. Таким чином, такі заходи адміністративно-правового примусу є важливими і виправданими при введенні надзвичайного стану, оскільки стають базисом нормального функціонування суспільних відносин і здатні забезпечувати державну та суспільну безпеку у кризові моменти.

Україна відповідно до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права при введенні надзвичайного стану негайно після його введення повідомляє через Генерального секретаря ООН держави, які беруть участь у цьому пакті, про обмеження прав і свобод людини і громадянина, що є відхиленням від зобов'язань за Міжнародним пактом, та про мету цих відхилень і причин прийняття такого рішення. У повідомленні зазначається також термін, на який вводяться відхилення від зобов'язань, передбачених цим Пактом. В історії більшості держав кризи (війна, збройні конфлікти, масові безпорядки, стихійні лиха і т.п.) викликали необхідність тимчасового обмеження окремих прав і свобод громадян при тих чи інших надзвичайних обставинах. Законодавством більшості держав Європи в інтересах національної безпеки і оборони допускаються обмеження прав і свобод громадян у період надзвичайного або воєнного стану.

Отже, режим надзвичайного стану являє собою комплексний правовий інститут зі специфічним змістом і структурою, його юридична конструкція будується на підставі норм адміністративного права. Але на сьогоднішній день, порядок введення режиму надзвичайного стану, обсяг обмеження прав людини в умовах дії режиму надзвичайного стану закріплені фрагментарно, лише в декількох актах і переважно через категорію загальних принципів захисту жертв збройних конфліктів. Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити відповідними експертами та прийняти на рівні ООН спеціальний міжнародний акт, який би детально регламентував та визначав поняття режиму надзвичайного стану, мету режиму надзвичайного стану, умови введення режиму

надзвичайного стану, порядок введення режиму надзвичайного стану, визначав межі та обсяг обмеження прав і свобод людини в умовах дії режиму надзвичайного стану.

Горчакова Вероніка Станіславівна
студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ШТРАФ ТА ШТРАФНІ БАЛИ: ОСОБЛИВОСТІ НАКЛАДЕННЯ СТЯГНЕНЬ

Найбільш розповсюдженим видом адміністративних стягнень є штраф. Така аксіома підтверджується статистичними даними. Так, станом на 2015 рік відповідно до даних Державної служби статистики до осіб, які притягалися до адміністративної відповідальності, найчастіше накладалися такі види стягнень, як: штраф з показником 1 568 634 ос., друге – попередження, яке було застосовано до 331 697 ос., на третьому місці серед основних стягнень знаходяться громадські роботи, що становлять 35 403 ос. Серед додаткових стягнень чільне місце посідає позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, маючи у результаті 89 050 притягнутих осіб [1].

Штраф накладається на правопорушників в адміністративному або судовому порядку у випадках і межах, передбачених актами вищих органів державної влади і управління. Розмір штрафу визначається переважно щодо офіційно встановленого розміру неоподатковуваного мінімуму доходів громадян або, в окремих випадках у кратному розмірі до вартості проїзду або товару. Що стосується посадових осіб, то на відміну від громадян, чинним законодавством встановлені більш високі розміри стягнень.

Адміністративні штрафи можуть встановлюватись у відносно визначеному розмірі (при наявності верхньої межі), – наприклад, ст.211^1 КУпАП; з визначенням верхнього та нижчого рівнів у випадках підвищеної адміністративної відповідальності – ст.173 КУпАП; у твердому розмірі, що визначає конкретний розмір штрафу. Таким чином, створюються умови для накладення стягнень, виходячи з самого виду правопорушення, з урахуванням особи, майнового стану винного. Крім цього, на розмір штрафу впливає вид суб'єктів правопорушення (громадяни, посадові особи тощо), посада суб'єкта, який накладає штраф або вид органу адміністративної юрисдикції.

Процедура розгляду справ про адміністративні правопорушення є досить нескладною, передбачає можливість застосування адміністративних штрафів на місці вчинення правопорушення [3]. Законодавством визначено, що штраф має бути сплачений порушником не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу,а в разі оскарження такої постанови – не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про

залишення скарги без задоволення. У разі відсутності самостійного заробітку в осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративне правопорушення, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють.

При стягненні штрафу, коли протокол не видається, на місці вчинення адміністративного правопорушення порушникові видається квитанція встановленого зразка. Під час стягнення штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, застосовуються виключно безготівкові платіжні пристрої.

Нововведенням 2015 року стало запровадження штрафних балів, які накладаються на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі. Їх застосування регулюється статтею 27-1 КУпАП. Штрафні бали є стягненням, що накладається на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, установлені цим Кодексом. Кожному громадянину, який має право керування транспортним засобом, щороку з початку року (з дня отримання права керування транспортним засобом) і до кінця року нараховується 150 балів.

У разі фіксації правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі від загальної кількості балів громадянина, який вчинив правопорушення, вираховується кількість штрафних балів, передбачених відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу.

У разі, якщо розмір стягнення у вигляді штрафних балів перевищує залишок балів громадянина, штрафні бали накладаються відповідно до залишку незалежно від розміру штрафних балів, зазначених у відповідній статті Особливої частини КУпАП. Після використання штрафних балів за відповідні правопорушення на громадян будуть накладатися грошові стягнення – штрафи. У санкціях статей КУпАП запроваджуються фіксовані розміри штрафів, а не межі «від і до», що до цього часу було однією з причин вчинення корупційних правопорушень. Також якщо порушник протягом трьох днів заплатить 50% штрафу, постанова про стягнення вважається виконаною. Якщо штраф не буде сплачений протягом 30 днів, сума штрафу подвоюється. Якщо ж порушник не заплатить штраф протягом 60 днів, матеріали будуть передані до виконавчої служби Міністерства юстиції, і буде застосовано позбавлення права керувати транспортним засобом терміном на шість місяців, і при цьому порушник все одно повинен буде заплатити штраф і пеню.

Отже, виходячи із вищезазначеного, можна зазначити, що наразі є необхідність у доопрацюванні штрафних балів, адже хоча й таке стягнення було введено для стимулювання безпечного керування транспортним засобом, але по суті у водіїв є шанс декілька разів перевищити допустимі норми, за порушення

яких раніше накладалися більш жорсткі покарання, аж до позбавлення права керувати транспортним засобом. Так чи інакше, це питання є дискусійним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Статистичний бюлетень «Адміністративні правопорушення в Україні» Кількість осіб, притягнутих до адмін. відповідальності за видами адмін. стягнень станом на 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzlochin_u.htm

2. Коломоєць Т.О. Штрафи за законодавством про адміністративні правопорушення України : монографія / Т.О. Коломоєць. – Запоріжжя: Верже, 2000. – 240 с.

Секція Конституційного права; муніципального права;

Архіпова Катерина Сергіївна
студентка 3-го 13-ї групи курсу ІПКОЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ІНСТИТУТ БІПАТРИЗМУ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Громадянство є інституціональним елементом системи державного устрою та універсальним способом правової організації населення незалежної держави. Сучасний світ поділений між державами, кожна з яких має свою територію і свій народ. І якщо територія держави визначається її державним кордоном, то «кордони» між народами визначаються за допомогою універсального способу організації населення незалежної держави – громадянств.

Проблема подвійного громадянства є важливою складовою міжнародного і національного права, важливим елементом політики міждержавних взаємин, що має безпосередній вплив на національну і міжнародну безпеку.

Регулюванню умов та процедури придбання, втрати та відновлення громадянства, деяких аспектів функціонування множинного громадянства присвячено чимало міжнародних нормативно-правових актів: Європейська Конвенція про громадянство 1997 р.; Гаазька конвенція про деякі питання, що стосуються колізій законів про громадянство 1930 р.; Конвенція про громадянство заміжніх жінок 1957 р. тощо.

З юридичної точки зору, більш коректним є використання терміну «множинне громадянство» (на противагу терміну «подвійне громадянство»), тим більше, що саме він обумовлюється Європейською конвенцією про громадянство. Водночас, «біпатризм» є більш вживаним поняттям.

Тож біпатриди (від латин. bi – подвоєння та грец. patris (patridos) – батьківщина) – це особи, які водночас мають громадянство двох або більше країн. У більшості випадків цей стан виникає в разі: колізії законів про громадянство суверенних держав; неспівпадання натуралізації особи з втратою нею попереднього громадянства; укладення шлюбів між іноземцями; свідомої діяльності законодавця; укладення міжнародних договорів про подвійне громадянство.

Отже, одним з основних джерел виникнення подвійного громадянства є колізія законів про громадянство суверенних держав. Особи можуть набути подвійне громадянство не в результаті свого вибору, а внаслідок автоматичного спрацювання двох конфліктуючих принципів «jus soli» (права ґрунту) та «jus sanguinis» (права крові). Наприклад, законодавство США передбачає, що дитина, яка народилася на території цієї країни, являється її громадянином незалежно від громадянства батьків, якщо вони не знаходяться на дипломатичній службі іноземної держави. У такий спосіб особа набуває громадянство за принципом

«права ґрунту». Разом з тим, згідно з законодавством України, дитина, яка народилася у громадян України, незалежно від місця народження, набуває громадянство України за принципом «права крові». Отже, дитина, яка народилася у громадян України на території США, набуває одночасно громадянство США та України.

Подвійне громадянство може бути також наслідком неспівпадання натуралізації особи з втратою нею попереднього громадянства. Наприклад, деякі країни не вимагають від іммігрантів, які натуралізуються в цих країнах, виходу з попереднього громадянства. Яскравим прикладом неспівпадання натуралізації особи з втратою нею попереднього громадянства служить законодавство Ізраїлю, яке передбачає, що особи єврейської національності, які прибули на постійне місце проживання до Ізраїлю, не пізніше, як через 3 місяці, автоматично набувають ізраїльське громадянство, не залежно від того, чи вийшли вони з попереднього громадянства.

Приклади цілеспрямованого заохочувального регулювання подвійного громадянства містять закони тих країн, значна частина громадян яких задіяна в якості іноземних робітників в інших країнах. Зокрема, італійський закон про громадянство передбачає, що італієць, який добровільно набув громадянство іноземної держави, таким чином втративши італійське, автоматично набуває його знову, якщо повернеться до Італії і проживе там як мінімум 2 роки. Ця норма має особливе значення для італійців, які набули громадянство країн, де вони тимчасово знаходилися в якості робітників. Після повернення на батьківщину їм досить дворічного терміну проживання, щоб поновити італійське громадянство. Для цього не вимагається ні відповідна письмова заява, ні, навіть, усна згода зацікавленої особи.

Підводячи підсумок, можна дійти висновку, що на сьогодні питання біпатризму не є достатньо врегульованим міжнародними нормативно-правовими актами, а чинні норми є недостатньо дієвими, що призводить до повної свободи держав вирішувати цю проблему в межах своїх кордонів. Саме тому спостерігається різне ставлення до подвійного громадянства. Проте повна заборона біпатризму на сьогодні у світі неможлива й недоречна.

Феномен інституту подвійного громадянства є результатом розвитку сучасних процесів у міжнародних відносинах. Бурхливі міграційні процеси, що відбуваються у світі протягом останніх десятиріч, не обійшли стороною й Україну, адже майже кожен п’ятий працездатний громадянин України працює за кордоном. Значна частина цих осіб через деякий час проживання за кордоном отримує громадянство держави перебування шляхом натуралізації, набуваючи фактично статусу осіб з подвійним громадянством. Як показує досвід, число осіб, які, крім українського, мають ще й іноземне громадянство, невпинно зростає, що, у свою чергу, перетворює питання правового врегулювання подвійного

громадянства у проблему державної ваги, яка потребує невідкладного законодавчого розв'язання.

Науковий керівник – к.ю.н., доц. Гончаренко О.А.

Баша Катерина Анатоліївна
Студентка 2 курсу 7 групи ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРАВО НА ЕВТАНАЗІЮ В КОНТЕКСТІ БІОЛОГІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Розвиток науково-технічного прогресу, відкриття в галузі медицини, біології, генетики наклали свій відбиток й на юридичну сферу. Становлення четвертого покоління прав людини, яке безпосередньо пов'язане з досягненнями науки, трансформацією суспільного світогляду, зумовлює актуальність питання щодо закріплення біологічних прав на законодавчому рівні.

Біологічні права безпосередньо пов'язані з самою сутністю людини, проте їх не слід ототожнювати з особистими правами, оскільки біологічні права характеризують людину як психофізіологічну та біологічну істоту, зумовлені людським єством, котре не може змінити жодне суспільство. Тоді як законодавче закріплення особистих прав зумовлене суспільною формою співжиття та необхідністю забезпечення свободи й автономії індивіда як члена громадянського суспільства.

Проте, незважаючи на відмінності правової природи особистих та біологічних прав, вони об'єднані єдиним підґрунтям. Ці права безпосередньо пов'язані з життям людини. Саме тому, таке особисте право, як право людини на життя, є базовим біологічним правом.

Зміст права на життя утворюють декілька елементів. Одним з них, зокрема, є заборона задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя. Але суть біологічних прав зводиться до того, що людина може розпоряджатися своїм тілом на власний розсуд. Саме тому, важливого значення набуває питання щодо закріплення на законодавчому рівні такого біологічного права, як «права на смерть».

Проблема евтаназії з'явилася ще на початку XX століття і набула актуальності у зв'язку з її легалізацією, а також застосуванням всупереч чинному законодавству та морально-етичним нормам. Першою європейською країною, яка легалізувала евтаназію, були Нідерланди. Згодом подібний досвід перейняли Бельгія та Франція. Проте, станом на сьогодні, більшість країн Європи все ж таки визнають евтаназію як кримінально-караний злочин.

Українське законодавство також не визнає правомірність евтаназії. Але всупереч цьому дослідники наводять чимало аргументів на користь цієї процедури. Серед них, зокрема, те, що під час незастосування евтаназії

порушується право пацієнта на повагу його честі та гідності. Це дійсно так, коли людина відчуває нестерпні фізичні страждання, нею керує мотив жалю, вона постійно перебуває під тягарем щодо свого утримання членами сім'ї. Також деякі науковці вказують на те, що, відмовляючи людині у «праві на смерть», держава таким чином обмежує її свободу, можливість задоволення власних інтересів.

На противагу цьому слід зазначити, що утвердження біологічних прав людини тісно пов'язано з розвитком такої науки, як біоетика. Біоетика – це розділ філософської дисципліни, що вивчає моральні проблеми людського існування, і головними завданнями якої є пізнання людських цінностей, співставлення права і моралі, запровадження певних обмежень розвитку біологічних прав. З точки зору цієї науки офіційне визнання евтаназії як легальної процедури є неможливим, оскільки це суперечить загальноприйнятим нормам моралі, етичним нормам та людським цінностям.

Отже, проблема евтаназії є досить складною і суперечливою. Від її вирішення залежить доля багатьох безнадійно хворих людей. Але з іншого боку, проблема евтаназії носить морально-етичний характер, і закріплення на законодавчому рівні такої процедури суперечить основним нормам моралі та уявленню про життя людини як найвищу цінність.

Науковий керівник: к. ю. н., доц. Дахова І. І.

Боднарук Таїсія Василівна
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Інститут прокуратури та кримінальної юстиції, 2 курс, 17 група

МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ ВИНИКНЕННЮ ВИПАДКІВ БІПАТРИЗМУ: ЧИ ІСНУЄ ВІН В УКРАЇНІ

Необхідність дослідження вищезазначеної теми можна аргументувати тим, що в Україні існує реальна проблема недостатнього законодавчого врегулювання принципу єдиного громадянства.

Відсутній єдиний погляд на інститут подвійного громадянства. Держави неоднозначно ставляться до біпатризму. Одні повністю відмовляються від нього. Інші, навпаки, заохочують і надають можливість отримати його «в дарунок» за вкладення інвестицій в економіку, бізнес, науку.

Сьогодні виражається все більше доводів на користь подвійного громадянства. Серед них, зокрема, те, що біпатризм сприяє створенню додаткових гарантій реалізації й захисту прав і свобод людини, оскільки особи, що мають подвійне громадянство, користуються рівними правами та обов'язками з громадянами країни проживання, одночасно зберігаючи культурні

та інші зв’язки з країною походження.

Як зазначає С. В. Черниченко, біпатризм (подвійне громадянство) – належність особи одночасно до двох і більше держав. До таких осіб застосовується також термін «особи з множинним громадянством». Вважається, що подвійне громадянство позитивно впливає на розвиток міжнародної культури і міжнародних відносин. Громадяни, виїжджаючи до сусідніх держав, формують крупні етнічні меншини. Подвійне громадянство допомагає індивідам усвідомлювати їх відокремлену етнічну приналежність та національну індивідуальність. Інакше кажучи біпатризм розглядають як чинник інтеграції іноземців, що є жителями країни, у державне, суспільне та політичне життя.

На сьогодні найбільш відомими країнами світу, де існує інститут подвійного громадянства є Канада та Австралія. Також можна знайти країни, в яких підписано двосторонні договори з іншими країнами про подвійне громадянство між ними. Кожна держава має свої підстави набуття громадянства. Деякі країни, наприклад, Німеччина, Данія не надають такого права, не кажучи вже про подвійне громадянство.

Причому зазначається, що індивіду статус біпатрида надає певні переваги, які випливають із того, що така особа одночасно користується подвійним обсягом прав, що надаються кожною з двох держав своїм громадянам, а саме наявність громадянства двох держав може сприяти спрощенню ведення бізнесу, надати додаткові можливості при перетині кордону, надати право на проживання у двох державах тощо.

Одночасно такий статус вимагає від індивіда виконання обов’язків перед кожною з держав, громадянство яких він має (передусім, військовий обов’язок і обов’язок сплачувати податки).

Законодавство України про громадянство виходить із невизнання одночасної приналежності громадянина України до громадянства іншої держави. Так, стаття 4 Конституції України проголошує, що в Україні існує єдине громадянство. Підстави набуття і припинення громадянства України визначаються законом. В статті 2 Закону України «Про громадянство України» деталізовано принцип єдиного громадянства, що виключає можливість існування громадянства адміністративно-територіальних одиниць України. У разі набуття громадянином України громадянства (підданства) іншої держави або держав у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України. Якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України.

Разом з цим, добровільне набуття громадянином України громадянства іншої держави, згідно ч. 1 ст. 19 цього Закону, є підставою для припинення громадянства України. Цілком погоджуємось з позицією Д. М. Бєлова в тому, що не слід це розцінювати як заборону подвійного громадянства, оскільки втрата громадянства України відбувається не автоматично з набуттям громадянства

іншої держави, а виключно з дня видачі Указу Президента України про припинення громадянства щодо певної особи.

У Верховній Раді України було зареєстровано проект закону № 4116 від 7 лютого 2014 року про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за неповідомлення громадянином України про набуття іноземного громадянства, який було відкликано 27.11.2014 р.

Також щодо останніх спроб українських депутатів, то слід не оминути увагою народного депутата М. Катеринчука, який запропонував встановити вимогу декларування відсутності або належності до іноземного громадянства (підданства) та запровадження кримінальної відповідальності за неподання декларації або неповідомлення про множинне громадянство. Відповідний законопроект він зареєстрував у Верховній Раді 30 липня 2014 р.

В Україні на цей час відсутній механізм декларування подвійного громадянства, не встановлено, як саме громадяни України мають декларувати друге громадянство.

Президент України Петро Порошенко 13 березня 2017 року вніс у Верховну Раду України законопроект про зміни до закону "Про громадянство України" щодо реалізації права змінити громадянство.

Звернемо увагу, що Україна в 2003 р. підписала, а у 2006 р. ратифікувала Європейську конвенцію про громадянство, в ст. 14 якої передбачена можливість існування множинного громадянства, а саме: держава-учасниця дозволяє: – дітям, які автоматично набули різних громадянств при народженні, зберегти ці громадянства; – своїм громадянам мати інше громадянство, якщо це інше громадянство автоматично набувається у зв'язку зі вступом у шлюб.

На сьогодні питання подвійного громадянства не є достатньо врегульованим міжнародними нормативно-правовими актами, а чинні норми є недостатньо дієвими, що призводить до повної свободи держав вирішувати цю проблему в межах своїх кордонів. Саме тому спостерігається абсолютно різне ставлення до подвійного громадянства. Повна заборона біпатризму на сьогодні у світі неможлива й недоречна. У зв’язку з цим урегулювання цього питання єдиним міждержавним актом є надзвичайно складне, а можливо, і неможливе.

Боровик Сергій Сергійович
студент 3 групи 2 курсу
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

КОНСТИТУЦІЙНІ СКАРГИ

Нещодавно Конституційний Суд України (далі - КСУ) надав інформацію щодо припинення розгляду конституційних звернень громадян, які були надіслані після 30 вересня 2016 року. Ця дата є невипадковою, адже саме тоді

був здійснений важливий крок у реформуванні судоустрою країни – почали реалізовуватися зміни, що були раніше внесені до відповідної глави Конституції.

Відповідно до змін, які були закріплені Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 № 1401-VIII, громадяни України, особи без громадянства та іноземці були позбавлені права конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України. Офіційне тлумачення Конституції України КСУ здійснюватиме виключно за конституційними поданнями Президента України, щонайменше сорока п'яти народних депутатів України, Верховного Суду України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Але це не означає, що конституційне право громадян було обмежено. Скоріше навпаки доповнене та розширене враховуючі всі сучасні проєвропейсько-демократичні тенденції.

Натомість КСУ розглядатиме питання про конституційність законів за конституційними скаргами осіб, які вважають, що застосовані в остаточному судовому рішенні в їх справах закони України суперечать Конституції України. Проте слід враховувати, що конституційна скарга буде прийнята КСУ лише в тому разі, якщо всі інші засоби українського юридичного захисту були вичерпані. Саме так нам говорить нова стаття (ст. 151^1 Конституції України).

Окрім того, стаття 55 Конституції України була доповнена відповідною частиною, в якій вказано, що кожному гарантується право звернутися з конституційною скаргою до КСУ з підстав, установлених Конституцією України.

Також слід зауважити, що відповідно до статті 153 Конституції України, порядок організації та діяльності КСУ, статус суддів Суду, підстави і порядок звернення до Суду, процедура розгляду ним справ і виконання рішень Суду визначаються Конституцією України та Законом «Про Конституційний Суд України».

Але, на сьогодні, чинна редакція Закону України «Про Конституційний Суд України» не відповідає наявним змінам, що були внесені до Конституції. Тому КСУ розпочне розгляд конституційних скарг після внесення Верховною Радою України змін до Закону України «Про Конституційний Суд України», якими будуть визначені вимоги до конституційної скарги та процедури її розгляду.

А поки, КСУ наголосив, що всі конституційні скарги, які надходитимуть до Суду, будуть зберігатися у Секретаріаті КСУ, будуть ним оброблятися і пізніше будуть розглянуті згідно процедури, яка буде пізніше розроблена.

Отже, можна зазначити, що конституційні скарги – новизна у галузі конституційного права, яка може стати ефективним правозахисним інструментом. Звісно, з часом стануть зрозумілі як плюси, так і мінуси

нововведення, але попри численні спірні моменти, важливо, що вже зроблений перший крок до імплементації національної правової системи до європейської практики захисту прав людини.

Ганджа Вікторія Ігорівна
студентка 2 курсу 18 групи
Інституту прокуратури та кримінальної
юстиції НЮУ ім. Я. Мудрого

ЧЕТВЕРТЕ ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ЮРИДИЧНА ВИГАДКА?

Права людини наукою визначені як забезпечувані державою невід'ємні можливості та свободи людської особистості, які чітко відповідають її природі та які набуваються кожним індивідом за фактом його народження; як властивості та особливості буття індивіда, що виражають його свободу і є невід'ємними засобами співжиття у суспільстві та державі [1, с.113].

Крім того, слід звернути увагу, що найтісніше пов'язаним з терміном "права людини" є термін "реалізація прав людини", тобто один із головних критеріїв визначення ступеню правового стану в суспільстві й державі, які, у свою чергу, є не просто елементами буття індивіда та розвитку особистості в ньому, а й фундаментом забезпечення humanae iura.

Реалізація прав людини – це їхнє зовнішнє вираження, яке характеризує не лише особистість та її можливості, а й саму державу, що створена для захисту людини і громадянина від несприятливого зовнішнього впливу. Ступінь реалізації прав людини залежить, перш за все, від деяких об'єктивних показників, а саме: рівня соціально-економічного розвитку суспільства, типу його соціально-політичної організації, ступеню розвитку гуманістичних і демократичних традицій, а також політичної культури народу [2].

Саме у причинному зв'язку між беззаперечним існуванням прав людини і забезпечуваними окремим суб'єктом об'єктивних можливостей їх реалізації виникає питання про класифікацію таких прав за часом виникнення та, найголовніше, значенням для забезпечення комфортного існування й належного розвитку особистості в конкретний історичний період. Перше, друге і третє покоління прав людини отримали своє визнання: чітке нормативне закріплення в конституціях та інших нормативно-правових актах різних держав, наукову обґрунтованість необхідності їх існування (розвитку) як засад побудови незалежної особистості, стабільних держави і національної правової системи.

Найбільш актуальні, однак найменш доктринально досліджені й розроблені, – питання щодо виникнення, існування, розвитку прав людини четвертого покоління, які з'явилися наприкінці XX століття внаслідок бурхливих історичних (політичних) явищ і подій у світі, а також визнання людини як найвищої соціальної цінності незалежно від її статі, віку, раси, національної

належності, релігійних, політичних та інших переконань тощо. Крім того, важливу роль у цьому процесі відіграв стрімкий розвиток науки, зокрема прогресивні відкриття в галузі медицини, генетики, мікробіології [3, с.164]. Таким чином, науковці цілком обгрунтовано стверджують, що до переліку прав людини четвертого покоління вже сьогодні можна включити: право на зміну статі, трансплантацію органів, клонування, доступ до Інтернету, використання віртуальної реальності, одностатеві шлюби, штучне запліднення, евтаназію, вільну від дитини сім'ю тощо.

Отже, до прав четвертого покоління належать усі права, що виникли внаслідок наукового прогресу, розвитку моралі, певної зміни ціннісних орієнтацій у суспільстві (тобто всі так звані "соматичні" та інформаційні права) [4, с.215].

О. Аврамова та О. Жидкова переконані, що четверте покоління прав людини повинне формуватися на засадах визнання високого статусу особи; прагнення єдності норм права, моралі, релігії при визначенні поведінки такої, що відповідає чинним нормам права; визнання права на індивідуальність особи, що передбачає повагу до особливих потреб людини, які надають їй можливість не бути схожою на інших; встановлення суверенності людини щодо держави [5, с.103]. Як наслідок, стане об'єктивно можливим визначити, яка поведінка особи є правомірною (наприклад, штучне запліднення, незалежне від державного втручання життя за релігійними та моральними поглядами (у межах автономності особи), трансплантацію органів на засадах законності, справедливості, моральності, добровільності), а яка – юридично нейтральною (наприклад, використання віртуальної реальності, укладення одностатевих шлюбів, зміна статі) [5, с.105].

Однак без уваги залишаються особливості культури, соціальних переконань, менталітету окремих народів та ступінь їхньої інтеграції в життя принципово нової світової спільноти, яка вже сьогодні здатна використовувати власний природний потенціал та максимально ефективно розпоряджатися своїми правами. Не кожен законодавець готовий закріпити на офіційному рівні максимально широкий перелік прав четвертого покоління, оскільки така дія суб'єкта владних повноважень може порушити досі стабільні та беззаперечні правила співжиття на території окремих держав. Крім того, релігія, яка є наскрізним елементом існування багатьох народів, стане неабиякою перепоною для створення гарантованого державою механізму реалізації таких прав, тому що вони (права четвертого покоління) за своїм змістом нерідко заперечують давно існуючий моральний фундамент, баланс.

Отже, права людини четвертого покоління давно не є юридичною вигадкою, оскільки вони – не просто результат, але й характеристика абсолютно нових суспільних відносини, що виникли в результаті комплексних історичних, політичних, соціальних, економічних змін. Однак сьогодні існує проблема, яка

полягає у сприйнятті окремих таких прав деякими державами та неможливості створення повноцінних реальних гарантій і механізмів їх реалізації. Для розв'язання такої проблеми необхідні наукові аналіз та прогноз, які дали б змогу послідовно "імплементувати" права четвертого покоління в національне законодавство хоча б частково.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горбаль В. Права людини: поняття, сутність та структура / В. М. Горбаль // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2001. – №13. – С. 113-120.
2. Крайтерман В. С. Политология. Учебно-практическое пособие для студентов всех специальностей и всех форм обучения [Електронний ресурс] / В. С. Крайтерман // Москва. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://all-politologija.ru/knigi/politologiya-uchebnoe-posobie-dlya-vuzov-krajterman.
3. Ковшик А. Покоління прав людини: поняття та загальна характеристика / А. О. Ковшик // Зібрання 7 Всеукр. студент. наук.-практ. конф. Правозахисний рух: історія та сучасність. – 2014. – С. 162–165.
4. Барабаш О. Четверте покоління прав людини: загальнотеоретична характеристика / О. О. Барабаш // Вісник національного університету "Львівська політехніка". – 2016. – №837. – С. 213–217.
5. Аврамова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми / О. Аврамова, О. Жидкова // Право України. – 2010. – №2. – С. 101–107.

Лукашенко Марія Іванівна
студентка 2 курсу 18 групи
Інституту прокуратури і кримінальної
юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ: МОМЕНТ ПОЧАТКУ РЕАЛІЗАЦІЇ

Загальновизнано, що право на життя – це природне невід'ємне право, яке проголошує життя людини найвищою цінністю. Право на життя є основоположним правом, яке є базисом для існування усіх інших прав та свобод. Стаття 3 Конституції України проголошує, що життя людини є найвищою соціальною цінністю. Реалізуючи декларований принцип, держава повинна забезпечувати захист життя від злочинних посягань та здійснювати підтримку нормального життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя.

Проте нерозв'язаним залишається питання – коли з'являється право на життя? Основною неоднозначністю є строк, на якому ембріон слід визнати людиною і момент, з якого його життя знаходиться під захистом закону.

У сучасному суспільстві відстоюються дві позиції: за свободу абортів («Pro-choice»), і за їх повну або часткову заборону («Pro-life»).

Представники течій у своїх переконаннях керуються найрізноманітнішими релігійними, науковими, моральними настановами. Противники абортів стверджують, що не можна захищати матеріальну і життєву ситуацію однієї людини (матері) за рахунок позбавлення права на життя іншої людської істоти. Ключовою позицією ж прихильників є те, що плід може вважатися людиною і мати право на життя тільки тоді, коли він здатний жити поза організмом матері,

а тому право прийняття рішення про народження дітей повинно залишатися за жінкою, а не за урядом або політиками її країни.

Проте, мабуть, навіть найпалкіші прихильники абортів не можуть заперечити той медичний факт, що серце людини починає битися на 22 день після її зачаття. Якщо зупинка серцебиття є підставою для констатації смерті (кінця біологічного життя людини), то чому початок серцебиття не має бути підставою для встановлення виникнення нового життя?

Для більшості вчених вже є аксіомою те, що біологічне життя людини починається з моменту зачаття. Ця позиція знаходить своє відображення у ряді міжнародних документів, які проголошують святість життя людини з моменту її зачаття.

Декларація прав дитини застосовує поняття «дитина» до людського створіння ще до його появи на світ. Ця ж Декларація в своєму Четвертому принципі закріплює за дитиною право на отримання відповідного медичного обслуговування ще до народження.

Цікаве формулювання, наведена в п. 1 ст. 4 Американської Конвенції про права людини, встановлює: «Кожна людина має право на повагу до її життя. Це право захищається законом і, як правило, з моменту зачаття. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя »

У 1987 році Всесвітня медична асоціація прийняла Заяву про штучне запліднення та трансплантацію органів, в якій закликала всіх лікарів «діяти з дотриманням етичних норм, проявляючи належну повагу ... до ембріону з його зародження».

Проте, в уявленні більшої частини міжнародного співтовариства штучне переривання вагітності не є порушенням права на життя. Хоча Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод не регламентує питання права на життя, так само, як і моменту початку правової охорони життя, існує позиція Європейського суду з прав людини, яка і більш чітко визначеною і зводиться до того, що початком життя (та, відповідно, моментом виникнення правосуб'єктності) Суд вважає саме момент фізичного народження людини, а не її зачаття.

Доцільно вважати, що моментом початку реалізації права людини на життя є момент її зачаття. Водночас не може бути й мови про повну заборону абортів, адже можливість переривання вагітності, яка виникла внаслідок зґвалтування чи яка несе загрозу життю та здоров'ю жінки, є цілком обґрунтованим та справедливим.

Основні міжнародні організації вважають за краще відносити питання про точку відліку особистісного буття до компетенції держав-членів. Рекомендується лише дотримуватися балансу між захистом інтересів ненародженої дитини, його матері та суспільства. Проте як на реальній практиці домогтися встановлення цього балансу – сказати складно.

Разом з дозволом на вільне штучне переривання вагітності залишаються відкритими питання щодо права батька на народження його дитини, розпорядження кріоконсервованими ембріонами у випадку смерті одного із батьків, можливості сурогатної матері зробити аборт (тим самим вбивши чужу дитину) та багато інших. Ці питання, і разом з тим найголовніше – визнання за ненародженою дитиною права на життя, мають бути піддані детальному та всебічному аналізу з боку науковців з подальшим вдосконаленням законодавчого регулювання цього надзвичайно делікатного питання.

Марокко Дарія Федорівна
НЮУ імені Ярослава Мудрого
Студентка, Інститут підготовки кадрів для органів юстиції України,
2 курс, 15 група

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ В УКРАЇНІ

Практика розвитку конституціоналізму в різних країнах свідчить про те, що потреба запровадження інституту конституційної скарги є нагальною потребою багатьох держав. Якщо розглядати досвід іноземних держав, то потрібно зазначити, що в Німеччині та Австрії право звертатись з конституційною скаргою мають фізичні та юридичні особи, об'єднання громадян. В Конституції Швейцарії чітко закріплено, що звертатись з конституційною скаргою особа може тільки в разі порушення прав, які закріплено в Основному Законі держави. Досвід Польщі втілюється в тому, що конституційна скарга є дуже важливим елементом в механізмі захисту прав людини. Розглядом скарг в країні займається Конституційний трибунал, що чітко прописано в його повноваженнях в конституції країни. З цього можливо зробити висновок, що така практика потребує закріплення в Конституції та законодавстві країни. Також важливим є повна правова регламентація самого процесу розгляду конституційного звернення, а також встановлення вимог щодо самого оформлення скарги.

Самому інституту конституційної скарги притаманні деякі риси, які характеризують його правову природу. Цей інститут є публічно-правовим, оскільки йому належать такі ознаки:

• відносини виникають між юридично-нерівними суб'єктами. Наприклад, між Конституційним Судом України і скаржником;

• основним учасником таких відносин є орган державної влади. Якщо звернутись до процедури оскарження то тут основним суб'єктом виступає Конституційний Суд України, а в матеріально-правових відносинах, щодо яких

здійснюється оскарження, основним суб'єктом є орган державної влади, який видав акт, що підлягає оскарженню;

• конституційна скарга прямо пов'язана з відносинами, що задовольняють публічний інтерес. До цього висновку можна дійти з того, що механізм захисту прав людини на конституційному рівні є юридично значущим для всього суспільства, а також, що діяльність органу конституційної юрисдикції – є публічною справою;

• щодо призначення самого інституту оскарження – він належить до публічного права, але обумовлюється приватним правом та функціонує для захисту, забезпечення, гарантування прав і свобод людини і громадянина;

• метод правового регулювання в таких відносинах оскарження є імперативний;

• суб'єкти відносин, які регулюються інститутом оскарження, виконують свої обов'язки відповідно до Конституції та чинного законодавства країни;

Також це не єдине дискусійне питання, що виникає в конституційному праві. Щодо самого інституту конституційної скарги у науковців виникає багато питань. На думку Ю.Г. Барабаша, О.В. Петришина, С.Г. Серьогіної процес конституційного оскарження є виправданим тому, що він слугує засобом ініціювання справ з найважливіших конституційних питань; є важливим елементом розвитку вітчизняного конституціоналізму в цілому і дає розвиток конституційній доктрині; є необхідним елементом в механізмі захисту прав людини; сама можливість громадян звертатись до конституційного суду і вносити конституційні подання сприяє розвитку громадянського суспільства і демократії в цілому.

З іншого боку, існує багато правників,наприклад,М.Д. Савенко, М.І. Козюбра, що не дотримуються цієї думки. Науковці аргументують це тим, що це призведе до перевантаження Конституційного Суду України в цілому, а також обмежить доступ до Європейського суду з прав людини. Також існування такого інституту піддають сумніву, оскільки Кодекс адміністративного судочинства України передбачає компетенцію адміністративних суддів щодо розгляду справ із суб'єктом владних повноважень щодо його порушення у сфері публічно-правових відносин.

Отже, важливість запровадження конституційної скарги для України є беззаперечною, оскільки прав людини і втілення їх в життя залежить саме від механізмів гарантування, захисту основоположних прав і свобод. Конституційна скарга виступає новою важливою гарантією прав в нашій державі. На сьогоднішній день в Конституції України закріплена норма щодо розгляду конституційних скарг Конституційним судом України, але розгляд цих звернень можливий тільки якщо Верховна Рада України внесе зміни до Закону України „Про Конституційний Суд України", якими будуть визначені

вимоги до конституційної скарги та процедура її розгляду. На початок квітня цього року зареєстровано 83 конституційні скарги.

Науковий керівник: Члевик О.В., асистент кафедри конституційного права України НЮУ імені Ярослава Мудрого

Нанка Анна Олександрівна
Студентка 2 курсу, 18 групи ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

СМЕРТНА КАРА ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ

Право на життя – перше фундаментальне природне право людини, без якого всі інші права втрачають сенс. Воно належить до першого покоління прав людини і є самоочевидною та найважливішою цінністю. Вперше право на життя було проголошено у статті 3 Загальної декларації прав людини 1948 року, відповідно до якої кожна людина має право на життя, свободу та особисту недоторканість. Однак, сучасна спільнота, коли говорить про міжнародний захист права людини на життя, перш за все керується положенням статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року, яка містить заборону умисного позбавлення життя, а також Протоколом № 6 до Конвенції від 1983 року та Протоколом № 13 до Конвенції від 2002 року, що передбачають скасування смертної кари. Вагомі аргументи щодо заперечення чи визнання смертної кари завжди були гострим питанням в історії суспільства, яке постало після Другої світової війни. Звісно, зміст права на життя не обмежується лише смертною карою, проте питання припустимості такого покарання у час, коли увесь світ скандує про дотримання основоположних прав і свобод людини, набуває все більшої актуальності у демократичному, проте жорстокому суспільстві.

Смертна кара – це винятковий, найсуворіший вид покарання, що полягає у примусовому позбавленні життя засудженого від імені держави і за вироком суду. Вона порушує право на життя. Є проявом дискримінації, вкрай жорстоким та нелюдським покаранням, яке немає зворотної сили.

Витоки смертної кари можна побачити ще з часів застосування кровної помсти, яка була першою юридично констатованою формою позбавлення життя за злочин. Еволюція покарань йшла паралельно з еволюцією людства і зараз Україна має чітку класифікацію злочинів та покарань за них: смертна кара в нашій державі заборонена. Розуміючи тогочасну нерозвинену систему кримінального права та жорстоку нерозумність покарань, ми робимо висновок, що у наш час, коли метою є не лише кара, а також й перевиховання засудженого та запобігання новим злочинам, говорити у такому разі про застосування смертної кари недоцільно.

Як відомо, у сучасному світі більшість країн відмовилася від такого неоднозначного покарання. Проте близько 50-ти країн, продовжуючи таку практику, вважають її ефективною. Антигуманна ситуація відбувається зараз у Китаї, де щороку чисельність страчених перевищує межу у декілька тисяч осіб. Таку вищу міру покарання можливо отримати за 46 видів злочинів, які включають до себе проституцію, наркодилерство та корупцію, тобто отримавши хабар - ти будеш страчений. Насправді, такі ситуації є жахливими та, здається, зовсім покинуті здоровим глуздом. Якщо, смертну кару ще можна спробувати виправдати у випадках серійних маніяків чи терористів, які скоюють від декількох до незліченної кількості вбивств, як превентивний засіб для інших та як справедлива міра покарання за позбавлення життя інших осіб, то інші злочини взагалі не варті того, щоб позбавляти людину її невід'ємного права на життя.

Проте основною проблемою застосування смертної кари була та залишається смерть невинної особи. У такому разі вже ніхто не зможе виправдати судову помилку, а за статистикою тільки у США один смертник з 25 насправді не скоював злочин. Тому, ми вважаємо, що навіть покаравши 24 злочинця, держава не має права лишати одну безневинну особу найважливішої цінності. Гуманність – це передусім усвідомлення цінності людського життя, і усвідомити перш за все це має держава. Ми розуміємо, що людина, яка має намір вчинити злочин, усвідомлюючи, що за це передбачене довічне покарання, не зупиниться, навіть якщо їй загрожуватиме смертна кара. Тому чи буде це попередженням злочинності – велике питання, а досвід Китаю запевняє – ні. Але ми впевнені, що вона зберігає абсолютне право на життя значної кількості людей.

Аргументом проти такого покарання також є дегуманізація та жорстокість суспільства. Вона означає цілковиту втрату людської солідарності та співчуття. Суспільство вбачає основною функцією смертної кари – оплатну, тобто моральну відплату вбивцям, не розуміючи, що, наприклад, довічне позбавлення буде більш тяжким для злочинців та одночасно й більш гуманним для суспільства. «Помства – це не вихід. Ще одна смерть не допоможе, вихід лише в тому, щоб ставати менш жорстокими», – сказала Марі Денс, чию невістку було вбито у 1972 році, у інтерв'ю Amnesty international.

Тож, ми вважаємо,що такий вид покарання як смертна кара порушує закріплене ст. 27 Конституції України право на життя. Людина не може бути позбавлена цього права який би злочин вона не вчинила. Воно є найбільшою цінністю, має охоронятися державою та її законами. Маючи розвинену та справедливу систему покарань, ми не маємо права застосовувати смертну кару, коли є ймовірність позбавлення життя невинуватої особи, адже нічого не варте одного-єдиного життя.

Ольховик Іванна Іванівна
студентка 2 курсу 9 групи
Інституту прокуратури та кримінальної
юстиції НЮУ ім. Ярослава Мудрого

КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Конституційно-правова відповідальність є видом юридичної відповідальності, яка на сьогодні сформувалася як інститут конституційного права України. Так, за визначенням Л.Р. Наливайко конституційно-правова відповідальність — це вид соціальної та юридичної відповідальності, який існує у сфері конституційно-правових відносин, передбачений нормами конституційного права, характеризується специфічним колом суб'єктів, механізмом реалізації та санкціями й полягає у примусовому застосуванні заходів впливу за протиправне діяння (ретроспективний аспект) та у відповідальному стані зобов'язаного суб'єкта (позитивний аспект), виступає найважливішою гарантією реалізації й захисту Конституції.

Підставою настання позитивної конституційно-правової відповідальності є невиконання або неналежне виконання повноважень. Тобто ця відповідальність не настає внаслідок протиправної поведінки.

Підставою настання ретроспективної конституційно-правової відповідальності є порушення норм Конституції, тобто конституційний делікт.

Конституційний делікт — це суспільно небезпечне, протиправне, винне діяння (дія або бездіяльність), що посягає на конституційний лад та його інститути, за вчинення якого передбачена конституційно-правова відповідальність.

Дана відповідальність — невід'ємний складовий елемент соціальної відповідальності особи. Це — особливий вид юридичної відповідальності, її зміст і особливості зумовлені місцем і роллю конституційного права в системі національного права України.

Конституційно-правова відповідальність визначає не тільки міру впливу у випадку правопорушення, але й передусім відповідальну поведінку суб’єктів конституційного права щодо виконання свого обов’язку. Тому даний вид відповідальності формується не тільки в охоронних, але, більшою мірою, у регулятивних приписах норм конституційного права

Об'єктом конституційно-правової відповідальності є відносини, що регламентуються нормами даної галузі права, сутність яких полягає в тому, що це фундаментальні відносини, в основі яких лежить практика народовладдя. Об'єктом правопорушення можуть бути, наприклад, владовідносини у сфері реалізації прав і свобод громадян, видання актів державних органів, виборчих прав громадян тощо.

Таким чином, основне призначення конституційно-правової відповідальності — захист Конституції, в той час, коли інші види юридичної відповідальності покликані виконувати більш широкі функції.

Конституційно-правова відповідальність є однією із важливих умов забезпечення взаємозв'язку держави та інститутів громадянського суспільства. В Україні конституційно-правова відповідальність органів та посадових осіб державної влади є важливою гарантією конституційності, законності та правопорядку, реалізації прав і свобод людини та громадянина.

Конституційно-правова відповідальність, як вже зазначалось, може наставати за відсутністю вини (неналежне виконання своїх конституційних функцій), має особливий суб'єктний склад (органи публічної влади та їх посадові особи, політичні партії та громадські об'єднання; громадяни, іноземці та особи без громадянства). Вона має чітко виявлений політичний характер, тобто є різновидом політичної відповідальності.

Також існує думка, що конституційно-правова відповідальність застосовується й за відсутності чітко виражених формалізованих критеріїв. Д. Т. Шон, наприклад, вважає, що неможливо точно перелічити обставини, які можуть бути її підставою. Виходячи з цього, достатньою підставою для її настання він вважає неспроможність органів державної влади та їх посадових осіб впоратися з покладеними на них завданнями, виробити стратегічний курс політики, який відповідав би інтересам суспільства.

Розглядаючи питання конституційно-правової відповідальності уряду, потрібно зазначити, що це може бути відставка уряду бути оголошення недовіри члену уряду або імпічмент урядовця. Так, міністри несуть солідарну відповідальність за політику та рішення уряду. Існують підстави оголошення парламентом недовіри уряду − це економічна криза, суперечки всередині Кабінету, тобто в переважній своїй більшості вони мають політичний характер.

Конституційна відповідальність визначається конституційними нормами, що закріплюють порядок і умови дострокового припинення повноважень представницьких і виконавчих органів державної влади,глави держави та інших посадових осіб.

Отже, конституційно-правова відповідальність полягає в тому, що вона є гарантією всіх основних інститутів конституційного права, що виступають об'єктами конституційно-правової відповідальності.

Науковий керівник: К.ю.н., доцент кафедри конституційного права України Дахова І.І.

Панкевич Каріна Олегівна
студентка 2 курсу юридичного
факультету ЛНУ ім.. І. Франка

ПРИНЦИП ЄДНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ТА КОНСТИТУЦІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Дослідження будь-якого питання варто розпочинати з визначення та характеристики основних понять. Отож, для початку необхідно звернутися до тлумачення одного з центральних понять у науці конституційного права - конституційно-правового статусу особи.

На мою думку, найбільш вдало це поняття розкриває О. Ф. Фрицький. Під конституційно-правовим статусом особи вчений розуміє загальні, основоположні засади, за допомогою яких у Конституції визначаються основні права, свободи і обов'язки людини і громадянина, а також гарантії їх здійснення, тобто можливість мати, володіти, користуватися і розпоряджатися економічними, політичними, культурними та іншими соціальними цінностями; користуватися свободою дій і поведінки в межах конституції та інших законів [1, с. 65].

Загальноприйнятою у літературі є думка, що основу конституційно-правового статусу людини і громадянина становлять основні права і обов'язки.

Значущість прав людини визначається тим, що саме вони окреслюють рамки самоствердження людини у суспільстві – у відносинах з іншими людьми.

Найголовнішим призначенням прав і свобод людини є розкриття змісту правового статусу. Крім того, вони виступають як принцип конституційного устрою і визначають напрями діяльності держави (ст. 2, 18 Конституції України).

«Основоположні права людини – це певні можливості людини, котрі необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно зумовлюються досягнутим рівнем розвитку суспільства і забезпечені обов'язками інших суб'єктів» [2, с. 21], – так тлумачить це поняття П. М. Рабінович.

Ознайомившись із загальною характеристикою конституційно-правового статусу людини і громадянина, варто перейти до розгляду такого важливого та невід'ємного компоненту цього поняття як конституційні обов'язки. Як права, так і обов'язки, які встановлюються правовими нормами, виражають певну поведінку, але якщо права людини – це певні можливості чинити тим чи іншим шляхом, котрі необхідні для її існування та розвитку, то обов'язки – це вимоги, щодо дій людини, з метою забезпечення інтересів суспільства, держави, інших людей.

Загальна декларація прав людини проголошує у ст. 29: «Кожна людина має обов'язки перед суспільством, якому тільки й можливий вільний і повний

розвиток особи». Зважаючи на це, зазначимо, що сумлінне виконання своїх обов'язків є передумовою нормального функціонування суспільства і держави.

Досліджуючи сучасну наукову літературу можна помітити, що досить поширеним є твердження, що Конституція України закріплює лише 4 конституційні обов'язки. Наприклад, Н. Г. Шукліна зазначає, що у Конституції України наявні 48 статей, закріплених у 2 розділі, які присвячені правам людини і громадянина, і лише 4 статті, що закріплюють обов'язки громадян [3, с.222]. Проте, коло конституційних обов'язків є значно ширшим, на що, зокрема, вказує ч. 2 ст. 51 Конституції України, яка встановлює обов'язок батьків утримувати своїх дітей до їх повноліття. Також, на мою думку, до конституційних обов'язків можна віднести й положення, закріплене статтею 53 Конституції України, що передбачає здобуття повної загальної середньої освіти в обов'язковому порядку.

Щодо питання класифікації конституційних обов'язків, зауважимо, що в юридичній літературі сучасного періоду воно не знайшло належного висвітлення. Хоча така окрема класифікація основних обов'язків дозволила б більш повно їх вивчити, виявити шляхом тлумачення положень Основного Закону нові обов'язки відповідно до завдань побудови в Україні правової, демократичної держави. Таким чином, угрупувавши обов'язки за основними сферами життя і діяльності людини, буде легше зауважити існуючі прогалини в їх закріпленні, помітити дисбаланс між конституційними правами і обов'язками.

Доречно згадати, що в одному із проектів чинної Конституції України – від 26 жовтня 1993 року був передбачений окремий розділ, присвячений основним обов'язкам. У цьому розділі були згруповані чотири статті, котрі текстуально фактично знайшли своє відображення в статтях 65-68 Основного Закону 1996 р.

Наукова класифікація основних обов'язків людини і громадянина, на мій погляд, матиме важливе значення також для ефективності їх практичної реалізації та дотримання. А це у свою чергу призведе до зміцнення законності і правопорядку в суспільстві.

Підсумовуючи, варто зазначити, що одним з провідних принципів сучасного розуміння конституційно-правового статусу кожної людини виступає принцип єдності конституційних прав та конституційних обов'язків.

Незважаючи на те, що зазвичай ґрунтовніше досліджуються конституційні права, слід визнати, що без глибокого розкриття основних обов'язків концепція конституційного статусу особи не є цілісною. Конституційні обов'язки громадян – це такий же необхідний елемент конституційного статусу особи, як і основні права та свободи. В обов'язках виражаються як особисті, так і суспільні інтереси, таким чином, створюється їх своєрідний баланс.

На мою думку, існуюча система конституційних обов'язків потребує свого вдосконалення, приведення їх в більш гармонійне поєднання з основними правами, створення належних засобів та умов для їх реалізації.

Таке вдосконалення, як видається, може бути здійснене шляхом внесення змін до Конституції України, і передбачає виокремлення спеціального розділу, присвяченого обов'язкам людини і громадянина. Окрім цього, гадаємо, слід було б деталізувати вищезазначені обов'язки у законодавчих актах.

Особливу увагу потрібно приділити обов’язку захисту Вітчизни з огляду на прогнозовану довгострокову конфронтацію з Російською Федерацією та небезпеку терористичних актів. У цьому аспекті є важливим вивчення досвіду організації мобілізаційної підготовки (і її відповідної нормативної регламентації) у таких розвинутих країнах, як Швейцарія, Польща, ФРН та інших.

Список використаної літератури

1. Фрицький О.Ф. Конституційне право України : [підручник] / О.Ф. Фрицький. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 536 с.
2. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: [навч. посіб.] / П.М. Рабінович; [вид. 10-е, доповн.]. – Львів: Край, 2008. – 221с.
3. Конституційне право України: Підруч. / за ред. В.Ф. Погорілка. – К. : Наукова думка, 1999. – 732 с.

Пшенічнова Злата Ігорівна
студентка 3 групи 2 курсу ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВА НА ЖИТТЯ – ЧИ ПОТРІБНО ВПРОВАДЖУВАТИ ЕВТАНАЗІЮ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день підвищеної актуальності у багатьох європейських країнах, зазнає питання необхідності законодавчого закріплення права на евтаназію. Проблематика цієї теми полягає у полярності думок науковців. Якщо прихильники ототожнюють її з полегшенням страждань хворого, то опоненти – з прямим убивством.

За загальним правилом, евтаназія повинна свідомо здійснюватися медичним працівником за категоричним проханням невиліковно хворого з метою припинення його фізичних страждань, її результатом є смерть пацієнта. При цьому, хворий повинен ясно усвідомлювати свої дії та керувати ними, приймаючи таке рішення за власною волею. Евтаназія однозначно перетинає межу моральності та посягає на людське життя, через те, що така процедура навіть із співчутливих мотивів залишається вбивством людини. У сучасному світі, людське життя повинно захищатися до моменту його природного завершення.

Розрізняють два види евтаназії: активна і пасивна. Перший передбачає проведення активних дій, які призводять до припинення життя пацієнта (наприклад, введення ліків хворому), а другий зводиться до поступового припинення лікування хворого.

Припинити страждання таким засобом вже дозволено у кількох країнах (Нідерланди, Бельгія, Голландія, Швейцарія, Люксембург, Канада, деяких штатах США), заявки на неї надходять тисячами. У ряді країн самогубство

безнадійно хворого з допомогою лікаря або іншої особи завуальовано під процедури з іншою назвою, в інших – дозволено або на прохання родичів або за рішенням суду відключати від апаратів життєзабезпечення пацієнтів, що знаходяться в глибокій комі і не мають шансів на одужання.

Через широку поширеність, про гуманну смерть, років десять тому, заговорили і в Україні, але до єдиного висновку так і не дійшли. У зв'язку з усвідомленням масштабу проблем, які виникнуть у разі легалізації евтаназії, свого часу у Верховній Раді було відхилено відповідний проект закону. Нових законодавчих ініціатив із цього питання поки що не надходило.

Прояв будь-якої форми евтаназії у нашій країні, нині вважається протиправним і кваліфікується як убивство, за відповідними статями Кримінального кодексу. З погляду на конституційні норми, одним з найважливіших прав, яке забезпечує фізичне існування людини, за ст. 27 Конституції України, є право на життя. А ст. 3 Основного Закону закріплює положення, за яким людина, її недоторканність і безпека визнаються в Україні вищою соціальною цінністю. На задоволення прохання про припинення життя накладено заборону й у Цивільному кодексі України та низці статей медичного законодавства.

На мою думку, з погляду на сучасний розвиток українського суспільства, впровадження евтаназії не має під собою достатнього підґрунтя. Пов'язано це з неможливістю належним чином визначити правомірність здійснення евтаназії та імовірністю зловживань з боку медичного персоналу. Крім того, необхідно враховувати не зовсім адекватну та ясну оцінку того, що відбувається, хворими, які перебувають у край важкому стані.

В тому числі, потрібно орієнтуватися на положення клятви Гіппократа, що містить такі рядки: "Я не дам нікому смертельного засобу, якого у мене просять і не вкажу шляхи для подібного задуму". В Україні, не зважаючи на великий рівень розвитку медицини, досить існує велика кількість помилкових діагнозів, до того ж, лікарі не виключають чудесного одужання, а евтаназія його практично гасить. І хоча багато хто може сказати, що відсоток воскресінь дуже малий, випадки, коли світло у кінці тунелю обертається на свідому реальність – все ж таки існують. Неможливість впровадження в Україні права на евтаназію, виправдовують ці та низка інших причин, зокрема збільшення ризику тиску на інвалідів, старих і невиліковно хворих людей з боку родичів, охочих розжитися їхнім майном чи спадщиною.

Евтаназію важко вважати правомірною, оскільки при цьому людина переходить межі своєї компетентності. Є дві речі, які докорінно стосуються людини, але відбуваються без її згоди. Це її народження і її смерть. Ніхто не запитував людину чи бажала вона прийти в цей світ. І ніхто не запитує її чи бажає вона піти з нього. Тому можна сказати, що народження людини та її відхід з

життя – це природні біологічні процеси. Наділяти кого-небудь правом прискорювати смерть іншої людини неприпустимо.

У наших умовах життя складно буде встановити добровільність рішення пацієнта піти з життя. І навіть у тому випадку, коли згода очевидна, завжди існує ймовірність, що він може переглянути своє рішення. Але розпочата процедура позбавлення життя викличе необоротні зміни в його організмі.

Отже, законодавство і свідомість українців поки що не готові до подібних трансформацій. Створення такого нового права на смерть в корені підриває закріплене у нашому законодавстві право на життя, від якого не можна відмовитися, навіть добровільно. Надання державі і судам права на легалізацію вбивства – надзвичайно небезпечний крок, що має далекосяжні наслідки, що можуть знецінити людське життя.

Рибалко Тетяна Федорівна
Студентка І ф-ту, 2 курсу,17 групи,
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

КЛОНУВАННЯ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ПРАВА НА ГІДНІСТЬ

На сьогоднішній день, враховуючи стрімкий розвиток системи прав людини, значну роль посідають нові поняття права і юридичні теорії, створені на основі останніх. До числа таких понять і конструкцій слід віднести й ідею соматичних (особистісних) прав людини, дослідження яких являє собою складову антропології права, становлення якої відбувається в останнє десятиліття в Україні.

Під соматичними правами виділяють групу прав, які пов’язані з можливостями людини самостійно розпоряджатися своїм тілом, а саме здійснювати його «оновлення», «реставрацію» і навіть «фундаментальну реконструкцію», змінювати функції свого організму медикаментозними або ж технічними засобами. До них належать: право на розпорядження життям власного тіла, визначення приналежності своєї статі, на вільне розпорядження своєю репродуктивною функцією та на застосування репродуктивних технологій, трансплантацію органів та тканин тощо.

На сьогоднішній день клонування клітин є неоціненним досягненням науки, яке пропонується як унікальний спосіб вирішення багатьох важливих проблем людства: подолання безпліддя, використання клонів у трансплантології, залучення клонів до виконання соціально важливих робіт тощо. Практичну реалізації клонування можна вважати неоднозначною: з однієї сторони – стане ключем розв’язку багатьох проблем які постали перед людством на даному етапі розвитку, а з іншої – початком підривання створеної у суспільстві системи морально-правових цінностей та породження етичних, філософських та правових проблем. Мова йде насамперед про посягання на людську гідність, котру згідно Конституції України визнано однією з «найвищих соціальних

цінностей» держави, де «кожен має право на повагу до його гідності» й «усі люди є вільні і рівні у своїй правах».

Процес клонування є неприйнятним для гідності людини, яка є потенційною особою для клонування. Відсутність можливості мати біологічних батьків призводить до усвідомлення свого відмінного від усіх походження і як наслідок до зниження своєї самооцінки. Відповідно постає питання про цінність такої особи для суспільства, про повноцінність клонованої особи, як члена суспільства, оскільки клонування – це свого роду копіювання іншої людини. Кожна людина є унікальною та неповторною. Клонування ж призводить відчуття меншовартості людини та втрати власної ідентичності.

Для соціуму важливим є вирішення питання легітимного та репродуктивного клонування, яке має на меті дослідження процесу використання тіла або ембріона для клонування. Прихильники клонування переконані що людський ембріон на ранніх стадіях розвитку – не є ще людиною, а тому проведені на ньому експерименти не порушують найважливіших людських благ. Такі досліди суперечать принципу рівності людей, принижують їхню гідність та сприяють швидкому розвитку масовості експериментів на людських ембріонах.

У світі поки що немає єдиної думки щодо легітимізації клонування. Проте абсолютна більшість сучасних держав поставила під заборону репродуктивне клонування людини. Так «Близько 27 країн Європи підписало «Додатковий протокол про заборону клонування людини до Конвенції Ради Європи «Про права людини та біомедицину» 1997 р.». У преамбулі Додаткового протоколу акцентована увага на тому, що «інструменталізація людських істот шляхом навмисного створення генетично ідентичних людських істот є несумісною із гідністю людини і, таким чином, становить зловживання біологією та медициною».

Декларація ООН про клонування людини, прийнята резолюцією 59/280 Генеральної Асамблеї від 8 березня 2005 р., містить заклик до держав-членів щодо заборони будь-яких форм клонування людей в тому аспекті, в якому вони несумісні з людською гідністю і захистом людського життя. Виходячи із власної думки та положень міжнародного законодавства будь-які дії із клонування мають бути обов’язково заборонені, як можливий фактор приниження людської гідності.

На сучасному етапі розвитку наукових досліджень у даній проблематиці варто зазначити, що аналіз основних філософських та правових проблем клонування з точки зору формування концепції соматичних прав людини є актуальним. В Україні правове регулювання особистісних прав людини, пов'язаних з клонуванням, перебуває на початковому етапі і полягає у забороні репродуктивного клонування людини та неврегульованістю на законодавчому рівні терапевтичного клонування. Враховуючи філософські думки та

особливості біоетики, можна зробити висновок, що необхідною є широка та ґрунтовна суспільна дискусія щодо меж та змісту правового регулювання та конкретних перспектив розвитку законодавства у цьому напрямку.

Севастьянова Аделіна Юріївна
студентки 2 курсу,3 групи
ІПКЮ НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ШТУЧНЕ ПЕРЕРИВАННЯ ВАГІТНОСТІ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ

Право на життя займає одне з головних місць серед особистих прав людини. Сутність його в тому, що воно є невід'ємним і непорушним. Саме через ці його властивості виникають питання пов'язані із застосуванням смертної кари, штучним перериванням вагітності, застосуванням евтаназії та інші проблеми, які навколо себе породжують бурхливу правову дискусію.

Актуальність даної теми полягає в тому, що момент виникнення права на життя кожна країна встановлює самостійно в національному законодавстві. При аналізі юридичної й медичної літератури формується три підходи до виникнення життя та права на нього:

1. момент зачаття;
2. момент народження;
3. різний термін внутрішньоутробного розвитку.

Тому, виникнення права на життя, це не тільки суто наукова та теоретична проблема, а більш глибока, яка потребує серйозної уваги, особливо у питанні визначення правової природи аборту. Виникає необхідність регулювання правового статусу ембріона. З наукової практики випливає, що зазвичай початком життя називають чотирнадцятий день після запліднення, але це легко спростувати змістом абзацу 10 преамбули Конвенції про права дитини, де, міститься, що «Дитина... потребує спеціальної охорони і піклування як до, так і після народження».

Аборт – це будь-яке штучне переривання вагітності. У співвідношенні з правом на життя аборт розглядається в аспекті переривання вагітності,саме за власним бажанням жінки. У національному законодавстві питання аборту регулюється у ч. 6 ст. 281 Цивільного кодексу України й у ст. 50 Основ законодавства України про охорону здоров'я. В цих нормах йдеться про те, що аборт за бажанням жінки може проводитись у строк не більше 12 тижнів. Також існують виключення, коли строк переривання вагітності продовжується до 22 тижнів.

Наукові дослідження біологічної природи людського ембріона свідчать про те, що від моменту запліднення ембріон має всі характеристики людської істоти. Тоді ж чому, національне законодавство дозволяє вчинення абортів і

розглядає їх лише як «хірургічне втручання». Виникає питання, чому мати, яка народила дитину і вбила її буде підлягати засудженню і кримінальному покаранню, а жінка, яка вчинила дії, наслідком яких буде смерть ембріона не буде засуджуватись, і такі випадки практично ніяк не регулюються.

Отже, в обох випадках порушується право на життя. Аборт – це не просто хірургічне втручання, яке може відбуватися за волею матері, це умисне вбивство ненародженої дитини. Так як право на життя є фундаментом всіх прав, воно представляє абсолютну цінність світового суспільства. Інші права втрачають сенс і значення у випадку загибелі людини. Конституція України закріплює, що ніхто не може бути позбавлений життя свавільно, з цього висновок, що аборт стовідсотково порушує право на життя.

У світі відсутня модель правового регулювання абортів. Штучне переривання вагітності є широкомасштабною проблемою, яка торкається не тільки України, а й всієї планети. Звичайно, є такі країни де подолали цю проблему високим розвитком медицини і науки, сферою охорони здоров`я, але їх дуже мало. Взагалі країни поділилися на групи, що сперечаються між собою, одні «за право жінок обирати», а інші «за право ненародженої дитини на життя». Наше законодавство визнає права дитини з моменту народження, але з посиланням на те, що в межах закону існують виключення, коли держава охороняє права зачатої, але ще не народженої дитини.

На нашу думку, Україні необхідно підтримати так званий «курс на захист прав ембріона», який заборонив би аборти за свавільним бажанням жінки і визнав момент зачаття початком користування правом на життя.

Сьогоднішнє правове регулювання абортів в Україні призвело до жахливих наслідків. Офіційна статистика говорить, що кожного року позбавляється життя 250 тис. ембріонів, а неофіційна зазначає, що за роки Незалежності вбито 30 млн. ненароджених дітей. Україна лідирує у рейтингу країн за кількістю абортів.

Звичайно, жінка не є засобом відтворення нового покоління, тому неможна повністю відмовитись від штучного переривання вагітності. Було б доцільним в національному законодавстві, зазначити лише декілька випадків, які будуть дозволяти проведення аборту:

- по-перше, якщо народження дитини може спричинити смерть матері

- по-друге, якщо присутні патології плода, за яких неможливе життя після народження.

по-третє, якщо є факт зґвалтування жінки внаслідок якого настала вагітність

Такі зміни не будуть суперечити Конституції України, вони лише закріплять обмеження щодо законності застосування абортів і подолають масове знищення ненароджених дітей. Таким чином, це шлях до виховання внутрішньої

свідомості і відповідальності за власні дії у кожного члена суспільства, а також можливість подолання демографічної катастрофи.

Отже, право на життя є невід'ємним і абсолютним для всіх з моменту зачаття до моменту смерті. Для того, щоб уникнути конфліктів і суперечок у сфері проведення абортів необхідно створити якісне правове регулювання, яке засновувалося б на поєднанні законних інтересів матері та бажанням держави забезпечити захист права на життя, стосовно ненароджених дітей. При цьому необхідно пам'ятати, що ціна людського життя повинна в повній мірі перевищувати будь-які цінності.

Стульгінський Владислав Сергійович
Студент 3 курсу, 13 групи ІПКОЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМА НЕЗАЛЕЖНОСТІ КАТАЛОНІЇ

Стаття 2 Конституції Іспанії проголосила, що вона заснована на непорушній єдності іспанської Нації, загальній та неподільній Батьківщині усіх іспанців; вона визнає та гарантує право на автономію для національностей та регіонів, котрі складають Іспанію, та солідарність між ними. Саме таким шляхом Конституція Іспанії 1978 року намагалася розв'язати національну проблему, яка завжди була в Іспанії гострою і злободенною.

Сьогодні Іспанія поділена на 17 автономних співтовариств (5 областей і 12 регіонів), до складу яких входить 50 провінцій і понад 8 тисяч муніципій. Розташовані на Середземноморському узбережжі Марокко міста Мелілья і Сеута є частиною відповідно провінцій Малага і Кадіс. Крім того, слід зазначити, що Іспанія була першою країною, яка закріпила таку модель національно-територіальної автономії, при якій статусу самостійних набувають не лише історичні регіони проживання національних меншин, а й кожна із муніципій і провінцій.

Розмежування повноважень та предметів відання між державою й автономними співтовариствами базується на принципі визначення виключної сфери відання кожного з них. Так, відповідно до статті 148 Конституції Іспанії, до відання автономних утворень належить вирішення 22 питань, при чому деякі з них сьогодні не можуть вирішувати навіть суб'єкти федерації у сучасних федеративних державах.

На деякий час сформульована у Конституції модель територіального устрою, дійсно допомогла побороти країні певні національні проблеми, пов'язанні з бажанням деяких територій вийти зі складу Іспанії. Однак сьогодні вона знов є актуальною, особливо для Каталонії, яка довгий час намагається отримати незалежність від Іспанії. Так, у 2009 та 2010 році у Каталонії відбулися

неофіційні консультативні референдуми стосовно незалежності автономії: за створення незалежної держави Каталонія, яка б входила до складу Європейського Союзу, проголосували 94% респондентів. Нова хвиля боротьби за незалежність розпочалася у кінці 2013 року, коли уряд Каталонії оголосив проведення нового референдуму щодо незалежності автономного співтовариства. Натомість Уряд Іспанії одразу звернувся до Конституційного Суду країни щодо неконституційності зазначеного питання, оскільки відповідно до п. 32 ст. 149 Конституції Іспанії, до виключної компетенції Держави відноситься вирішення питання щодо надання дозволу на проведення опитувань населення шляхом референдуму. Спираючись на цю норму 26 березня 2014 року Конституційний Суд Іспанії ухвалив постанову про визнання запланованого референдуму таким, що суперечить Конституції. 9 листопада 2014 року замість повноцінного референдуму в Каталонії було проведено опитування, яке не мало юридичної сили, хоча 80,76% опитуваних виступили за повну незалежність Каталонії від Іспанії.

В листопаді 2015 року парламент Каталонії ухвалив резолюцію, яка передбачала вихід автономного співтовариства зі складу Іспанії протягом 18 місяців (так звана Резолюція незалежності Каталонії), але вона знов була визнана Конституційним судом неконституційною. Незважаючи на це, у жовтні 2016 року депутати Каталонії прийняли рішення щодо проведення нового референдуму не пізніше вересня 2017 року. Уряд Іспанії одразу же знову звернувся до Конституційного суду, який знов заборонив проведення цього заходу. Однак влада Каталонії не бажає зупинятися. У кінці лютого 2017 року депутати каталонського парламенту запропонували реформувати регламент регіонального законодавчого органу. Суть цієї реформи у тому, щоб у випадку проведення референдуму та прийняття схвального рішення на ньому, місцевий парламент зміг прийняти закони про вихід Каталонії зі складу Іспанії тільки в одному читанні. Зараз же приймати закони в першому читанні можливо лише, якщо їх проекти підтримуються усіма представленими в парламенті партіями. Сьогодні ж такої єдності стосовно незалежності Каталонії немає, хоча прихильників незалежності більше: приблизно 90 депутатів із 165.

Як бачимо, «каталонська проблема» сьогодні є однією з найгостріших проблем Іспанії. Скоріш за все референдум у 2017 році все ж таки відбудеться, попри заборону Конституційного суду. На наш погляд, без внесення змін до Конституції Іспанії Каталонія не зможе отримати незалежність законним шляхом. Все ж таки Іспанія є складною унітарною державою, до складу якої входять автономні утворення, про можливість виходу зі складу держави яких в Основному Законі нічого не сказано. Законний спосіб отримати Каталонії незалежність – саме закріпити у Конституції механізм виходу автономних співтовариств зі складу Іспанії, оскільки питання територіальної цілісності повинні регулюватися та вирішуватися саме на загальнонаціональному рівні, а

не на рівні окремих автономних утворень. Але навряд чи Іспанія зацікавлена у тому, щоб втратити регіон з населенням 16% від загальної кількості населення, який виробляє більше чверті валового національного продукту країни. До того ж внесення зазначених змін до Конституції Іспанії може призвести до великих національних проблем, оскільки після Каталонії незалежність можуть забажати отримати й інші співтовариства, зокрема Країна Басків. Саме через брак законних способів отримання незалежності в Іспанії можуть розпочатися великі проблеми, які зможуть дестабілізувати увесь Європейський Союз.

Науковий керівник – к.ю.н., доц. Гончаренко О.А.

Тищенко Кристина Сергіївна
Студентка 2 курсу, 18 групи ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ІНТЕРНЕТУ

Категорія прав, яка передбачає наявність невідчужуваної сукупності прав і свобод людини, що дозволяє пристосуватися до відповідних умов життя та розвиватися в «новому», інформаційному суспільстві. Такі права часто називають природними правами людини, тому що вони виникають з народження та діють по відношенню до людини, незалежно від її віку, походження, соціального статусу та ін. Вони не відрізняються в залежності від приналежності людини до правового зв'язку з будь-якою державою, тобто її громадянства. Кожна держава повинна на законодавчому рівні забезпечити дотримання невід'ємних прав людини на своїй території як по відношенню до громадян, так і до іноземців та осіб без громадянства.

В період зміни устрою соціальних відносин, що супроводжується переходом до інформаційного суспільства, де інформація стає головною її цінністю, відбувається багато протиріч, з приводу віднесення «права на доступ до Інтернету» до категорії природних невід'ємних прав людини. У звіті Генеральної Асамблеї ООН від 16 травня 2011 року зазначається: «Необхідно сприймати Інтернет як один із найбільш дієвих інструментів XXI століття на шляху до збільшення рівня відкритості, прозорості, забезпечення доступу до інформації, а також полегшення процесу активної громадської підтримки у розбудові демократичних суспільств. Крім того, зростаюча хвиля протестів у межах регіонів Середнього Сходу та Північної Африки дала змог зрозуміти, яку роль сьогодні відіграє Інтернет у процесі мобілізації населення у боротьбі за справедливість, рівність, підзвітність влади та повагу до прав людини. Отже, поліпшення можливостей доступу до мережі Інтернет для всіх осіб з мінімальним обмеженням онлайн-контенту має стати пріоритетом для будь-якої держави». Таким чином, ООН вперше став на шляху до визнання цього права за кожною людиною. Водночас, з природних причин ні Загальна декларація з прав

людини, ні Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, ні Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права не закріпили за особою такого права.

Однак, потрібно звернути увагу на низку міжнародно-правових актів, що підкреслюють мінімізацію державного контролю та обмежень на поширення інформації в Інтернеті, заперечують встановлення обмежень для контенту в Інтернеті. Йдеться, зокрема, про такі документи прийняті Радою Європи як: Резолюція № 1120 «Про вплив нових комунікативних та інформаційних технологій на демократію» (1997 р.), «Декларація про Європейську політику в галузі нових інформаційних технологій» (1999 р.), «Декларація про свободу комунікацій в Інтернеті» (2003 р.), «Декларація про права людини в мережі Інтернет» (2005 р.).

В ряді законодавчих актів України, наприклад, у Законі України «Про інформацію», Законі України «Про зберігання науково-технічної інформації» та інших, що регулюють інформаційні відносини, термін «Інтернет» безпосередньо не використовується, однак його мають на увазі при використанні таких термінів, як «інформаційні мережі», «міжнародні мережі передачі даних». Однак, у перспективі є прагнення закріпити на законодавчому рівні основні положення та гарантії при використанні права на Інтернет. Так станом на 14 травня 2015 року у парламенті знаходиться проект Закону про внесення доповнень до Цивільного кодексу України (щодо гарантування права фізичної особи на доступ до Інтернету), який би зміг запровадити доступ до Інтернету, що гарантується та підтримується державою.

Відповідно до цього законопроекту можуть встановлюються обмеження доступу до певних даних, що містяться в Інтернеті, лише на підставі рішення суду про незаконність таких даних. Блокування доступу до мережі Інтернет бере свій початок із кінця 90-х років XX ст. у США та країнах ЄС. Аналіз нормативно-правових актів, дозволяє виділити декілька видів блокування: блокування доступу індивідуального користувача до мережі Інтернет як санкція за порушення авторських чи суміжних прав, блокування інформації чи веб-сайту взагалі. Європейський суд із прав людини також проаналізував питання доступу до Інтернету в справі «Їлдирим проти Туреччини», у якій Суд визнав обмеження доступу до Інтернету порушенням статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Кримінальний суд першої інстанції ухвалив рішення щодо блокування сайту у зв'язку з тим, що його власник був звинувачений у тому, що завдав образи пам'яті Ататюрка. У результаті заявник не зміг отримати доступ до власного сайту навіть після того, як кримінальне провадження проти нього було припинено. Суд визнав, що Інтернет став одним з основних засобів здійснення права на свободу вираження поглядів та інформації. Однак, на мою думку, обмеження повинні існувати, але їх потрібно чітко закріпити в законодавчому порядку, оскільки в умовах нинішньої

інформаційної війни, що існує навіть в Україні, Інтернет став засобом її ведення, способом нав'язування різних точок зору, що стають приводом порушень прав і свобод інших людей.

Отже, саме право на доступ до Інтернету розглядається в сучасному міжнародному праві як право негативне й позитивне водночас. У контексті негативного права світовим співтовариством засуджуються будь-які спроби держави обмежити доступ людини до Інтернету, однак, на мою думку, це є доцільним в умовах інформаційної війни з використанням Інтернету. У контексті позитивного права засуджується бездіяльність держави щодо забезпечення інфраструктурного доступу людини до Інтернету.

Інтернет стає невід'ємним інструментом реалізації прав людини, боротьби з нерівністю та розвитку прогресу. Відповідно формулюється імператив вільного поширення інформації в мережі та імператив вільного використання Інтернету, який має повністю гарантуватися державою.

Філімонова Юлія Олегівна
студентка 2 курсу, 18 групи ІПКЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ «ПРАВА НА ЗАБУТТЯ» В УКРАЇНІ І ЄВРОПІ:ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

На сьогоднішній день підвищеної актуальності у країнах пострадянського простору, зазнає питання необхідності законодавчого закріплення права на забуття. Воно є складовою частиною права на приватність, яке гарантується законодавством кожної держави, для того, щоб кожен міг самостійно визначати і контролювати сферу свого особистого життя, у яку не допускається втручання будь-кого.

Право на забуття – можливість людини вимагати без рішення суду видалити персональні дані, які є недостовірними, неактуальними або порушують законні інтереси заявника, із загального доступу через пошукові системи. До такої інформації слід віднести будь-які відомості щодо порушення законодавства, непогашеної судимості, а також компрометуючу, недостовірну та недійсну інформацію. Якщо ж персональні дані належать до публічної інформації, необхідно визначити баланс між правом особи на захист приватного життя та правом інших осіб на доступ до цієї інформації.

Стає зрозуміло, що обґрунтувати свою позицію у такому випадку буде складно, адже такі ситуації не на користь «пошуковим гігантам», які досить негативно ставляться до впровадження такого права. Голова ради директорів компанії Google Ерік Шмідт стверджує про зіткнення між «правом бути забутим» і правом на доступ до інформації та необхідності дотримання балансу між ними. А ось представники пошукової системи Яндекс, ще гостріше сприйняли введення такого права,

вказуючи на його конфлікт із конституційними свободами. Також зазначили про їх неможливість бути та діяти як регуляторний чи правоохоронний орган і наполягають на тому, що контроль не повинен обмежувати доступ до інформації, яка служить суспільним інтересам, адже приватний інтерес і суспільний інтерес повинні існувати в рівновазі. З розумінням ставлюся до думки цих представників, бо вони розглядають це питання лише з одного боку, який є більш вигідним для їх компанії, але в нашій державі пріоритет має віддаватись інтересам особи.

Взагалі, ідеї щодо необхідності захисту особистих даних з'явилися ще наприкінці 19 століття, вже тоді Луї Брандейс писав про «право бути залишеним у спокої». Стрімкий розвиток інтернет мережі став каталізатором до широкого поширення інформації. Легкий і дешевий доступ до мережі став основною причиною того, що інформація про особу циркулює в непередбачувані способи, а зберігачі(пошуковими) не в змозі відстежувати чи контролювати її розповсюдження.

Щодо правової основи, то на сьогодні немає єдиного закону, який би регулював питання «права на забуття», але існують фундаментальні законодавчі приписи ЄС: Хартія основних прав Європейського Союзу, Директива «Про захист прав приватних осіб стосовно обробки особових даних та про вільний рух таких даних», Послання Європейської комісії «Багатосторонній підхід до захисту особових даних у Європейському союзі».

Також необхідно звернутися до справи іспанського громадянина Маріо Костехи Гонсалеса проти Google, яка викликала величезний суспільний резонанс. Він звернувся до корпорації з вимогою видалити з пошуку статтю з архіву газети про продаж його будинку в рахунок погашення боргу, який на той час вже був погашений. Така інформація була недоречною і порушувала його право на особисте життя, так як даний спір вже давно було вирішено. Позов було розглянуто Європейським судом з прав людини, в результаті якого була задоволена вимога позивача. Судді прийшли до висновку, що «право на забуття» ще до винесення цього рішення було закладено в Директиві 95/46 ЕС про захист персональних даних.

Необхідно звернути увагу на те, що навіть та інформація, яка колись була опублікована законно, з плином часу може застаріти, стати неповною або отримати спростування, а отже перестати відповідати вимогам закону. Збір і зберігання інформації пошуковими системами суд розцінив як обробку відомостей. Результат був би іншим, якби спірна інформація мала будь-яке суспільне значення і публічний інтерес до неї переважував би особисте бажання заявника видалити дані. Таким чином, рішення Європейського суду дає громадянам країн ЄС право за аналогією зі справою Гонсалеса звертатися до пошукових систем, і якщо немає перешкод до виконання запиту, корпорація зобов'язана задовольнити прохання.

Комісар ЄС Вівіан Редінг, вважає, що судове рішення стало справжньою перемогою в боротьбі за охорону особистих даних європейців. «Постанова суду підтверджує необхідність перенести сучасні норми захисту інформації з «кам'яного цифрового століття» в сучасний світ», – заявила вона. З цього випливає необхідність зміцнення і розширення права громадян на забуття.

Якщо звернутися до статистичних даних, то після оголошення цього рішення до компанії Google було заявлено 386 038 запитів на «право бути забутим», 42% з яких було задоволено. З цього можна зробити висновок, що людей дійсно турбує питання реалізації права на забуття, як одного з основних прав четвертого покоління.

Проаналізувавши нормативно-правову базу та думки провідних науковців, треба зазначити, що одного ЗУ «Про захист персональних даних» недостатньо для повного регулювання права на приватне життя і впровадження права на забуття. Тому пропонуємо до закріплення в національному законодавстві цих положень керуватися практикою ЄСПЛ, яка повинна стати фундаментом для вирішення цього питання в Україні.

Шрамко Карина Олександрівна
Студентка 13 гр. 3 курсу ІПКОЮ
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

РЕФЕРЕНДУМ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У переважній більшості основних законів держав Європейського Союзу зафіксований принцип народовладдя, який є підґрунтям організації та здійснення державної влади. Однією з найважливіших форм безпосередньої демократії поряд з виборами є референдум, який реалізує конституційний принцип щодо належності народу всієї повноти влади. Він виконує в суспільстві визначальну роль, є способом формування громадської думки, реалізації політичних прав громадян та використовується як противага представницькій демократії.

Сучасна юридична наука визначає референдум як спосіб прийняття законів та вирішення найважливіших питань державного життя країни, проблем місцевого самоврядування, що полягає у безпосередньому виявленні своєї волі народом держави чи окремого району шляхом голосування, з певних проблем політичного, економічного, культурного життя суспільства, інших актуальних питань його розвитку.

Активізація проведення референдумів європейськими країнами наприкінці XX – на початку XXI ст. вбачається науковцями в проблемі абсентеїзму та боротьбі з ним. Вважається, що євроінтеграція і, відповідно, перенесення осередків прийняття рішень на більш віддалений від пересічних громадян ступінь спричинив апатію громадян до питань національного рівня, не кажучи вже про рівень загальноєвропейський. Також відповідні країни мали свої внутрішні чинники, наприклад, в Італії референдуми почали активно

проводитися для легітимації влади після втрати довіри до християнських демократів. Слід враховувати і вплив нових політичних сил, які відстоювали ідеї активного впровадження і реалізації механізмів прямої демократії у багатьох країнах ЄС.

Аналіз досвіду європейських країн вказує на те, що процедуру референдуму застосовують переважно для вирішення найважливіших питань, зокрема таких, як затвердження конституцій та внесення змін до окремих розділів, статей основного закону, встановлення засад організації публічної влади, врегулювання відносин між центральною владою та автономіями, визначення зовнішньополітичного курсу країни, а також питання обмеження державного суверенітету (проведення референдумів у зв'язку зі вступом до Євросоюзу). Однак, у Швейцарії, наприклад, предметом референдуму часто є питання, які у багатьох інших державах належать до компетенції органів публічної влади.

Ініціатива проведення конституційних референдумів у більшості країн ЄС належить не самим виборцям, а органам державної влади, (крім таких держав, як Латвія, Литва, Італія); рішення відповідних референдумів у більшості випадків мають імперативний характер (за винятком Нідерландів, Фінляндії та Австрії). Референдуми, предметом яких є закони та інші нормативно-правові акти, дострокове припинення повноважень органів публічної влади та посадових осіб є мало поширеним явищем і зустрічається в Австрії, Латвії, Словенії.

Держави ЄС виділяють різні питання, винесення яких для вирішення на загальнонаціональному референдумі заборонено. В загальному до таких переліків включать різноманітні фіскальні питання (бюджету, податків), питання амністії та помилування, ратифікації та денонсації міжнародних угод, виконання міжнародних зобов'язань, введення режимів воєнного та надзвичайного стану. Певні країни ЄС забороняють переглядати на референдумах форму правління (Італія), привілеї монарха і королівської родини (Данія, Нідерланди), питання, віднесені до виключної компетенції законодавчої, виконавчої або судової влади (Австрія, Болгарія, Угорщина).

Законодавством багатьох країн ЄС передбачений інститут місцевих референдумів. Порядок організації та проведення таких референдумів може встановлюватися на конституційному рівні та спеціальними законами. Результатам місцевих референдумів у таких державах, як Бельгія, Данія, Естонія, Ірландія надається консультативне значення, виключно ж імперативне значення присвоюється в Болгарії, Франції, Іспанії. До переліку питань, що виносяться на місцеві референдуми зазвичай входять питання, які є предметом відання місцевого самоврядування, і питання, пов'язані зі зміною меж адміністративно-територіальних одиниць. У федеративних державах на референдуми виносяться конституції (статути) суб'єктів федерації

Референдум як правовий інститут реалізації демократії є актуальним і для України, враховуючи зокрема євроінтеграційний курс нашої держави. Тому вітчизняному законодавцю слід реформувати законодавство щодо регулювання загальнонаціонального та місцевого референдумів. Результатом чого має стати як законодавча база, що охоплює інтереси громадянського суспільства та відповідає європейським стандартам, так і сформована позиція самого громадянського суспільства щодо необхідності використання інституту референдуму як безпосередньої форми участі громадян в управлінні.

Науковий керівник - к. ю. н., доц. Гончаренко О. А.

Якубенко Дар'я Леонідівна
студентка 2 курсу 9 групи
Інституту прокуратури та
кримінальної юстиції
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ІНСТИТУТ РЕПРОДУКТОЛОГІЇ ТА СОМАТИЧНІ ПРАВА

Утвердження людини як біосоціальної істоти дозволяє значно вийти за межі сталої у пострадянських країнах соціоцентричної парадигми права. Проте концепція такого біосоціального буття людини, беззаперечно знайшовши відображення у медичних та психологічних науках, й досі залишається не висвітленою у питаннях практичного застосування у праві.

Науково-технічний прогрес, що здобув свого виявлення у досягненнях медицини та генетики, уможливлює трансформацію навколишнього світу та людського тіла зокрема. Стрімкий розвиток допоміжних технологій породжує питання появи та юридичного оформлення такої категорії, як соматичні права людини.

Деякі вчені (В.І.Крусс, А.І. Ковлер) ототожнюють поняття соматичних і особистісних прав, називаючи їх підвидом особистих прав людини. Слід також звернути увагу на думку М.О.Лаврика, який вважав, що сам термін «соматичні права» може бути використаний для позначення прав людини самостійно розпоряджатися власною тілесністю, у дискусіях щодо тілесності людини з позиції прав людини та як визнану державою можливість людини розпоряджатися власним тілом.

Сучасний підхід до праворозуміння дозволяє виокремити серед соматичних прав наступні: право на смерть, право розпоряджатися власними органами, репродуктивні права людини (право на штучне запліднення і т д.), право штучного переривання вагітності (при вагітності строком до 12 тижнів операція штучного переривання вагітності може бути проведена виключно за бажанням і прямим волевиявленням жінки, при вагітності строком від 12 до 28 тижнів операція штучного переривання

вагітності може бути проведена у випадках, передбачених медичними показаннями і в порядку, що встановлений Кабінетом Міністрів України), право на зміну статі, право на клонування свого організму чи окремих його органів, право на трансплантацію органів, право на використання евтаназії тощо.

Актуальність дослідження питань репродуктології зумовлена низкою прогалин та відсутністю профільного законодавства, здатного чітко і одноманітно регулювати відносини, пов'язані із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій.

Вперше поняття репродуктивних прав було закріплено в пункті 7.2 Програми дій Міжнародної конференції з питань народонаселення та розвитку, яка відбулася у Каїрі 5 - 13 вересня 1994 року. Саме цей документ відбиває офіційну дефініцію репродуктивного здоров'я та визначає його як стан повного фізичного, психічного та соціального добробуту, а не лише відсутність захворювань в усьому, що стосується репродуктивної системи, її функцій та процесів у ній. Проте, слід погодитись із позицією Г.Б. Романовського, який зауважує, що зазначений вище документ не дає нам змоги говорити про репродуктивні права як про вже сформовану наукову категорію та відносити її до суб'єктивних прав людини. Позаяк Каїрська Программа лише координує державну політику у сфері захисту репродуктивного здоров'я та не породжує цим жодних імперативних норм, що могли б слугувати надійними механізмами захисту.

Станом на сьогоднішній день допоміжні репродуктивні технології дозволені у Англії, Греції, Грузії, Ізраїлі, Іспанії, Індії, Казахстані та деяких штатах США. Звертаючись до міжнародного досвіду, зазначимо, що наприклад, законодавство Італії у галузі допоміжних репродуктивних технологій залишається досить консервативним. Так, зокрема, закон Італії «Про норми допоміжних репродуктивних технологій» від 19 лютого 2004 р., № 40 істотно обмежує репродуктивні технології та накладає заборону на репродуктивні програми за участю третьої сторони, тобто сурогатне материнство і донорство.

Україна належить до числа держав, у яких допоміжні репродуктивні технології дозволені на законодавчому рівні. Положенням ч. 7 ст. 281 Цивільного кодексу України закріплено право на проведення ДРТ, де зазначено: «Повнолітні жінка або чоловік мають право за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно з порядком та умовами, встановленими законодавством».

Саме визначення поняття допоміжних репродуктивних технологій зазначено у Наказі Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Інструкції про порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій» від 23 грудня 2008 р. № 771 : «ДРТ – це методики лікування безпліддя, за яких

маніпуляції з репродуктивними клітинами, окремі або всі етапи підготовки репродуктивних клітин, процеси запліднення і розвитку ембріонів до переносу їх у матку реципієнтки здійснюються в умовах in vitro».

Аналізуючи зазначене вище, можна дійти висновку про те, що нині в Україні існує потреба в належному правовому регулюванні допоміжних репродуктивних технологій. Так само, як і категорія соматичних прав людини має знайти своє місце в рамках філософії та антропології права з метою не лише наукового, але й нормативного оформлення цих свобод.

Науковий керівник: К.ю.н., доцент кафедри конституційного права України Дахова І.І.

- ***Секція Цивільного права і цивільного процесу; сімейного права; міжнародного приватне право;***

Василиця Н.В.
студентка
Львівський державний університет внутрішніх справ
м. Львів, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Відповідальність адвоката ґрунтується на Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» в якому якраз у гл. 6 «Дисциплінарна відповідальність адвоката» розмежовується які види дисциплінарних стягнень передбачені, підстави про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження з підстав, передбачених цим Законом[2].

Дисциплінарні проступки адвоката передбачені у ст. 34, до них відносяться порушення вимог несумісності; порушення присяги адвоката України; порушення правил адвокатської етики; розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків; невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом. Видами дисциплінарних стягнень виступають попередження, зупинення права на заняття адвокатської діяльності.

Прикладами порушень адвокатської етики, за наслідком яких наступає дисциплінарна відповідальність, можна назвати наступні: безпідставне затягування справи, диктовка підзахисному завідома неправдивих показань, пасивність адвоката в процесі, використання неправди, позиції адвоката не суперечать закону [3].

Питання про адвокатську відповідальність вже тривалий час обговорюється на різноманітних рівнях. Особливого дослідження набуває питання порушення адвокатського зобов'язання саме за договором правової допомоги.

Розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення якраз тягне за собою відповідальність. Адвокат у своїй справі повинен налаштувати свого клієнта на те що він буде йому довіряти і не буде робити в супереч йому. Коли адвокат з при розмові і іншим клієнтом чи з будь – якою іншою людиною ділиться таємницями які заборонені, значить він розголошує таємниці які клієнт заборонив розповідати або не хотів щоб ця розмова була відома ще якимось особам.

Невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов’язків ставить під сумнів роботу адвоката і його компетентність у даній справі. При виконання будь - яких завдань які перед ним ставить клієнт повинні виконувати на високому рівні. Якщо він цього не виконує він ставить під великий сумнів всю його роботу, тому що буде розуміти, що йому варто звернутися до більш кращого спеціаліста в даній галузі. Невиконання роботи адвоката розуміється невміння його.

За порушення Правил адвокатської етики до адвоката можуть бути застосовані заходи дисциплінарної відповідальності в порядку, передбаченому чинним законодавством про адвокатуру. Зважаючи на те, що адвокат - це передусім правник, високоосвічена людина, представник високоповажної корпорації, він під час роботи, і поза її межами залишається слугою закону і справедливості. Порушення Правил адвокатської етики виявляються самі по собі дисциплінарним проступком, що тягне за собою дисциплінарну відповідальність.

Порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом. Якщо говорити про обов'язки, передбачені ч.1 ст. 21 Закону "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", то вони повністю, за винятком п. 4 цієї ж статті, охоплені ч. 2 ст. 33 Закону, невиконання яких є дисциплінарним проступком. Пункт 4 ч. 1 ст. 21 Закону, мабуть, і є одним з тих "інших" обов'язків, невиконання якого є дисциплінарним проступком і може стати підставою для дисципліпарного провадження. Це обов'язок - підвищувати свій професійний рівень. Дисциплінарне провадження складається з таких стадій: проведення перевірки відомостей про дисциплінарний проступок адвоката; порушення дисциплінарної справи; розгляд дисциплінарної справи; прийняття рішення у дисципліпарній справі [2].

Основними принципами адвокатської етики є: незалежність, дотримання інтересів клієнта, чесність і порядність, дотримання законності, конфіденційність, культура поведінки, повага до адвокатської професії, компетентність і добросовісність, неприпустимість представництва клієнтів із суперечливими інтересами. Розширення відомостей, що складають адвокатську таємницю, заборонено за будь яких обставин. Дотримання принципу законності адвокат зобов’язаний інтереси клієнта ставити вище власних інтересів. У своїй професії адвокат керується лише чинним законодавством.

Дисциплінарна відповідальність адвоката є важливим складником її правового статусу. Підстави і порядок застосування дисциплінарних стягнень передбачені в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правилах адвокатської етики. При накладенні дисциплінарної відповідальності адвокат несе за це відповідальність. При клопіткій роботі адвоката необхідно дотримуватися всіх правил і вимог, щоб не порушувати закон.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua

2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua

3. Бірюкова А. Дисциплінарна відповідальність адвоката: перші кроки, перші помилки/ А. Бірюкова // Адвокатське бюро – 2013. - №1. – С. 70-75.

Старчук О. В. - *к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін СНУ імені Лесі Українки*

Яртись І. О. – *студентка 2 курсу юридичного факультету СНУ імені Лесі Українки*

Дроздюк М. Б. – *студентка 2 курсу юридичного факультету СНУ імені Лесі Українки*

ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФАКТИЧНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в Україні досить поширеними стали випадки проживання людей у фактичних відносинах без реєстрації шлюбу. Такі відносини дуже часто називають «громадянським шлюбом», що є помилкою, оскільки громадянським шлюбом насправді є шлюб, зареєстрований в органах державної влади. Фізичним особам, які перебувають в фактичних відносинах, необхідно знати про правові наслідки, які настають у випадку їхнього припинення. Саме тому фактичні відносини потребують не тільки більш детального правового регулювання, а й його реформування.

Метою дослідження є з'ясування основних проблем правового регулювання фактичних відносин в Україні, які потребують вдосконалення, а часом й кардинально іншого правового закріплення для попередження тих негативних наслідків, з якими стикається все більше й більше людей.

Результати дослідження. Перш за все, стаття 74 СК України містить таку дефініцію як «фактичні жінка та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі» [1, 28].

З цього випливає, що якщо один з них вже перебуває у іншому шлюбі, то такі відносини не вважаються фактичними, що підтверджується п. 20 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» [2].

Відповідно до ч. 2 ст. 21 СК України проживання однієї сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу не є підставою для виникнення у них прав та обов'язків подружжя [1, 11].

З. В. Ромовська розглядає їх як сімейний союз жінки та чоловіка. Жінка та чоловік, які перебувають в такому союзі, мають статус сім'ї, проте не мають статусу подружжя. Такі фактичні відносини ні в якому разі не повинні прирівнюватись до відносин осіб, які перебувають в цивільному шлюбі, а їх права та обов'язки повинні встановлюватись, власне, як для осіб, які проживають однією сім'єю [3, 165-167].

Водночас у ст. 74 СК України зазначено, що якщо жінка й чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності [1, 28].

Тобто, в цьому випадку вони мають ті ж самі права та обов'язки, що й подружжя, але основною відмінністю є те, що для поділу такого майна фактичному чоловіку та жінці необхідно в судовому порядку встановити факт проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу, що є проблематичним, оскільки у позові необхідно довести, що особи у певний період часу проживають однією сім'єю й набули в цей час майно, яке вони бажають поділити. Доказами проживання однією сім'єю можуть бути: реєстраційний запис у паспорті, показання свідків, які можуть підтвердити факт спільного проживання, спільна сплата рахунків, оформлення кредиту тощо. Однак фактичний чоловік та жінка можуть врегулювати майнові відносини за допомогою договору.

Проте, у ст. 74 СК України нічого не передбачено про випадки, коли особа перебуває в ще одних фактичних відносинах з іншою особою. Логічно, що таке перебування в цих відносинах суперечить моральним засадам суспільства. Однак, закон не тільки не забороняє таких подвійних фактичних відносин, а й взагалі про них не згадує. Тому, на нашу думку, необхідно або заборонити ці відносини, або ж певним чином врегулювати їх.

У зареєстрованому шлюбі не має юридичного значення, на кого з подружжя оформлене те чи інше майно, тоді як у фактичних відносинах це є вагомим фактом, оскільки вважається, що таке майно перебуває в приватній власності чоловіка/жінки, допоки в суді не буде встановлено факту проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу. Під час укладення однією з осіб, що проживали сім'єю, стосовно спільного майна договору, який потребує нотаріального посвідчення або державної реєстрації, згода іншого не вимагається.

Висновки. В умовах сьогодення в судовій практиці простежується прийняття незаконних рішень щодо осіб, які перебувають/перебували у фактичних відносинах, що склалось через відсутність необхідних норм, які б врегульовували ці відносини, що потребує вдосконалення правового

регулювання перебування фактичних чоловіка та жінки у незареєстрованому шлюбі.

Список літератури:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. із змінами і доповн. // Відом. Верх. Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
2. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя**:** Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21 грудня 2007 р. №11 // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України. – Харків : Одіссей, 2010.
3. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар [3-тє вид., доп. і перероб.] / З. В. Ромовська. – К. : Правова єдність, 2009. – 432 с.

Дикань Дарина Ігорівна *та*
Ковальчук Крістіна Станіславівна
студентки 3курсу групи ПК-33
Полтавський юридичний коледж
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

МИРОВА УГОДА НА СТАДІЇ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Відповідно до ст. 372 ЦПК України та ст. 121 ГПК України сторони мають можливість укласти мирову угоду на стадії виконання рішення суду, яка подається на затвердження до суду, котрий в свою чергу за результатами розгляду постановляє відповідну ухвалу.

Також згідно ч. 2 ст. 19 Закону України “Про виконавче провадження” від 2 червня 2016 року № 1404-VIII сторони мають право укласти мирову угоду про закінчення виконавчого провадження, яка визнається судом.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 39 ЗУ “Про виконавче провадження” виконавче провадження підлягає закінченню у разі визнання судом мирової угоди між стягувачем і боржником у процесі виконання.

Можливість укладення мирової угоди на стадії виконання судового рішення має такі умови:

1) наявність факту порушення суб’єктивного права;

2) суб’єктами мирової угоди є сторони з протилежними інтересами;

3) волевиявлення сторін;

4) кожна із сторін яка бере участь в укладенні мирової угоди повинна вчинити певні процесуальні дії на користь іншої сторони;

5) мирова угода провокує виникнення взаємних прав і обов’язків у сторін.

Основним актом який передбачає порядок укладення сторонами та затвердження судом мирової угоди на стадії виконання судового рішення є Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р.

Зокрема, дане положення передбачено у статті 372. Відповідно до цієї статті дії спрямовані на укладення мирової угоди мають бути відображені у відповідних письмових документах і визнані судом, оскільки вирішення питання

про затвердження мирової угоди належить до компетенції суду. Письмова заява про укладення мирової угоди подається державному виконавцеві, який передає її до суду для визнання не пізніше триденного строку.

Питання про визнання мирової угоди повинно вирішуватися в судовому засіданні з повідомленням сторін виконавчого провадження. Цивільний процесуальний кодекс 1963 р. вживав термін "затвердження" судом мирової угоди (ст. 227), тоді як у чинному Цивільному процесуальному кодексі вживається термін "прийняття" мирової угоди судом. Але в дійсності це нічого не змінює, оскільки укладення мирової угоди все рівно проходить під контролем суду.

До визнання мирової угоди суд повинен пояснити сторонам наслідки їх процесуальних дій, зокрема донести до їх відома, що відповідно до ч. 1 ст. 40 ЗУ "Про виконавче провадження", виконавче провадження буде закрито і, за загальним правилом, не може бути відновленим в майбутньому.

Винятком коли можливе відновлення виконавчого провадження є випадки, коли постанова державного виконавця про закриття виконавчого провадження визнається судом незаконною.

Якщо суд визнає мирову угоду, він повинен пересвідчитись чи це не суперечить закону і не порушує права чи свободи інших осіб. Крім того він зобов'язаний переконатися в її здійсненності, а зокрема у реальній можливості сторін виконати усі умови угоди. Результатом визнання мирової угоди є винесення судом відповідної ухвали, в якій зазначаються всі умови такої угоди.

Якщо ж суд відмовляє у визнанні мирової угоди, він знову ж таки виносить відповідну ухвалу, при цьому зазначаючи у ній обґрунтування прийнятого рішення, а саме у чому конкретно він вбачає незаконність такої угоди або порушення прав чи свобод інших осіб.

На сучасному етапі розвитку цивільного процесуального права постає питання – мирова угода це суто процесуальний документ чи її можна розглядати як цивільно-правовий договір? Якщо це суто процесуальний документ, то у разі її невиконання вона підлягає визнанню і виконанню на всій території України шляхом видачі виконавчого листа. Якщо ж це один з видів цивільно-правового договору, то її невиконання дозволяє звернутися до суду з позовною вимогою до сторони, яка її не виконує.

Це питання породжує багато дискусій не тільки серед українських, але й серед світових вчених, оскільки багато з них підтримує думку щодо одиничності природи мирової угоди. Проте деякі вчені, серед яких Фединяк Л.С., стверджують про подвійну правову природу мирової угоди, тобто цей документ одночасно є процесуальним документом і цивільно-правовим договором.

Підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що мирова угода є невід'ємним правом сторін, які беруть участь у цивільному процесі, на будь-якій його стадії, у тому числі на стадії виконавчого провадження. Реалізація

цього права дає їм змогу забезпечити задоволення власних охоронюваних законом інтересів. Крім того явище мирової угоди є практичним втіленням принципу диспозитивності в цивільному процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Господарський процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56. (зі змінами та доп. внесеними ВВРУ від 02.06.2016 р. № 1404-VIII)
2. Цивільний процесуальний кодекс України //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492 (зі змінами та доп. внесеними ВВРУ від 09.02.2017р. № 1847-VIII)
3. Про виконавче провадження: закон України : від 2 червня 2016 року № 1404-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua

Науковий керівник: Шеховцова О.І.

Кирсанова Марина Леонідівна
студентка 2 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ імені Ярослава Мудрого

ЦИВІЛЬНА ПРАВОЗДАТНІСТЬ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

В юридичній науці традиційним є виокремлення поняття «правоздатності» у вузькому та широкому сенсі. У широкому сенсі вона означає здатність мати права та обов'язки, які належать усім галузям права (сімейному, адміністративному, трудовому). У вузькому значенні – здатність мати права та обов'язки лише в межах однієї галузі – у нашому випадку цивільного. Проте не можна говорити, що цивільна правоздатність повністю відокремлена від інших галузей права і ніяким чином не переплітається з ними. У дійсності вона базується на численних нормах конституційного права, окреме значення для цивільної правоздатності мають кримінальне та адміністративне, які можуть обмежити її шляхом застосування певного виду відповідальності, яку передбачено у відповідній статті необхідного кодексу.

Цивільний кодекс України визначає цивільну правоздатність як здатність фізичної особи мати цивільні права та обов'язки (ст.25ЦК). Тим самим законодавці окреслюють коло тих прав і обов'язків, в які держава не має втручатися, відчужувати, перешкоджати їх здійсненню і тим самим покладає на неї специфічний обов'язок щодо їх захисту шляхом притягнення до юридичної відповідальності

Цивільна правоздатність фізичної особи виникає у момент її народження (ст.25 ЦК). У цивільному кодексі увага концентрується на самому факті народження дитини, проте окреслення мінімального строку, який має прожити новонароджений для отримання ним цивільної правоздатності немає. В окремому випадку законодавство захищає інтереси зачатої, але ще не народженої дитини, як правило це має місце при захисті прав майбутнього спадкоємця (ч.1

ст.1222 ЦК). На сучасному етапі існує думка практикуючих юристів, що ЦК відійшов від певного статичного розуміння правоздатності. Про це свідчить положення ЦК, в яких окреслено здатність мати окремі цивільні права та обов'язки лише досягненням певного віку (ч.3 ст.25 ЦК). Зокрема йдеться про можливість чотирнадцятирічної дитини за своїм розсудом обирати місце проживання (ч.2 ст.29 ЦК).

Усі фізичні особи мають рівну здатність мати цивільні права та обов'язки (ч.1 ст.26 ЦК). Однак в юридичній літературі існує дещо інша думка, яка обґрунтовується на тому, що неповнолітні та недієздатні особи не мають права, наприклад складати заповіти чи давати доручення. Тим самим зауважується наявність вікового та інтелектуального критеріїв правоздатності, який не підриває принцип рівної правоздатності, адже неможливість мати деякі права однаково розповсюджується на всіх осіб.

Здатність мати цивільні права і обов'язки не може обмежуватися за бажанням окремих осіб . Правочини, в яких органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування обмежують визначені Конституцією і ЦК можливості вважаються недійсними. Проте це не означає, що вона взагалі не може бути обмежена. Наприклад, при здійсненні адміністративного правопорушення чи злочину цивільна правоздатністю зазнає змін, в окремих випадках обмежується право на пересування фізичних осіб (ч.4 ст. 313 ЦК). Існує два види обмежень цивільної правоздатності фізичних осіб – добровільне та примусове. Зокрема добровільне має місце, коли особа обіймає певну посаду й , дотримуючись вимог законодавства, не займається підприємницькою діяльністю. Примусове ж застосовується відповідно до законів в чітко визначених випадках компетентним органом (судом, органами охорони здоров'я), наприклад при лікуванні особливо небезпечних захворювань (туберкульозу, СНІДУ).

Цивільна правоздатність припиняється у момент її смерті (ч.5 ст. 26 ЦК). У літературі виокремлюють «біологічну смерть» та «клінічну смерть». Цивільна правоздатність припиняється у випадку біологічної смерті – зупинення всіх органів внаслідок незворотного процесу.

Клімньова Таїсія Олександрівна
студентка ІІ курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ДИТИНИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження полягає у тому, що у будь-якій сучасній цивілізованій демократичній країні права людини посідають найважливіше місце. У свою чергу рівень життя визначається саме тим показником, за яким

живуть діти, зокрема є дуже важливим ступінь суспільної уваги до них і їх правова захищеність. Досить вагомим є необхідність у визнанні дітей як особистостей, які можуть реалізувати себе та свої можливості у безпечних умовах. При цьому слід звернути увагу на політичні пріоритети нашої країни, яка має на меті інтеграцію у європейське співтовариство та затвердження у світовому просторі, що, у свою чергу, вимагає широкомасштабних модернізацій та реформувань правової системи. Міжнародні зобов'язання країни вимагають розроблення та затвердження нових або оновлених національних законодавчих актів, орієнтованих на європейські правові стандарти. Ми впевнені, ставлення до дитини, а саме до її природних та суб'єктивних прав, є виміром духовності та гуманності суспільства. Лише у дітях - майбутнє кожної держави, перспективи її економічного, демографічного і соціального розвитку.

Проблематикою даного дослідження є визначення міжнародного та національного розуміння особистих немайнових прав дітей; встановлення основних міжнародних та національних нормативно-правових актів, що регулюють питання особистих немайнових прав дітей; можливість застосування міжнародних нормативно-правових актів при захисті прав дитини; класифікація особистих немайнових прав дитини згідно із Цивільним Кодексом України.

Дитина, як і кожна людська істота, від народження має права людини, але вона повинна мати ще й додаткові, особливі права. Це обумовлено її фізичною, розумовою, моральною та духовною незрілістю. Дана необхідність обумовлена тим, що дитина має стати зрілою людиною у всіх відношеннях, їй необхідно мати певні спеціальні, додаткові можливості. Отже, права дитини - це певні спеціальні можливості, які необхідні людині віком до 18 років для існування і досягнення зрілості. Особливі права дитини - це "права росту", зумовлені її фізичною, розумовою, духовною незрілістю. Вони - особливий зріз у загальному контексті прав людини. Особисті права людини нерозривно пов'язані з такими поняттями, як рівність, свобода, недоторканість особи. І це природно, тому що ідеї рівності, свободи і недоторканності протягом всієї історії цивілізації використовувалися в боротьбі нового зі старим, прогресивного з консервативним.

Досліджуючи міжнародні нормативно-правові акти, які стосуються питання прав дітей, а саме особистих немайнових прав, слід приділити увагу розгляду Конвенції про права дитини 1989 року , яка була ратифікована Україною 1991 року. У більше ніж 200 країн даний документ був включений до частини національного законодавства, що наголошує на його досконалості та повному охопленні правової сфери, що є запорукою захисту дітей від багатьох соціальних негараздів. Зазначена Конвенція встановлює особисті немайнові права дитини: на життя, здоровий розвиток, право на ім'я і громадянство з моменту народження, право, пов'язане з усиновленням, права неповноцінних дітей і дітей біженців, а також дітей, які вчинили правопорушення, право брати активну участь у власному розвитку, висловлювати власні переконання і

домагатися того, щоб вони були враховані у прийнятті рішень, які стосуються його життя. Вона розширює правові межи прав людини, захищаючи дітей від усіх форм експлуатації. Урешті, у ній зведено воєдино на сучасній і глобальній основі права дитини, проголошені у багатьох міжнародних угодах і деклараціях протягом останніх сорока років.

До важливих національних нормативно-правових актів нашої держави з даного питання слід віднести Конституцію України, Сімейний Кодекс та Цивільний Кодекс. Перелічені документи складають правову концепцію, яка забезпечує державну політику у сфері захисту дитинства, усіх прав та свобод. Кожне особисте немайнове право дитини має свої особливості, які відображені у конкретних статтях Сімейного кодексу України, у якому часто використовується термінологія Конвенції про права дитини, що свідчить, на нашу думку, про виконання Україною вимог міжнародно-правових актів та про їх імплементацію у національне законодавство. Цивільний Кодекс виділяє у спеціальну книгу « Особості немайнові права фізичної особи», де зібрані норми, що регулюють природні права особистості. За даним докуметом особисті немайнові права належать кожній фізичній особі від народження або за законом, незалежно від віку, дієздатності, інших обставин, зокрема від того, де та у зв’язку з якими подіями життя вони перебувають. При цьому всі фізичні особи рівні в можливості реалізації та охорони своїх прав. Кожна дитина з народження визначається суб'єктом права і наділяється правоздатністю, складовою частиною якої є право на особисті немайнові права. Підставою їх виникнення є або факт народження, або юридичний факт (подія або дія), який передбачений в законі. Переважна більшість особистих немайнових прав виникає у фізичної особи з моменту народження, наприклад, право на життя, здоров’я, свободу та особисту недоторканність тощо. Окремі види особистих немайнових прав можуть виникати у осіб з іншого моменту, наприклад право на зміну імені має особа, яка досягла 16 років.

Аналізуючи Цивільний кодекс України, можна поділити особисті немайнові права дитини на дві категорії: 1) особисті немайнові права, направлені на забезпечення фізичного та психічного благополуччя дитини (життя, здоров’я, сім’я, вибір місця проживання, виховання). 2) особисті немайнові права, направлені на забезпечення соціального буття дитини (право на реєстрацію народження, право на індивідуалізацію особи в суспільстві, право на освіту).

Ми переконані у тому, що наша країна повинна досить серйозно підійти до можливості застосування положень міжнародних нормативно-правових актів, що передбачає зобов’язання уряду забезпечити дитині зростання у безпечних та сприятливих умовах та можливість отримання виского рівня життя. Внесши Конвенцію прав людини до національного законодавства, як одного з найголовніших нормативно-правових актів, що регулють питання особистих немайнов прав дитини, Україна має забезпечити виконнаня усіх передбачених

гарантій. Під гарантіями потрібно розуміти систему засобів та способів, які забезпечують їх фактичну реалізацію, охорону та надійний захист. У свою чергу, реалізація включає певні напрями державної діяльності. Основними, з яких має бути: умови для реалізаціх прав та свобод (шлях позитивного впливу на формування загальних соціальних гарантій); охорона прав та свобод (проведення профілактики їх порушень); захист прав та свобод людини (відновлення порушеного правового статусу, притягнення правопорушників до юридичної відповідальності).

Враховуючи усе зазначене, маємо зробити висновки, що наша держава має більше відповідально ставитися до виконання зобов'язань та функцій, що пов’язані із особистими немайновими правами дітей. Із серйозністю підійти до вирішення питання захисту особистих прав дітей, ставлячи на перший план соціальні проблеми. Вживати необхідні заходи для удосконалення наявних шляхів щодо забезпечення дитині можливості реалізації особистих немайнових прав, передбачених міжнародним та національним законодавством, адже від цього залежить майбутнє українського суспільства та місце нашої держави у світі.

Клюба Роман Павлович,
студент 2 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУТУ САМОЗАХИСТУ ЦІВИЛЬНИХ ПРАВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

На сучасному етапі розвитку інституту самозахисту цивільних прав назріла необхідність усунення прогалин у законодавчому регулюванні даної сфери, з'ясування її специфіки і того, чим самозахист відрізняється від інших самостійних дій, спрямованих на реалізацію цивільних прав або їх відновлення. Особливості самозахисту полягають у тому, що:

По-перше, зазначений інститут є відносно новим для українського цивільного законодавства, що породило значну розбіжність у думках щодо його змісту, а також украй обмежене застосування норми, присвяченій самозахисті.

По-друге, визначення вмісту самозахисту цивільних прав вимагає відповіді на питання про співвідношення її зі схожими інститутами.

Відповідно до положень Конституції України, а саме ст. 55 Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань. В ст. 19 ЦК самозахист визначається як застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства. Способи самозахисту мають відповідати змісту права, що порушене, характеру дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням. Способи самозахисту можуть

обиратися самою особою чи встановлюватися договором або актами цивільного законодавства.

Способи і засоби самозахисту є доволі різноманітними і можуть визначатись положеннями договору або актів цивільного законодавства або ж безпосередньо особою, яка реалізує своє право на самозахист. Так наприклад виділяють засоби протидії при реалізації права на самозахист. При цьому застосування особою засобів протидії при реалізації права на самозахист завжди повинно відповідати межам його здійснення, визначеними положеннями ч. 1 і ч. 2 ст. 19 ЦК.

Можливість застосування способу самозахисту, який має превентивний характер, визначена положеннями ст. 592 ЦК. Відповідно до положень цієї статті, заставодержатель має право вимагати дострокового виконання зобов'язання, забезпеченого заставою у випадку здійснення наступних неправомірних дій: передання заставодавцем предмета застави іншій особі без згоди заставодержателя, якщо одержання такої згоди було необхідним; порушення заставодавцем правил про заміну предмета застави; втрати предмета застави за обставин, за які заставодержатель не відповідає, якщо заставодавець не замінив або не відновив предмет застави. Невиконання заставодавцем вимоги заставодержателя про дострокове виконання забезпеченого заставою зобов'язання як міри самозахисту не позбавляє управомочену в розглядуваних правовідносинах особу можливості захистити порушене право шляхом звернення до суду, застосувавши таким чином своє право на судовий захист, яке належить до юрисдикційних форм захисту. Згідно з ч. 2 зазначеної вище статті заставодержатель має право дострокового виконання зобов'язання і в інших випадках, встановлених договором.

Отже, необхідно розвивати даний інститут захисту цивільних прав та інтересів, оскільки це своєрідний індикатор правової обізнаності суспільства, його розвиту. За його допомогою можна усунити певні прогалини в праві. Більше того, деякі способи самозахисту можуть мати правове значення і для цивільно - правових відносин, хоча умови і межі їх застосування, а також правові наслідки їх перевищення можуть визначатися іншими актами законодавства України. Зокрема, йдеться про крайню необхідність і необхідну оборону. Таким чином, матеріальні та процесуальні норми, які визначають способи, форми, засоби та процедуру захисту, а також закріплюють можливість самозахисту порушених суб'єктивних прав та інтересів суб'єктів цивільного права, спрямовані на забезпечення відновлення порушеної майнової та немайнової сфери.

Козлиєва З.У.
здобувач кафедри цивільного права №1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
начальник відділу прокуратури Автономної Республіки Крим

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ СТВОРЕННЯМ СЛУЖБОВИХ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У законодавстві України відсутнє універсальне визначення терміну «службовий об'єкт інтелектуальної власності». Більше того, деякі автори розглядають це поняття через призму трудового, а не цивільного права [1]. Дійсно, на перший погляд, така думка може виникати, адже у згадуваннях службового об'єкту навіть в актах цивільного законодавства його створення пов'язують саме з виконанням трудового договору, службових обов'язків або доручення роботодавця (ст. 429 Цивільного кодексу України, ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», інші). Це врешті решт і стає головною умовою віднесення відповідного об'єкта права інтелектуальної власності саме до службових об'єктів.

Однак, виходячи з аналізу визначених правових норм, можна зробити висновок, що зазначена ознака демонструє певний правовий зв'язок між автором твору/винахідником та фізичною або юридичною особою, в якої у зв'язку з цим також виникають майнові права на створюваний об'єкт. Більше того, зі змісту зазначеної ознаки випливає й те, що у разі створення об'єкту за дорученням роботодавця, ідея його створення з більшою долею вірогідності належить останньому. Сама по собі ідея не є об'єктом охорони права інтелектуальною власності, але за умови її відсутності службовий об'єкт не був би створений взагалі. Тому у цьому випадку можна говорити про певний немайновий внесок роботодавця у створення такого об'єкту.

Легальне визначення службового винаходу (корисної моделі) (абз. 7-11 ст. 1 ЗУ «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі») містить окрім згаданої ознаки, додаткові: такі, як використання досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця. Ці ознаки не вказані прямо в положеннях про інші службові об'єкти права інтелектуальної власності (авторського та патентного), однак випливають із змісту трудових правовідносин та поняття трудового договору, відповідно до якого роботодавець зобов'язується забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи (ст. 21 Кодексу законів про працю України). В процесі виконання цих службових обов'язків природнім є накопичення досвіду, знань та навичок, які в подальшому можуть

бути використані під час створення службового об’єкта інтелектуальної власності.

Також відповідно до вказаних положень Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» винахід (корисна модель) є службовим, коли він створений працівником у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачене інше. Тобто законодавець передбачав можливість регулювання цих правовідносин трудовим договором.

На наш погляд ця норма є застарілою і зазначені фактори лише зумовлюють особливості створення службового об’єкта інтелектуальної власності та мають обов’язково враховуватись при розподілі майнових прав на нього, однак це не свідчить про те, що до його правового режиму мають застосовуватись саме норми трудового права.

Об’єкти інтелектуальної власності є результатом інтелектуальної, творчої діяльності та, відповідно, належать до об’єктів цивільних прав, а майнові права на нього можуть виступати об’єктами цивільного обороту (ст.ст.177-178 Цивільного кодексу України). Службовий об’єкт є різновидом об’єкту інтелектуальної власності, відповідно на нього поширюються загальні норми щодо об’єктів інтелектуальної власності.

Більше того, враховуючи специфіку об’єктів інтелектуальної власності, пов’язану з їх нематеріальним характером та виникненням на них як майнових, так і немайнових прав, законодавець присвятив його правовому регулюванню Книгу четверту ЦК України від 2003 року, що стало новелою цивільного законодавства незалежної України і відповідає сучасним тенденціям, направленим на захист прав авторів і винахідників. Так, правовідносини, що виникають у зв’язку зі створенням службового об’єкта інтелектуальної власності мають приватноправовий характер і створюють більш сприятливі умови для захисту автором або винахідником їхніх майнових прав, адже вони стають з роботодавцем рівноправними суб’єктами.

Узагальнюючи зазначені ознаки, можна визначити службовий об’єкт інтелектуальної власності як об’єкт інтелектуальної власності, створений у зв’язку з виконанням трудового договору, здійсненням службових обов’язків або за дорученням роботодавця та з використанням досвіду, навичок та знань, отриманих у результаті виконання своїх обов’язків в умовах праці, забезпечених роботодавцем.

Таким чином, питання врегулювання правовідносин щодо створення службового об’єкта права інтелектуальної власності знаходиться на стику двох галузей права – цивільного та трудового. Однак враховуючи те, що предмет зазначених правовідносин має певні специфічні особливості, такі як нематеріальний характер, наявність майнових та немайнових прав на нього тощо, доцільно застосовувати до їх регулювання саме положення цивільного

законодавства або регулювати їх шляхом укладання цивільно-правових договорів. При цьому під час укладання цивільно-правових договорів щодо регулювання правовідносин у зв'язку зі створенням службового об'єкту інтелектуальної власності обов'язково треба враховувати як майнову, так і немайнову участь роботодавця або установи/організації у його створенні.

Використані джерела

1. Зайковська О.П., Амелічева Л.П. Щодо правового режиму службових об'єктів інтелектуальної власності, створених працівниками при виконанні ними трудових обов'язків / О.П. Зайковська, Л.П. Амелічева // Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету. Том 1 / Ред. кол. Хаджинов І.В. та ін. – Вінниця: ДонНУ, 2015. – 123. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/viewFile/792/810.

Комарінець Анастасія Андріївна

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого 4 група, 2 курс, 4 факультет

ЦИВІЛЬНА ПРАВОЗДАТНІСТЬ ТА ДІЄЗДАТНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПРИВАТНОГО ПРАВА. ОРГАНИ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Останнім часом у вітчизняній правовій науці все більше уваги звертається на проблему дослідження форм реалізації правосуб'єктності різних суб'єктів права. І це цілком об'єктивно, адже вивчення поняття та особливостей цивільної правосуб'єктності тих чи інших суб'єктів права неможливе поза межами визначення правових форм її реалізації. Юридичні особи не є винятком, а з урахуванням безперервного зростання їх ролі у цивільному обороті, дослідження форм реалізації їх цивільної правосуб'єктності набуває особливої актуальності.

Для дослідження правосуб'єктності юридичних осіб необхідно з'ясувати поняття самої юридичної особи. Правову природу юридичної особи вивчали переважно цивілісти, і законодавче визначення поняття і ознак юридичної особи містить саме Цивільний кодекс України. Поняття юридичної особи визначене в ст.80 ЦК України: «Юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. Юридична особа наділяється цивільною правоздатністю (здатністю своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатністю своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання усім належним їм майном) і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді». Що стосується визначення поняття правосуб'єктності, то необхідно зазначити, що правосуб'єктність є категорією, яка міцно закріпилась в цивілістичній теорії, хоча законодавство не використовує цей термін. Варто зазначити, що поняття «правосуб'єктності» базується на таких явищах, як «правоздатність» та «дієздатність». Існує дуже багато індивідуальних думок

різних вчених, щодо співвідношення правосуб'єктності з правоздатністю та дієздатністю, щодо самої природи виникнення цього терміна та виокремлення деяких його елементів.

Сучасна цивілістична наука визначає правосуб'єктність, як соціально-правову можливість особи бути учасником правовідносин. Правоздатність і дієздатність являються базою та складовими частинами цивільної правосуб'єктності.

Під правоздатністю розуміється абстрактна здатність суб'єкта права мати суб'єктивні права та юридичні обов'язки. Вона притаманна усім учасникам правовідносин, хоч вони не повинні обов'язково реалізовувати усі надані їм права; це не просто сума будь-яких прав, не кількісне їх відображення, а необхідний і постійно діючий стан. Для забезпечення принципу рівності учасників цивільних відносин юридичні особи приватного права отримують універсальну (загальну) правоздатність, тобто сукупність абстрактних прав та обов'язків, окремими з яких вони можуть навіть і не скористатися. Будь-які обмеження цієї правоздатності, передбачені ліцензуванням чи наданням інших дозволів, є публічно-правовим, а не приватноправовим впливом на учасників цих відносин і лише за умови провадження ними окремих видів діяльності.

З огляду на це проблема загальних та спеціальних прав та обов'язків юридичних осіб має визначатися відповідно до розмежування галузевого законодавства. Певне, на сьогодні вже варто говорити не про «спеціальну цивільну правоздатність», а про «спеціальну підприємницьку (комерційну господарську) правосуб'єктність», що є зовсім іншим поняттям, яке охоплюватиме як приватні, так і публічні права та обов'язки юридичних осіб. Наприклад, фізична особа має загальну цивільну правоздатність, а спеціальні права та обов'язки у сфері господарювання вона отримує лише після набуття статусу фізичної особи – підприємця, тобто при здійсненні підприємницької діяльності. Виходом із цієї теоретичної та практичної проблеми може бути гармонізація приватних та публічних відносин, а також узгодженість норм цивільного та суміжних галузей законодавства (зокрема, господарського або ж підприємницького права). Однак при цьому слід зважати на те, що у суто приватних відносинах (позбавлених публічного втручання) його суб'єкти будуть рівними, а отже, матимуть однакову за обсягом сукупність абстрактних прав (універсальну правоздатність).

Також слід наголосити, що Цивільний кодекс України вказує на те, що юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону (ч. 1 ст. 92).

Необхідно акцентувати увагу, що діяльність органів юридичної особи не вичерпується тільки представленням волі останньої у відносинах із третіми особами, – вона охоплює значно ширший набір функцій, що отримують закріплення у повноваженнях: це і волеутворююча, і організаційна, і

внутрішньоуправлінська, і контрольна. Зокрема, органами юридичної особи виконуються управлінська та організаційна функції при формуванні внутрішньої структури організації, розробленні стратегії і планів діяльності, затвердженні штатного розкладу і формуванні трудового колективу, налагодженні виробничої та адміністративної діяльності. Привертає увагу такий момент: залежно від функціональної спрямованості реалізація повноважень розподілена, як правило, між декількома органами юридичної особи приватного права.

Загальні збори товариства здійснюють, так би мовити, формування волі юридичної особи як загальної, усередненої волі її учасників, виступаючи волеутворюючою його частиною. Управлінськими та організаційними повноваженнями наділений виконавчий орган юридичної особи, а контрольно-наглядовими – наглядова рада, ревізійна комісія. Таким чином, структура організації відбиває внутрішній механізм формування волі такого суб'єкта права і її реалізації у відносинах із третіми особами.

Копійка Аліна Володимирівна,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України, 2 курс, 4 група

БЕЗДОКУМЕНТАРНІ ЦІННІ ПАПЕРИ ЯК ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Технічний прогрес все більше проникає у цивільний оборот і породжує появу нових юридичних конструкцій, які ще нещодавно вважалися неможливими. Однією з таких конструкцій можна назвати бездокументарні цінні папери, які прискорюють, здешевлюють та спрощують розрахунки та рух від одного власника до іншого.

Частина 3 статті 195 Цивільного Кодексу України визначає, що цінні папери можуть існувати в документарній та бездокументарній формі. Теж саме положення закріплено в Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 лютого 2006 року. Частина 3 статті 3 вищезгаданого закону закріплює визначення бездокументарного цінного паперу, під яким розуміється - обліковий запис на рахунку в цінних паперах у системі депозитарного обліку цінних паперів.

Бездокументарний цінний папір є формою зовнішнього вираження інкорпорованих в них немайнових прав, що мають ідентичний характер з правами, посвідченими документарними цінними паперами. Тобто змістом будь-якого цінного папера є комплекс прав, що ним засвідчується. Зникнення документарної оболонки залишає нам суб'єктивні майнові права, які продовжують виконувати функціональне призначення. Зміна форми посвідчення

виключає лише можливості фізичної передачі цих прав. Взагалі форма фіксації прав виступає як базисний критерій дихотомії цінних паперів відповідно до форми їх існування.

Тривалий час у цивілістиці переважала класична (документарна) теорія цінного паперу, згідно з яким цінним папером визнався виключно існуючий в об'єктивній реальності документ. Дематеріалізація стала результатом переходу до принципово нової опосередкованої системи володіння цінними паперами, у якій відсутні прямі зв'язки між власником цінного паперу та емітентом і де з'являється необхідність звернення до посередника (зберігача), що веде облік прав на цінні папери.

Бездокументарні цінні папери існують у формі електронного запису на рахунку і відрізняються від класичної форми лише способом передачі та набуття прав. Електронний запис, який робить зберігач, є документом, трансформованим з паперового бланку на електронний запис на рахунку. Тобто є доказовістю існування бездокументарних цінних паперів у матеріальному світі. При цьому рахунок слугує юридичною категорією, а запис на ньому – відповідником матеріального об'єкта.

Необхідність існування цінних паперів у бездокументарній формі обумовлено наступними чинниками:

- збільшення випусків цінних паперів, звідси випливає необхідність ефективного обслуговування, яке можливе лише за умови обігу у вигляді електронних записів;

- здатністю бездокументарної форми прискорювати, спрощувати та здешевлювати розрахунки, рух від одного власника, а також зберігання та облік.

Для належного забезпечення обігу цінних паперів (укладання та виконання правочинів щодо цінних паперів, не пов'язаних із їх випуском) є необхідним існування досконалої облікової системи на організованому ринку цінних паперів. Головним завданням системи обліку є підтвердження наявності правовідносин, у які вступають суб'єкти обігу щодо цінних паперів.

Таким чином, перехід до бездокументарних цінних паперів на сьогоднішній день є одним із наступних етапів розвитку національного ринку цінних паперів України. Але такий перехід неможливий без збалансованої системи захисту власників цінних паперів та відповідальності депозитарних установ за безпечність обліку й реєстрації прав на бездокументарні цінні папери.

Левенець Аліна Андріївна,
студентка 2 курсу, 4 групи Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України НЮУ імені Ярослава Мудрого

ЗНАЧИМІСТЬ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ

Що є найвищою цінністю в суспільстві? Звичайно ж, сама людина. Згідно зі статтею 3 Конституції України людина, її життя і здоров`я, честь та гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. З цього випливає, що основним завданням демократичної та правової держави є захист прав та свобод людини, а особливо турбот про добробут людей, що самі не в змозі реалізовувати свої права. Йдеться про обмежено дієздатних, або ж недієздатних осіб. Проте це ніяк не може позбавляти таких осіб тих прав і свобод, що є у звичайних пересічних громадян. . законодавчими актами, що забезпечують втілення в життя поставленої мети є: основний закон України - Конституція України, Закон України «Про охорону дитинства», Сімейний кодекс України. Основним питанням із цієї теми присвячений розділ 6 Цивільного Кодексу України. Зокрема у ч 1. ст. 55 вказано, що опіка та піклування встановлюються з метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб,а також повнолітніх осіб, які за станом здоров`я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати свої обов`язки.

Відповідно до чинного законодавства опікуном або ж піклувальником може бути лише фізична особа з повною цивільною дієздатністю, її призначає орган опіки та піклування. При цьому враховується, що відповідно до положень ст. 64 ЦК опікуном або піклувальником не може бути фізична особа, яка позбавлена батьківських прав, якщо ці права не були відновлені; поведінка та інтереси якої суперечать інтересам фізичної особи, яка потребує опіки або піклування. (Випадки такої поведінки передбачені, наприклад, пунктом 3.2 Правил опіки та піклування, де зазначається, що не можуть бути опікунами чи піклувальниками особи, які є на обліку чи лікуються в психоневрологічних і наркологічних закладах; особи, які раніше були опікунами чи піклувальниками, і з їхньої вини опіка чи піклування були припинені; особи, засуджені за здійснення тяжкого злочину).

Звичайно, що така особа, яка призначається, може бути призначена лише за її письмовою заявою. Вона бере на себе відповідальність відповідати за особу, опікуном чи піклувальником якої вона є, забезпечення цієї особи доглядом та лікуванням, творення необхідних побутових умов.
Якщо дивитись широко, то є відповідні органи, що здійснюють керівництво і нагляд за дотриманням опіки та піклування. Це є районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі органи міських, районних у

містах, сільських, селищних рад. Органи опіки та піклування вирішують питання про встановлення і припинення опіки та піклування; вживають заходів щодо захисту особистих та майнових прав неповнолітніх дітей і осіб, які перебувають під опікою та піклуванням; беруть участь у вирішенні судами спорів, пов'язаних із захистом особистих і майнових прав неповнолітніх дітей та осіб, які перебувають під опікою та піклуванням; провадять іншу діяльність щодо забезпечення прав та інтересів неповнолітніх дітей та інших осіб, які потребують соціального захисту. Також варто вказати, що опіка та піклування можуть припинятися у випадках передбачених ЦК України (ст. 76, 76 цього Кодексу).

На мою думку, інститут опікунства в Україні має вдосконалюватись та розвиватися . Необхідна особлива увага збоку держави на це - досить актуальне питання. При вдосконаленні чинного законодавства у сфері опіки і піклування в Україні повинні враховуватися історичні особливості його розвитку, що полягають у домінуванні сімейних форм опіки, встановленні юридичної відповідальності опікуна за неналежне виконання чи зловживання своїми правами щодо опікуваного; впровадженні системи заохочень за належне виконання опікуном своїх обов'язків.

Недашковська Маргарита Вадимівна
Студентка 2 курсу, 4 групи,
4 факультету НЮУ імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУТУ ПРАВА ОЧІКУВАННЯ В ЦІВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Право очікування для цивільного права України є новим інститутом, на відміну від деяких інших країн світу. Наприклад, у Німеччині на законодавчому рівні закріпленні очікувані право, поряд з іншими майновими правами. В Україні не має законодавчого закріплення права очікування, вперше даний термін застосував Верховний Суд України у справі від 16 березня 2016 року, так ВСУ, зазначає що право очікування - обмежене речове право, яке засвідчує правомочність отримати право власності на нерухоме майно в майбутньому і є складовою частиною майна, як об'єкта цивільних прав. Тобто очікувані права – такі права, які особа не має, але набуде через певний проміжок часу.

Проблематикою очікуваних прав займалися такі вчені України, як І. В. Спасібо – Фатєєва, А. О. Сиродаєва, Б. П. Карнаух. Так, Сиродаєва А. О. зазначає, що у цивільних правовідносинах існує чотири більш – менш загальноприйняті сфери, де ми можемо зустріти такий специфічний інститут, як право очікування:

1. Сфера цілей та інтересів уповноваженого суб'єкта, на досягнення яких з боку зобов'язаної особи він має право будувати свої розрахунки.

2. Ті відносини, де предметом чекання стають дії, які складають, чи у всякому разі мають складати, необхідні елементи сумлінного здійснення обов'язків особою у своїй повсякденній поточній діяльності.

3. Гарантійні правовідносини з передачі речей. Приклад таких правовідносин міститься у статті 659 Цивільного кодексу України.

4. Інформаційні правовідносини. Наприклад, згідно з нормами споживчого законодавства, продавець зобов'язаний надати споживачеві можливість отримати в місці продажу ту інформацію про товар, що цікавить споживача, у тому числі такими способами, як огляд товару продавцем, демонстрація процесу використання товару, перевірка його працездатності.

Великого значення для розвитку права очікування має практика Європейського суду з прав людини, який прийняв низку рішень, що стосуються цього питання. Хоча Суд доволі часто використовує концепцію «правомірного очікування», найбільш типова категорія справ така. Унаслідок певного юридичного факту, який уже відбувся (це може бути договір, делікт чи видача ліцензії), особа набуває майнове право. Однак ще до того, як особа це право встигне зреалізувати, держава ухвалює акт (нормативний або індивідуальної дії), котрим таке право скасовується із наданням цьому актові ретроспективної дії щодо фактів, які відбулися до його прийняття.. У подібних ситуаціях на момент розгляду справи Європейським судом право заявника не може вважатися «наявним» відповідно до національного законодавства. Через те Суд визнає порушеним не право, а «правомірне очікування» заявника. Так у рішенні "Пресос компанія Нав'єра та інщі проти Бельгії" від 20 листопада 1995 року суд зазначає, що ««майном" може бути "наявне майно", або активи, включно з вимогами, стосовно яких заявник здатен довести, що він мав принаймні "правомірне очікування" ["legitimate expectation"] дієвої реалізації його майнового права».

Хоча Цивільний кодекс України не мітить закріплення очікуваних прав, він закріплює права на майбутні об'єкти права власності. Так, предметом договору купівл і- продажу може бути товар: як той, що є в наявності у продавця, так і той, що буде придбаний (створений, набутий) ним у майбутньому (ч. 1 ст. 656 ЦК України); предметом застави може бути майно (до якого належать речі, цінні папери, майнові права), яке заставодавець набуде після виникнення застави (частини 1, 2 ст. 576 ЦК України); предметом договору дарування можуть бути «майбутні» майнові права дарувальника. Як йдеться у ч. 2 ст. 718 ЦК України, дарунком можуть бути майнові права, що можуть виникнути у нього в майбутньому.

Отже, очікувані права є важливим інститутом для цивільного права України. На сучасному етапі розвитку даної галузі існує необхідність у законодавчому закріпленні очікуваних прав.

Nikitenko Valeriia Igorivna,
student of the Economic law faculty,
Yaroslav Mudryi National Law University

LEGAL ASPECTS OF THE TV-FORMAT DEFINITION IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN AND INTERNATIONAL LEGAL PRACTICE

The question of considering a TV-format as a single, valuable object of intellectual property (IP) rights every year since 2000 is becoming more relevant.

The mentioned issue was examined in the works of Olena Shtefan, Dmytro Shapoval, Mark V.B. Patridge, Neta-li E. Gottlieb, Kent R. Raygor and Edwin Komen and others. However, a unified approach to the TV-format protection tactics in the modern legal practice of both Ukraine and other European countries have not been yet made.

The aim of the following thesis scientific report is to analyze the existing views on the TV-format protection and determination of the key trends.

Firstly, TV-format is not mentioned as the object of IP rights in the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works that is the main international legal act concerning the IP rights. This fact seems to be rather logical because the last changes in the aforementioned Convention were introduced in 1979 while the TV-format has begun to acquire relevance since the beginning of the 21st century. Instead, art. 2 of the Convention states that: "The expression "literary and artistic works" shall include every production in the literary, scientific and artistic domain, whatever may be the mode or form of its expression…".

As a result of inadequate regulation and increase in the number of cases of TV-format rights infringement the Format Recognition and Protection Association (FRAPA) was created in the year 2000. FRAPA is a trade association that seeks to create and enforce legal protection for television formats as IP, and to mediate industry disputes. This association currently consists of over 250 companies and organizations, including, in particular, WIPO, 15 companies from the USA, five Ukrainian companies, and one Lithuanian. Its activity consists from Mediation, Format Registration, FRAPA Reports, FRAPA Format Awards. FRAPA claims that to justify one's IP rights to a format, a clear case needs to be made to support the following arguments:

- Formats are the result of the intellectual work of their creators. Their creators should therefore be in a position to reap what they have sown. Anyone using a format without paying a reasonable licensing fee has wrongfully enriched him/herself at the expense of the creator.
- Formats require investment. The development, production and distribution of a format demand considerable financial resources. Investors need to be reassured that they will be able to make a profit on their investment.

- Format protection is a question of legal certainty. Those who can rely upon their own economic power and are in a position to exert financial pressure when it comes to protecting their formats will also want to know the commercial value of the product they are trading. There is a clear gap between book value and market value.

Thus, FRAPA in its Code of conduct clearly recognizes the TV-format as a single intellectual property rights object, still without giving its definition.

Olena Shtefan notes: “The format should include a TV script, a character description, a participant's selection criteria, describe all possible quotes and background music etc. In general, the format is all that is available to the viewer visually and aurally and it includes a set of objects that are outside the ideas or concepts. The idea is a plan while the format shows how the idea is embodied in life”.

Dmytro Shapoval defines the TV-format by dividing it into the technical and economic components. On the technical side, "TV-format" means a set of television broadcast characteristics such as the number of horizontal scanning, frame rate etc. On the economic side, it should be considered as a certain intangible object that arises in the field of television production and broadcasting, and can bring substantial income broadcasters. He also points out that the majority of experts in the field of copyright concurs that all elements of the TV-format should be divided into two groups: the protected objects (name, character / image of the master, the episode, dialogues, language style, the development of plot events, music, and graphic design) and unprotected (the idea of the plot).

The art. 6 bis of the Berne Convention states that “independently of the author's economic rights, and even after the transfer of the said rights, the author shall have the right to claim authorship of the work and to object to any distortion, mutilation or other modification of, or other derogatory action in relation to, the said work, which would be prejudicial to his honor or reputation”.

Olena Shtefan allocates two approaches used in national law regarding protection of the right to inviolable and holistic work:

1) objective concept - protection against changes that can damage the moral rights of the author or his creative interests, harm the honor or reputation of the author - in Ukraine, Canada, UK etc .;
2) subjective concept - the prohibition of any change - Lithuania, France, Switzerland etc.

It should be also noted that the decision of the case of Brown v. Perdue, 2005, U.S. Dist. (S.D.N.Y. 2005) introduced substantial similarity test, that is now widely used to set and describe the level of similarity between two non-identical works not only in the USA but also in European countries.

To sum up, despite the rapid growth in the number of disputes that arise due to the necessity of TV-format protection and compensation for pecuniary damages for its violation, internationally the TV-format exists in a sort of informal status, should be

protected, yet it can not be registered as an independent object of intellectual property rights.

Померанська Ганна Ігорівна
студентка 2 факультету, 3 курсу, 7 групи
НЮУ ім. Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ВОДОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Відповідно до міжнародних стандартів Україна належить до маловодних країн (менше 1,1 тис. $м^3$/рік на людину). На сьогоднішній день, у нашій державі спостерігається нерівномірний територіальний розподіл водних ресурсів. В Україні загальний об'єм споживання води з урахуванням втрат складає 30 $км^3$ на рік. Кожен рік у нашій державі спостерігається недостатня кількість питної води. Однак, порівняно незначні водні ресурси не є єдиною проблемою у нашій державі.

Сучасне життя неможливо уявити без водопроводу. Вода поступає до споживачів через систему водопостачання, забезпечуючи потреби в містах, селищах тощо.

Договір на централізоване водопостачання не виокремлений у Цивільному кодексі України в самостійний вид. Кодекс регламентує відносини з забезпечення ресурсами через приєднану мережу. Так згідно з положеннями статті 714 Цивільного кодексу України, під договором постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу розуміють договір, за яким одна сторона (постачальник) зобов'язується надавати іншій стороні (споживачу, абоненту) енергетичні та інші ресурси, які передбачені договором, а споживач (абонент) зобов'язується сплачувати вартість прийнятих ресурсів і дотримуватися передбаченого договором режиму їх використання, а також забезпечувати безпечну експлуатацію енергетичного та іншого обладнання. Вітчизняні правники вважають, що положення даної статті розповсюджуються також и на постачання водою. Але вбачається, що відносини, які пов'язані з забезпеченням питною водою, мають більш поглиблено та ретельно бути врегульованими, адже даний ресурс має вкрай велике значення для суспільства та економіки країни.

Автор вважає цілковито виправдано регламентувати договірні відносини з постачання водними ресурсами через приєднану мережу окремою статтею Цивільного Кодексу України та виключити з правової норми неоднозначні словосполучення, а саме «та іншими ресурсами». Правовий норматив повинен містити чітке формулювання і однозначність у визначенні предмета, який регулюється. В такому разі, статтю 714 ЦК доцільно розповсюдити і на постачання водних ресурсів. Це привнесе ясність в тлумачення норми і виключить помилкове тлумачення правового положення.

Наступним недоліком правової норми є невизначеність у найменуванні суб'єктів у відносинах, пов'язаних з договором поставки енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу. Стаття 714 Цивільного Кодексу України називає суб'єкта даного договору «абонент» і «споживач». У тлумачному словнику під редакцією С.І. Ожегова та Н.Ю. Шведової під терміном «абонент» мається на увазі особа, яка має право користування послугами по абонементу. Термін «споживач» означає особу чи організацію, які споживають продукти чийогось виробництва. Таким чином, істотних відмінностей між цими двома термінами немає, так як і під «абонентом», так и під «споживачем» розуміються як юридичні, так і фізичні особи. У чинному законодавстві, а саме у Законах України «Про питну воду та питне водопостачання», «Про житлово-комунальні послуги», «Про захист прав споживачів», а також і в інших підзаконних актах законодавець не дотримується однозначного розуміння даної термінології.

На думку автора, необхідно обрати більш прийнятне найменування суб'єкта у досліджуваних відносинах та дотримуватися цього терміну під час розробки інших нормативно-правових актах. Автор вважає доречним обрати термін «користувач», який відповідно до тлумачного словника С.І. Ожегова та Н.Ю. Швєдової позначає того, хто користується чимось. У цій дефініції чітко визначаються основні ключові ознаки даного поняття. По-перше, дане найменування не передбачає обмежень щодо того, хто може бути користувачем (юридична чи фізична особа). По-друге, поняття не звужує коло матеріальних об'єктів або послуг, які є доступними користувачу (на відміну від споживача, який споживає продукти чийогось виробництва).

Безумовно, договір на поставку енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу у сфері водопостачання може мати місце в тому випадку, коли мова йде про видобуток водного ресурсу із джерел водопостачання, переробці його, зберігання, передачі та транспортування питної води з метою доведення її юридичним або фізичним особам (підприємцям). Коли ж водопостачальні підприємства тільки транспортують перероблену воду фізичним особам для фізіологічного споживання мова йде про договір на надання послуг з постачання питної води. Автор переконаний, договір на надання послуг з постачання питної води повинен бути також регламентований Цивільним кодексом України. Це співвідноситься з думкою Е.В. Блинкової, яка, посилаючись у своїх роботах на міжнародний досвід, зазначає, що ефективне вирішення проблеми удосконалення водопостачання та якості питної води може бути досягнуто тільки на основі комплексного поєднання публічно-правового та приватноправового регулювання відносин, що виникають на підставі договору про водопостачання. І це регулювання повинно охоплювати всі сторони у галузі нормування, контролю якості води, її очищення та обеззаражування, економічного стимулювання.

Викладене дозволяє сформувати такий головний висновок. Важливість та значимість водозабезпечення для населення потребує подальшого вдосконалення законодавства. І тут важливе місце повинні займати цивільно-правові норми права, а ще в більшому ступені договори, які в залежності від цілі використання водного ресурсу й інших нюансів можуть бути кваліфіковані на різни види і їх різновиди. В свою чергу ці види договорів на водопостачання мають бути розробленими законодавцем так, щоб не створювати різного розуміння при їх використанні.

Походзіло Лілія Михайлівна *здобувач*
кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ГЕНЕЗА ІНСТИТУТУ ЗАХИСТУ ПРИЙОМНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Нестабільність соціально-політичних процесів, економічна криза загострили проблеми безробіття, дитячу бездоглядність і безпритульність, сирітство. З різних причин багато сімей не виконують виховної функції стосовно власних дітей, що зумовлює аномальні прояви в їхньому середовищі, вимагає докорінного поліпшення роботи соціально-виховних служб. Це ставить вимогу глибокого вивчення і осмислення історичного, культурного та цивільно-правового досвіду окремих держав, регіонів, який збагачує сучасну практику новими фактами і теоретичними положеннями, прогнозує її майбутній розвиток. Базовою цінністю нашого суспільства, яке прагне стати дійсно громадянським, а держава – правовою, визнається сім'я, як основний інститут суспільства, і діти, яким належить жити в Україні.. Державна політика захисту дитинства є складовою загальної цілісної концепції розвитку Українського суспільства, що відображено в Конституції України, Державній програмі «Освіта»(Україна XXI ст.), Законі про шлюб та сім'ю, у змінах і доповненнях, прийнятих Верховною Радою до порядку усиновлення(удочеріння) дітей, законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про захист дитинства» та інших нормативних документах.

У прадавні часи, коли існували міцні родові зв'язки, опіка над недієздатними особами була справою родичів. Однак, в інституті опіки на першому плані стоїть не турбота про підопічного, а турбота про майно на користь його найближчих спадкоємців. Для останніх важливо, щоб майно, яке може до них дійти у порядку законного спадкоємства, не було розбещено або розкрадено в руках малолітнього, божевільного і т.і. Унаслідок цього опіка має характер деякої попередньої охорони можливого в майбутньому спадку. Ця основна ідея стародавньої опіки відображається у її сутності, яка поклала основу сучасного інституту прийомного виховання.

Перш за все, порядок встановлення опіки співпадає з порядком спадкування. Природнім опікуном є найближчий спадкоємець. Оскільки в прадавні часи

спадкоємство визначалося тільки порядком агнатичної спорідненості (hereditas legitima), то природним опікуном був найближчий агнат.

Однак , закони XII ст. надають paterfamilias у своєму заповіті змінити цей законний порядок і призначити для своїх малолітніх або недоумкуватих дітей будь-якого іншого опікуна: «uti paterfamilias legassi super pecunia tutelave rei suae, eia jus esto»[1,142]. Тобто ми маємо tutela testamentaria. Тут можливо неспівпадіння опікуна з найближчим спадкоємцем опікуваного; подібно тому, як заповідач може позбавити свого законного спадкоємця очікуваного їм спадку так само точно він може позбавити його і права опіки.

У пізнішому імператорському праві опіка набуває приблизно того вигляду, який вона має в сучасних законодавствах Європи та Росії. Прийомна сім'я як форма влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, не є чужою для слов'янської ментальності. За даними українських дослідників ще у 911 році київські князі брали під свою опіку людей, які потребували соціальної допомоги, зокрема дітей-сиріт. Пізніше, в 1037 році Ярослав Мудрий уклав перший український збір законів „Руська правда", який містив в тому числі правила стосовно опіки на державному рівні. Вперше в європейській правничій практиці „Руська правда" виявила турботу і про жінку, і про матір. Ставлячи перед собою завдання охорони материнства, право, таким чином, безпосередньо сприяло запобіганню сирітства [2, 50-51].

За княжої доби турбота про дітей-сиріт покладалась насамперед на приватних осіб (переважно - князів) та церкви. Єдиною формою піклування про таких дітей було подання милостині та годування.

Перший Виховний будинок було відкрито в Москві у жовтні 1764 року. До нього з приватних притулків різних міст імперії було направлено дітей різного віку: від народження до 16 років. Внаслідок чого більшість з провінційних сиротинців, в тому числі й Київський, закрились. Загальна кількість дітей у Московському будинку становила понад 3 тисячі. Проте, результати перебування дітей в цьому закладі виявилися невтішними. Тільки за перші чотири роки існування будинку померло майже 82% дітей [4, 29]. Причиною такої великої смертності стала відсутність достатньої кількості годувальниць (серед вихованців закладу було багато немовлят), і дітей годували штучним способом.

Наступною покровителькою дітей-сиріт стає Катерина II, яка аби зменшити дитячу смертність видала указ, в якому йшлося про передачу дітей у сім'ї добропорядних селян на тимчасове перебування. По досягненні 9 місячного віку (згодом по досягненні 7 років) дітей повертали до Виховних будинків.

Окрім зазначеної форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в тогочасній Російській імперії, до складу якої входили й українські землі, існувало ще дві законодавчо затверджені форми - патронат та патронаж [3,4]. Насамперед, допомога надавалась безпритульним дітям, хворим, а також дітям, що скоїли злочин. При цьому відповідальність за надання такої

допомоги покладалась на сільські родини та міські громади. Однією з головних цілей патронату було надання дітям, позбавленим батьківської турботи, можливості для набуття професійних навичок. Така форма опіки над дітьми нагадувала нинішні притулки.

Передача ж дитини з притулку в сім'ю «на виховання та вирощування» мала назву патронаж. Як правило, у сім'ї передавались діти молодшого віку. Сім'я, що взяла дитину на виховання, мала певні обов'язки перед притулком та громадою. Зокрема, вона повинна була забезпечити можливість повноцінного розвитку вихованця, дати початкову освіту та прищепити трудові навички. На жаль, в ті часи, ці умови не завжди виконувались, адже брали на виховання дітей переважно бідні сім'ї з метою отримання фінансової винагороди та безкоштовного працівника. Справа в тому, що родині, яка виховувала дитину з притулку, виплачувалась відповідно до закону певна сума грошей, розмір якої залежав від віку дитини. Максимальну суму отримували ті сім'ї, що брали маленьких дітей, які ще не здатні допомагати в домашній роботі. Поступово, коли діти дорослішали (12-14 років), виплати скорочувались або припинялись зовсім. В ролі контролера (як ми зараз сказали б - супервізора) виступали лікарі або інший медичний персонал, до функцій якого входило медичний нагляд за виконанням вихователями своїх обов'язків. За дотриманням інших норм, в тому числі правових, ніхто не слідкував, тому часто прийомні діти часто використовувались як безкоштовна робоча сила. Після досягнення 17-річного віку хлопчики іноді йшли до „казенних селян", отримували пай землі. Дівчатам, у разі якщо вони до цього віку були незаміжніми, видавались спеціальні "вільні" свідоцтва.

Кількість дітей, яких передавали на виховання до закладів, з кожним роком збільшувалась, і в 1815 році ця цифра тільки в Москві становила приблизно 3 100 дітей на рік (що порівняно з 1795 роком майже удвічі більше). Аналогічна ситуація була й в інших містах імперії, в тому числі в Києві та Харкові. Таким чином виникла потреба запровадження профілактичних заходів проти відмови від дитини. І таких заходів було вжито. У 1807 році було прийнято рішення про створення інституту "міського виховання" [4, 35]. Бідним матерям почали виплачувати певну суму коштів на утримання дитини. Причому ця платня видавалась до досягнення дитиною 7-річного віку.

З приходом радянської влади роль патронату і патронажу було зведено до мінімуму. Пріоритетними стали колективні форми виховання дітей. Головним принципом такої виховної концепції була наявність розгалуженої мережі інтернатних закладів, які фінансувались державою. Кількість дітей в одному такому закладі іноді сягала 400 дітей. Дитячі колективи формувались за віковою ознакою. Законодавче закріплення прийомне виховання отримало лише в зв’язку з прийняттям Сімейного Кодексу України.

У кінці 80- х років минулого століття виникла ідея створення будинків сімейного типу. В їх основу було покладено принцип сімейного виховання. Є підстави вважати, що саме вони стали праобразом сучасної прийомної сім’ї та

зародком інституту прийомного виховання в Україні. Перша спроба передачі на виховання в сім'ю дітей, позбавлених батьківського піклування, була здійснена у 1990 році. Саме тоді Дитячий фонд ім. В.І. Леніна виступив з ініціативою створення дитячих будинків сімейного типу.

У 1998 та 1999 роках Кабінет Міністрів України прийняв дві Постанови „Про проведення експерименту щодо створення прийомних сімей в окремих регіонах України". А саме обласними державними адміністраціями у Харківській. Запорізькій, Львівській, Одеській областях, Київській міській держадміністрації, а також Урядом Автономної Республіки Крим були прийняти розпорядження про створення нового інституту сімейної опіки над дітьми-сиротами і дітьми, що залишилися без батьківського піклування - прийомної сім'ї. Ініціатором проведення даного експерименту виступило Міністерство України у справах сім'ї та молоді. У квітні 2002 року Постановою Кабінету Міністрів було затверджено „Положення про прийомну сім'ю".

У січні 2005 року Верховна Рада України прийняла Закон „Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування". Таким чином було зроблено значний крок у перетворенні державної системи опіки над цією категорією дітей на сімейно-орієнтовану. У 2006 році така форма виховання дітей, які залишились без батьківського піклування, як родина, отримала правове регулювання на рівні кодифікованого законодавчого акта у зв'язку з доповненням розділу IV СК главою 20-1. Відносини з приводу передачі дітей до прийомної родини також регулюються Положенням про прийомну родину, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26квітня 2002року №565.

Окрім державних програм щодо розвитку сімейних форм виховання з кінця 90-х років почали свою діяльність кілька неурядових організацій, котрі реалізують проекти, направлені на розвиток інституту прийомного виховання: Християнський дитячий фонд, громадські організації «Every Child» и «Hopes and Homes for Children», «Holt International», Ліга прийомних сімей та інші.

Завдяки зусиллям державного та недержавного сектору на сьогодні в Україні існує 130 дитячих будинків сімейного типу та 115 прийомних сімей [5]. Проте така кількість є замалою, адже загальна чисельність дітей, що перебувають у різних виховних закладах становить понад 30 тисяч. За даними офіційної державної статистики на 1січня 2016 року в Україні(без врахування окупованих територій сходу та Криму, де теж залишились діти-сироти, й вони теж повинні входити до статистики) 73 тис. 182 дитини-сироти. З них у Донецькій області -4 тис. 709, а в Луганській – 1 тис. 432 дитини. Від загальної кількості лише 20-30% - це діти-сироти, всі інші – це діти, які мають батьків, але були позбавлені батьківського піклування. Із загальної кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, близько 53 тисяч знаходиться під опікою близьких родичів, в інтернат них закладах залишаються близько 6 600 дітей, 25 тисяч дітей – із родин, що опинились у складних життєвих обставинах і не можуть виховувати дітей, 18 тисяч дітей можуть бути всиновлені. Протягом минулого року 1 тисяча 868 дітей були всиновлені. Тобто лише 10 % від

потреби. Національне всиновлення має перевагу над міждержавним. Отже в сучасній Україні існує нагальна потреба подальшої розробки державної політики щодо розвитку інституту сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. В умовах орієнтації України на входження до ЄС потрібно, щоб сучасне українське законодавство у сфері прийомного виховання стояло на боці, насамперед, інтересів дітей, а вже потім – прийомних батьків (усиновлювачів), а механізм захисту прав дитини в національному усиновленні відповідав європейським стандартам.

Список використаної літератури:

1. Покровский И.А. История Римского Права.Издание 3-е, исправленное и дополненное.1970//Allpravo.Ru -2004.-342с.
2. Бадора С. Теорія і практика опікунства в Польщі. - Івано-Франківськ, 2000. - 252с.
3. «Наша сім'я» (Методичні рекомендації прийомним батькам) / Н.М. Комарова (керівник авт. Кол.), Г.М. Бевз, Л.С.Волинець, З.Г. Зайцева та ін. - К.: Видавництво, 1999. - 80с.
4. Яблоков Н.В. Призрение детей в воспитательных домах // Журнал: «Трудовая помощь» - СПб., март-июнь 1901 год. - 71с. (Робочі матераіли БФ „Приют детства").
5. Сайт Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Склярова Римма Василівна
студентка 4 курсу 6 групи
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕФОРМУВАННЯ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ: ОЧІКУВАННЯ І СПОДІВАННЯ

В умовах розвитку сучасної держави, становлення України як Європейської держави виникає потреба у глобальному реформуванні. І ні для кого не секрет, що нещодавно в Україні розпочалась епоха кардинального реформування судової системи, метою якого є підсилення механізмів забезпечення незалежності і неупередженості останньої, сприяння належній реалізації громадянами свого конституційного права на судовий захист.

З огляду на це виникає нагальна потреба у реформуванні і інших органів державної влади, зокрема реформування інституту виконавчого провадження.

На шляху до створення ефективного і більш дієвого механізму виконання судових рішень законодавець пропонує цілковито новий Закон України «Про виконавче провадження», дія якого безпосередньо спрямована на забезпечення належної реалізації завершальної стадії судового розгляду – примусового виконання рішень.

Як відомо, судові рішення, що набрали законної сили, обов’язкові для всіх органів державної влади і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових чи службових осіб та громадян і підлягають

виконанню на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, - і за її межами. Виконання судових рішень у цивільних справах є складовою права на справедливий суд та однією з процесуальних гарантій доступу до суду, що передбачено ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

Законодавець передбачає, що становлення нової виконавчої служби сприятиме підвищенню ефективності виконання судових рішень, зокрема налагодженню механізму роботи виконавчої служби, скороченню відсотку невиконаних рішень, прискоренню діяльності органів виконавчої служби.

Новий ЗУ «Про виконавче провадження» передбачає створення інституту приватних виконавців, правовий статус та організація діяльності яких встановлюватиметься ЗУ «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів».

За попередніми розрахунками планується, що саме поява приватних виконавців значним чином спростить і розвантажить систему державної виконавчої служби, адже приватні виконавці частково беруть на себе справи із виконання судових рішень, розвантажуючи участь державних виконавців і підвищуючи рівень виконання судових рішень взагалі органами виконавчої служби. До того ж, стягувач наділяється невід'ємним правом вибору виконавця, до якого йому звертатися із відповідним виконавчим документом з метою виконання рішення суду. Обидва інститути існують одночасно, однак в роботі приватних виконавців передбачаються певні обмеження щодо окремих категорій справ чи суб'єктів виконавчого провадження.

Деякі країни світу вже вдавалися до практики впровадження інституту приватних виконавців, і їх досвід є таким, що приніс позитивні результати .

Так, в Болгарії інститут приватних виконавців діє вже з 2006 року, і показники їх діяльності дійсно вражаючи, адже вони в три рази перевищують показники із виконання судових рішень державними виконавцями. Крім того, така система виконання судових рішень цілком і повністю задовольняє населення, тому люди і розпочали звертатися саме до приватних виконавців.

У Сербії взагалі з літа 2016 року перестала існувати державна виконавча служба як така, і питання виконання судових рішень зосереджені виключно в руках приватних виконавців.

У Грузії та Казахстані доволі мирно співіснують інститути державних і приватних виконавців.

А у Франції, Нідерландах, Люксембурзі, Італії, Польщі, Румунії, Латвії, Литві судові виконавці є приватними особами, які працюють на підставі ліцензії, а контроль і управління за ними здійснюють існуючі відповідні органи самоврядування.

Враховуючи позитивний досвід зарубіжних країн у впровадженні інституту приватних виконавців, український законодавець очікує від функціонування інституту приватних виконавців власне тих результатів, які будуть справжнім поштовхом до змін в організації і діяльності органів виконавчої служби, які сприятимуть підвищенню показників їх діяльності.

Сьогодні ж статистичні дослідження показують дуже низький середній відсоток виконання судових рішень в Україні, який дорівнює 10%. З такими показниками легітимність державної виконавчої служби зовсім зникає як така. Тому з появою приватних виконавців очікуються реальні зміни, адже їх першочерговим завданням є своєчасне, протягом розумних строків, повне і неупереджене виконання рішень.

Також з прийняттям нового Закону в Україні розпочне діяти новий процес продажу арештованих земельних ділянок за допомогою онлайн-порталу – «Системи електронних торгів арештованого майна» (СЕТАМ) (з весни 2014 року СЕТАМ діяла лише в експериментальному режимі). Дана система реалізації майна з метою організації примусового виконання судових рішень сприятиме спрощенню системи продажу об'єктів приватизації, забезпеченню вільного і відкритого доступу до неї та зменшенню рівня бюрократизації і, як наслідок, підвищенню показників виконання судових рішень.

Варто також наголосити на тому, що поряд з автоматизованою системою документообігу суду, єдиною судовою інформаційною (автоматизованою) системою, новим законом впроваджується автоматизована система виконавчого провадження, яка забезпечуватиме реєстрацію виконавчих документів, документів виконавчого провадження, фіксування виконавчих дій. До того ж, відповідно до вимог Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, затвердженого Наказом Мін'юсту України 05.08.2016 № 2432/5, , за допомогою інформації, внесеної до автоматизованої системи виконавчого провадження здійснюється автоматичний розподіл виконавчих документів в органі державної виконавчої служби здійснюється в день їх реєстрації та на підставі інформації, що міститься в автоматизованій системі. А це сприятиме незалежному і неупередженому здійсненню державними виконавцями передбачених законом виконавчих дій в цілому та, зокрема, ефективному здійсненню судових рішень та зменшенню корупційних схем в середині служби.

Ще одним нововведенням стало введення Єдиного реєстру боржників. Якщо до прийняття цього Закону в Україні існував лише Єдиний реєстр виконавчих провадження, доступ до якого мали лише сторони того чи іншого виконавчого провадження шляхом введення відповідного ідентифікатора доступу, то Єдиний реєстр боржників передбачає вільний доступ для кожного.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що очікується, що прийняття Закону України «Про виконавче провадження» забезпечить розбудову сучасної, ефективної та дієвої системи примусового виконання судових рішень

у відповідності з європейськими стандартами, створить конкурентне середовище між державними та приватними виконавцями, що стимулюватиме підвищення рівня професійності виконавців та якості виконання судових рішень, сприятиме зниженню рівня заформалізованості процедур та оптимізації стадій виконавчого провадження і строків проведення виконавчих дій, підвищить рівень довіри суспільства до системи примусового виконання рішень в цілому.

Однак варто пам’ятати, що виконання судових рішень не залежить стовідсотково від норми Законі, і, окрім вдало створеного механізму здійснення виконавцями відповідних виконавчих дій, в чинному законодавстві відсутні і інструменти впливу на недобросовісних боржників, які б сприяли виконанню останніми зобов’язань із виплати заборгованості. А це залежить безпосередньо від правової свідомості українців. Причому наявність правосвідомості свідчить не просто про високу загальну і правову культуру особистості, але і взагалі, про розвиток і розбудову реального громадянського суспільства.

Шевчук Ярослав Сергійович
НЮУ імені Ярослава Мудрого
Студент, кафедра цивільного права
Інститут підготовки кадрів для органів юстиції, 2 курс, 4 група

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ПІДРЯДУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Все більшої поширеності серед цивільно-правових договорів в Україні набуває договір підряду. На даний час укладається не тільки між українськими підрядниками і замовниками, а і з іноземними також. Тому постає питання потреби детального дослідження особливостей його укладення. Саме глава 61 ЦК України регулює питання щодо поняття,укладення та відповідальності за порушення умов даного договору.

Особливостями укладення даного договору є:

1. Предметом договору підряду є роботаа, що виконується підрядником, а точніше - її результат. Поняття "робота" сформульоване в ст. 1 Закону України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти". Проте обсяг робіт, які можуть виконуватися за договором підряду, є набагато ширшим.
2. Загальні положення ЦК України щодо договору підряду не обмежують суб'єктний склад відносин за цим договором. Тобто сторонами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, в тому числі суб'єкти підприємницької діяльності. Особливості передбачені лише щодо договорів підряду на виконання окремих робіт і обумовлені специфікою останніх. Юридичні особи можуть вступати в договори підряду в тому разі,

якщо укладання і виконання таких договорів відповідає їх установчим документам.

3. Підрядник зобов'язаний виконати роботу, визначену договором, із свого матеріалу і своїми засобами, якщо інше не встановлено договором, та відповідає за якість наданих ним матеріалу і устаткування , проте сторони можуть встановити обов'язок замовника забезпечити підрядника матеріалами і засобами (ст.839 ЦК).

4. Підрядник завжди виконує роботу на власний ризик. Це означає, що він відповідає за якість виконаних робіт. Якщо робота виконана з відступами від умов договору підряду, які погіршили роботу, або з іншими недоліками, які роблять її непридатною для використання відповідно до договору, то замовник має право за своїм вибором вимагати від підрядника: або безоплатного усунення недоліків у роботі в розумний строк, або пропорційного зменшення ціни роботи, або відшкодування своїх витрат на усунення недоліків, якщо встановлено договором право замовника усувати їх, якщо інше не встановлено договором або законом.

5. Робота виконується підрядником за завданням замовника. Це означає, що замовник повинен ставити підряднику чітке завдання, за якісне та своєчасне виконання якого той відповідає. Це завдання може ставитися як у тексті договору підряду, так і в інших документах, в яких разом з договором оформляють відносини замовник-підрядник.

6. Замовник зобов'язується прийняти роботу, виконану підрядником. Документом, що підтверджує приймання замовником наданих послуг, є акт приймання-передачі виконаних робіт. Саме акт приймання-передачі виконаних робіт є документом, що підтверджує наявність певних матеріальних результатів, і своєрідним посвідченням передачі права власності на них від однієї сторони договору до іншої.

7. Замовник зобов'язаний оплатити виконану підрядником роботу. Дана оплата відбувається на основі погодженої сторонами ціни роботи, що включає відшкодування витрат підрядника та плату за виконану ним роботу. Ціна у договорі підряду може бути визначена у кошторисі, який може бути приблизним та твердим. Кошторис є твердим, якщо інше не встановлено договором. Зміни до нього можуть вноситися лише за погодженням сторін. У разі перевищення твердого кошторису усі пов'язані з цим витрати несе підрядник, якщо інше не встановлено законом (ст. 844).

8. ЦК України вказує на необхідність встановлення строків виконання робіт або їх окремих етапів у договорах підряду (ст. 846). Якщо строки виконання роботи не встановлені, то підрядник зобов'язаний виконати роботу, а замовник має право вимагати її виконання у розумні строки відповідно до суті зобов'язання, характеру та обсягів роботи та звичаїв ділового обороту.

9. Договір підряду є консенсуальним договором, тобто вважається укладеним, коли сторони в потрібній формі досягнули згоди з усіх істотних умов, проте ЦК України не містить вказівки щодо форми, в якій повинні укладатися ці договори. Щоправда ст. 866 ЦК вказує, що договір побутового підряду вважається укладеним у належній формі, якщо підрядник видав замовникові квитанцію або інший документ, що підтверджує укладання договору.

Таким чином, розуміння та усвідомлення особливостей укладення договору підряду замовником та підрядником забезпечить оптимальне виконання ними своїх прав та обов’язків, які будуть покладені на них умовами даного договору.

ЗМІСТ:

Секція Теорії та історії держави і права; історії політичних і правових учень;

1. *Авраменко Аліна Анатоліївна,* ЦЕРКОВНИЙ СУД У КИЇВСЬКІЙ РУСІ
2. *Аксельрод Юлій,* ОСОБЛИВОСТІ «ЗАГАЛЬНОГО ПОЛОЖЕННЯ ПРО СЕЛЯН, ЗВІЛЬНЕНИХ З КРІПОСНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ»
3. *Анісімова Л.В.,* ЗВИЧАЄВЕ ПРАВО ЗАПОРІЗЬКИХ КОЗАКІВ
4. *Безрученко Олександр,* ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДДІВ ВІЙСЬКА ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДОБИ
5. *Болдова Світлана Сергіївна,* ДАНИЛО АПОСТОЛ: ГЕТЬМАН – РЕФОРМАТОР
6. *Бондаренко Анастасія,* КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА
7. *Бондаренко Марія Олегівна,* ВПЛИВ ЦЕРКВИ НА ДЕРЖАВНІ ПРОЦЕСИ КИЇВСЬКОЇ РУСІ
8. *Бондарук Катерина,* ЗНАЧЕННЯ СОЮЗУ Ю. ПІЛСУДСЬКОГО ТА С. ПЕТЛЮРИ, ЗА ВАРШАВСЬКОЮ УГОДОЮ 22 КВІТНЯ 1920 РОКУ, ДЛЯ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
9. *Бороденко Полина Алексеевна,* ИСТОРИЯ ПРАВ ЖЕНЩИН
10. *Булгаков А.О.,* ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕОХОРОННОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ
11. *Вашечко Ганна Сергіївна,* ЗАКОНОДАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ
12. *Власенко Дмитро Анатолійович,* МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ
13. *Власенко Сергей Иванович,* НАРОДОВЛАСТИЕ АНГЛОСАКСОНСКИХ КОРОЛЕВСТВ (РАННЕЕ СРЕДНЕВЕКОВЬЕ – VI – X ВВ.)
14. *Галушка Анжеліка Володимирівна*, СТАНОВЛЕННЯ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ В СТАРОДАВНІЙ ГРЕЦІЇ ТА СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ
15. *Гармаш Тетяна Володимирівна,* РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ В СТАНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ
16. *Гега Дмитро,* ДЕРЖАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
17. *Гревцова Аліна Валеріївна,* ЗНАЧЕННЯ СИМВОЛІВ КОЗАЦЬКОЇ ВЛАДИ
18. *Грекова Олександра,* ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ – ОСТАННІЙ ГЕТЬМАН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
19. *Грищенко Катерина Костянтинівна,* ЗМІСТ ПРАВОВИХ НОРМ КОНСТИТУЦІЇ ПИЛИПА ОРЛИКА ТА ЇХ ОФОРМЛЕННЯ З ТОЧКИ ЗОРУ ВИЗНАНИХ НОРМ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА
20. *Гужвій Аліна Костянтинівна,* ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ОПЛАТУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – XX СТОЛІТТЯ
21. *Гупало Татьяна Алексеевна,* ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ОРГАНОВ ВЛАСТИ ВО ВРЕМЕНА ГАЛИЦКО-ВОЛЫНСКОГО КНЯЖЕСТВА
22. *Дергачов Артем Костянтинович,* АКТ ЗЛУКИ 1919 РОКУ: ЗАРОДЖЕННЯ ІДЕАЛУ СОБОРНОЇ УКРАЇНИ
23. *Джиджавадзе Тіна Фрідонівна,* ПРАВО МОНАСТИРСЬКОЇ ЗЕМЕЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЛІВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ
24. *Дмитренко Юлія Олександрівна*, КОНСТИТУЦІЯ УНР 1918 РОКУ- ПЕРША КОНСТИТУЦІЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ
25. *Дрозд Владислав Русланович,* СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКОЇ АДВОКАТУРИ У 70-х -80-х рр. XX СТОЛІТТЯ В УРСР
26. *Дронова Катерина Олегівна,* ОСОБЛИВОСТІ СОБОРНОГО УКЛАДЕННЯ 1649 РОКУ
27. *Заточна Вікторія Олександрівна,* ВНЕСОК КНЯЗЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА
28. *Іваник Валерій Орестович,* ВПЛИВ ДОГОВОРІВ РУСІ З ВІЗАНТІЄЮ 907, 911, 945 І 971 РР. НА ДЕРЖАВНИЙ ЛАД КИЇВСЬКОЇ РУСІ
29. *Ізмайлова Оксана Едуардівна,* УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА ПЕРІОДУ П. СКОРОПАДСЬКОГО
30. *Ільчишин Євгеній,* ТЮРЕМНІ УСТАНОВИ В УКРАЇНІ У КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ
31. *Карпов Олександр,* ОСОБЛИВОСТІ ПЕРШОГО УНІВЕРСАЛУ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ
32. *Касьянова О.О.,* ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО НА ПРАВО УКРАЇНИ
33. *Кирпич Тимур Анатольевич,* ОСОБЕННОСТИ МАГДЕБУРСКОГО ПРАВА
34. *Корнев Ігор Романович,* ЗЕМЕЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ПІД ЧАС ПЕРЕБУВАННЯ В СКЛАДІ АВСТРО-УГОРЩИНИ
35. *Коротич Вадим Вікторович,* ЗНАЧЕННЯ КОЗАКІВ ЯК ГОЛОВНОЇ РУШІЙНОЇ СИЛИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ КІНЦЯ XV – ПОЧАТКУ XVIII СТОЛІТЬ
36. *Корсюк Яна Андріївна,* СУДОВА РЕФОРМА 1864 ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ
37. *Ann Kramnaya*, The main features of the jury trial in the Right-bank Ukraine after the Judicial Reform of 1864
38. *Кривуц Богдан Сергеевич*, ВЛИЯНИЕ БИТВЫ В УРОЧИЩЕ СИНИЕ ВОДЫ
39. *Крупа Ірина Олександрівна,* АПАРАТ УПРАВЛІННЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ
40. *Куренный Владислав Валерьевич,* СОБРАНИЕ МАЛОРОССИЙСКИХ ПРАВ 1807 ГОДА
41. *Куцоконь Аліна Віталіївна,* ВІЛЕНСЬКО – РАДОМСЬКА УНІЯ
42. *Кучеренко Д.І.,* «ВІДЛИГА» У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ СРСР
43. *Лапта Альона Сергіївна,* ОСОБЛИВОСТІ УСТАВУ ПРО ПРЕСТОЛОНАСЛІДУВАННЯ 1722 РОКУ
44. *Макітренко Вікторія Володимирівна,* МАГДЕБУРЗЬКЕ ПРАВО В УКРАЇНІ
45. *Максимець Андрій Анатолійович,* НАЦІОНАЛІЗМ ЯК ПЕРВИННА ФОРМА ДЕМОКРАТІЇ

46. Мальцевої Дар'ї, ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЗА «ПРАВА, ЗА ЯКИМИ СУДИТЬСЯ МАЛОРОСІЙСЬКИЙ НАРОД»

47. Матвеева Татьяна Алексеевна, КОДИФИКАЦИЯ КОНТИНЕНТАЛЬНОГО ПРАВА (НА ПРИМЕРЕ ГРАЖДАНСКОГО КОДЕКСА ГЕРМАНИИ 1900 года)

48. Мартинюк Поліна, ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВ І СВОБОД УКРАЇНЦІВ У РОКИ УСРР

49. Мирославський Інокентій Володимирович, ІНДІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ ЯК ПОЛІТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНДІЙСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

50. Михайленко Валерія Ігорівна, ЛЮБЛІНСЬКА УНІЯ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

51. Михайленко Олександр Олександрович, ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

52. Назарова Інна Володимирівна, АВСТРІЙСЬКИЙ СТАТУТ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА 1896 РОКУ

53. Нестєрова Алісія Ігорівна, СТАТУС ПРОКУРОРА ЗА СУДОВОЮ РЕФОРМОЮ 1864 РОКУ

54. Нонка Єлизавета Юріївна, БЕРЕЗНЕВІ СТАТТІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО 1654 РОКУ

55. Осінська Дар'я Сергіївна, УГОРСЬКЕ КРИМІНАЛЬНЕ УЛОЖЕННЯ ПРО ЗЛОЧИНИ І ПРОСТУПКИ 1879 РОКУ

56. Осітрова Юлія Олександрівна, ПРОГОЛОШЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

57. Пилипенко Марія Віталіївна, ГАЙДАМАЧЧИНА І КОЛІЇВЩИНА В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

58. Положій Р.О., ОРГАНИ ВЛАДИ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

59. Припутень Маргарита, ПРАВОВИЙ СТАТУС БОБРІВ

60. Радченко Віолетта, РОЛЬ ТА ВПЛИВ СТАТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА 1864 РОКУ НА ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

61. Ракоїд Сергій Андрійович, СТАТУТ ПРО ВІЙСЬКОВУ ПОВИННІСТЬ 1 СІЧНЯ 1874 РОКУ

62. Рамазанова Світлана Русланівна, КОНСТИТУЦІЯ УСРР 1929 РОКУ

63. Рибін Владислав Володимирович, СМЕРТНА КАРА ЯК ВИД КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ

64. Римарчук Яна Павлівна, СУДОВА РЕФОРМА 1864 РОКУ

65. Рудий Лев Костянтинович, ГРОДНЕНСЬКА УНІЯ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

66. Рудий Лев Костянтинович, КОНСТАНТИНОПОЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ 1888 РОКУ ПРО РЕЖИМ СУЕЦЬКОГО КАНАЛУ

67. Сабова Христина Олександрівна, ВНЕСОК ПИЛИПА ОРЛИКА В ЗАРОДЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

68. Савченко Віктор Вікторович, ПОЛІТИКА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В ГЕТЬМАНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ. ДЖЕРЕЛА ЗАКОНОДАВСТВА ГЕТЬМАНЩИНИ

69. Светлічна Світлана Юріївна, ПАМ'ЯТЬ ПОКОЛІНЬ: ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ

70. Светлічна Світлана Юріївна, ДЕРЖАВНО – ПРАВОВІ НАСЛІДКИ УКЛАДЕННЯ БРЕСТСЬКОГО МИРУ ДЛЯ УКРАЇНИ

71. Світящук Роман Григорович, КРАКІВСЬКО – ВІЛЕНСЬКА УНІЯ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

72. Сердюк Валентин Михайлович, КОНСТИТУЦІЯ П.ОРЛИКА 1710 РОКУ

73. Сідак Ганна Сергіївна, СУД В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

74. Сметаніна Анастасія Олександрівна, ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ОСНОВНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ ДОБИ ГЕТЬМАНЩИНИ

75. Соколова Еліна Романівна, ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО КРЕДИТУ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ

76. Сокуренко Валерія Андріївна, ВИБОРИ ДО ЗАКОНОДАВЧОЇ КОМІСІЇ 1767 – 1768 РР. В УКРАЇНІ. ПОКАЗ ЗАВУАЛЬОВАНОЇ ДЕМОКРАТІЇ ЧИ СПРОБА РОЗКОЛУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

77. Статова Тетяна Іванівна, «РУСЬКА ПРАВДА» - ПАМ'ЯТКА ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

78. Стеценко Ніна Сергіївна, ПОЛІТИКА ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ НА ПРИКІНЦІ XIX – У ПІРШІЙ ПОЛОВИНІ XX СТ.СТ.

79. Судачок Катерина Владиславівна, «РУСЬКА ПРАВДА» - ПАМ'ЯТКА ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

80. Сурков Андрій, УНІВЕРСАЛ ГЕТЬМАНА К. РОЗУМОВСЬКОГО ПРО ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ПЕРЕХОДУ СЕЛЯН ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (22.04.1760 Р.)

81. Тадика Єгор Дмитрович, ВЕКТОРИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ І. ВИГОВСЬКОГО

82. Тихоненков Дмитрий Анатолиевич, ФОРМЫ ПРОКУРОРСКОГО НАДЗОРА ЗА ОРГАНАМИ ПРЕДВАРИТЕЛЬНОГО СЛЕДСТВИЯ В УКРАИНЕ В ПЕРИОД НЭПА (1922-конец 1929 гг.)

83. Топчій Тетяна Сергіївна, КОНСТИТУЦІЯ АВСТРІЇ 1867 РОКУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ

84. Торгашова Катерина Олександрівна, КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА 1710 РОКУ

85. Усачов Вадим Вадимович, КРІПОСНЕ ПРАВО

86. Уткіна Валерія, ЗАГАЛЬНЕ ЦИВІЛЬНЕ УЛОЖЕННЯ АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ 1811 РОКУ

87. Фазан Тетяна Стефанівна, МАГНАТСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

88. Фрумосу Яна Андріївна, ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ У 1648 – 1654 РР.

89. Хом`юк Роман Валеріанович, ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПЕРШОМУ ДЕСЯТИЛІТТІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

90. Хрякова Надія Олегівна, ДІЯЛЬНІСТЬ М. ГРУШЕВСЬКОГО У ВУАН: ВТРАЧЕНІ ІЛЮЗІЇ

91. Цюрик Анна Олександрівна, РОЛЬ СТАТУТУ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРІАТУ В ДЕРЖАВОТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ 1917 РОКУ

92. Чернявський Олександр, ЗАСУДЖЕННЯ ЦИРКУЛЯРУ «ПРО ЗАБОРОНУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ» ВАЛУЄВА ВІД 18 ЛИПНЯ 1863 РОКУ

93. Чехівський Я. О., ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ПЕРІОДУ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

94. Чиріна Валерія, ЕВОЛЮЦІЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (ВІД ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ ДО СУДОВОЇ РЕФОРМИ 1864 Р.)

95. Шевченко Іван Юрійович, ВЕРВНІ СУДИ

96. Шопіна Аліна Сергіївна, РОЛЬ ТА ВПЛИВ ОЛІГАРХІЧНОЇ ВЕРХІВКИ ПІД ЧАС СТАНОВЛЕННЯ ГАЛИЦЬКО – ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

97. Шумейко Анастасія Антонівна, ПЕТРО ШЕЛЕСТ: МІЖ КОМУНІЗМОМ ТА СЕПАРАТИЗМОМ

98. Шумченко Анжела Олександрівна, ГАДЯЦЬКИЙ ДОГОВІР 1658 РОКУ

99. Юрчук Юлія Миколаївна, МІСЦЕВІ ПРЕДСТАВНИЦЬКІ ОРГАНИ ВЛАДИ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО ТА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

100. Трофімов Богдан Дмитрович, «Закон про надзвичайні повноваження» та його значення в утвердженні влади націонал-соціалістів у Німеччині»

101. Шевченко Юлія Андріївна; Роль Міжнародної Студентської Асамблеї у підписанні декларації про відкриття другого фронту;

102. Гриценко Олена Аврамівна, ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДИЧНОГО ПРАВА

103. Чернобай Владислав Володимирович, ПРАВО КИЇВСЬКОЇ РУСІ

104. Костюк Аліна Леонідівна, КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ

Секція Адміністративного права і процесу; фінансового права; інформаційного права;

1. *Воліна Анастасія Едуардівна,* НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ
2. *Гомля Ірина Андріївна,* МОДЕЛІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ ПРОВІДНИХ КРАЇН ЄВРОПИ
3. *Діхтярь Анна Віталіївна,* ШТРАФНІ БАЛИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ
4. *Демченко Олександр Русланович, ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПОСТІЙНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ В УКРАЇНІ*
5. *Дуброва Тетяна Валеріївна,* ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ФІНАНСОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА
6. *Іванов Денис Володимирович,* ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЗУСТРІЧНИХ ЗВІРОК
7. *Левенець Аліна Андріївна,* АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
8. *Лєтнєва Ольга Сергіївна,* АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ СТОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ РЕЧОВИХ ПРАВ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО
9. *Лукашенко Марія Іванівна,* ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТОРУ: ЗАВДАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
10. *Міщенко Дар'я Ігорівна,* НОВОВВЕДЕННЯ ЩОДО СПЛАТИ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ У 2017 РОЦІ
11. *Нанка Анна Олександрівна,* ЗАХОДИ ВПЛИВУ НА НЕПОВНОЛІТНІХ ЗА ВЧИНЕННЯ АДМНІСТРАТИВНОГО ПРОСТУПКУ
12. *Ножняк Ольга Миколаївна,* АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ
13. *Пірак Марина Вікторівна,* ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
14. *Пшенічнова Злата Ігорівна,* УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ
15. *Рева Н. М.,* ЩОДО ПИТАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ В УКРАЇНІ
16. *Севастьянова Аделіна Юріївна,* ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМ ЗРАЗКОМ
17. *Тимофеєв Антон Олександрович,* ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ФІНАНСУВАННЯМ АТО
18. *Тищенко Валерія Олександрівна,* ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТЕНДЕНЦІЙ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ
19. *Тищенко Кристина Сергіївна,* АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ЩО ПРОЖИВАЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ США
20. *Ткачова Анастасія Сергіївна,* НАСЛІДКИ ПРОЦЕДУРНИХ ПОРУШЕНЬ ПРОВЕДЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПЕРЕВІРКИ ПРИ ФАКТИЧНОМУ ДОПУСКУ ДО НЕЇ
21. *Філімонова Юлія Олегівна*, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ
22. *Горчакова Вероніка Станіславівна*, Штраф та штрафні бали: особливості накладення стягнень

Секція Конституційного права; муніципального права;

1. *Архіпова Катерина Сергіївна,* ІНСТИТУТ БІПАТРИЗМУ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
2. *Баша Катерина Анатоліївна,* ПРАВО НА ЕВТАНАЗІЮ В КОНТЕКСТІ БІОЛОГІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ
3. *Боднарук Таїсія Василівна,* МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ ВИНИКНЕННЮ ВИПАДКІВ БІПАТРИЗМУ: ЧИ ІСНУЄ ВІН В УКРАЇНІ
4. *Боровик Сергій Сергійович,* КОНСТИТУЦІЙНІ СКАРГИ
5. *Ганджа Вікторія Ігорівна,* ЧЕТВЕРТЕ ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ ЮРИДИЧНА ВИГАДКА?
6. *Лукашенко Марія Іванівна,* ПРАВО ЛЮДИНИ НА ЖИТТЯ: МОМЕНТ ПОЧАТКУ РЕАЛІЗАЦІЇ
7. *Марокко Дарія Федорівна,* ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ В УКРАЇНІ
8. *Нанка Анна Олександрівна,* СМЕРТНА КАРА ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ
9. *Ольховик Іванна Іванівна,* КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

10. Панкевич Каріна Олегівна, ПРИНЦИП ЄДНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ТА КОНСТИТУЦІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

11. Пшенічнова Злата Ігорівна, ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВА НА ЖИТТЯ – ЧИ ПОТРІБНО ВПРОВАДЖУВАТИ ЕВТАНАЗІЮ В УКРАЇНІ

12. Рибалко Тетяна Федорівна, КЛОНУВАННЯ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ПРАВА НА ГІДНІСТЬ

13. *Севастьянова Аделіна Юріївна,* ШТУЧНЕ ПЕРЕРИВАННЯ ВАГІТНОСТІ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ

14. *Стульгінський Владислав Сергійович,* ПРОБЛЕМА НЕЗАЛЕЖНОСТІ КАТАЛОНІЇ

15. Тищенко Кристина Сергіївна, ПРАВО НА ДОСТУП ДО ІНТЕРНЕТУ

16. Філімонова Юлія Олегівна, ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ «ПРАВА НА ЗАБУТТЯ» В УКРАЇНІ І ЄВРОПІ:ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

17. Шрамко Карина Олександрівна, РЕФЕРЕНДУМ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

18. Якубенко Дар'я Леонідівна, ІНСТИТУТ РЕПРОДУКТОЛОГІЇ ТА СОМАТИЧНІ ПРАВА

Секція Цивільного права і цивільного процесу; сімейного права;

1. Василиця Н.В., ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

2. Старчук О. В, Яртись І. О., Дроздюк М. Б., ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФАКТИЧНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

3. Дикань Дарина Ігорівна та Ковальчук Крістіна Станіславівна, МИРОВА УГОДА НА СТАДІЇ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

4. *Кирсанова Марина Леонідівна,* ЦИВІЛЬНА ПРАВОЗДАТНІСТЬ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

5. *Клімньова Таїсія Олександрівна,* ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ДИТИНИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

6. *Клюба Роман Павлович,* ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУТУ САМОЗАХИСТУ ЦІВИЛЬНИХ ПРАВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

7. *Козлиєва З.У.,* ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ СТВОРЕННЯМ СЛУЖБОВИХ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

8. *Комарінець Анастасія Андріївна,* ЦИВІЛЬНА ПРАВОЗДАТНІСТЬ ТА ДІЄЗДАТНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПРИВАТНОГО ПРАВА. ОРГАНИ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

9. *Копійка Аліна Володимирівна,* БЕЗДОКУМЕНТАРНІ ЦІННІ ПАПЕРИ ЯК ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

10. *Левенець Аліна Андріївна,* ЗНАЧИМІСТЬ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ

11. *Недашковська Маргарита Вадимівна,* ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУТУ ПРАВА ОЧІКУВАННЯ В ЦІВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

12. *Nikitenko Valeriia Igorivna,* LEGAL ASPECTS OF THE TV-FORMAT DEFINITION IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN AND INTERNATIONAL LEGAL PRACTICE

13. *Померанська Ганна Ігорівна,* ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ВОДОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

14. *Походзіло Лілія Михайлівна,* ГЕНЕЗА ІНСТИТУТУ ЗАХИСТУ ПРИЙОМНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

15. *Склярова Римма Василівна,* РЕФОРМУВАННЯ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ: ОЧІКУВАННЯ І СПОДІВАННЯ

16. *Шевчук Ярослав Сергійович,* ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ПІДРЯДУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ